

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Carl Faulmann

Çeviren: İtir Arda

tüm yerkürenin;
tüm zamanların
vazı göstergeleri
ve alfabeleri: ۞

TÜRKİYE **BANKASI**

Kültür Yayınları

PAYLAŞIM GRUBU
<https://www.facebook.com/groups/metronommm>

Özğün Adı

Das Buch der Schrift enthaltend die Schriftzeichen und Alphabete
aller Zeiten und aller Völker des Erdkreises

© Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Yayına Hazırlayan Mürşit Balabanlılar

Kapak Tasarımı Mehmet Ulusel / Ayşe Topçu

Düzeltili Okşan Özferendeci

Grafik Uyarılama ve Özel Harflerin Yapımı Osman Tülü

Uygulama Tipograf (0212) 249 01 01

Birinci Basım Kasım 2001

ISBN 975-458-266-1

OTM 10705701

Basımevi Mas Matbaacılık AŞ (0212) 285 11 96

İstanbul

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kùltür Yayınları

YAZI KİTABI

TÜM YERKÜRENİN, TÜM ZAMANLARIN YAZI GÖSTERGELERİ VE ALFABELERİ

Derleme ve Açıklama

CARL FAULMANN

Stenografi Profesörü

Kayser-Kraliyet Devlet Stenografi Sınav Komisyonu Üyesi
Kraliyet-Bavyera Aziz Michael Liyakat Nişanı,
Viyana Dünya Fuarı Nişan Madalyaları Sahibi

Çeviren

ITIR ARDA

İÇİNDEKİLER

Standart Alfabe	3
-----------------------	---

Amerika

Kuzey Amerika	9
Kızılderili Kekinowin	10
Micmac Kızılderilileri	11
Tinne Kızılderilileri	12
Cree Kızılderilileri	12
Cherokee Kızılderilileri	13
Mormon Alfabeti	14
Orta Amerika	15
Meksika Yazı Sembolleri	16
Yukatan Yazısı	18

Afrika

Eski Mısır Yazısı	21
Anıtsal Hiyeroglifler	25
Papirus-Hiyeroglifler	25
Hiyeratik	25
Eski Mısır Sayı Göstergeleri	35
Demotik	36
Kipti Yazı	38
Libya Yazısı	39
Tamaşek	39
Himyeri Yazısı, Siyah	40
Himyeri Yazısı, Rölyef	40
Etiyopya ve Habeş Yazısı	41
Pön Yazısı	42
Vay Yazısı	43

Asya

Çince	47
Matbaa Göstergeleri	50
Rakamlar	53
Anahtarlar	54
Japonca	57
Katakana	59
Hiragana	60
Kore Yazısı	64
Çivi Yazısı	65
Babil-Asur Çivi Yazısı	69
Med Çivi Yazısı	74
Pers Çivi Yazısı	75
Kıbrıs Yazısı	76
Harf Yazısı	77
Kenan Yazıları:	
Moab Yazısı	78
Fenike Göstergeleri	78
Makabi Sikkeleri	78
Arami Yazısı, Anıtsal	79
Arami Yazısı, Papirüs	79
Arami Yazısı, Babil	79
Samiriye Yazısı	79
İbranice:	
Kare yazı	80
İşlek Yazı, 11./12. yy	82
İspanyolca-Levanten	82
Raşi	82
Almanca-İbranice	83
Alman Üslubu	83
Leh Üslubu	83
Doğu Filistin Yazıları:	
Hauran Yazısı	84
Palmira Yazısı	84
Nabati Yazısı	84

Suriye Yazıları:

Estrangelo	85
Kalde Yazısı	86
Malabari-Süryani Yazısı	87
Süryani-Peşitto	87
Mande Yazısı	88

Ortaçağ Pers Yazıları:

Yazıtlar	89
Pehlevi Sikkeleri	89
Parsi Sikkeleri	89
Pehlevi Yazısı	90
Zend Avesta Yazısı	91
Ermenice Matbaa Yazı	92
Ermenice İşlek Yazı	92
Gürcü Yazısı, Khutsuri	94
Gürcü Yazısı, Mkhedruli	94

Arap Yazıları:

Kûfî	98
Kûfî, diğer şekil	99
Karmatî Yazısı	99
Mağribî Yazı	100
Arapça Neshî	101
Türkçe Neshî	104
Türkçe Rık'a	105
Türkçe Dîvânî	106
Farsça Neshî	107
Farsça Ta'lik	108
Afganca Neshî	112
Hintçe Neshî	113
Malayca Neshî	114

Tatar Yazıları:

Uygurca	115
Kalmukça	116
Moğolca	116
Galik	117
Mançu	118

Hint Yazıları:

Kâbil Yazısı	120
Sindhi Yazısı	121
Multani Yazısı	121
Gucarati Yazısı	122
Sih yazısı (Gurmukhi)	123
Kaşmiri Yazısı	123
Marathi Yazısı	124
Magadhi Yazısı	125

Gupta Hanedanlığı Yazıtları:

Džirnar	126
Aşoka	126

Gucarat	126
Allahabad	126
Tibetçe Utşen	127
Tibetçe Umin	127
Tibetçe Khyugayi	127
Passepa	129
Kutula Yazıtı	130
Assam Yazıtı	130
Devanagari, Eski Matbaa Yazısı	131
Devanagari, Yeni Matbaa Yazısı	133
Lepça/Rong	135
Nepal, Kaiti-Nagari	136
Nepal, Randža	136
Nepal, Bandžin-Mola	136
Bengali Yazısı	137
Oriya Yazısı	138
Narbadda Yazısı	139
Krişna Yazısı	139
Telugu Yazısı	140
Kannara Yazısı	141
Tamil Yazısı	142
Malabari (Grantham) Yazısı, Yeni	143
Malabari (Grantham Yazısı, Eski	143
Sinhala (Singhala) Yazısı	144
Ahom (Assam) Yazısı	145
Pegu Yazısı	145
Bali-Birman Yazısı:	
Yazıt	146
Resim	146
Oyma	146
Birman Yazısı	148
Pali-Siyam Yazısı:	
Boromat	149
Phātimokkha	149
Siyam Yazısı	150
Laos Yazısı	151
Pali-Kamboçya	151
Kamboçya, İşlek Yazı	152
Maldivler Yazısı, Eski	155
Maldivler Yazısı, Yeni	155
Filipinler:	
Tagala	155
Bisaya	155
Cava Yazısı, Antiqua ve İşlek Yazı	156
Selep Adası ve Sumatra:	
Mañsakar	158
Bugi, Eski	158
Bugi, Yeni	158

Battak, Eski	158
Battak, Yeni	158
Redžaň	158
Lampun	158

Avrupa

Run Yazısı	161
Kuzey Run Yazısı	162
Helsing Runları	162
Markmann Runlar	163
TRITHEMIUS Run Yazısı	163
Gotça Runlar	163
Mösogotça	164
Anglosakson Runlar	165
Kelt Ozanlarının Alfabetesi	166
Ogham Yazısı	166
Yunan Yazıları	167
Likya Yazısı	168
İberya Yazısı	168
Eski Yunanca:	
Halikarnassos	169
Prokonnesos ve Milet	169
Thera	169
Milos	169
Kreta	169
Atina, Eski	169
Atina, Yeni	169
Argos	169
Korinthos	169
Korfu	169
Anaktorion	169
Euböa	170
Böotia	170
Lokris	170
Tesalya	170
Lakonia	170
Arkadia	170
Eleia	170
Akhaia Kolonileri	170
Ortaçağ Yunan Yazısı:	
Kapital	171
Onsiyal	171
İşlek Yazı	171
Miniskül	171
Miniskül Kısaltmalar ve	
Bileşik Harfler	172
Tachygraphie	177

Yunan Matbaa Yazısı:

Antiqua	178
İtalik Yazı	178

Yeni Yunanca:

Matbaa Yazısı	180
El Yazısı	180

Arnavut Alfabeleri:

Elbasan Yazısı	181
Büthakukye Yazısı	182
Veso Bey Yazısı	182
Arnavut- Yunan Yazısı	182
İslav Yazıları	183
Glagol, Bulgarca	184
Glagol, İliyyaca	184
Kiril	185

Rutenya Alfabetesi

Antiqua	186
El Yazısı	186

Rusça:

Antiqua	187
İtalik Yazı	187
El Yazısı	187
Fin-Ugur Alfabetesi	188
Antiqua	188
İtalik Yazı	188
El Yazısı	188

Romanya (Ulah), Eski	189
Romanya (Ulah), Yeni	189
Bulgarca	189
Sırpça	190
İlirya, Kiril	190
İlirya, Latin	190
Latince Yazılar	191

Eski İtalik Dillerin Yazıları:

Etrüsk	192
Umbria	192
Oskça	192
Falisci	192
Messapia	192
Romen	192
Tiro İşaretleri	193

Latince-Almanca İşlek Yazı:

2. Yüzyıl	195
Kayser Kalem Odası (5. yy)	195
İtalyanca İşlek Yazı	195
Merovenj	195
Yeni İşlek Yazı	195
13-14. Yüzyıl Diplomalari	195

15-17. Yüzyıl Mektup Yazısı	195
18. Yüzyıl	195
Ortaçağ Kitap Yazısı:	
Onsiyal, Büyük	196
Onsiyal, Büçük	196
Eski İrlandaca, İnişiyal ve Miniskül	196
Miniskül-Yazılar:	
8-9. Yüzyıl	196
9-10. Yüzyıl	196
10. Yüzyıl	196
11. Yüzyıl	197
12. Yüzyıl	197
12-13. Yüzyıl	197
13-14. Yüzyıl	197
14. Yüzyıl	197
Ortaçağ, Kısaltmalar	198
İrlandaca	200
Anglosakson	200
Matbaacılık	201
GUTENBERG İncil Yazısı	203
Incunabula Alfabeleri:	
Antiqua:	
İlk İtalyanca Baskılar	204
Antiqua: Venedik (J.V. SPEYER)	204
Antiqua: Venedik (ALDUS)	204
Antiqua: Sorbon	204
İtalik Yazı: Venedik (ALDUS)	204
İtalik Yazı: Almanca	204
Fraktur Yazı: Londra	205
Fraktur Yazı: Paris	205
Fraktur Yazı: Augsburg	205
Fraktur Yazı: Lyon	205
Schwabach Yazısı	205
Yeni Fransızca Matbaa Harfleri:	
GARAMOND Antiqua ve İtalik	206
ETIENNE Antiqua ve İtalik	206
DIDOT Antiqua ve İtalik	206
Modern Batı Avrupa Yazıları	207
Antiqua	208
İtalik	208
Latince El Yazısı	208
Gotik	208

Fraktur Yazı-Matbaa Yazısı	208
Fraktur Yazı-El Yazısı	208
Ronde	208
Astronomi Sembolleri	209
Burç Sembolleri	209
Matematik Sembolleri ve	
Kısaltmalar	210
Latince	211
Tıbbi Kısaltmalar	214
İtalyanca	215
İspanyolca	216
Portekizce	219
Fransızca	220
Galce	221
İngilizce	222
Flamanca	225
Orta Yüksek Almanca	226
Yeni Yüksek Almanca	227
Danca	229
İzlandaca	229
İsveççe	230
Letçe	231
Fince	231
Bohemya (Çekçe)	232
Wende (Sorab)	233
Lehçe	233
Slovakça	234
Macarca	234
Telgraf	235
Telgraf Alfabesi (Mors)	236
Stenografi	237
TAYLOR	239
PITMAN	240
GABELSBERGER	242
STOLZE	251
FAULMANN	254

Ekler

İbranice Kısaltmalar	257
Romen Kısaltmaları	269
Notlar ve Dizin	285

BİR “YAZI” VE “ALFABE” KOLEKSİYONU

Yazı Kitabı: *Tüm Yerkürenin, Tüm Zamanların Yazı Göstergeleri ve Alfabeleri* adlı bu kitap Viyana Kayser-Kraliyet Saray ve Devlet Matbaası'nda ilk olarak 1878 yılında basıldı. Gördüğü ilgi üzerine kitabın zenginleştirilmiş ikinci baskısı 1880 yılında okuyucuya sunuldu. 1878 ve 1880 baskıları Viyana Ulusal Kütüphanesi, Düsseldorf Üniversite Kütüphanesi gibi tanınmış kütüphanelerde özel bölümlerde saklanmaktadır. Almanya ve Avusturya'nın ünlü kitap koleksiyoncularında nadiren bulunan ve yüksek fiyatlara satılan *Yazı Kitabı*, bir asırdan fazla bir zaman tekrar yayınlanmadı. Nihayet 107 yıl sonra 1985 tarihinde bir tıpkıbasım gerçekleştirildi. Elinizdeki kitap 1880 yılında yayınlanan zenginleştirilmiş ikinci baskının çevirisidir ve tek tek bütün sayfaları, içeriği ve biçimiyle kitabın orijinal hali korunmuştur.

İletişim kurmak ve bilgilere ulaşmak için elektronik yöntemlerin kullanılması'nın yaygınlaştığı bilgisayar çağında; mektup yazmanın neredeyse unutulduğu, birbirimizi “cepten” aradığımız, kalem kâğıt yerine klavye hatta bilgisayara sesle komut veren dikte aletleri kullandığımız şu günlerin, yazıyı ve yazının geçmişini tekrar gözler önüne sermek için uygun bir zaman olduğunu düşündük.

Günümüzün teknolojik nimetlerinden yoksun bir bilimadamının, 1878 yılında matbaacılığın kısıtlı imkânları içinde, binbir zahmetle bu denli kapsamlı bir eser yaratmış olması, inanılması güç bir başarıdır.

Bu esere yazı biliminin tarihçesi gözüyle bakılabilir. Kitapta o güne kadar keşfedilmiş bütün yazı türleri ve stenografi yer alırken, matbaacılığa da özel yer verilmiştir. O günün teknikleri ve imkânları ile yaratılan bu eser, bugün bile yazı bilimi hakkındaki güncel çalışmalar ve yayınlar için kaynak teşkil etmektedir.

Kitabın çevirisinde FAULMANN'ın Standart Alfabe uygulamasına sadık kaldım. Kitabın bütünlüğünün bozulmamasına özen gösterdim. Özel isimlerin orijinal yazılışlarını korudum. Hem kitabın yazım tarihinden dolayı anlaşılması güç olan hem de Türkçede yer etmemiş bazı terimleri açıklamak için kitabın sonuna “Notlar Eki” ilave etmeyi uygun buldum. Ayrıca yabancı terimlere ve diğer bazı açıklamaları

lara da yer verdim. Karşılaştığım kimi dilbilimsel sorunlarda İstanbul Üniversitesi öğretim görevlisi Sayın Şirin Tufan'dan destek aldım. Kendisine burada teşekkür ederim. Kitabın yazıldığı tarih göz önüne alındığında Türkçe alfabenin yer alması doğaldır. Ancak ben Cemal Azmi Matbaası'nda basılmış ilk Türk alfabesinin tıpkıbasımını bularak "Notlar" bölümüne koydum. Bunun için Mas Matbaacılık'a teşekkür ederim.

Kitabı tüm okurlar için kolay anlaşılır kıldığımı umuyorum.

Bu kitabın yayınlanmasını mümkün kılan Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'na; gösterdiği tüm ilgi, verdiği destek için Sayın Mürşit Balabanlılar'a ve kitabın grafik uyarlamasıyla özel harflerin yapımını üstlenen Sayın Osman Tülü'ye teşekkür ederim.

Bu kitabı çok büyük bir keyifle çevirdim; sizlerin de keyifle okuyacağınızı umuyorum.

ITIR ARDA

KİTABA DAİR...

Eski bir Latin deyiimi olan “Verba volant scribe manent” (Söz uçar, yazı kalır) sözlü iletilerinin görsel olarak kaydedilme gereğinin vurgulayıcısıdır hiç şüphesiz. Gösterge dizgesi olarak saptanan söz, teslimiyetini yaşar yazı karşısında. Yazı eylemi ise adeta kendini bir sertüven içerisinde bulur.

Yazı Kitabı: Tüm Yerkürenin, Tüm Zamanların Yazı Göstergeleri ve Alfabeleri adlı bu çalışma, yazı yolculuğunun heyecanını yaşamamızı sağlayan kapsamlı bir referans kitabıdır.

Yazı Kitabı tüm yerkürenin yazı göstergeleri ve alfabelerinin zengin bir koleksiyonudur. Tüm zamanların yazı göstergeleri ve alfabelerini cömertçe sergileyen bu eser, yazı tarihçesinin resmini çiziyor gibidir; ancak, yazarın yazı ve alfabeleri sunuş şekline bakılırsa, yazarın amacının, yazının tarihini açıklamak olmadığı anlaşılır. Yazı ve alfabeler coğrafyalara göre sınıflandırılmış: Amerika, Afrika, Asya ve Avrupa. Benzer yazı türleri gruplar halinde bir araya getirilmiş. Her yazı veya alfabenin sunuşu ardından iç yapısı hakkında detaylı açıklamalar yapılmış. Bu da yazarın bilimsel bir yöntem uyguladığını göstermektedir. Heyecan verici nokta ise, kitap ile okurun sürekli interaktif halde olmalarıdır. Benzer yazı türlerinin gruplar halinde verilmesi okuru kaçınılmaz olarak karşılaştırma yapmaya iter. Özellikle dilbilimcileri ilgilendirecek olan, yazı ve alfabelerin fonetik değerleri bu eseri vazgeçilemez bir referans kitabı kılacaktır. Yazı göstergelerinin karşılaştırılması ise yazı sanatıyla yakından ilgilenen kaligraf ve sanatçılara yeni ufuklar açacaktır. Karşılaştırma yöntemi yazılı göstergelerin sadece sözü temsil etmediğini, aynı zamanda tarihi, siyasi ve kültürel gelişmelerin de yansıtıcıları olduğunu gösterir. Bu, yazı tarihini yazma isteği uyandırır okurda, yazarın da isteği bu olsa gerek.

Her ne kadar yazar, eserinden “mütevazı bir abece kitabı” olarak söz etse de, bütün yazı ve alfabeleri toplaması, haklarındaki bilgileri, kendisinin de belirttiği gibi, meslek dergilerinden, dilbilgisi kitaplarından, seyahatnamelerden ve kültür tarihi eserlerinden derlemesi ve bütün bunları bir araya getirip bir kitap yaratması ve

bastırması, özellikle o günkü şartlar çerçevesinde değerlendirildiğinde, küçümsenmeyecek bir çabadır.

1880 yılında yayınlanan bu kitabın, çevrilip Türkçede yayımlanması, kuşkusuz büyük bir boşluğu dolduracaktır. Üniversitelerimizde bu konuda kapsamlı bir kaynak olmadığını göz önünde bulundurursak, böyle bir çevirinin ne kadar önemli olduğunu anlarız; bu kitap, kimi eksiklerine rağmen, Türkçe için bir “ilk” olma özelliğini taşımaktadır.

Bu kitap nasıl okunmalı?

Bu kitap yazı göstergeleri, hiyeroglifler, sayı göstergeleri, alfabeleri vb. olmak üzere 300’ü aşkın tablodan oluşmaktadır. Yazı ve alfabe tabloları, coğrafyalara göre dört ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Ana başlık içerisindekiler ise benzerliklerine göre gruplandırılmışlardır. Her tablonun altında yazı veya alfabe hakkında tarihi ve dilbilimsel açıklamalar yapılmıştır. Tabloların okunuşlarında dikkat edilmesi gereken noktalar aşağıda sunulmuştur:

1. *Sembollerin* neyi simgelediği *Anlam* alt başlığı altındaki açıklamalarla belirtilmiştir. (Bkz. s. 10)

2. *Göstergelerin* okunuşu (ses değeri) *Değer* alt başlığı altında sunulmuştur. (Bkz. s. 12)

3. *Değer* altbaşlığı altında yabancı göstergelerin ses değerleri sunulmuştur. Burada Prof. LEPSIUS’un Standart Alfabeti kullanılmıştır. (Bkz. s. 3-6)

4. *Ad* altbaşlığı altında göstergenin (genellikle harfin) sözel olarak söylediğimiz ismi yer alıyor. Ancak her göstergenin (harfin) adı olmak zorunda değil; bunun yanı sıra her göstergenin (harfin) ses değeri vardır. (Bkz. s. 41)

Türk okuruna kolaylık sağlayacağını umduğumuz, Türkçe örneklerin ses değerlerini Prof. LEPSIUS’un Standart Alfabetini temel alarak aşağıda sunuyoruz. Türkçede karşılığı olmayan ses değerleri için FAULMANN’ın standart alfabe başlığı altında verdiği örneklerden faydalanabilirsiniz. Türkçe örnekler, Özcan Beşkan’ın *Len-güistik Metodu* (İstanbul: 1967) adlı eserinden alınmıştır.

Ünlü		Ünsüz							
a	kaş	i	gir	p	sap	f	saf	g	gaf
o	koş	ö	gör	t	sat	y	say	k	kas
u	kuş	ü	gür	m	sam	k	kes	n	nar
e	ger			l	sal	d	dar	s	sar
								dž	cay
								v	sev
								ž	bej
								h	sah
								š	beş
								r	ser
								χ	her
								g’	ger

ŞİRİN TUFAN

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak. Öğretim Görevlisi

1. BASKIYA ÖNSÖZ

Kayser-Kraliyet Saray ve Devlet Matbaası'nın (K. K. Hof-und Staatsdruckerei) Eski yöneticisi, müteveffa Saray Müşaviri WELSBACH şövalyesi ALOIS AUER, o dönem, sanat alanında büyük bir nam salmıştır. Kurum, kazandığı namı devlet çıkarlarını da gözeterek yüceltmeyi görev edinmiştir. Tabii ki bu, sadece ilerleme ile mümkün olabilir, duraklamak gerilemektir. Kurum, bilim adına, aralıksız ve titizlikle topladığı zengin matbaa harfleri hazinesini, güncel teknikleri de gözden kaçırmadan, bu alandaki her yeni buluşla çoğaltarak ilerlemeyi mümkün kılmıştır.

Kayser-Kraliyet Saray ve Devlet Matbaasında son senelerde çıkan bir dizi eser, bu kurumun her zaman bilimi teşvik ettiğinin bir kanıtıdır.

Kayser-Kraliyet Saray ve Devlet Matbaası yabancı alfabeleri toplayarak, onları özel istekler için hazır tutmakla yetinmemiş, bunları herkesin kullanabileceği bir şekilde değerlendirmek istemiştir. AUER'in "Alphabete des gesamten Erdkreises" (Tüm Yerkürenin Alfabeleri) adlı eserinin topladığı beğeni ve bu alanda daha kısıtlı bir eser olan BALLHORN'un "Alphabete orientalischer und occidentalischer Sprachen" (Doğu ve Batı Dillerinin Alfabeleri) adlı eserinin birçok baskı yapmış olması, bu alanda bir ihtiyaç olduğunu gösterir. Hem AUER'in hem de BALLHORN'un sundukları alfabelerde eksikler vardır ve bu eserlerin her biri, özellikle son zamanlarda ön plana çıkan hiyeroglifler ve çivi yazıları hakkında, göze batan bazı eksiklikler ve hatalı tablolar içermektedir. Bu yüzden, Kayser-Kraliyet Saray ve Devlet Matbaası beni 16 Haziran 1877 tarihinde (Z. 1775) "Yerkürenin alfabelerini güncel bilgiler ışığı altında köklü bir şekilde araştırmakla" görevlendirdi. Bu şerefli görevi Kayser-Kraliyet Saray ve Devlet Matbaası müdürü, Saray Müşaviri, şövalye Sayın von BECK'in yazı bilimi alanındaki çalışmalarına gösterdiği lütufkâr ilgiye borçluyum. Sayın von BECK, ricam karşısında bana zengin kütüphanesinin kapılarını açmış, konu hakkındaki diğer eserlere ulaşmamı sağlamış ve bu alandaki çalışmalarımı sürdürmemi ısrarla teşvik etmiştir. Bu çabalar "Neuen Untersuchungen über die Entstehung der Buchstabenschrift" (Harf Yazısının Oluşumu Hakkında Yeni Araştırmalar) adlı kitabımda ilk neticelerini vermiştir. Teşekkürüm, bana beslenen güveni bütün gücümle haklı çıkarmaya çalışmaktır.

Burada okurlara sunulan eser, aslında sadece mütevazı bir abece kitabıdır. Ancak kitabımın noksansız olması amacına ulaşmak kolay değildi. AUER'in 25 sene önce yayımladığı alfabelerde, ilk otoritelerden birinin düzenlediği ve tekrar gözden geçirdiği dokümanlara yer verilmiştir. Söz konusu alfabelerle bu eserin karşılaştırılması, o günden beri dokümanların sayısının ne kadar arttığını gösterir. Bu bilgileri meslek dergilerinden, dilbilgisi kitaplarından, seyahatnamelerden ve kültür tarihi eserlerinden bin bir zahmetle toplamak, eleştiri yazıları ile farklı eserleri karşılaştırarak gözden geçirmek, henüz yayımlanmamış yeni yazıları oluşturmak ve baskı sırasında meydana gelebilecek herhangi bir hata yüzünden yanlışlıklar doğmaması için baskıyı titizlikle denetlemek zorundaydım. Bu alandaki çalışmalarımı ilgiyle izleyen Sayın Prof. FRIEDRICH MÜLLER eksik alfabelere ulaşabilmemi sağladığı gibi, formları baskıya girmeden gözden geçirme lütfunda da bulundu. Böylece okuyucular hataların ortadan kaldırılması için mümkün olan her şeyin yapılmış olduğundan emin olabilirler. Yine de eğer bazı yerlerde herhangi bir şey gözümüzden kaçmış ise, bilgilendirmenizi rica ederim, çünkü bu eserin daha birçok yeni baskı yapacağı ve bunlarda da olası hataların giderileceği ümidini taşıyorum.

Filoloji çevrelerini meşgul eden, yabancı göstergelerin standart yazımı sorununun çözümüne de, bu eserle karınca kararınca katkıda bulunduğuma inanıyorum. Bu konuda Prof. LEPSIUS'un yeni, çığır açan çalışmalarına dayandım ve onun "standart alfabetesine" eserimin başında yer verdim. Alfabelerde onun transkripsiyonuna başvurdum, çalışmalarını kaynak olarak kullanamayacağım yerlerde ise onun düşünce tarzını sürdürmeye çalıştım. Sadece her sesi tek bir harf ile ifade etmeye çalışmak yerine, harf birleşimlerini vurgu birleşimlerine tercih ederek onun yolundan ayrıldım. Olası transkripsiyon hatalarında (sadece ufak ses nüansları olabilir) tutarlı bir imla düzenlemesinin zorluklarını bilenler beni affedeceklerdir. İngiliz, Fransız ve İspanyol yazarlarda, transkripsiyonları ile hangi sesi ifade etmek istediklerini ayırt etmek hiç de kolay değildir.

Diğer bir sorun ise alfabelerin sıralamasıydı. Prof. LENORMANT "Essai sur la propagation de l'alphabet phénicien dans l'ancien monde" (Antik dünyada Fenike alfabesinin yayılması üzerine makale) adlı eserinde bir şecere düzenlemiştir; ben bunu kolaylıkla kabul edebildim. Ancak ünlü Fransız bilim adamının zekâsına duyduğum bütün saygıya rağmen, metodunun doğruluğuna ikna olmadığımı itiraf etmem gerekir. Araştırmalarım ve karşılaştırmalarım sırasında Prof. LENORMANT'ın teorisi ile açıklanması mümkün olmayan olgularla karşılaştım. Benim görevim yazının tarihini açıklamak değildi, bana verilen süre bu iş için zaten yeterli olmazdı. Bu yüzden yeni bir teori geliştirmeye teşebbüs etmedim. Ayrıca varsayımlara dayanan dogmalarla çelişkiler yaratarak, sadece müspet olgular içermesi amaçlanan kitabın başarısını da tehlikeye atmış olurdum. Bu şartlar altında, alfabeleri dallara

ayırma konusunu açık bırakarak ve benzer yazı türlerini gruplar halinde bir araya getirerek bilime bir katkıda bulunduğuma inanıyorum. Böylece, bu kitabın yazının tarihine malzeme sağlamak görevini yerine getirmesi kolaylaştı, anlaşılabilirliği arttı ve karşılaştırmalar, ilave açıklamalar ve ünlü tanımlamaları ile yazıların iç yapısına bir bakış açısı bulmak mümkün oldu. Karşılaştırmalı dilbilimlerinde benzerliği belirleyen, sadece kelimelerin kendileri değil, daha çok gramer yapısıdır. Karşılaştırmalı yazı biliminde de sadece göstergeleri değil, yazıların benzerliklerini çok daha iyi yansıtan teknik özellikleri göz önünde bulundurmak gerekir.

Burada yazı biliminin önemini vurgulamak fırsatını kullanmak istiyorum. Yazı bilimine bugüne kadar dilbiliminin bir hizmetkârı gözüyle bakıldı; yazı göstergelerinin deşifre edilmesi ile sadece kelimelere ulaşabilmek için ilgilenildi. Ulusların kendi yazıları o derece hiçe sayıldı ki, matbaacıların yabancı matbaa harflerini tedarik etmek, öğrencilerin ise yeni alfabeleri öğrenmek zorunda kalmamaları için, basılan metnin kendi yazı göstergeleri olduğu durumlarda bile, yabancı diller anti-qua harflerle basıldı. Din fanatizmi birçok kez diğer uluslara kendi yazısını dikte etmiş ve ulusların kendi yazılarının yok olmasına sebep olmuştur; ancak bilimin bunu örnek almasının doğru olduğu elbette şüphelidir. Eski yazılar, bilhassa hiyeroglifler, Avrupa harfleri ile yapılan her türlü transkripsiyonun üstündedir. Bu tür denemelerde, yazıların inkâr kabul etmeyen polifonisi [çoksesliliği] karşısında hataların önüne geçmek mümkün değildir. Yeni yazılarda dahi transkripsiyon sırasında dil karşılaştırması için önemli faktörler yitirilebilir. Bir ulusun tereddüt etmeden diğer bir ulusun yazı göstergelerini benimsediği teorisi, ses göstergeleri arasında açık ve bazen çok tuhaf farklılıkların sadece bozulma ve ayrışma ile oluştuğu teorisi, kısaca günümüzün tüm yazı bilimi henüz kanıtlanamamış bir hipotezdir. Bu hipoteze itiraz edilmemesinin tek sebebi, bir Berlinli akademisyenin terimi ile “bilimin en büyük sorularına” yaklaşmaya cesaret edecek bilgi ve yürekliliğe pek az kişinin sahip olmasındandır.

Bana düşeni elimden geldiğince yaptım. Bu sorulara çözüm getirecek malzemeler sunmaya çalıştım. Bu yüzden yazı göstergeleri ile yakın bağlantısı olduğuna inandığım harflerin isimlerini ve birçok alfabenin stabilize olmasını sağlayan sayısal değerleri ilave ettim. Bundan sonra, bana sadece bu tavsiyelerin dikkate alınmalarını ummak kalır.

Bu eser bir paleografi kitabı olmamalıdır; bu yüzden günümüzde kullanılan yazı göstergelerine de layık oldukları ilgiyi gösterdiğime inanıyorum. Örneğin sadece İbrani kare yazıyı öğrendiğiniz için işlek yazı ile yazılmış bir el yazmasını okuyamazsanız. İbranice bilginiz ne işe yarar? Bazı yazılara, benzer sebeplerden dolayı, birçok farklı alfabeyi eklemiş olsam da, gereksiz tekrarlara girme hatasına düştüğümü sanmıyorum.

Son olarak, yazı sanatının yeni dalını, stenografiyi, yerkürenin alfabeleri arasına almaya cesaret ettim. Stenografi sistemlerinin sayısı çok fazla olduğundan, burada sadece en önemlilerine yer vermekle yetindim.

İbrani ve Romen kısaltmalarını, (bunlar eski zamanların en kapsamlı kısaltma sistemleridir) kapsamlarının genişliği yüzünden, alfabeler arasında çok fazla kesin-tiye yer vermemek için ek bölümde topladım.

Bu çalışmada halka açık kütüphanelerden çok faydalandım. Bu kurumlara im-kânlar tanınmasını, dil ve yazı bilimi konularındaki eserlerini tamamlayarak, koleksiyonlarını zenginleştirmelerini temenni ederim. Kütüphanelerin koleksiyonları henüz noksansız değildir; başka yazılarda adları geçen alıntılardan tanıdığım eser-leri birçok kez boşuna aradım... Bu eserin yayımlanması ile faydalı bir iş başarmış olduğuma inanıyorum. Viyana Kayser-Kraliyet Saray Kütüphanesinin, Kayser-Kraliyet Üniversite Kütüphanesinin ve aslında özel bir kütüphane olan Kayser-Kraliyet Saray ve Devlet Matbaası Kütüphanesinin taşrahı, çalışkan bir araştırmacı-ya sağladığı imkânları göz ardı etmemek gerekir. Çalışmamın bu alanda diğer ya-yımları teşvik etmesini ve bu doğrultuda bir rekabet oluşturmasını dilerim. Şimdi-lik, yerkürenin yazı ve alfabelerinin şu ana kadar yapılabilmiş en noksansız derle-mesini sunmakla yetiniyorum; ancak bu alandaki çalışmalarımı da bitmiş olarak görmüyorum.

Viyana, 1878 İlkbaharı

CARL FAULMANN

2. BASKIYA ÖNSÖZ

İlk baskısı ilgi gören ve meslek dergilerinde olumlu eleştiriler alan bu kitabın yeni baskısında eserin genel kapsamı değişmedi. Eser, sadece bazı alfabeler, özellikle Ortaçağ Pers yazıları, birçok Arap-Türk alfabesi ve Fin-Ugor alfabesi eklenerek zenginleştirildi. Ayrıca bütün alfabeler yeniden gözden geçirildi ve gerekli düzeltmeler yapıldı. Bu konuda yazara yardımcı olanlara, bilhassa Bengal'den Sayın Bay JOHN BEAMES'e ve Sayın ALEXANDER KUMMER'e yazar burada teşekkürlerini bildirir.

Geçen sürede, "Illustrierte Geschichte der Schrift" (Açıklamalı Yazı Tarihi) adı altında; yazarın, bu eserin ilk baskısının önsözünde bahsedilen düşüncelerin devamını getiren ve pek çok yazı örneği ile bu eserin bir okuma kitabını oluşturan bir eseri daha yayımlanmıştır. Yazar kitabının, birçok okuyucuyu alfabelerin ayrıntılı incelemesine teşvik edeceğini ummaktadır. Sadece alfabelerin noksansız bilinmesi ile yazının oluşması ve yayılması hakkında bir fikir yürütebilmek mümkün olur ve bu alanda iki eser birbirini tamamlamalı ve yazı bilimi araştırmalarının devamını teşvik etmelidir.

Viyana, Paskalya 1880

CARL FAULMANN

TÜM YERKÜRENİN YAZI VE ALFABELERİ

VİYANA 1880

STANDART ALFABE

Hemen hemen bütün Avrupa ulusları Romalılardan alınma, 25 harften oluşan alfabeyi kullanırlar. Ancak bu alfabenin göstergeleri, her dilde aynı ses değerlerine sahip değildir. Örneğin *j* harfi Almancada bir yarım ünlü damak sesini, Fransızcada yumuşak bir *sch* sesini, İngilizcede ise *dsch* sesini temsil eder. Ayrıca alfabede bulunan 25 harf bütün sesleri temsil etmeye yetmediği için bileşik harfler yardımıyla bu göstergelerin sayısının çoğaltılması gerekir. Bu durum yine telaffuz farklılıkları yaratmaktadır. Almancada *ch* bileşik harfleri sert bir damak ünsüzü iken, Fransızcada bir sert fişirtılı ünsüzdür. İngilizcede bu birleşik harfler *tsch* olarak okunur. Almancada *sch* bir basit fişirtılı ünsüz veya çift sestir (*s-ch*), *sh* İngilizcede *sch*-sesi ya da soluklu telaffuz edilen bir *s* sesidir.

Telaffuz farklılıklarının isimlerin ve yabancı kelimelerin tanımlanmasında karışıklıklar yaratması, dilbilimcileri anlam karmaşasına yol açmamacak şekilde her sesi kesin ifade eden göstergeler bulmaya itmiştir. Bu çalış-

malar arasında Prof. LEPSIUS'un Standart Alfabeti (Örnek Alfabe) genel beğeni kazanmıştır. Bu kitapta yabancı göstergelerin ses değerlerini belirtmek için bu Standart Alfabe kullanılmıştır. Standart Alfabenin ana kuralları şunlardır:

Bir ünlünün uzun telaffuz edildiği, harfin üzerinde yer alan bir çizgi ile belirtilir: *ā, ē, ī, ō, ū*. Kısa telaffuz edilen ünlüler ise harfin üzerindeki bir yarım ay ile gösterilir: *ă, ě, ĭ, ȝ, ŭ*. Harfin altında yer alan bir çizgi, o harfin geniş ve açık ünlü olduğunu belirtir: *ē* (Almanca *ä*, Fransızca *ê*), *ō* (İtalyanca *ò*, İngilizce *au* veya *a -naught, all-*). Harfin altında yer alan bir nokta, o ünlünün kapalı ünlü olduğunu gösterir: *ē* (Almanca *eh*, Fransızca *é*, İngilizce *a -cane-*), *o* (Almanca *Mond*, Fransızca *au* veya *cône* kelimesindeki *o*, İngilizce *no* kelimesindeki *o*). Harfin altındaki çengel işareti, bu o harfin sert ünlü olduğunu gösterir: *ē, ĭ*. Bu geniş, açık, kapalı veya sert ünlüler aynı zamanda kısa veya uzun olabilir, bu durumda harfler üzerlerindeki çizgi veya yarım ay ile

belirtilir. *Ö* ve *ü* sesleri bu harflerin telaffuz özelliklerini gösterebilecek yer bırakmak amacı ile *o* ve *u* şeklinde yazılır. Burun sesleri ünlülerin üzerindeki *~* işareti ile belirtilir: *ā, ē, ō, ō̄*. Harfin altında yer alan bir küçük sıfır (*°*) işareti, o ünlünün veya akıcı ünsüzün hafif çınlamalı telaffuz edildiğini gösterir: *ę* (Almanca *Verstand*, İngilizce *Nation* kelimesindeki *ion*), Sanskritçe *ṛ, ṝ, ḷ, ḹ*. Diftonglar (ikili ünlü – ç.n.) ünlülerin birleşmesinden oluşur: *ai, au*.

Yabancı işaretlerde, uzun veya kısa okunduklarına dair bir bilgi yoksa, harfler herhangi bir ekleme yapılmadan, yani *e, a, i, o, u* vs. şeklinde yazılır (bkz. Tablo 6).

Ünsüzler genel olarak şu şekilde sınıflandırılır:

EXPLOSIVAE veya DIVIDUAE (kapanış sesleri veya süresiz ünsüzler), konuşma sırasında ses yolunun kapanıp açılmasıyla akciğerlerden gelen hava ile patlama biçiminde ortaya çıkan seslerdir.

FRICATIVAE veya CONTINUAE (sürtüşme sesleri veya sürekli ünsüzler), ses yolunda daralmalar nedeni ile akciğerlerden gelen havanın, ses yolundan sızarak çıkması yoluyla, sürtüşmenin meydana getirdiği seslerdir.

ANCIPITES (titrek sesler), *r* ve *l* sesleridir.

Kapanış sesleri, FORTES (sert), LE-

NES (yumuşak) ve NASAL (burun kanalı açık ve ağız kanalı kapalı) olarak ayrılır. Sürtüşme sesleri, FORTES (sert), LENES (yumuşak) ve SEMIVOKAL (yarım ünlü: *y, w*) olarak ayrılır.

Sesler boğumlanma noktalarına göre şu şekilde sınıflandırılır:

FAUCALES (*fauces*: gırtlakın üst dar kısmı). Gırtlaksız sesler, gırtlak kapanıp açıldığı zaman meydana gelen zayıf, patlayıcı (süresiz) seslerdir. Bu sesin Avrupa dillerinde karşılığı yoktur, fakat *See'adler* kelimesinde hissedilir. Örneğin Yunanca Spiritus Lenis (bkz. Yunan Yazıları - Notlar – ç.n.), İbranice *א*, Arapça *آ*. LEPSIUS bu sesi ' ile, daha sert sesi ise ³, Arapça *ع* olarak ifade eder.

Karşılıkları:

sürtünme sesleri *h*

sert *h'*, Arapça *ح*.

GUTTURALES (*guttur*: boğaz). Boğazsız sesler, dilin orta veya arka kısmının damağa değmesi sonucu oluşan seslerdir. Karşılıkları:

dilin orta kısmında oluşan *q* sesi,

dilin orta kısmında oluşan süresiz

ünsüzler:

sert *k*,

yumuşak *g*,

burun sesi *ñ* (Almanca *eng*);

sürekli ünsüzler:

sert *χ* (Almanca *nach*), yumuşak *γ*

(Arapça *ع* Yeni Yunanca *ἀγαθός*),

ī (Almanca lehçesinde *Dea'n* =

Dirne).

STANDART ALFABE

PALATALES (*palatum*: damak). Damak ünsüzü, damağın sert bölümünde boğumlanan sestir. Süreksiz damak ünsüzleri:

sert *k*, Eski Hintçe क (artık *tsch* olarak telaffuz ediliyor),

yumuşak *g*, Eski Hintçe ग (artık *dsch* olarak telaffuz ediliyor),

burun ünsüzü *ñ* (Fransızca *regner*, İtalyanca *gnudo*).

Sürekli damak ünsüzleri:

sert *ç* (Almanca *ich, recht*),

š (Almanca *schon*, İngilizce *show*, Fransızca *chat*),

ś, Yeni Hintçe श (Lehçe *świt* kelimesindeki *ś*),

yumuşak *γ* (Yeni Yunanca *γάργα*),

ž (Fransızca *jeune* kelimesinde; Lehçe *bażant* kelimesindeki *ż*),

ž (Lehçe *pożno* kelimesindeki *ż*),

yarım ünlü *y*,

y sesine yumuşamış *l'* (Fransızca *mouillé*, İtalyanca *gli*).

CEREBRALES. Hint dillerine özgü sesler için kullanılan bir terimdir; dilin alt kısmının öne doğru dışbükey bir durum alması ve kısmen damağa değmesi ile oluşur. Süreksiz ünsüzler:

sert *f*,

yumuşak *d*,

burun ünsüzü *ɲ*.

Sürekli ünsüzler:

sert *ş*,

yumuşak *ž*.

Karışım sesleri: *r*, *l*.

LINGUALES (*lingua*: dil). Dil ünsüz-

leri, Sami dillerine has seslerdir ve dilin, dil ucunun aşağı doğru bükülmüş hali ile damağın sert bölümünden dışlara kadar olan bölüme değmesi veya yaklaşması sonucu oluşurlar. Süreksiz ünsüzler:

d (*t*) (Arapça ط, İbranice ט).

Sürekli ünsüzler:

s (Arapça ص, İbranice ש),

z (Arapça ض),

đ (Arapça ظ).

DENTALES (*dens*: diş). Diş ünsüzleri, dişler ve dil ucu yardımı ile oluşan seslerdir. Süreksiz ünsüzler:

sert *t*,

yumuşak *d*,

burun sesi *n*.

Sürekli ünsüzler:

sert *s* ve *θ* (İngilizce *thin* kelimesindeki *th*),

yumuşak *z* (Fransızca *zèle* kelimesindeki *z*, İngilizce *zeal*),

δ (İngilizce *thy*, Yeni Yunanca *δίψα* kelimesindeki *δ*).

Karışım sesleri: *r* ve *l*.

LABIALES (*labium*: dudak). Dudak ünsüzü, çıkartılışında üst ve alt dudakların devrede olduğu sestir. Süreksiz ünsüzler:

sert *p*,

yumuşak *b*,

burun sesi *m*.

Sürekli ünsüzler:

sert *f*,

yumuşak *v*,

yarım ünlü *w*.

AMERİKA

KUZEY AMERİKA

Kuzey Amerika yerlileri, bazen kaya ve ağaçlara kaba hatları ile kazınan, bazen de boyayla kumaş üzerine çizilen bir resim yazısına sahipti. Bu yazının ilk türüne KEKIWIN adı verilir ve kolay anlaşılabilir işaretler içerir. Bu yazı türü, yolculuklarda haberleşmek için kullanıldığı gibi, mezar taşları üzerinde ve Muzzinabik adı verilen büyük kaya yazıtlarında da kullanılır. Kaya yazıtlarının yazı bilimci tarafından halen çözülmemiş göstergeler içerdiğini göz önünde bulundurursak, eski dönem yerlilerinde yazı bilgisinin oldukça gelişmiş olduğu sonucuna varabiliriz.

Çizilen işaretlere KEKINOWIN adı verilir; bunlar efsunlu işaretlerdir ve büyü ibareleri ile birlikte kullanılırlar. Bu yazı yalnızca yossakidler (kâhinler) ve medaslar (rahipler) tarafından bilinir, fakat yüksek bedeller karşılığında, bu yazıdan yarar uman Kızılderililere satılır.

Bu büyü işaretlerinin farklı türleri vardır:

Medáwin (ilaç bilgisi),

Yüksek Yesukáwin (kehanet),

Küçük Yesukáwin (ruh çağırma),
Wábino (gece ziyafetlerinde şarkılar),

Keossáwin (av büyü),

Nundobewunewun (savaş büyü),

Sadżawin (aşk büyü),

Muzzinábikon (tarih).

Bu yazının göstergeleri, kullanılan dil ile herhangi bir şekilde bağdaşmaz; bu semboller sadece büyü ibarelerini ve destanları akıllardan çıkarmamak için mnemotekni¹ araçları olarak kullanılır.

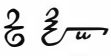
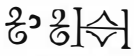
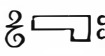
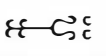
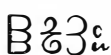
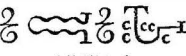
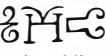
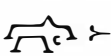
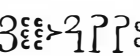
Kızılderililer bu yazı dışında ayrıca farklı renklerde, farklı sıralama ve farklı düğümlleme teknikleriyle kabuk şeritlerini (Wampum kemerleri) kullanırlar. Wampum kemerleri, farklı kabilelerin barış veya savaş ilanı için yollanan elçileri tarafından kullanılır.

Burada yer alan kekinowinler SCHOLLCRAFT'ın, "Historical and statistical information respecting the history, condition and prospects of the Indian tribes of the United States" adlı kitabından alınmıştır ve eski ulusların resim yazıları ile ilginç bir karşılaştırma olanağı sunar.

KIZILDERİLİ KEKİNOWİN

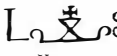
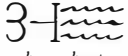
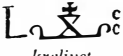
Sembol	Anlam	Sembol	Anlam	Sembol	Anlam
	kronolojik ve aritmetik işaretler		savaş sembolü		kaplumbağa, kunduz
	güneş		savaş sembolü		toprakta çıkan canavar
	ay		(çubuk) barış sembolü		savaşta öldürülen 40 insanın sembolü
	yeni ay		mallar, bir sembol		bir mezar üzerindeki bayrak
	bulutlar		bir balya eşya		ölüm sembolü
	gökyüzü		zaman sembolü		kayık
	deniz		büyük boynuzlu yılan		savaşçılarla dolu bir kayık
	Meda		ihtiyat sembolü		kabile şefi
	Yossakid		geleceğe bakabilme gücünün sembolü		bir büyük savaş lideri, bir eli ile gökyüzüne, bir eli ile yeryüzüne uzanırken
	Wabeno		kalpler üzerindeki gücün sembolü		güneş gibi yürekli bir savaşçı
	kâhin		başsız vücut sembolleri		kamp sembolü
	kalp		güçlü tükenmiş adam		hız sembolü
	dünyayı dolduran güneş		mavi gökyüzünün ruhu		ağaçkakan
	büyük ilaç		zararlı gökyüzü ruhu		arması turna olan bir adamın ölümü
	ev sahası		toprağı delip geçen yılan		şeytani güç sembolü
	Avrupalıların kalesi		bitkiler, iyileştirici gücün sembolü		hediye yüklennmiş bir adam
	güç sembolü				
	tılsımlı davul				
	Wampum kemeri				
	savaş balyozları				
	alevler				
	tılsımlı maharet				
	bir deniz adamı				

MİCMAC KIZILDERİLİLERİNİN YAZISI

							
Nuşinen	wayok	ebin	tşıptuk	delwidžin	megwidedemek	wayok	n'telidanen
Babamız	gökyüzünde	oturan	olsun	adın	saygıdeğer	gökyüzünde,	bize
							
tşıptuk	ignemwiek	ula	nemulek	uledetşinen.	Natel	wayok	şkedulk
olsun	bahşedilmiş	seni	görmek	sürekli.	Orada	gökyüzünde	nasıl sana itaat ediyor
							
tşıptuk	deli	şkedulek	makimigwek	eimek.	Delamukubenigwal	eşemigwel	
olsun	öyle	sana itaat edilsin	yeryüzünde	bizim olduğumuz yerde.	Senin bize verdiği	gibi	
							
apş	negweş	kişkuk	delamukteş	penegwunenwin	nilunen	Delyabikşıktakaşık	
yine	şimdi	bugün	ver	yiyeceğimizi	bize.	Biz affedenler onları	
							
wegaiwinametnik	elp	pel	nikskam	abikşıktwin	elweultik	Melkeninreş	
bize hakaret edenleri	öyle	sen	ey Tanrı	affet	hatalarımızı.	Bizi sıkı tut	
							
winnşudil	mu	k'tigalina	kedžinukamke	winnşigwel	twaktwin.	N'delietş.	
elimizden	ki	düşmeyelim,	uzak tut bizden	acıyı,	kötülüğü	Amin.	

Micmacların kullandığı yazı, bir zamanlar Kanada yerlilerinin ortak yazısıydı. Az sayıdaki Abenaki dışında bu yerlilerin nesli tükendi; Etşimiler ve Montagnailer yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. Kuzeydoğudaki Kızılderili medeniyetlerini sadece Micmaclar temsil etmekte. Yazıları o kadar gelişmiş ki, Hristiyan duaları, ayinleri ve din öğretisi eksiksiz tercüme edilebilir. Bu tercümeler 1856 yılında Misyoner CH. KAUDER tarafından yayımlandı ve 5701 karakter-

den oluşan matbaa harfleriyle Viyana Saray ve Devlet Matbaasında basıldı. EUGENE VETROMILE'nin "The Abnakis and their history, New York 1866" adlı kitabında, bu halk hakkında daha ayrıntılı bilgi bulabilirsiniz. KAUDER'in kitabında "paternoster" metninin transkripsiyonu ve tercümesi bulunmaz. Bu metin VETROMILE'nin kitabından alınmıştır. Adı geçen son eserin başlığını, yabancı isimlerin ve tabirlerin nasıl tercüme edildiğini göstermek amacı ile ekliyoruz.

							
Kitap	bu	iyi	dini şarkıları içeren.	Kayser	ve	de	Kraliyet matbaası
							
bunu bastı	kraliyet	şehri	Viyana Avusturya'da.				

TİNNE KIZILDERİLİLERİNİN YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
ᐃ	a	ᐅ	a	ᐇ	i	ᐈ	o	ᐊ	wa
ᐅ	ba	ᐇ	be	ᐈ	bi	ᐊ	bo	ᐊ	soluklu
ᐇ	ça	ᐈ	çe	ᐊ	çi	ᐇ	ço	ᐇ	i
ᐈ	da	ᐊ	de	ᐇ	di	ᐈ	do	ᐇ	d
ᐊ	ga	ᐇ	ge	ᐈ	gi	ᐊ	go	ᐇ	g
ᐇ	ka	ᐈ	ke	ᐊ	ki	ᐇ	ko	ᐇ	k
ᐈ	kla	ᐊ	kle	ᐇ	kli	ᐈ	klo	ᐇ	l
ᐇ	la	ᐈ	le	ᐊ	li	ᐇ	lo	ᐇ	m
ᐈ	ma	ᐇ	me	ᐊ	mi	ᐇ	mo	ᐇ	n
ᐇ	na	ᐈ	ne	ᐊ	ni	ᐇ	no	ᐇ	r
ᐈ	sa	ᐇ	se	ᐊ	si	ᐇ	so	ᐇ	s
ᐇ	sla	ᐈ	sle	ᐊ	sli	ᐇ	slo	ᐇ	t
ᐈ	ta	ᐇ	te	ᐊ	ti	ᐇ	to	ᐇ	th
ᐇ	tha	ᐈ	the	ᐊ	thi	ᐇ	tho	ᐇ	o
ᐈ	ttha	ᐇ	tthe	ᐊ	tthi	ᐇ	ttho	ᐇ	Hristiyan
ᐇ	tša	ᐈ	tse	ᐊ	tsi	ᐇ	tso		
ᐈ	ya	ᐇ	ye	ᐊ	yi	ᐇ	yo		

CREE KIZILDERİLİLERİNİN YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
ᐃ	a	ᐅ	e	ᐇ	i	ᐈ	o	ᐊ	p
ᐅ	ba, pa	ᐇ	be	ᐈ	bi	ᐊ	bo	ᐇ	t
ᐇ	ta, da	ᐈ	te	ᐊ	ti	ᐇ	to	ᐇ	k
ᐈ	ka	ᐇ	ke	ᐈ	ki	ᐊ	ko	ᐇ	ts
ᐇ	tša	ᐈ	tše	ᐊ	tši	ᐇ	tšo	ᐇ	n
ᐈ	la	ᐇ	le	ᐊ	li	ᐇ	lo	ᐇ	m
ᐇ	ma	ᐈ	me	ᐊ	mi	ᐇ	mo	ᐇ	s
ᐈ	na	ᐇ	ne	ᐊ	ni	ᐇ	no	ᐇ	y
ᐇ	ra	ᐈ	re	ᐊ	ri	ᐇ	ro	ᐇ	r
ᐈ	sa	ᐇ	se	ᐊ	si	ᐇ	so	ᐇ	w
ᐇ	ya	ᐈ	ye	ᐊ	yi	ᐇ	yo	ᐇ	soluklu
ᐈ	wa	ᐇ	we	ᐊ	wi	ᐇ	wo	ᐇ	hece
ᐇ	pwa	ᐈ	pwe	ᐊ	pwi	ᐇ	pwo	ᐇ	uzunluğu

Tinne ve Cree Kızılderililerinin yazılarında, gösterdikleri tüm benzerliklere rağmen, farklılıklar da gözlenebilir.

Ayrıca Tinne Kızılderililerinin yazısında daha çok hece ve bitiş göstergesi vardır.

CHEROKEE KIZILDERİLİLERİNİN YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
D	a	R	e	T	i	Ꭰ	o	Ꭱ	u	Ꭲ	ç
Ꭳ	ga	Ꭴ	ge	Ꭵ	gi	A	go	J	gu	E	gç
Ꭶ	ha	Ꭷ	he	Ꭸ	hi	Ꭹ	ho	Ꭺ	hu	Ꭻ	hç
W	la	Ꭼ	le	Ꭽ	li	Ꭾ	lo	M	lu	Ꭿ	lç
Ꮀ	ma	Ꮁ	me	H	mi	Ꮊ	mo	Ꮋ	mu		
Ꮄ	na	Ꮇ	ne	Ꮈ	ni	Z	no	Ꮎ	nu	Ꮏ	nç
T	gwa	Ꮊ	gwe	Ꮋ	gwi	Ꮌ	gwo	Ꮍ	gwu	Ꮎ	gwç
Ꮏ	sa	Ꮏ	se	Ꮊ	si	Ꮋ	so	Ꮌ	su	R	seç
Ꮍ	da	Ꮎ	de	Ꮏ	di	A	do	S	du	Ꮋ	dç
Ꮎ	dla	L	dle	G	dli	Ꮌ	dlo	Ꮍ	dlu	P	dleç
Ꮏ	dza	Ꮊ	dze	Ꮋ	dzi	K	dzo	Ꮌ	dzu	Ꮎ	dzeç
Ꮋ	wa	Ꮌ	we	Ꮍ	wi	Ꮎ	wo	S	wu	G	wç
Ꮏ	ya	Ꮊ	ye	Ꮋ	yi	Ꮌ	yo	G	yu	B	yeç

Ꭰ ka, Ꭲ hna, Ꭴ nah, Ꭶ s, Ꭸ ta, Ꭺ te, Ꭾ ti, Ꮈ tla.

Hristiyan misyonerler 1817 senesinde Cherokee topraklarında ilk okulu açtıkları zaman, SEGWOYA ya da (İngilizce adı) GEORG GUESS adlı bir yerli, anadili için bir yazı sistemi geliştirme fikrini ortaya attı. Bu yazı sistemi 1824 senesinde misyonerler tarafından incelendi ve yeterli bulundu. Geliştirilen yazı, Latince, Yunanca ve keyfi sembollerin kullanıldığı bir hece yazı sistemidir. Bu yazı kabile üyeleri tarafından rağbet görmüş ve birçok kitap bu yazıyla basılmıştır.

Yukarıdaki tablonun son sırasında yer alan işaretlerden *ç* göstergesinin okunuşu LEPSIUS'un Standart Alfabe-

sine göre verilmiştir. 'S' harfi için kullanılan gösterge *st, sd, sk, sg, sgw* birleşik seslerini oluşturmaya yarar, *nah* hecesi başlı başına bir kelimedir. *Hna* için kullanılan işaret, muhtemelen *n*-sesinin soluk verilerek telaffuz edildiğini göstermek içindir. SEGWOYA 'k, 'g, 'gw, 'y, 't gibi seslerin de soluk verilerek telaffuz edildiğini yazı sisteminde belirtmemiştir. Ayrıca *td, dl* ve *ll* sesleri arasında ayırım yapılmamıştır. Bu seslerden sert telaffuz edileni, Valais³ yazısındaki *ll*-sesine benzemektedir.

Yukarıdaki göstergeler SCHOOL-CRAFT tabloları esasa alınarak tekrar gözden geçirilmiştir.

MORMON ALFABESİ

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
Ə	ā	Ō	ū	Ə	d	6	z
Է	ă	Զ	ü	Ը	tš	Ժ	š
Յ	ē	Կ	ai	Գ	dž	Տ	ž
Ե	ě	Ը	au	Պ	k	Դ	r
Ժ	ī	Պ	wu	Պ'	g	Լ	l
Զ	ĩ	Կ	y	Բ	f	Զ	m
Օ	ō	Գ	h	Բ	w	Լ	n
Պ	ö	Զ	p	Լ	θ	Ժ	n
Պ	ō	Ը	b	Տ	ð		
Վ	õ	Զ	t	Բ	s		

Mormonlar ya da “Kıyamet Gününün Azizleri” (Latter Days Saints) Kuzey Amerika’da bir mezheptir. Öğretileri yüzünden Amerika şehirlerinden sürülmüş olan bu mezhebin üyeleri, Tuz Gölleri bölgesindeki boş topraklara yerleşmiş ve şu an 100.000’den fazla bireyi içeren kendi devletlerini kurmuşlardır. Bu mezhebin kökeni, SALOMO SPAULDING adlı bir kişiye bağlanır. SPAULDING, 1810 senesinde, Kızılderili ırkının sürülmüş Yahudi neslinden geldiği tezini savunan bir kitap yazmış ve sözde eski bir elyazmasının çevirisi ile para kazanmayı ummuştur. 1828 senesinde eline bu kitabın bir kopyası geçen JOSEF (JOE) SMITH, yeni bir mezhep kurma fikrine kapılmıştır. Bu kitap yeni mezhebin kutsal kitabı olmuştur. JOSEF SMITH, MORMON adlı bir kişinin 400 senesinde eski kitapları topladığını ve bunları Yeni Mısır(!) yazısı ile metal tabletlere yazdığını iddia etmiştir.

JOSEF SMITH’in iddiasına göre, 22 Eylül 1823’te bir melek ona Manchester şehri yakınlarındaki bir tepede, taş bir kutu içerisinde bir deste altın tablet göstermiş, daha sonra da iki adet gümüş çerçeveli taş vermiştir ve SMITH bu gümüş çerçeveli taşlar sayesinde altın tabletlerin üzerindeki gizli yazıları çözmeyi başarmıştır. Yukarıdaki, tamamen keyfi ve özel olarak İngilizce dili için geliştirilmiş alfabenin tek amacı, besbelli yabancı göstergeler yardımıyla, MORMON’un kitabında da amaçlandığı gibi, saf insanları aldatmaktır. Bu alfabede belirli göstergelerin, İngilizce dilinde var olan seslerin geleneksel yazım kuralları göz ardı edilerek, tam okunuş tarzına göre oluşturulmaya çalışılması önemli bir noktadır. Bu alfabeye daha sonra PITMAN ve ELLIS tarafından daha başarılı bir şekilde uygulanmıştır.

ORTA AMERİKA

Ferdinand Cortez'in yazılarından biliyoruz ki, Meksikalılar anlatılarını yazmaktan çok resmetmek yolu ile aktarmışlardır. Gemileri, askerleri, silahları, topları, atları büyük bir ustalıkla resmetmişler ve bu resimleri açıklayıcı göstergelerle zenginleştirmişler. Günümüze kadar yok olmadan kalabilmiş elyazmalarının tıpkıbasımını içeren Kingsborough'un "Antiquities of Mexico" adlı büyük yapıtında Meksika yazı örneklerini görebiliriz.

Burada Mr. Braesseeur de Bourbourg'un "Histoire des nations civilisées du Mexique" adlı eserinden örnekler sunuyoruz. Meksika yazısının zenginliği kesinlikle burada sunulan göstergelerle sınırlı değildir. Bu göstergeler üst üste dizilip aşağıdan yukarıya doğru okunur. Yazı örnekleri, genellikle göstergelerin sol alttan başlayıp sağa doğru devam ederek, oradan yukarıya, devamında sola, sonra da dik aşağıya doğru ve son olarak da merkeze devam ettiğini göstermektedir.

Meksikalılar seçil göstergelere sahip olmakla birlikte, bunları sadece özel isimleri belirtmek için kullanıyor-

lardı. Misyonerlerin isteğiyle Hristiyan dininin öğretilerini ve hikâyelerini kaleme alan yazı bilgisine hâkim Kızılderililer, resim sembolleri kullanmışlardır; örneğin: Ben, günahkâr (bir din adamının önünde diz çökmüş Kızılderili) her şeye kadir olan Tanrının (taç giymiş üç yüz) ve bakire Meryem (bir kadın yüzü ve bir çocuğun yarım bedeni). Latince Pater noster ise şu şekilde yazılırdı: bayrak (*pan-tli*), taş (*te-tl*), incir (*noš-tli*), taş (*te-tl*), yani *pan-te-noš-te*.

1'den 19'a kadar olan sayılarda, sıfırlar (O) rakam işlevi görürken, 20 sayısı bir bayrak işareti ile belirtilirdi. Bu sıfırlar ve bayraklar tekrarlanarak 399'a kadar yazılabilirdi. Ardından 400 ve son olarak da 8000 gelirdi. Zaman hesaplamaları için dört ayrı işareten yararlanılırdı. Aynı zamanda dört ana unsurun da sembolleri olan bu dört işaret şunlardı:

tavşan: hava; kamış: su; çakmaktaşı: ateş; ev: toprak.

Bir zaman dilimi 52 seneye eşitti ve 13 bölüme ayrılırdı. Bu bölümler, sıfırdan oluşan rakamlar eklenerek dört sembol ile belirtilirdi.

MEKSİKA YAZI SEMBOLLERİ

Sembol	Anlam	Sembol	Anlam	Sembol	Anlam
	a, atl su		so, zo delmek, mahmuz, kanamak		koş, koşkoş sülin türü
	e, etl fasulye		sol, sul, zol, zul buldrcın		kokoşki hasta
	e (ei, yei) üç		tša, tšan, tšantli ev, hane		kwa yemek, kwani yiyici
	e, elli karacığer		tšal, tentšalli çene		kwatš, kwatštlı örtü
	ep, eptli istiridye		kamatšallı çene kemiği, iç kamatšalon açılmuş ağız		kwauh, kwahtli kartal
	ez, eztlı kan		tši, tšian reçine taneleri		kwahwitl tahta, sopa, ağaç
	i, itl içmek		tši, tšitši köpek		kwe, kweitl etek, elbise
	its, itstli muzrak, obsidiyenli muzrak		tši, tšitšitl göğüsler tšitši emmek		kwetš, kwetštlı çingiraklı yılan dizisi
	itš, itštlı keten		tšitš, tšitštlı baykuş, diüdik, flü		kwetštlı büyük midye
	iš, ištli göz, yüz		tšil, tšilli biber		kwep, kweptli çimenlik
	iz, iztitl turnak		ka, kan ağız kantli yanak		kwi, kwištlı şahin
	o, otli yol		ka, kak, kaktli ayakkabı, sandalet		kwik, kwikatlı şarkı
	ok, oktli, uk, uktli mayalı sıvı		kal, kallı ev, kutu		kwil (nekuiltik) bükülmüş, döndürülmüş, çevrelemek
	ol, olli, ul, ullı top, küre, kauçuk		kaš, kašitl vazo, kâse		kuts, kots (kutsli) şişman, kalın baldır
	om, ome, on iki		ke, ken, kentli kumaş, elbise, diğümlü		ma, maitl el
	we, hwehwetl davul		ketš, ketštlı boğaz, gırtlak, kursak		maš, mašlatlı kemer
	wi, hwi, uh kürek, çapa, diken, kazık		kil, kilitl yenebilir bitkiler		mets, metstli ay, aya
	se, sen bir		ko, kon, komitl toprak vazo		mi, mitl muzrak, ok (ok ve yay: savaşı)
	se, sen, sin mısır koçanı		kol, koltik eğri		
	se, setl buz, dolu		koz, koztlı sarı, değerli sarı tüyler ¹		
	si, sitlı tavşan				
	sil, sillı küçük midye				
	so, sotl, zotl genişlik, bir aletin levhası				

MEKSİKA YAZI SEMBOLLERİ

Sembol	Anlam	Sembol	Anlam	Sembol	Anlam
	mitš, mitšin <i>balık</i>		pe, petl, petlatle <i>minder, emretmek, yönetmek, oturmak</i>		tok, toktli <i>ekilmiş toprak, genç bitki</i>
	mik, miki, mikiztli <i>ölüm</i>		pil, pille <i>asılı bir nesne</i>		totš, totštli <i>tavşan</i>
	mil, milli <i>sürülmüş tarla</i>		po, pok, poktli <i>ses, duman, buhar, nefes, otorite</i>		toz, toztli <i>bu isimli kuşun sarı tüyü</i>
	miš, mištli <i>bulut</i>		te, tetl taş te bir kimse		tsauh (tsawa) <i>eğirmek</i>
	mištlan yağmur <i>(ağlayan bir göz?)</i>		te, ten, tentli <i>dudaklar</i>		tsin, tsintli <i>arka iç organlar</i>
	miz, miztli <i>aslan</i>		tek, tekitl vergi, hediye, teki kesmek, teka koymak, tetektili tutukluluk		tson, tsontli saç üst organlar
	mo, mon, montli <i>fare kaparı</i>		teš, teštli <i>öğütme, değirmen taşı</i>		ša, šan (šamitl) <i>balçık, tuğla</i>
	mul, mol (mulli) <i>yahni, çorba</i>		teuh, teuhthli <i>toz</i>		šal, šalli <i>kum</i>
	na, nan, nantli <i>anne</i>		teuh, tek taş		šik, šiktli göbek
	nauh, nahwi <i>dört</i>		teotl, teutl <i>Tanrı</i>		ših, šihwitl <i>sene, ot, kuyruklu yıldız, firuze</i>
	ne, nen, nenetl taş veya bezden bebek, put		tla, tlan, tlant i, titlan dişler		šo ayak
	neš, neštli kül		tlak, tlaktli kabile		šok, šoktli <i>tencere</i>
	noš, noštli mısır inciri		tlatš, tlatštili top oyunu		šotš, šotšitl çiçek
	non, nontli dilsiz		tlal, tlalli toprak, toprak parçası		ya, yah <i>gütmek, yürümek</i>
	pa, pan (pantli) bayrak, duvar, sıra, düzeltmek		tle, tletl ateş, kor		yawitl, yauhtlaulli siyah mısır
	patš, patštili taş örmek için kullanılan asalak bitki		tli, tlil, tlilli mürekkep, siyah nesne		yak, yakatl burun
	pal, palli siyah renk		tlo, tlotli doğan, şahin		ye, yetl tütü
	payn koşucu, payna koşmak		tol, tul, tollin saz, gölet		yo, yotl, yoyotli çan, zil
			to, tototl kuş		yol, yoli yaşamak, yollotli kalp
					yon, yun cinsel ilişki

YUKATAN YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	a		e		m		χw
	a		h		n		u
	a		i		o		u
	b		k		o		dž
	b		χ		p		tš
	q		l		pp		dz
	t		l		kw		

Amerika'nın keşfi sırasında Yukatan'da yaşayan Maya halkının yazısından çok az kalıntı bulunmaktadır. Piskopos DIEGO DE LANDA (Relacion de las Cosas del Yucatan) tarafından aktarılmış olan yukarıdaki alfabede sesleri ifade eden göstergeler bulunmaktadır. Bu alfabe büyük olasılıkla bir İspanyolun isteği üzerine hazırlanmıştır. Seslerin farklı göstergeleri, Mayaların harf yazısını kullanmadıklarının bir kanıtıdır. Maya yazısı, Çin alfabesinde de olduğu gibi, bir ses değeri olan nesne ve kavramların sembollelerini, kelimelerin ve hecelerin göstergelerini içerir, bu da harf yazısını kullanışsız kılar. LANDA tarafından aktarılan

yazı denemelerinde, ses göstergelerinin ardından, Mısır yazısında da olduğu gibi, seslerin tümünü ifade eden bir göstergenin yer aldığını görüyoruz.

(örn.: e [burada büyük olasılıkla önde yer alan *ç* ile] *l*, *e*, *le* göstergelerinden oluşan *le*).

Bir ay yirmi günden oluşurdu ve ilk kelimeleri aynı zamanda dört ana yönü ifade eden, dört bölüme ayrılırdı;

kan: güney,
muluk: doğu,
idž: kuzey,
kauak: batı.

Aşağıdaki tabloda günlerin sembolleri yer almaktadır.

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	kan		muluk		idž		kauak
	tšitšan		ok		men		ahau
	kimi		tšwen		kib		imidž
	manik		eb		kaban		ik
	lamat		ben		edzanab		akbal

AFRİKA

ESKİ MISIR YAZISI

Eski Mısırlılar hem sesçil, hem de ideografik¹ karaktere sahip bir yazı sistemi kullanıyorlardı. Bu karışımın en eski şekli, Ptolemaios zamanında kullanılan en yeni şeklinden çok da farklı değildi.

Sesçil göstergelerde ve aynı anlamları taşıyan ideogramlarda karşımıza çıkan şekil benzerliklerinden, yazının ilk zamanlarında, sesçil göstergelerle ideogramların özdeş oldukları sonucunu çıkarabiliriz. Örneğin, atmaca göstergesi ile a göstergesi, bıçak göstergesi ile a göstergesi, ayak göstergesi ile b göstergesi benzer. Ancak, yazının en eski zamanlarında bile bu göstergeler arasında kesin bir ayrım gözetilmiştir. Sesçil alfabeye tanımlayıcılar (determinativa) eklenerek, eşesli kelimelerin birbirinden ayırt edilmesi sağlanır; böylece a, s, as göstergesine as hece göstergesi tekabül ederken, as kelimesi “bitki” anlamında göstergesi ile yazılır, bu heceye “ev” anlamına gelen tanımlayıcı eklenerek, as göstergesi “mezar” anlamında kullanılır. Aynı yöntem Çin yazısında komplike kelime yapıla-

rının oluşmasına sebep olmuştur. Bu yazılar arasındaki fark, Çin yazısında göstergelerin bir kare halinde gruplanması, Mısır yazısında ise teker teker ve yan yana eklenerek yazılmasıdır. Buna rağmen, Mısır yazısında da gruplanmaya doğru bir eğilim göze çarpar.

Farklı kelimeler için özdeş göstergeler kullanıldığı halde, sesçil alfabenin seçiminde birçok farklılık görülmektedir; *Latopolis* şehri, Mısır dilinde *sn*, şu şekilde yazılmıştır: (← *s*, *n*, *t* son ek, şehir göstergesi), *s*, *t*, *n*, *s*, *t*, *n*, *s*, *t*, *n*; yani *s*-sesi — *sa* “açıklık (Latince *os*)”, *sa* “yumurta”, *su* “pırasa”, *sa* “asalı kişi”, *us*, *sm* ve *ser* “koç” göstergeleri ile; *n*-sesi ise *n* “dalgı”, *n* “Aşağı Mısır’ın kırmızı tacı”, *n* “balık (İbranice *nun*)”, *n* “vazo”, *nn* “şehir”, *n* “krokodil” göstergeleri ile yazılırdı.

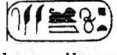
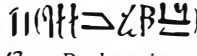
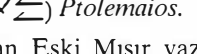
Ayrıca, kısmen bir hiyeroglifin varyasyonlarından, kısmen de aynı fonetik değere sahip benzer hiyerogliflerden oluşan çeşitlilikler vardır. Örneğin, *ab* “delici”, *ta* “ekmek”, *mu* “su”, *su*

ESKİ MİSİR YAZISI

birçoğu stenografi görüntüsü taşımasına rağmen, hiyeratik yazının resim yazısının stenografi tarzı olduğunu kabul etmemiz için yeterli sebep yoktur. İşlek hiyeroglif yazı, papirüs üzerinde hiyeratik yazı türü ile aynı hızla uygulanabilir. Ayrıca hiyeratik yazının kökeni antik çağlara kadar uzanmaktadır ve hiyeroglifler kadar eskidir. Bu yüzden, hiyeratik yazının Mısır'a dışarıdan göç eden bir topluluğun yazısı olması ihtimali daha kuvvetlidir. Büyük olasılıkla, bu topluluğun Mısırlılar ile kaynaşması nedeniyle yazılar da birleşmiştir; hiyerogliflere hiyeratik formlar eklenmiş, bu formlar resimlere dönüşmüş, aynı zamanda da hiyeratik yazıda hiyerogliflerin şekilleri ve karakteristik özellikleri benimsenmiştir.

Mısır yazısının üçüncü türü, demotik yazı adı verilen halk yazısıdır. Bu yazı ilk defa İÖ 8. yüzyılda kullanılmıştır. Demotik yazı, hiyeratik yazıya çok benzemesine rağmen başka bir lehçe için kullanılır. Burada da, göstergelerde karşımıza çıkan bazı özelliklerde dış etkiler çok belirgindir.

Hiyeroglifler sütunlar halinde yukarıdan aşağıya doğru veya satırlar halinde yazılır. Yazının yönü değişkendir; bazen soldan sağa doğru, bazen de sağdan sola doğru yazılır. Yazının yönü genellikle sadece mimari gereksinimler esas alınarak seçilir; yazı, sütunlarda ortadan başlar ve bakanın solunda kalan sütunların üzerinde sağ-

dan sola doğru, diğerlerinde ise soldan sağa doğru yer alır. Yazının yönü figürlerden kolayca anlaşılır; figürlerin kafası yazının başlangıç yönüne çevrilidir. Örneğin, *suten* “kral” sağdan sola doğru okunur; aynı göstergeler şeklinde soldan sağa doğru okunur. Hükümdar isimleri kartuş içine yazılır, örneğin *Ptolemaios*. Hiyeratik ve demotik yazılar sağdan sola doğru yazılır ve sadece hükümdar isimleri ayrıca içine alınır; örneğin, hiyeratik: , demotik: *Ptolemaios*.

Burada yer alan Eski Mısır yazı göstergeleri tablolarında, ilk kolonda anıtsal şekillere, ikinci kolonda farklı tarzlarda papirüs göstergelerine ve üçüncü kolonda hiyeratik göstergelere yer verildi. Papirüs göstergelerinin farklı tarzları, bilhassa yeni başlayanlar için karmaşık olduğundan, burada bunlara yer vermeyi doğru bulduk.

Mısır göstergelerinin çoksesliliği, alfabetik bir sıralamayı zorlaştırır. Örneğin, göstergesi *a, s, šra, n, nn, ç, çn* ses değerlerine sahiptir, yani alfabetik bir sıralamada yedi kez yer alması gerekir. Bu yüzden sıralama figürlere göre yapılmıştır. Böylece her figürün yanına farklı ses değerleri ilave edilebilir. Çevriyazıda sadece hiyerogliflerde yazılı seslere yer verildi. Burada da, İbranicedeki gibi, ünsüzlerin arasında ünlülerin okunup okunmadığını bilemiyoruz. İbranicede sonradan ünlüle-

ESKİ MİSİR YAZISI

rin de yazıldığını göz önünde bulundursak, büyük bir olasılıkla ünlülerin de okunduğu sonucunu çıkarabiliriz. Mısır yazısında *in* İbranicede *י*, noktalı *י* *dan* “yargıç” ve *י* *den* “bu”; Mısır yazısında hem “yargıç” anlamına gelir, hem de işaret adılının dişil şeklini belirtir. Sesçil göstergelerin değişmesi ve yabancı isimlerin, örneğin Kenan göstergelerinin İbrani yazı göstergeleri ile karşılaştırılmasının, kesin sonuçlar vermemesi, ses değerlerinin belirlenmesini zorlaştırır. Şu şekilde bir çevriyazı ile karşılaşıyoruz:

א				
ב				
ג				
ד				
ה				
ו				
ז				
ח				
ט				
י				
כ				
ל				
מ				
נ				
ס				
ע				
פ				
צ				
ק				
ר				

א				
ב				
ג				

Ünsüzlerin, Pers çivi yazısında olduğu gibi, yanlarında yer alan ünlüler tarafından değişikliğe uğratılması olaşıdır; fakat bu konuda kesin bilgiye sahip değiliz. Bu şartlar altında transkripsiyonun en sade şekli şöyledir:

a			
i			
u			
k			
t			
θ			
p			
b			
n			
m			
h			
χ			
s			
ş			
f			
r			

Burada yer alan tablolarda, çok fazla tekrara yer vermemek için, sesçil göstergeler ve tanımlayıcılar arasında bir ayrım gözetilmemiştir. Ses değeri belirtilmemiş göstergeler, sadece tanımlayıcı olarak kullanılan göstergelerdir. Ancak, birçok hece göstergesinin de tanımlayıcı olarak kullanıldığını unutmamak gerekir. Göstergelerin anlamları BRUGSCH'un sözlüğünden alınmıştır.

ESKİ MISIR YAZISI

Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam	Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam
Anıtsal	Papirüs			Anıtsal	Papirüs		
Tanrılar ve Yarı Tanrılar							nt <i>Neith</i>
			nki <i>Anoki</i>				bst <i>balsamla kaplamak, Tanrıça, Bastet</i>
			ra <i>Güneş tanrısı</i>				sbk <i>Sebek</i>
			nb <i>sfenks</i>				nfr. knt, hpi <i>Maymun tanrı</i>
			amn <i>Amon</i>				rx <i>kuş, etek, Anka kuşu, bilgelik</i>
			asr <i>Osiris</i>				xx <i>Phöniks, Anka kuşu</i>
			pth, xnm <i>yaratıcı</i>				ba <i>Harpye</i>
			hpi, nb <i>Apis-boğası</i>				aym <i>Su tanrısı</i>
			as. hs <i>İsis</i>				sah <i>mumya</i>
			mn <i>Min Yaratıcı</i>				shr <i>kötülüğe karşı koyan</i>
			hr <i>atmaca Horus</i>				Apophis <i>yılanı</i>
			hrmyi <i>Güneş tanrısı</i>				ntr <i>ilahi, kutsal</i>
			st <i>Typhon</i>				ntr-a <i>çok kutsal</i>
			bs <i>Kabyre</i>	İnsanlar			
			th, tx, thuti <i>Thor</i>				a <i>insan, kişi</i>
			anpu <i>Anubis</i>				bk <i>kadın</i>
			ma, şü, s <i>gerçek, oğul, kız evlat</i>				tsr <i>dinlenme, mezar</i>
			nfr-tm, atm <i>günbatımı</i>				<i>atalar</i>
			ma, mu <i>Akbaba Tanrıça</i>				şp <i>resim, yaratıcı, asil kişi</i>
			pxt <i>Pthah</i>				sa <i>koruyucu</i>
			npt <i>Nephthys</i>				ati, tn <i>büyük kral</i>
			hthr <i>Hathor</i>				ur, sr, s, a <i>asil</i>
			nb, nbti <i>Tanrıça</i>				aa, tn <i>yaş</i>

ESKİ MİSİR YAZISI

Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam	Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam
Anıtsal	Papirüs			Anıtsal	Papirüs		
			ar, sa memur				ph-rr daire çizmek
			mnfit muhafız alayı, asker, birlik				fa, kt taşımak, çalışmak
			shr savaşı				ağ yüksek
			nxt savaşı, isabet ettirmek, vurmak				amn, smt başrahip
			ari, nxt düşman, kötülük				kt, xus inşa etmek, duvar örnek
			xr yenilgi, yere düşmek				hh, nfr sonsuz
			nhs suçlu, düşman				ba tarım
			amn gizli	Vücut organları			
			ab, st rahip, saf, kutsal				auf, f uzuvlar
			ka, haa övmek				tp, ap, hr baş, üstünlük, başın arka tarafı
			tapmak, selamlamak				hr yüz
			h çağırarak, zikretmek, okumak				uθa, bk güneş, göz
			a, am yemek, konuşmak				ab ay
			a ben, herkes				at, ta parça, bakış
			bx, ms, papa doğurmak				an, na, ma göz, fark etmek, görmek, dikkat etmek, düş görmek
			mna, mnt sütanne, anne				ağlamak, mutsuzluk, gözyaşı, yağmur
			a, s, n, nn, xn, šra çocuk, küçük, evlat				ar, iri, i, mn, mr yapmak, sevmek
			tut, krs ölü, gömmek, mumya				am, sm kaşlar
			aft dinlenmek, zayıflık				r ağız, delik
			an oraya, arasundan, koşmak,				t dil, tatmak, yemek, konuşmak
			ab dans etmek, zıplamak				bh, hu dil, bolluk
			sr, tb, ab tambura, çalmak, sevinmek				ns, tp tat, dil
							spt, spr dudak, rica etmek
							sm, stm, tn, at, st duymak
							ab kalp
							bnt göğüs, bağır
							s, ss (kas ayrılma noktası)

ESKİ MISIR YAZISI

Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam	Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam
Anıtsal	Papirüs			Anıtsal	Papirüs		
			u, ım en kutsal ts kırılmak				şm yürümek, gitmek
			tp, 0ba parmak				şs takip etmek, eşlik etmek
			a, tt kol				tu, t yürümek, gitmek
			sp, mh, rın, mn ölç- mek, kılıç, taşınmak, arşın, göstermek				an döndürmek, çevirmek, geri dönmek
			t (el)				k (diz, köşe)
			şp, kp karış, el				ka, bh, mt, ma, 0a, t, pr erkeklik organı, yol, patika, önde
			am yumruk, tutmak				sın sunmak, yol göstermek
			tu, t vermek				sa omurga
			ma, hnk takdis, takdim etmek				sa sırt
			xu korumak				aa, a, fua, as et, miras
			0sr, tsr mezarın huzuru				hu bolluk
			nxt, hi, sr. vurmak, güçlü, çoğalmak				ut, 0t, hsb, a yemek, kurutmak, tahmin
			utn çizmek, yazmak				merhemler; kokular
			xn kürek çekmek				anem, ha, hr renk, deri, saç, acı
			xn sarılmak, birleşmek				as testis
			ka, k hakikat, her şey				xa beden, karın
			nn, n değil, karşı koymak				xb
			b (ayak)				h (örgü)
			pt, rt, uar, mn ayak, bacak				hk
			ai uzun adım atmak, uzunluk ölçüsü, gelmek				hr
			nn, n, an götürmek				ha
			kb, bk	Hayvanlar			
			ba, ab				an, a, sa, 0d, 0 maymun, sırt
			th, nm bozmak, aşmak				sa, sp, sab, 0a, an, i köpek
			sb öteye geçmek				st, 0u eşek (Typhon)
			kr tutmak, içermek				m, xft kedi
			nb erimek				un tavşan, olmak (yaşam)

ESKİ MİSİR YAZISI

Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam	Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam
Anıtsal	Papirüs			Anıtsal	Papirüs		
			ka. k boğa, dört ayaklı				ph güç, şan
			nb, hs inek				ha ön kısım
			fu, aa dana				pth açmak
			ab susuzluk				ph. hk arka kısım, büyü
			nfr. sm at				am, a bacak
			apr domuz				nm tekrarlamak
			au. a, ar. ş. şs keçi				zn iç
			ba. b. sr. s koç				us. ha güçlü, muzaffer
			ab fil				us. sın güçlü, köpürmek
			zb. tp. tb su aygırı				ab. ub boyunuz
			sr zürafa				s (snb kuyruk)
			l. ar. şna (aslan)	Kuşlar			
			ma. şna aslan				a (kartal)
			abi leopar				am
Hayvan organları							hr. ntr, bk atmaca
			ab deri, dört ayaklı hayvan				nb Tanrı
			st atmak (av)				m. am (baykuş)
			öküz				mr. m ölmek
			dana				ma
			th, ht boğaz				mrt. mt, m, nr, kt
			ft. znt. sn. tp burun delikleri, burun, nefes, istek, sevinç				akbaba, anne, insan
			ap. up, tın baş, başlangıç, birleştirmek				mk örtmek, düşünmek
			aa u duruş, şeref				nh. ti. sh övmek, seslenmek
			şs. şs. tntn, kn kopmak, su basmak				b. ba, bk ruh
			sft cesaret				zu erdemli

ESKİ MİSİR YAZISI

Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam	Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam
Anıtsal	Papirüs			Anıtsal	Papirüs		
			çu mükemmel	Balıklar, yılanlar ve böcekler			
			p, pa (uçmak, kuş)				an, s balık
			km, tn kalkmak				ça, btu cenaze, yasak
			hm balık tutmak				hfn kuyruklu kurbağa
			θ kaynamak, öfke				aç, aš, tm kertenkele, kasaba
			u (tavuk)				kaplumbağa
			s, sa, r, u, hp oğul, kız evlat, kuş (genel)				hk kurbağa
			mn-t ördek				sbk, sk, ad, n hasta etmek, krokodil
			snt korkmak				nb, r, k, mh alınlık, yılan
			st titremek				r, ru sürüngenler
			uš, ak içeri girmek, beslemek				θ (yılan)
			ur çok				uθ yeşil olmak
			šra küçük, kötü				θš
			km, tš bulmak, kırmızı				θs
			tb çavuşkuşu, tuğla				f (solucan)
			ba ruhlar				pr ev, konut
Kuş organları							çsf
			çu erdemli				hf
			θt, pg yaymak, konuşmak, şarkı söylemek, yurmak				çpr, çp, ta, t böcek, dünya
			mh, sš kuş yuvası, bataklık				srk akrep
			m h kanatlar, yelpaze				af sinek
			ına, m açık, doğru				af, mn, sçt, çb, kt arı, Mısır, sükunet, iş
			šu, š, kb sıcak, parlamak				sa-nhm çekirge
			šu tüyler				
			sa, ar, kız evlat, oğul				

ESKİ MİSİR YAZISI

Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam	Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam
Anıtsal	Papirüs			Anıtsal	Papirüs		
Evren ve zaman işaretleri				Yeryüzü ve ürünler			
			pt, p, hr, xi, mn gök, gökyüzü				ta, aa, an yeryüzü, dünya, ada, kıyı, yastık
			kr uçurum, delik, kaynak				tata üst ve alt dünya
			thn fırtına				mn ülke, halk
			gece				tu, mn, a, h dağ, vadi
			kb, pt gökkubbe				a, am, θa, nh, km, ka karaya çıkmak, kapıyı çalmak, bulmak, yabancı halk
			ntr, xr ölümler diyarı				eyaletler
			ra güneş				t (yeryüzü, dişil)
			xu, anı parlaklık, ışık				xmt bronz, bakır
			pau kurban, dolunay				tu, t armağanlar
			ab, a ay (gök cismi), ay (zaman birimi)				n su
			x (karanlık)				mu, m su (ırmak, göl, deniz)
			sb, tu, θ. xbs yıldız				km Mısır
			šn ışık vermek				sn koklamak, kötü kokmak
			xu, hh ufuk				sa bilmek, tanımak
			xa, x, š parlamak				xn, mn sahlısız ülke
			θ (alevler)				ş küçük göl
			uθ				mr, mn bolluk
			spt, sbt yerleştirmek, alev				mn arkadaşlık, devam
			nf yellemek, rüzgâr				ba, hm, ph mağara, çukur
			ab doğu				ş bahçe
			mnt, st batı				ha, ath, mh, xb bal bitkisi
			rs, kma güney				sm, s, sxt, u tarla
			ht, mh kuzey, bolluk				
			ap-rnpi yeni yıl				
			rp, rnp, sp çiçek açmak, büyümek				
			tr zaman, mevsim				

ESKİ MİSİR YAZISI

Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam	Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam
Anıtsal	Papirüs			Anıtsal	Papirüs		
			as, hn, çiçek, bitki (genel)				ab, s0b asa, değnek, art niyetli
			xn ödemek, ölçmek				art üzüm
			tohum, roz, un, vs.				xst beyaz nilüfer, Yukarı Mısır
			as, st, bti acele etmek, bağlamak, buğday				u0 papirüs, Aşağı Mısır
			tr zaman, olgunluk	Binalar ve ev aletleri			
			ta ekmek, yemek				
			am ağaç, iç				pr, p ev
			a (hasırotu yaprağı)				usx oda, tapınak
			i				Kral sarayı
			ab kurban				h (ev)
			xa, x ölçmek				tn, rr daire (iç)
			n0m, nm tatlı				küçük ibadet yeri
			nn benzer olmak				ht, h, x ev
			su, s (3. tekil erkek şahıs), pırasa				kale
			sutn kral				mn piramit
			sn filiz, erkek kardeş, kız kardeş, çift, oğul, ikinci				mn, tyn, t sürmek, dikilitaş
			un olmak, çiçek açmak				xt, ar, a merdiven
			nx0b, n çiçek, sevinç				xr, a merdiven
			utb, utn, nhm yayılmak				anb duvar
			uh büyülemek, artmak				xm yıkılmak
			rt, bnr, bn, mar pancar, havuç, ketencik				an, bxn kule, sütun
			ms oluşturmak				sa, r, sbx korunak, dış, kale
			xt, xr, x tahta				hi, ht büyük kapı
							tt, pst sütun, devamlılık
							nn, nu meskün yer, şehir

ESKİ MİSİR YAZISI

Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam	Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam
Anıtsal	Papirüs			Anıtsal	Papirüs		
			sp, n bağ, bölge				an sütun, abide
			tarla, bölge				ha, ah saray, sunak
			hr, matn yol, ayrılmak, uzak				şs ölü yatağı
			sş, su, uu, ur çit, yerleşim yeri, kesişmek, karıştırmak, çoğaltmak				sh buluşmak
			şnt yığın, ambar				htp birleşme, barışma
			şnt yığın, ambar				ev
			p (zemin, hasır)				akp bezek
			afd, an levha				mr değirmen
			anr, an, mn taş, taş nesneler				θ, kn bitirmek
			ap kılıbe				am (mertek)
			sşl kuş tuzağı				nh, hp, kn düzeltmek, açt, köşe
			tb, θb kafes	Taşıtlar			
			a kapı				
			şp, şp yakalamak, tıtmak				nbn, n her şey, her biri
			m (mağara)				hb şenlik
			as, us, mn oturak, taht				hb, afd tanrılar barkası
			ts, rs doğrultmak, düş görmek				şu kutsal barka
			us, uts tahirevan, oturak				am, m, şnt yolculuk yapmak
			aft, hr kutu, sandık, tabut				batma
			aa oturak, yerleşim yeri (ada), ölüler şehri, tabut				sal
			urs baş desteği				sh birleştirmek
			tanrı resimleri için dayanak				şr ölü barkası
			sh, ark bitirmek, büyük salon				savaş arabası
			ağ				kürek

ESKİ MİSİR YAZISI

Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam	Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam
Anıtsal	Papirüs			Anıtsal	Papirüs		
Tarım aletleri							
			ma (orak)				ab, ks, kn, bt, msn sanatkar aletleri
			mr, ma kazma				ut, hp, h0 keski ile oymak, hazine
			hb, pr saban				ab, ub, amı burgu,
			tm bitirmek				n0, nt, n çekme
			nn, stp, anp ayırmak	Giyecekler, ziynet, süs			
			sam birleştirmek				k (etek, önlük)
			u0a açmak, tartmak				xr boğaz
			sah, sxt kolye, para kesesi				s dokuma, süs, giydirmek
			ba, ab hayran olmak, kızak				mnx el işi, dokuma
			t gem, dizgin, kısıkaç, çiy				u (balık oltası)
			tt devam ettirmek				ks, k, sr, s, şs ip, bağlamak, tespit etmek, dikmek, elbise
			st eyer				rt sürü, ip
Aletler, silahlar							
			tm, ts, 0s, n kılıç, kesmek, devirmek, kurban etmek				šn döndürmek, burmak
			kt, st çalışmak, bölme				u
			tp hançer				st, us, as ip
			mna gerdanlık				tui sandalet
			mnx şekil vermek, oluşturmak				nb altın
			pt, kns, xnt yay				h0 gümüş
			ua, st, sun ok, ücret				apr yaymak
			ua muzrak				fu uzaklık
			xr savaşmak, kavga etmek				iyilik
							mr, mh bolluk
							snt kurmak, oluşturmak

ESKİ MİSİR YAZISI

Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam	Hiyeroglifler		Hiye- ratik	Anlam
Anıtsal	Papirüs			Anıtsal	Papirüs		
			usx göğüs kalkarı	Kaplar, ölçüler, ağırlıklar			
			k, mh heybet				au, a, ab, hn en, kap, gıda maddeleri, başlangıç
			nfr, hθ Yukarı Mısır, beyaz taş				ba kurban
			nt, n, tşr kırmızı taş, Aşağı Mısır				ta çömlekçi tornası (?)
			sxt çift taş				tx tartıda ağır basmak
			aft taş				nkr, sp elek, seçilmiş
			nb tanrı tacı				ab boynuz, sunak
			nb (?)				hn, h takdis etmek, rahip
			anx yaşam				hs testi
			xu, x korumak				kb serin
			tm birleştirmek				xnt bahçe, iç
			ha, ah, ab, sxm, xrp iktidarda bulunan				xnt cinsiyet, başlangıç
			sistrum				tf, pu, ru, ab, ub nemlendirmek, olmak, ıslatmak, saf
			ut çözmek, kaldırmak, yazmak, kazımak				ab, ub rahip, saflık
			hk hükümdar, naip				nm, xnm ibrik, testi
			ab gölge, güneş şemsiyesi, Abydos				nu, nn, n, mn, xn tamlayan, iç
			nf, sri yelpaze				k (katu kazan)
			as (münadi asası?)				an, na yazmak, liste
			hn donatmak (okluk?)				ark bağlamak, okumak, yazmak, bilim
			xkr süslemek, giydirmek				htp, ka, msn kitap, yazı, düşünce, hesap, en kutsal, bilgi
			aa, a büyük				şn başlangıç, mühürlemek, mücevher
			nfr iyi, güzel				hr bir tahl ölçeği, harman yeri, etkilemek
			anı, ma hakikat, açmak (flüt?)				ma ağırlık, benzetmek
			m, xn tutmak				mx terazi
			nm başörtüsü (?)				ölçüt

ESKİ MİSİR SAYI GÖSTERGELERİ

Hiyeroglifler		Hiyeratik	Demotik	Değer	Dem. Ay İsimleri ve Kes.	
Rakamlar	Varyasyonları				Gösterge	Değer
I	↑	1	1 1 1	1	1	1
II	↑↑	4	4 4	2	2	2
III	↑↑↑	ω Z	6 4	3	3	3
III	↑↑↑	4	7 4	4	3 3	4
III II	★	1	1	5	3 3	5
III III	★ 1 ★	2	2 2	6	3 3	6
III III	★ 1 ★ 1	3	3 3	7	3 3	7
III III	★ 1 ★ 1 1	4	4 4	8	3 3	8
III III	★ 1 ★ 1 1 1	5	5 5	9	3 3	9
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1	6	6 6	10	3 3	10
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1	7	7 7	20	3 3	20
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1	8	8 8	30	3 3	30
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1	9	9 9	son	3 3	son
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1	10	10 10	kalan	3 3	kalan
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1	20	20 20	eksi	3 3	eksi
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	30	30 30	çarptı	3 3	çarptı
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	40	40 40	1/2	3 3	1/2
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	50	50 50	1/3	3 3	1/3
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	60	60 60	1/4	3 3	1/4
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	70	70 70	1/5	3 3	1/5
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	80	80 80	1/10	3 3	1/10
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	90	90 90	2/3	3 3	2/3
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	100	100 100	3/6	3 3	3/6
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	200	200 200	1/3 + 1/12 = 5/12	3 3	1/3 + 1/12 = 5/12
III III	★ 1 ★ 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	300	300 300	1/2 + 1/12 = 7/12	3 3	1/2 + 1/12 = 7/12
III III	★ 1 ★ 1	400	400 400	1/3 + 1/4 = 7/12	3 3	1/3 + 1/4 = 7/12
III III	★ 1 ★ 1	500	500 500	Drahme	3 3	Drahme
III III	★ 1 ★ 1	600	600 600	606 1/2 Dr.	3 3	606 1/2 Dr.
III III	★ 1 ★ 1	700	700 700	350 5/12 Dr.	3 3	350 5/12 Dr.
III III	★ 1 ★ 1	800	800 800	8 1/2 Dr.	3 3	8 1/2 Dr.
III III	★ 1 ★ 1	900	900 900	170 1/3 Dr.	3 3	170 1/3 Dr.
III III	★ 1 ★ 1	1000	1000 1000	56 1/2 Dr.	3 3	56 1/2 Dr.
III III	★ 1 ★ 1	10000	10000 10000	35 Dr.	3 3	35 Dr.
III III	★ 1 ★ 1	100000	100000 100000	1227 1/4 Dr.	3 3	1227 1/4 Dr.
III III	★ 1 ★ 1	milyon	milyon		3 3	
III III	★ 1 ★ 1	yarım, bölmek	yarım, bölmek		3 3	

DEMOTİK

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
Sesçil göstergeler							
1 1	a	1 1	h	1 1	tp	1 1	au
2	a	2 2	k	2 2	tn	2 2	uay
3	a	3 3	k	3 3	ka	3 3	un
4	a	4 4	k	4 4	ks	4 4	ur
5	a	5 5	k	5 5	kt	5 5	ma
6	ā	6 6	k	6 6	kk	6 6	mn
7	a, e, o	7 7	χ	7 7	ks	7 7	mh
8	i	8 8	χ	8 8	šm	8 8	mr
9	í	9 9	χ	9 9	χn	9 9	ms
10	u	10 10	š	10 10	χt	10 10	nu
11	u	11 11	š	11 11	tak	11 11	ns
12	u	12 12	θ	12 12	tn	12 12	ra, la
13	w	13 13	θ	13 13	aθ	13 13	sa
14	w	14 14	θ	14 14	rp	14 14	sa
15	f, v	15 15	θ	15 15	št	15 15	sn
16	p, b	16 16	an	16 16	as	16 16	sχ
17	p, b	17 17	as	17 17	hu	17 17	ti
18	p, b	18 18	ak	18 18	st	18 18	ta
19	m	19 19	ar	19 19	im	19 19	to
20	n	20 20	aš	20 20	tros	20 20	tm
21	n	21 21	aθ	21 21	ks	21 21	ha
22	n	22 22	ws	22 22	nen	22 22	hp
23	l, r	23 23	wn	23 23	as	23 23	hr
24	r	24 24	wt	24 24	net	24 24	hr
25	r	25 25	pn	25 25	arok	25 25	hm
26	s	26 26	pt	26 26	χet	26 26	kt
27	s	27 27	pš	27 27	ra-u	27 27	χa
28	d, t	28 28	na	28 28	Hece göstergeleri	28 28	χt
29	d, t	29 29	np	29 29	11	29 29	χw
30	t	30 30	nt	30 30	11	30 30	χr
31	d, t	31 31	nh	31 31	11	31 31	sn
32	h	32 32	sn	32 32	11	32 32	θa
33	h	33 33	sš	33 33	11	33 33	θi
34	h	34 34	ti	34 34	11	34 34	aw

DEMOTİK

Gösterge	Anlam	Gösterge	Anlam	Gösterge	Anlam
Kelime göstergeleri					
𐀀	gökyüzü	𐀁	nuw altın	𐀂	genç, çocuksu
𐀃	ra güneş	𐀄	tho ülke, bölge, yeryüzü	𐀅	erkeksi
𐀆	aah Ay	𐀇	anm	𐀈	değişmez, sükun
𐀉	siu yıldız	𐀊	to dünya	𐀋	güç, cesaret
𐀌	θorh gece	𐀍	dört ayaklılar	𐀎	gitmek, yol
𐀏	rem insan	𐀐	kuş	𐀑	kelime, konuşmak
𐀒	erkek	𐀓	balık	𐀔	duruş
𐀕	hime kadın	𐀖	yılan	𐀗	ışık, açıklık
𐀘	χrot çocuk	𐀙	bitkiler, ağaçlar	𐀚	yavaş hareket
𐀛	düşman	𐀜	erkek bitkiler	𐀝	sarmak
𐀞	tew parmak	𐀟	bitki (çiçek)	𐀠	salgılamak
𐀡	hu arka kısım	𐀢	çiçek	𐀣	kesmek
𐀤	sowti duvar	𐀥	tahta	𐀦	para
𐀧	hi ev, avlu	𐀨	tohumlar; ilaç	𐀩	göz
𐀪	as yer, mekân	𐀫	taş, abide	𐀬	ilahi
𐀭	ma ekmek, besin	𐀮	ateş, sıcaklık	𐀯	kral
𐀰	hon vazo	𐀱	su	𐀲	savaş
𐀳	hiw toplandı	𐀴	hava	𐀵	asker
𐀶	renpi sene	𐀷	vücut uzuvları	𐀸	sarmuç, levha
𐀹	ay	𐀺	saç	𐀻	kaş
𐀼	hu gün	𐀽	boynuz	𐀾	diş
𐀿	un saat	𐀿	güneş, zaman	𐁀	çapa
𐁁	neter Tanrı	𐁂	ev, yer, tapınak	𐁃	dişi üreme organı
𐁄	niw efendi	𐁅	saray	𐁆	yumurta
𐁇	aw rahip	𐁈	kapamak, içermek	𐁉	biçmek
𐁊	sxi yazmak	𐁉	su, sıvılar	𐁊	tohum
𐁋	am yemek	𐁊	kötü, üzücü, üzgün	𐁋	şarkı söylemek, methiye
𐁌	sur içmek	𐁋	metal	𐁌	daha büyük olan, daha yaşlı olan
𐁍	neθ intikam almak	𐁌	küçük	𐁍	usta, öğretmen
𐁎	anχ yaşam	𐁍	korku, kötü	𐁎	doğu
𐁏	şui parlaklık	𐁎	yazmak, çizmek	𐁏	batı
𐁐	hit kalp	𐁏	çocukluk	𐁐	güney
𐁑	hat gümüş			𐁑	kuzey
				𐁒	sonsuzluk

KIPTİ YAZI

Ad	Gösterge	Değer	Ad	Gösterge	Değer	Ad	Gösterge	Değer	Ad	Gösterge	Değer
Alpha	Α α	a	Thita	Θ θ	th	Pi	Π π	p	Au	Ω ω	ū ō
Bida	Β β	b v	Jauta	Ι ι	i	Ro	Ρ ρ	r	Šei	Ϝ ϝ	š
Gamma	Γ γ	g	Kapa	Κ κ	k	Sima	Σ σ	s	Fei	Ϙ ϙ	f
Dalda	Δ δ	d	Laula	Λ λ	l	Tau	Τ τ	t	Khei	Ϟ ϟ	χ
Ei	Ε ε	e	Mi	Μ μ	m	He	Υ υ	ü	Hori	Ϡ ϡ	h
So	Ϝ ϝ	6	Ni	Η η	n	Phi	Φ φ	ph	Džan-džia	Ϟ ϟ	dž
Zita	Ζ ζ	dz	Ksi	Ξ ξ	ks	Khi	Χ χ	kh	Tšima	Ϟ ϟ	tš
Ita	Η η	e ī	O	Ο ο	o	Psi	Ψ ψ	ps	Ti	Ϟ ϟ	ti

Π μ em, Η η en, Ρ ρ er, Α α a, Ε ε e, Η η i, Ι ι í, Ο ο o, Υ υ u, Ω ω o.
 Δ δ ai, Ϝ ϝ ei, Ϟ ϟ oi, Ϟ ϟ au, Ϟ ϟ eu, Ϟ ϟ u, Ϟ ϟ ou.

Kipti yazı, Hristiyanlığı benimseyen Mısırlıların (*Koptu*) yeni din kitaplarının yazısı olarak, yerel yazının yerine geçen Yunan onsiyal (bkz. s. 191 – ç.n.) yazı türüdür. Mısırlılar, Yunan yazısında sayısal gösterge olarak (örneğin, *So* 6 rakamını belirtir) kullanılan

Δ, Ϝ, Χ, Θ, Φ harflerini, kendi dillerinin fonetiğine aykırı olmalarına rağmen benî sedikleri gibi, Yunan alfabesini de kendi dillerine has sesleri belirtmek için ekledikleri göstergelerle zenginleştirmişlerdir. BRUGSCH'a göre bu göstergeler şu prototiplerden oluşur:

Hiyeroglif	Hiyeratik	Demotik	Kipti	Değer	Hiyeroglif	Hiyeratik	Demotik	Kipti	Değer
				š					h
				f					dž
				χ					tš

BRUGSCH dördüncü, beşinci ve altıncı göstergede hata yapmış olabilir; *h*-sesi için kullanılan bazı şekiller bu göstergeye daha yakındır. *Ϟ hr* “saç” (ile benzer), Hiyeratik yazıda *Ϟ*, demotik yazıda *Ϟ*, İbranice *הר* “asilzade”; *Ϟ* göstergesi “bağlamak, ölçmek” anlamına gelen *Ϟ* göstergesine benzer ve Demotik yazıda *Ϟ* göster-

gesi ile, İbranicede ise *חור* “diken, şerit” olarak yazılır, “ölçmek” anlamında *גג* “yüzey” göstergesine benzer. *Ϟ* *džaddža* “yayılmak” ve *Ϟ* *h*, *Ϟ* *dž*, *Ϟ* *tš* aynı kökenden gelir. *Ϟ* göstergesi ise *Ϟ* *χ*, hiyeratik yazıda *Ϟ*, Demotik yazıda *Ϟ* *tšima* ve Arapça “gözleri kararmak, kör olmak” anlamına gelen *Ϟ* göstergesine benzer.

LİBYA² YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
⊙	b	➤	t	⌋	m	○	r
1	g	↘	y		n	⋈	ş
⌋	d	⇐ ⇐ ⇐	k	(⌋ ⌋)	s	† ⌋	t
⌋ = ÷	w		l	⌋	p	⋈ H M	<i>bilinmiyor</i>

Nümidya yazısı adı da verilen bu yazı, Kuzey Afrika Nomadlarının bugün kullandığı yazının temelini oluşturur. Bu Nomadlar Avrupa'da Tu-

aregler olarak bilinirken, kendilerine Imuşar, dillerine Tamaşek, alfabelerine Tifinagh, harflerine ise Asekkil adını verirler.

TAMAŞEK

Ad	Göst.	Değer	Ad	Göst.	Değer	Ad	Göst.	Değer	Ad	Göst.	Değer
Tayerit		a, i, u	Yez	⌋ ⌋	z	Yel		l	Yeş	⌋	ş
Yeb	⌋ ⊙	b	Yer	⌋ ○	r	Yem	⌋	m	Yah	⋈	h
Yet	+	t	Yes	⌋ ⊙	s	Yen		n	Yad	⌋	d
Yed	⌋ ⌋	d	Yeg	!	g	Yek	⋈	k	Yaç	⋈	ç
Yež	⌋	ž	Yeg'	⌋	g'	Yeq	...	q	Yau	⋈	ū, w
Yez	⌋	z	Yef	⌋ ⌋	f	Yey	⋈	γ	Ily	⌋	ī

Bileşik göstergeler

yebt	+⌋	bt	yert	⌋	rt	yegt	⌋	gt	yelt	⌋	lt
yezt	⌋	zt	yest	+⌋	st	yeg't	+⌋	g't	yemt	+⌋	mt

yent † nt, yešt +⌋ št, yenk † nk.

Bu yazı sağdan sola ve kelime başlarında yer alan ünlüler dahi belirtilmeden yazılır. *N* harfi *l* harfinden sonra eğik ve daha alta yazılır (örn.: /||:⊙ (*s k l n*) *isekkilen*, “yazılar”). Harfler arka arkaya dizilir ve kelime ayrımları yapılmaz. Bu yüzden yazıyı

okuyabilmek için yeterli bilgi ve alıştırma gereklidir.

A. HANOTEAU “Essai de grammaire de la langue tamachek” adlı kitabında, bu dilin grameri ile ilgili bilgilere geniş yer vermiştir.

HİMYERİ³ YAZISI

Gösterge		Değer	Gösterge		Değer	Rakam	Değer
Siyah	Rölyef		Siyah	Rölyef			
𐩣𐩣	𐩣	'a	𐩣𐩣	𐩣𐩣	l	𐩣𐩣	1
𐩣𐩣𐩣𐩣	𐩣𐩣𐩣𐩣	b	𐩣𐩣	𐩣𐩣𐩣	m	𐩣𐩣	2
𐩣𐩣	𐩣𐩣	dž	𐩣	𐩣𐩣	n	𐩣𐩣	3
𐩣	𐩣	d	𐩣	𐩣𐩣	s	𐩣𐩣	4
𐩣𐩣𐩣	𐩣𐩣	ð	•	•	3	𐩣𐩣	5
𐩣𐩣𐩣	𐩣	h	𐩣𐩣	𐩣𐩣	γ	𐩣𐩣	6
𐩣•	••	w	𐩣𐩣	𐩣𐩣	f, p	𐩣•	10
𐩣𐩣	𐩣𐩣	z	𐩣𐩣𐩣	𐩣	s	𐩣•	11
𐩣𐩣	𐩣𐩣	h'	𐩣	𐩣	z	𐩣•	12
𐩣	𐩣	χ	𐩣	𐩣	q	𐩣•	20
𐩣	𐩣	q	𐩣	𐩣	r	𐩣𐩣	50
𐩣𐩣	𐩣𐩣	d	𐩣𐩣	𐩣𐩣	š	𐩣𐩣	100
𐩣𐩣𐩣𐩣	𐩣𐩣𐩣𐩣	ð	𐩣𐩣𐩣	𐩣𐩣	t	𐩣𐩣	1000
𐩣	𐩣	y	𐩣𐩣	𐩣𐩣	θ	𐩣𐩣	?
𐩣𐩣	𐩣𐩣	k	𐩣𐩣	𐩣𐩣			

Himyeri yazısı, Güney Arabistan'da Müslüman kökenli Neshî yazı türü yerleşinceye dek kullanılan yazıdır. Himyeri yazısının burada Afrika yazı türleri arasında yer almasının sebebi, Habeş yazısının kökenini oluşturması ve Berberi yazısına olan benzerliğidir.

Arap yazarlar Himyeri yazısına *musnad* adını verirler. Bu isim *sanad*, "desteklemek, dayamak" olarak açıklanabileceği için "sütun yazısı" veya "destekli yazı" olarak da anlaşılabilir. Ayrıca bu yazı, Sindh kökenli olduğu düşünülerek, "Hint Yazısı" olarak tercüme edildi. Son olarak *musnad* teriminin *spurius* "sahte, taklit" anlamına gelebileceği belirtildi. Böylece bu yazı "inançsızların günahkâr yazısı" anlamına gelmekteydi. Her durumda

bu yazı Sebalıların⁴ yazısıydı ve onlarla birlikte yok oldu.

Himyeri yazısı sağdan sola fakat bazen de yön değiştirerek (*Boustrophedon*) yazılırdı. Bu yazıya sadece yazıtlarda rastlanmaktadır; bazı yazıtlar sade oyulmuş, bazı yazıtlarda ise özenle hakkedilmiştir. Göstergelerin okunuşları için HALEVY'nin "Inscriptionen von San'a" adlı kitabında yer verdiği Yeni Arapça fonetiği kaynak alınmıştır.

Rakamlar her zaman parantez içine alınırdı. 1'den 4'e kadar olan rakamlar ise bazen birlikte yazılırdı (örn.: 2 𐩣 veya 𐩣) ve 5, 10, 100 ve 1000 rakamları sayıların (*χamas*, *zasar*, *mat*, *eleph*) ilk harflerinin kullanıldığı kısaltmalarla belirtilirdi.

ETİYOPYA VE HABEŞ YAZISI

Ad	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
<i>Hoi</i>	ሀ	ha	ሁ	hū	ሂ	hi	ሃ	hā	ሄ	hē	ህ	hē	ሆ	ho
<i>Lewi</i>	ለ	la	ሉ	lū	ሊ	li	ላ	lā	ሌ	lē	ል	lē	ሎ	lo
<i>H'aut</i>	ሐ	hā	ሑ	hū	ሒ	hi	ሓ	hā	ሔ	hē	ሕ	hē	ሐ	hō
<i>Mai</i>	መ	ma	ሙ	mū	ሚ	mi	ማ	mā	ሜ	mē	ሞ	mē	ሞ	mo
<i>Šaut</i>	ሠ	ša	ሡ	šū	ሢ	ši	ሣ	sā	ሤ	sē	ሥ	šē	ሠ	šo
<i>Res</i>	ረ	ra	ሪ	rū	ሪ	ri	ራ	rā	ራ	rē	ራ	rē	ራ	ro
<i>S'at</i>	ሰ	sa	ሱ	sū	ሲ	si	ሳ	sā	ሴ	sē	ሰ	sē	ሰ	so
<i>Š'at</i>	ሸ	ša	ሹ	šū	ሺ	ši	ሻ	sā	ሼ	sē	ሸ	sē	ሸ	šo
<i>Qof</i>	ቀ	qa	ቁ	qū	ቂ	qi	ቃ	qā	ቄ	qē	ቅ	qē	ቅ	qo
<i>Bet</i>	በ	ba	ቡ	bū	ቢ	bi	ባ	bā	ቤ	bē	ብ	bē	ብ	bo
<i>Tau</i>	ተ	ta	ቱ	tū	ቲ	ti	ታ	tā	ቲ	tē	ተ	tē	ተ	to
<i>Tsau</i>	ቸ	tša	ቹ	tšū	ቺ	tši	ቻ	tšā	ቼ	tšē	ቸ	tšē	ቸ	tšo
<i>Kharm</i>	ኀ	χa	ኁ	χū	ኂ	χi	ኃ	χā	ኄ	χē	ኅ	χē	ኅ	χo
<i>Naxas</i>	ነ	na	ኑ	nū	ኒ	ni	ኔ	nā	ኖ	nē	ነ	nē	ኖ	no
<i>Naxas</i>	ኘ	nā	ኙ	nū	ኚ	nī	ኛ	nā	ኜ	nē	ኞ	nē	ኞ	nō
<i>'Alef</i>	አ	'a	አ	'ū	ኢ	'i	ኣ	'ā	ኤ	'ē	አ	'ē	አ	'o
<i>Kaf</i>	ከ	ka	ከ	kū	ከ	ki	ከ	kā	ከ	kē	ከ	kē	ከ	ko
<i>Kh'aph</i>	ኸ	χ'a	ኹ	χ'ū	ኺ	χ'i	ኻ	χ'ā	ኼ	χ'ē	ኸ	χ'ē	ኸ	χ'o
<i>Wau</i>	ወ	wa	ዐ	wū	ዐ	wi	ዐ	wā	ዐ	wē	ዐ	wē	ዐ	wo
<i>ʾAin</i>	ዐ	'a	ዐ	'ū	ዐ	'i	ዐ	'ā	ዐ	'ē	ዐ	'ē	ዐ	'o
<i>Zai</i>	ሀ	za	ሁ	zū	ሂ	zi	ሃ	zā	ሄ	zē	ህ	zē	ህ	zo
<i>Žai</i>	ኸ	ža	ኹ	žū	ኺ	ži	ኻ	žā	ኼ	žē	ኸ	žē	ኸ	žo
<i>Yaman</i>	የ	ya	የ	yū	ይ	yi	ያ	yā	ይ	yē	የ	yē	የ	yo
<i>Dent</i>	ደ	da	ደ	dū	ደ	di	ደ	dā	ደ	dē	ደ	dē	ደ	do
<i>Džent</i>	ጀ	dža	ጀ	džū	ጀ	dži	ጀ	džā	ጀ	džē	ጀ	džē	ጀ	džo
<i>Gamel</i>	ገ	ga	ገ	gū	ገ	gi	ገ	gā	ገ	gē	ገ	gē	ገ	go
<i>Trait</i>	ጢ	tta	ጢ	ttū	ጢ	tti	ጢ	ttā	ጢ	ttē	ጢ	ttē	ጢ	tto
<i>Tš'ait</i>	ጠ	tš'a	ጡ	tš'ū	ጢ	tš'i	ጣ	tš'ā	ጤ	tš'ē	ጠ	tš'ē	ጠ	tš'o
<i>Ppait</i>	ፈ	ppa	ፈ	ppū	ፈ	ppi	ፈ	ppā	ፈ	ppē	ፈ	ppē	ፈ	ppo
<i>Tsadai</i>	ፈ	tša	ፈ	tšū	ፈ	tši	ፈ	tšā	ፈ	tšē	ፈ	tšē	ፈ	tso
<i>Dzappa</i>	ፀ	dza	ፀ	dzū	ፀ	dzi	ፀ	džā	ፀ	džē	ፀ	džē	ፀ	dzo
<i>Ef</i>	ፈ	fa	ፈ	fū	ፈ	fi	ፈ	fā	ፈ	fē	ፈ	fē	ፈ	fo
<i>Eps</i>	ፐ	pa	ፐ	pū	ፐ	pi	ፐ	pā	ፐ	pē	ፐ	pē	ፐ	po

Bileşik göstergeler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ከ	kwa	ከ	kwi	ከ	kwā	ከ	kwē	ከ	kwē	ከ	tswa
ገ	gwa	ገ	gwi	ገ	gwā	ገ	gwē	ገ	gwē	ገ	fwā
ቀ	qwa	ቀ	qwi	ቀ	qwā	ቀ	qwē	ቀ	qwē	ቀ	two
ኀ	χwa	ኀ	χwi	ኀ	χwā	ኀ	χwē	ኀ	χwē	ኀ	hālē
ለ	lwā	ለ	šwā	ለ	tšwā	ለ	nwa	ለ	dwa	ለ	hālēlū
መ	mwa	መ	swa	መ	bwa	መ	zwa	መ	ttwa	መ	
ሠ	mwā	ሠ	rwā	ሠ	twa	ሠ	ywa	ሠ	tš'wa	ሠ	

ETİYOPYA VE HABEŞ YAZISI

Etiyopya yazısında, Hint ünlü tanımlamasını anımsatan yeni bir tür ünlü tanımlamasıyla karşılaşırız. Buna karşın Etiyopyalılar rakamlarını Yunanlılardan almışlardır; Yunan alfabesini sayısal göstergeler olarak kullanırlar (A, B, Γ, vs.). Himyeri yazısında da olduğu gibi, rakamlar ayraç içine alınır; fakat burada ayraç işaretleri rakamların üstüne ve altına konur. Habeş dili egemen olmaya başladığında, daha ön-

ce kullanılan göstergelere çizgiler eklenerek Habeş diline has sesler için yeni göstergeler yaratıldı: ለ *sa* göstergesinden ለ ል *ša*, ን *na* göstergesinden ን ስ *n'a*, ሙ *ta* göstergesinden ሙ ስ *t'a* (ሙ olarak da yazılır).

Etiyopya-Habeş yazısı soldan sağa doğru yazılır, göstergelerin adları İbranicedekilere benzerse de göstergelerin şekillerinin değişimiyle açıklanabilecek bazı farklılıkları da vardır.

Rakamlar:

፩ 1, ፪ 2, ፫ 3, ፬ 4, ፭ 5, ፮ 6, ፯ 7, ፰ 8, ፱ 9, ፲ 10, ፳፻ 11, ፳፻፲፱ 20, ፴፻ 30, ፵፻ 40, ፶፻ 50, ፷፻ 60, ፸፻ 70, ፹፻ 80, ፺፻ 90, ፻ 100, ፪፻ 200, ፲፻ 1000, ፪፻፲፱ 10.000, ፲፻፲፱ 100.000, ፲፻፲፱ 1.000.000.

PÖN YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
Ⲡ ⲡ	a	Ⲫ ⲩ	w	Ⲙ ⲙ	l	Ⲡ ⲡ ⲣ	s
Ⲣ ⲣ Ⲥ	b	(ⲥ) Ⲧ ⲧ	χ	Ⲙ ⲙ	m	Ⲩ	q
Ⲭ ⲭ	g	Ⲑ ⲑ	t	Ⲣ ⲣ	n	Ⲣ ⲣ Ⲥ	r
ⲡ ⲣ ⲥ	d	Ⲓ ⲓ	y	Ⲑ	3	Ⲙ ⲙ Ⲏ	š
Ⲧ ⲧ	h	ⲕ Ⲍ	k	ⲣ Ⲥ	p	Ⲩ ⲩ Ⲫ	t

Pön yazısı, Fenike yazısının yeni bir şeklidir. A, h, χ, m, š göstergelerinde Kartaca'daki Pön egemenliğinin ilk yıllarında kullanılan Fenike yazısından belirgin farklılıklar görülmesi, bu yazının yabancı etkilerin altında kaldığı tezini kuvvetlendirir. Burada ayrıca y-sesi için kullanılan göstergenin Fenike yazısındaki alışıl-

mış formlara uyum göstermediğini de belirtmek gerekir. Buna rağmen Pön yazısının, Fenike yazısının stenografik tarzda basitleştirilmiş bir şekli olması ihtimali vardır. Bu yüzden de, Almanca işlek yazısının Ortaçağ Rahip yazısına benzerlik göstermesi gibi, Pön yazısı da Fenike yazısına benzerlik gösterir.

VAY⁵ YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
᠋᠋	a	᠋᠋	dže	᠋᠋	gbō	᠋᠋	n
᠋᠋	ba	᠋᠋	dži	᠋᠋	gbu	᠋᠋	na
᠋᠋	bā	᠋᠋	džo	᠋᠋	ha	᠋᠋	ne
᠋᠋	bai	᠋᠋	džō	᠋᠋	hā	᠋᠋	ni
᠋᠋	bañ	᠋᠋	džon	᠋᠋	hā	᠋᠋	nī
᠋᠋	be	᠋᠋	džu	᠋᠋	he	᠋᠋	no
᠋᠋	bē	᠋᠋	e	᠋᠋	he	᠋᠋	nō
᠋᠋	bē	᠋᠋	e	᠋᠋	hi	᠋᠋	nu
᠋᠋	bi	᠋᠋	fa	᠋᠋	ho	᠋᠋	nū
᠋᠋	bī	᠋᠋	fe	᠋᠋	hu	᠋᠋	ña
᠋᠋	bō	᠋᠋	fē	᠋᠋	i	᠋᠋	né
᠋᠋	bō	᠋᠋	feñ	᠋᠋	ka	᠋᠋	nī
᠋᠋	bō	᠋᠋	fī	᠋᠋	kā	᠋᠋	no
᠋᠋	bu	᠋᠋	fo	᠋᠋	kai	᠋᠋	ñ
᠋᠋	bili	᠋᠋	fu	᠋᠋	kē	᠋᠋	na
᠋᠋	da	᠋᠋	ga	᠋᠋	kē	᠋᠋	ne
᠋᠋	da	᠋᠋	ge	᠋᠋	kēñ	᠋᠋	no
᠋᠋	dañ	᠋᠋	gē	᠋᠋	ki	᠋᠋	nga
᠋᠋	deñ	᠋᠋	gō	᠋᠋	ko	᠋᠋	nge
᠋᠋	di	᠋᠋	gō	᠋᠋	kō	᠋᠋	ngo
᠋᠋	do	᠋᠋	gu	᠋᠋	kōñ	᠋᠋	nde
᠋᠋	dō	᠋᠋	gba	᠋᠋	kō	᠋᠋	ndo
᠋᠋	dō	᠋᠋	gbā	᠋᠋	kun	᠋᠋	o
᠋᠋	dō	᠋᠋	gbe	᠋᠋	m	᠋᠋	pa
᠋᠋	don	᠋᠋	gbē	᠋᠋	ma	᠋᠋	pē
᠋᠋	dōñ	᠋᠋	gbi	᠋᠋	mē	᠋᠋	pe
᠋᠋	du	᠋᠋	gbo	᠋᠋	mi	᠋᠋	pi
᠋᠋	duñ	᠋᠋	gbon	᠋᠋	mo	᠋᠋	po
᠋᠋	dža	᠋᠋	gbō	᠋᠋	mu	᠋᠋	rala

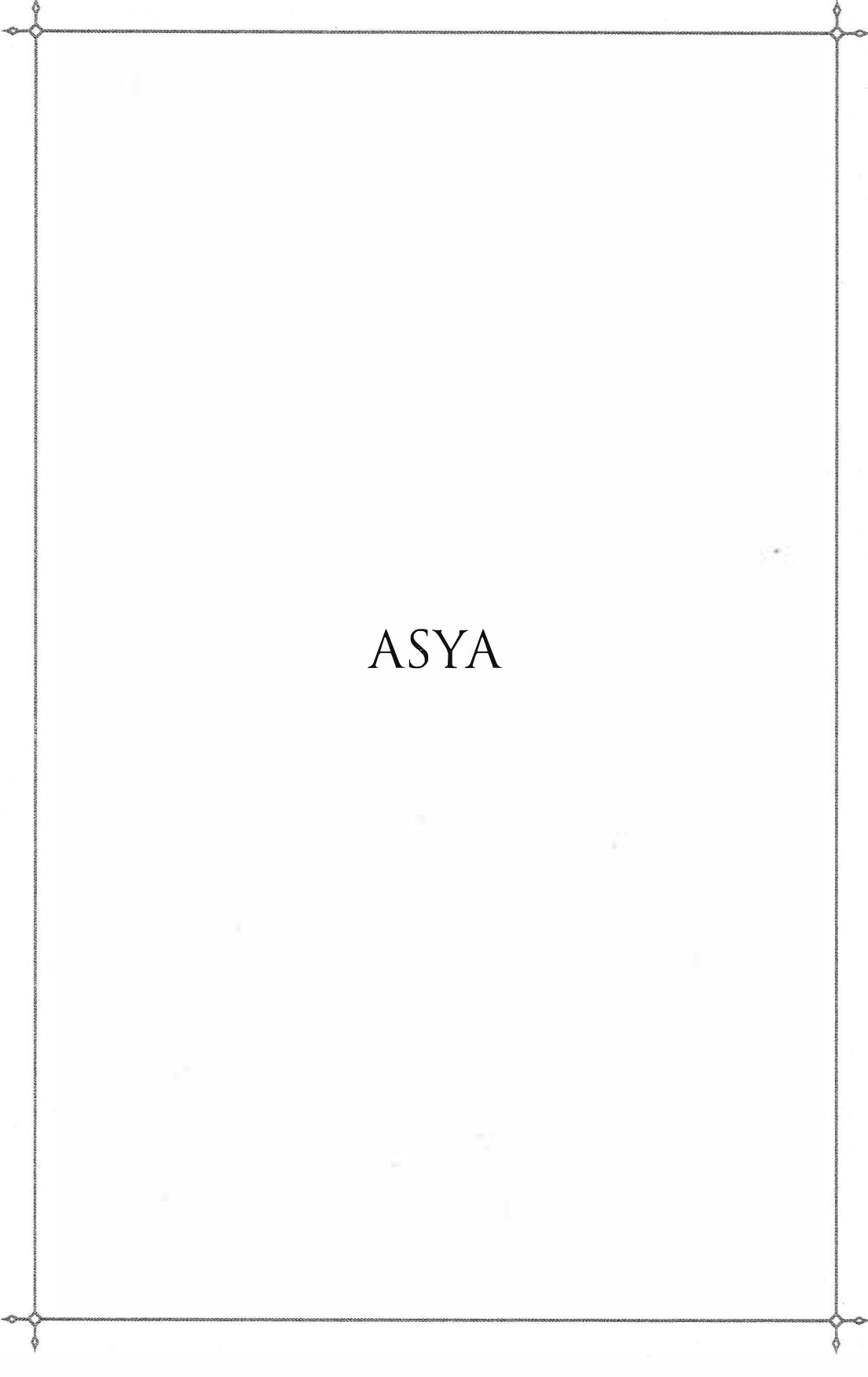
VAY YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	re le		sō		tiñ		we
	re le		sō		to		wē
	ri li		su		tō		wi
	ro lo		sun		toñ		wo
	rō dō		seli		tu		wu
	ru lu		sēdi-		taro		ya
	sa		ta		u		ye
	se		tā		va		yē
	se		te		vi		za
	se		te		vō		zi
	se		te		wa		zo
	se		ti		wā		zō
	se		tie				

Bu yazı hakkında bildiklerimizi, bir misyoner olan S.W. KÖLLE'ye borçlu-yuz (Outlines of a grammar of the Vei language). KÖLLE'nin aktardığı bilgilere göre, bu yazı 1849 yılında bizzat tanıştığı, DOLAU BUKERE adlı bir yerli tarafından icat edilmiştir. Fakat KÖLLE en önemli ayrıntıyı sormamıştır; bu işaretlerin nasıl oluştuğu hakkında hiçbir bilgi vermemiştir. Bu göstergeler, genel olarak hece ses değerleri ile ifade edilen nesnelere hiçbir görsel benzerlik göstermedikleri gibi, tesadüfi olamayacak kadar da sistematiktirler.

Hecelerde bazı atlamalar göze çarpmaktadır: *ban* hecesi ifade edilirken, *ben* ses değerine eşdeğer bir gösterge mevcut değildir; yine aynı şekilde *fen* hecesi için bir gösterge varken, *fan* hecesi ifade edilmemiştir. En basit heceler bile tam olarak ifade edilemediği gibi, göstergeler Japoncadaki gibi

sadece önses değil, sonses olarak da mevcuttur. Bilhassa *n*-seslerini ifade eden göstergelerde, aslında *n* sesi ile biten hece göstergelerine gerek olmadığı göze çarpar (örn., *ban*, *fen*, vs.). Bu alfabede, aynı sesin birçok farklı gösterge kullanılarak ifade edilmesi şaşırtıcıdır. Bu olgunun işlevi anlaşılabilir olmadığı gibi, bu yazı yerel dile uyumlu değil de, ona sonradan uyarlanmış gibi gözükmektedir. KÖLLE'nin aktardığı hikâyeye göre, DOLAU rüyasında beyaz bir adamı bir kitapla görmüş ve bu adam ona bu göstergelerin nasıl bir yazı sistemi oluşturduğunu anlatmıştır. Bu yazının karşımıza çıkardığı bilmeceleri göz önünde bulundurursak, hele Ermeni yazısını geliştiren MEŞROP gibi birçok diğer yazı mucidi hakkında da benzer hikâyeler anlatıldığını hatırlarsak, bu açıklama pek de yeterli gözükmemektedir.

ASYA

ÇİNCE

Çin'de yazıdan önce düğümlenen sicimler kullanılıyordu. *I-Ching*¹'de yer alan *Pa-Kua*² göstergeleri işte bu düğümlenen sicimlerden türemiş olmalıdır ve ana işaretleri şunlardır:

☰ gökyüzü, ☳ rüzgâr, ☵ su,
☶ dağ, ☷ toprak, ☰ gök gü-
rültüsü, ☲ ateş, ☱ ıslaklık/göl

Bu yazının yerini, TSHAÑKE'nin (İÖ 2600) icad ettiği ya da ilk kullanan kişi olduğu bir resim yazısı (*ku-wen*) aldı. Bu yazının en eski örneği, İmparator YÜ'nün (İÖ 2278) çok hasar görmüş olan yazıttır.

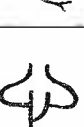
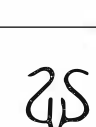
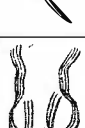
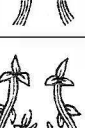
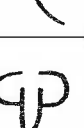
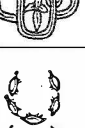
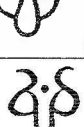
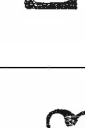
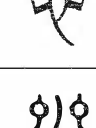
Resimlerin kısmen yetersiz, kısmen ise zor anlaşılır olmaları, birkaç resmi bir araya getirerek yeni kelime ve anlamlar türetmek gereğini doğurdu. Fakat geleneksel formlardan uzaklaşıp yeni formlar yaratmak, Çin İmparatorluğunun uzak illerinde otom yazı işaretlerinin oluşması tehlikesini de beraberinde getiriyordu. Bu durum idare için gerekli yazı bütünlüğünü bozuyordu. Ayrıca daha önceleri kaligraflar işaretlere daha zarif bir görünüm verme amacıyla değişik yazı biçimleri denemişlerdi. Bu farklı yazı

biçimlerinin bazı örneklerini bir sonraki sayfada görebilirsiniz.

Bahsi geçen sebeplerden dolayı Çin imparatorları yazım kurallarının korunmasına çok önem verdiler ve bunu birçok kere yazı biçimlerini belirleyen yasalarla desteklemeye çalıştılar. Örneğin TŞEU (İÖ 800) bu tip reformlar yaptı. TŞEU zamanında *Tşwan* yazısı (kamuş yazısı) gelişti, Li-SE zamanında (İÖ 3. yüzyılın ortaları) fırça kullanılmağa başlandı. TşİÑ-Mo tarafından *Li* yazısı (kâtip yazısı) geliştirildi. *Li* yazısından İS 4. yüzyılda *Kyâi* yazısı (gerçek yazı) türedi ve bu yazı, bütün kitaplarda günümüze kadar kullanıldı. Bu yazıdan önce İS 1. yüzyılda *Tshao* yazısı (bitki yazısı) adı verilen bir hızlı yazı türü gelişti. Bu yazı türü günlük hayatta kullanım alanı buldu, fakat şekillerin karışıklık yaratma olasılığı yüzünden ilmi ve hukuki yazılarda kullanılması doğru bulunmadı. Eski *tşwan* yazısı kitap başlıklarında hâlâ kullanılmaktadır. İlerki sayfalarda Çin yazısının farklı şekillerinden örnekler sunuyoruz.

ÇİNCE

Sin (kalp) kelimesinin 36 farklı yazı türü ile yazılışı:

			
26	17	8	a
			
27	18	9	b
			
28	19	10	1
			
29	20	11	2
			
30	21	12	3
			
31	22	13	4
			
32	23	14	5
			
c	24	15	6
			
d	25	16	7

- a) Yü'nün yazıtından
b) Çin Paleograflar tarafından restore edilmiş şekli

Mukden şehri için yazılmış methiyeden alınma 32 yazı türünden örnekler

1. Yü-tşu-tşwan: Değerli taşlar yazısı
 2. Tsi-tse-tşwan: Harika yazı
 3. Ta-tşwan: Büyük yazı
 4. Syao-tşwan: Küçük yazı
 5. Şaŋ-faŋ-ta-tşwan: Ulu mekânlar yazısı
 6. Fan-şu-tşwan: Mezar taşları ve evlenme anlaşmaları yazısı
 7. Swi-şu-tşwan: Saygı yazısı
 8. Lyeu-ye-tşwan: Söğüt yaprağı yazısı
 9. Tao-hyai-tşwan: Hyai yaprağı yazısı
 10. Tşoan-şu-tşwan: Yıldız yazısı
 11. Tşe-in-tşwan: Mutluluk bükileri yazısı
 12. Pi-lo-tşwan: Şeffaf yazı
 13. Tşwi-lu-tşwan: Çiy damlası yazısı
 14. Luŋ-tşao-tşwan: Ejderha pençesi yazısı
 15. Tşwi-yun-tşwan: Bulut yazısı
 16. Ko-teu-şu: Kuyruksuz kurbaga yazısı
 17. Nyao-ki-tşwan: Solucan yazısı
 18. Tiao-tşun-tşwan: Kuş izi yazısı
 19. Lin-şu: Hayvan kralı yazısı
 20. Ku-teu-tşwan: Kuş başı yazısı
 21. Nyao-şu: Kuş yazısı
 22. Lwan-fuŋ-tşwan: Anka kuşu yazısı
 23. Kwei-şu: Kaplumbağa yazısı
 24. Luŋ-tşwan: Ejderha yazısı
 25. Tsien-tao-tşwan: Makas yazısı
 26. İn-lo-tşwan: Püskül yazısı
 27. Sien-tşen-tşwan: Asılı iğneler yazısı
 28. Tşu-tşwan: Bükülmüş ağaç dalları yazısı
 29. Kin-tşwo-tşwan: Altın eğeler yazısı
 30. Ko-fu-tşwan: Çift yazı
 31. Fei-pe-şu: Beyaz sürü yazısı
 32. Tşun-tiŋ-tşwan: Çanlar ve vazolar yazısı
- c) Kyaŋ-şu: Hakiki yazı
d) Tşhao-şu: Bitki yazısı

Çin yazısı bir kelime yazısıdır; her gösterge bir kavram ifade eder. Fakat bu basit göstergelerin (*wen*) sayısı yeterli olmadığı için, bazı göstergelerin tekrarı ile yeni göstergelerin üretilmesi gerekmiştir: örneğin, 女 *nyu* “kadın”, 女 *wan* “kadınlar” ve ayrıca 女 *kyan* “üç kadın” ve “dalavere, entrika” anlamına gelir. Kavramlar, kelimeler bileşik göstergeler yardımıyla daha kolay ve net bir şekilde ifade edilebildiği için, birçok basit gösterge işlevini yitirmiştir. Buna rağmen, bunlar fonetik göstergeler (*tsə*) olarak hâlâ kullanılır. Örneğin, 舟 *tşeu* “gemi” anlamına gelirken, “su deposu” anlamına gelen 水 göstergede 水 imi “su” anlamını taşır, 舟 imi ise sadece *tşeu* sesini temsil eder. Bileşik imler hem fonetik göstergeler olarak hem de anlam değeri taşıyan göstergeler yerine kullanıldıkları için kelime göstergelelerinin sayısı sonsuza çıkarılabilir.

Çin yazısı 50.000 kadar gösterge içerir. Bu göstergelerden bir kısmının sözlüklerde yer almasının tek nedeni sözlüğün noksansız olması isteğidir. Önceleri sözlüklerde yazı göstergelelerinin düzenlenmesi, konulara göre yapıldı. Sonraları bu dizim, bizim dilimizdeki köklerle hemen hemen özdeş olan, temel göstergelere göre yapıldı. Günümüzde 214 temel gösterge vardır, bunlara ayrıca sınıflandırıcı veya anahtar adı da verilir. MEI-TAN 1615

yılında tamamladığı “Sesçil İmlerin Dizimi” adlı eserinde bu göstergeleri düzenledi.

Bu temel göstergelerin her biri kendi başına bir kelimedir. Bazıları eski oldukları için artık kullanılmazlar. Fakat hepsi diğer kelimelerin oluşumunda rol oynar; bir gösterge diğer bir göstergenin içinde yer alabilir (örn: 口 göstergesi 由 ve 同 göstergelerinin içinde), bir gösterge diğerleri ile kesişebilir (örn.: 弓, 甬), bir gösterge diğerlerinin üzerinde (örn.: 人, 參), altında (örn.: 儿, 克, 鳥, 鸛) sağında veya solunda (鳥, 鸛, 雛) yer alabilir. Temel göstergeler içerdikleri çizgi sayısına göre 17 sınıfta toplanmıştır. Bir fırça hareketi bir çizgiye eşittir: 一 二 三 四 五 六 七 八 九 十 十一 十二 十三 十四 十五 十六 十七

Bu yazı parçalarının basit karakteri akla şu düşüncüyü getirir: Çin yazısını baskıya geçirmek için gerekli kalıp miktarı çok fazladır ve matbaa işaretlerini birleştirmektense tek tek aramak çok daha fazla zaman gerektirir. Dolayısıyla göstergeleri çizgi birimlerine ayırmak daha kolay olacaktır. Kraliyet Saray ve Devlet Matbaası burada, günlük kullanım için fazla kapsamlı bir hal alan bu ayrımı denedi. İlerki sayfalarda bu yazı birimlerinin listesini ve bu parçalardan meydana gelen birkaç yazı örneğini sunuyoruz.

是月也樹木

ÇİNCE MATBAA GÖSTERGELERİ

Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.
┆	1	┆	18	┆	35	┆	52	┆	69	┆	86
┆	2	┆	19	┆	36	┆	53	┆	70	┆	87
┆	3	┆	20	┆	37	┆	54	┆	71	┆	88
┆	4	┆	21	┆	38	┆	55	┆	72	┆	89
┆	5	┆	22	┆	39	┆	56	┆	73	┆	90
┆	6	┆	23	┆	40	┆	57	┆	74	┆	91
┆	7	┆	24	┆	41	┆	58	┆	75	┆	92
┆	8	┆	25	┆	42	┆	59	┆	76	┆	93
┆	9	┆	26	┆	43	┆	60	┆	77	┆	94
┆	10	┆	27	┆	44	┆	61	┆	78	┆	95
┆	11	┆	28	┆	45	┆	62	┆	79	┆	96
┆	12	┆	29	┆	46	┆	63	┆	80	┆	97
┆	13	┆	30	┆	47	┆	64	┆	81	┆	98
┆	14	┆	31	┆	48	┆	65	┆	82	┆	99
┆	15	┆	32	┆	49	┆	66	┆	83	┆	100
┆	16	┆	33	┆	50	┆	67	┆	84	┆	101
┆	17	┆	34	┆	51	┆	68	┆	85	┆	102

ÇİNCE MATBAA GÖSTERGELERİ

Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.
ㄣ	103	ㄣ	120	ㄣ	137	ㄣ	154	ㄣ	171	ㄣ	188
ㄣ	104	ㄣ	121	ㄣ	138	ㄣ	155	ㄣ	172	ㄣ	189
ㄣ	105	ㄣ	122	ㄣ	139	ㄣ	156	ㄣ	173	ㄣ	190
ㄣ	106	ㄣ	123	ㄣ	140	ㄣ	157	ㄣ	174	ㄣ	191
ㄣ	107	ㄣ	124	ㄣ	141	ㄣ	158	ㄣ	175	ㄣ	192
ㄣ	108	ㄣ	125	ㄣ	142	ㄣ	159	ㄣ	176	ㄣ	193
ㄣ	109	ㄣ	126	ㄣ	143	ㄣ	160	ㄣ	177	ㄣ	194
ㄣ	110	ㄣ	127	ㄣ	144	ㄣ	161	ㄣ	178	ㄣ	195
ㄣ	111	ㄣ	128	ㄣ	145	ㄣ	162	ㄣ	179	ㄣ	196
ㄣ	112	ㄣ	129	ㄣ	146	ㄣ	163	ㄣ	180	ㄣ	197
ㄣ	113	ㄣ	130	ㄣ	147	ㄣ	164	ㄣ	181	ㄣ	198
ㄣ	114	ㄣ	131	ㄣ	148	ㄣ	165	ㄣ	182	ㄣ	199
ㄣ	115	ㄣ	132	ㄣ	149	ㄣ	166	ㄣ	183	ㄣ	200
ㄣ	116	ㄣ	133	ㄣ	150	ㄣ	167	ㄣ	184	ㄣ	201
ㄣ	117	ㄣ	134	ㄣ	151	ㄣ	168	ㄣ	185	ㄣ	202
ㄣ	118	ㄣ	135	ㄣ	152	ㄣ	169	ㄣ	186	ㄣ	203
ㄣ	119	ㄣ	136	ㄣ	153	ㄣ	170	ㄣ	187	ㄣ	204

ÇİNCE MATBAA GÖSTERGELERİ

Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.
ノ	205	ㄣ	220	丨	235	ㄣ	250	ㄣ	265	丨	280
ノ	206	ㄣ	221	丨	236	ㄣ	251	ㄣ	266	ㄣ	281
ノ	207	ㄣ	222	丨	237	ㄣ	252	ㄣ	267	ㄣ	282
ノ	208	丨	223	丨	238	ㄣ	253	ㄣ	268	ㄣ	283
ノ	209	ㄣ	224	丨	239	ㄣ	254	ㄣ	269	ㄣ	284
ノ	210	ㄣ	225	丨	240	ㄣ	255	ㄣ	270	ㄣ	285
ノ	211	ノ	226	ノ	241	ㄣ	256	ノ	271	ノ	286
ノ	212	ㄣ	227	ㄣ	242	ㄣ	257	ㄣ	272	ノ	287
ノ	213	ㄣ	228	ㄣ	243	ㄣ	258	ㄣ	273	ノ	288
ノ	214	ㄣ	229	ㄣ	244	ㄣ	259	ㄣ	274	ㄣ	289
ㄣ	215	ノ	230	ㄣ	245	ㄣ	260	ノ	275	ㄣ	290
ノ	216	ノ	231	ㄣ	246	ㄣ	261	丨	276	ㄣ	291
ㄣ	217	ノ	232	ㄣ	247	ㄣ	262	丨	277	ㄣ	292
ㄣ	218	ノ	233	ㄣ	248	ㄣ	263	丨	278	ㄣ	293
ㄣ	219	ノ	234	ㄣ	249	ㄣ	264	丨	279	ㄣ	294

ÇİNCE

Çince telaffuz farklılıkları gösterdiği için, Avrupalı bilim adamlarının önerdikleri transkripsiyonlarda her zaman bir birlik yoktur. Avrupalılar Çin'de yaşadıkları bölgelere göre, farklı telaffuzlar vermişlerdir: Örn., *nan*, *'an* veya *an*; *no*, *vo* veya *'o*. Burada yer alan temel işaretler, SCHOTT'un kabul görmüş telaffuz öğretisine göre verilmiştir. Bütün Çince kelimeler tek hecelidir; *n* ve *n* ünsüzleri dışında ünsüz sones yoktur. Çince önseslerde *b*, *d*, *g*, *ds*, *dž* yumuşak sesleri yer almaz, bunların yerine bazen peşine yumuşak bir *h* sesi eklenen *p*, *t*, *k*, *ts* ve *tš* sesleri vardır. Telaffuzu aynı olan kelimelerdeki ton farklılıkları çok önemlidir. Bu ton farklarını LEPSIUS'a göre şu şekilde belirtiyoruz:

- , tekdüze tonlama,
- ' yükselen tonlama,
- ` alçalan tonlama,
- , ünlünün çok kısa telaffuz edilmesi ile sonlanan tonlama.

Çince sütunlar halinde yukarıdan aşağıya doğru ve satırlar halinde sağdan sola doğru yazılır.

Sayılar 1'den 10'a kadar ve 100, 1000 vs. şeklindeki birimler içeren göstergeler olarak yazılır. 10 sayısının altına birimler yazılır, 10 sayısının üstündeki sayı ise, çarpanını ifade eder (örneğin, $\frac{2}{3} \times 10 + 3 = 23$). Çince *Kyai* ve *Tshao* yazılarında kullanılan genel rakamlar, ayrıca borç senetleri, takas vb. anlaşmalarda sahtekârlıklar-

dan korunmak için kullanılan (Avrupalıların sayıları yazı ile yazmaları gibi), bütün sayıları ifade eden işaretler vardır. Son olarak da, tüccarların kullandığı daha basit işaretler (ağırlık işaretleri) bulunur. Ayrıca ondalık ve onikilik sayı sistemleri için devirli sayılar kullanılır.

Rakamlar

Ad	Kyai	Ağırlık Göstergesi	Değer
<i>I</i> ,	一	丨	1
<i>L'</i>	二		2
<i>San</i> ,	三		3
<i>Se'</i>	四	𠄎	4
<i>U'</i>	五	𠄐	5
<i>Lu</i> ,	六	𠄒	6
<i>Tshi</i> ,	七	𠄔	7
<i>Pa</i> ,	八	𠄖	8
<i>Kyeu'</i>	九	𠄘	9
<i>Ši</i> ,	十	𠄚	10
<i>Pe</i> ,	百	𠄛	100
<i>Tshyan</i> ,	千	𠄜	1000
<i>Wan'</i>	萬	𠄝	10.000
<i>I</i> ,	億		100.000
<i>Tšao'</i>	兆		1.000.000
<i>Kin</i> ,	京		10.000.000
<i>Kyan</i> ,	浬		1 milyar

ÇİNCE ANAHTARLAR

No	İm	Anlam	No	İm	Anlam	No	İm	Anlam
I. 1 çizgili imler								
1	一	i, bir	27	厂	han' dik kıyı	52	么	yao, küçük, oğlan çocuğu
2	丨	kwen'	28	ム	se, kötü, bozulmuş, çengel	53	广	yan, çatı
3	丶	tşu'	29	又	yeu' da, de, tekrar, el	54	廴	yen, adım atmak
4	ノ	phye,	III. 3 çizgili imler			55	升	kuñ, iki el ile uzatmak
5	乙	i, tekrarlanan bir	30	口	kheu' ağız	56	弋	i, ok atmak
6	丿	khyue,	31	冂	wei' ağız, kapamak, kuşatmak	57	弓	kuñ, yay
II. 2 çizgili imler			32	土 土	thu' toprak, arazi	58	彡	ki, bir kirpinin veya domuzun kafası
7	二	l' iki	33	士	se' alim, memur	59	彳	şan, tüyler
8	上	theu,	34	夕	zi' arkadan gelmek	60	彳	tşü, gidiş, yürütiyiş
9	人	žin, insan	35	夕	swi, adım atmak	IV. 4 çizgili imler		
10	人	žin, insan	36	夕	si, karanlık, gece	61	心	sin, kalp, ruh, ruh hali
11	入	ži, girmek	37	大	ta' büyük	62	小	ko, muzrak, silah
12	入	pa, sekiz	38	女	nyü' kadın	63	户	hu' iç kapı
13	口	khyuñ, dış sınır	39	子	tse' oğul	64	手	şeu' el
14	乚	mi, örtmek	40	寸	myan, çatı	65	支	tşü, dal, dayamak, dış organlar
15	乚	piñ, buz	41	寸	tşün' pus, iç ölçüsü	66	支	phu, vurmak
16	几	ki' masa, tezgâh	42	小	syao' küçük	67	文	wen, edebiyat, hat, resim yazısı, çizgi
17	口	khan, kap, kılıf	43	九	wañ, çevrilmiş, bükülmüş, buca	68	斗	teu' buğday ölçüsü
18	刀	tao, kılıç, bıçak	44	尸	şı, ceset	69	斤	kin, balta, Çin libre ölçüsü
19	力	li, kas, sinir	45	山	tşhe, çimlenmek	70	方	fañ, dörtgen, yer, mekân
20	夕	pao, örme, sarmak	46	山	şan, dağ	71	无	wu, olmamak, hariç
21	匕	pi' kaşık	47	川	tşwan, akan su	72	日	ži, güneş, gün
22	匚	fañ, kap, sandık	48	工	kuñ, sanat, sanat eseri	73	日	ywe, konuşmak, söylemek
23	匚	hi, saklamak	49	己	ki' kendi	74	月	ywe, gökteki ay, zaman birimi
24	十	şı, on	50	巾	kin, kasket, eşarp	75	木	mu, ağaç, tahta
25	卜	pu, kur'a, kur'a çekmek	51	干	kan, soy, kabile, kalkan			
26	匚	tsye, yazılı belge, düzenlemek						

ÇİNCE ANAHTARLAR

No	İm	Anlam	No	İm	Anlam	No	İm	Anlam
76	欠	khyan <i>eksik olmak, nefes vermek</i>	100	生	sefi, <i>oluşum, hayat, yaradılış</i>	126	而	l. ve sonra, ayrıca
77	止	tši' zaman geçirmek, durmak	101	用	yun' <i>tüketim, kullanım</i>	127	耒	lwi' <i>saba tutağı, çapa</i>
78	歹 歹	ya, <i>kenik artıkları, iskelet</i>	102	田	thyan, <i>tarım alanı</i>	128	耳	l' <i>kulak, kul p</i>
79	父	şü, <i>sopa, çubuk</i>	103	疋	phi, <i>parça</i>	129	聿	yu, <i>fırça, çizmek</i>
80	母	wu, <i>olmamak, hariç</i>	104	疒	hastalık	130	肉	zo, <i>et</i>
81	比	pi' <i>karşılaştırmak</i>	105	火	açılmış ayaklar	131	臣	tšin, <i>vekil, vassal</i>
82	毛	mao, <i>tüyler, saçlar</i>	106	白	pe, <i>beyaz</i>	132	自	tse' -dan, -den, kendi
83	氏	şī' <i>cinsiyet, aile</i>	107	皮	phi, <i>deri</i>	133	至	tši' <i>varmak, en son, kadar</i>
84	气	khi' <i>hava</i>	108	皿	muñ, <i>yemek takımı</i>	134	白	kycu' <i>havan</i>
85	水 米	şwi' <i>sü</i>	109	目 四	mo, <i>göz</i>	135	舌	že, <i>dil</i>
86	火 灬	ho' <i>ateş</i>	110	矛	meu, <i>kancalı kargı</i>	136	舛	zhwan, <i>birbirine sırtını dönmek, itiraz etmek</i>
87	爪 丩	tšao' <i>turnak, pençe</i>	111	矢	şī' <i>ok</i>	137	舟	tšeu, <i>gemi</i>
88	父	fu' <i>baba</i>	112	石	şī, <i>taş, kaya</i>	138	艮	ken' <i>sürekli, sınır, dikkatli, sabit</i>
89	彡	hyao, <i>sihir çizgileri</i>	113	禾	khi, <i>Tanrı</i>	139	色	se, <i>renk, maden ocağı, görünüş</i>
90	爿	tšhwan, <i>dayanak, yatak</i>	114	肉	zeu' <i>ayak tabanı, iz</i>	140	艸 艹	tshao' <i>otlar, bitkiler</i>
91	片	phyan' <i>yarmak, bölmek, tahta</i>	115	禾	ho, <i>tahıl türleri</i>	141	虎	hu, <i>kaplan</i>
92	牙	ya, <i>azı dişleri</i>	116	穴	hyue, <i>mağara, delik</i>	142	虫	tšun, <i>sürüngen ve kabuklu hayvanlar</i>
93	牛	nyeu, <i>büyükbaş hayvan</i>	117	立	li, <i>durmak, koymak, yollamak</i>	143	血	hyue, <i>kan</i>
94	犬 犾	khyuan' <i>köpek</i>				144	行	hiñ, <i>gezinmek, yapmak, değiştirmek</i>
V. 5 çizgili imler			VI. 6 çizgili imler			145	衣 衤	i, <i>giyecek, giyinmek</i>
95	玄	hyuan, <i>gökyüzü mavisî</i>	118	竹 𥵹	tšu, <i>bambu</i>	146	冫 冫	wa, <i>örtmek</i>
96	玉 王	yu, <i>değerli taş, yeşim</i>	119	米	mi' <i>pirinç</i>	VII. 7 çizgili imler		
97	瓜	kwa, <i>kavun benzeri meyveler</i>	120	糸 糸	mi, <i>ipek, narin</i>	147	見	kyan' <i>görmek</i>
98	瓦	wa' <i>tuğla</i>	121	缶 缶	feu' <i>toprak çanak</i>	148	角	kyo, <i>boynuz</i>
99	甘	kan, <i>tatlı, lezzetli</i>	122	网 罟	wañ' <i>balık ağı</i>			
			123	羊	yañ, <i>kuzu, keçi</i>			
			124	羽	yü' <i>kanat tüyü</i>			
			125	老	lao' <i>çok yaşlı</i>			

ÇİNCE ANAHTARLAR

No	İm	Anlam	No	İm	Anlam	No	İm	Anlam
149	言言	yan, konuşma, kelimeler	172	隹	tşwi, kısa kuyruklu kuşlar	XI. 11 çizgili imler		
150	谷	ku, vadi	173	雨	yü' yağmur	195	魚	yü, balık
151	豆	teu' fasulye, tahta kurban kabı	174	青	tshüi, yeşil, mavi	196	鳥	nyao' kuş
152	豕	ži' domuz	175	非	fei, hayır, değil	197	鹵	lu' tuz
153	豕	tşü' yumuşak sırtlı hayvanlar, solucan	IX. 9 çizgili imler			198	鹿	lu, geyik
154	貝	pei' kıymetli şeyler, zenginlik, midye	176	面	mian' yüz, yüzey	199	麥	me, buğday
155	赤	tşhi, kan kırmızı, çıplak, dürtüst	177	革	ki, tabaklanma-mış, tüysüz deri	200	麻	ma, kenevir
156	走	tseu' acele gitmek	178	韋	wei, tabaklanmış deri	XII. 12 çizgili imler		
157	足	tsu, yetişmek, ayak, yeterli olmak	179	非	kyeu' pırasa	201	黃	hoan, sarı
158	身	şin, vücut, kendi	180	音	in, ses, ses vermek	202	黍	şü' reçine
159	車	tşe, yük arabası	181	頁	hye, baş	203	黑	he, siyah
160	辛	şin, keskin tat, keder, endişe	182	風	fuü, rüzgâr	204	蒿	tşü' örme, dikmek
161	辰	şin, saat	183	飛	fei, uçmak	XIII. 13 çizgili imler		
162	走	gitmek	184	食	şi, yemek yemek	205	貍	mun' kurbağa
163	邑	i, küçük yerleşim bölgesi	185	首	şeu' baş	206	鼎	tin' iki kulplu, üçayaklı tas
164	酉	yeu' damutık sıvı	186	香	hyan, hoş koku	207	鼓	ku' davul
165	承	pyan' bölmek, ayırmak	X. 10 çizgili imler			208	鼠	şü' kemirgen hayvan
166	里	li' mil, köy	187	馬	ma' at	XIV. 14 çizgili imler		
VIII. 8 çizgili imler			188	骨	ku, kemik	209	鼻	pi' burun
167	金	kin, altın, metal	189	高	kao, yüksek	210	齊	tshi, düz, düzgün sıralamak, süslemek
168	長	tşhan, uzun	190	高	pyeu, saç	XV. 15 çizgili imler		
169	門	men, dış kapı	191	門	theu' savaşmak, kavga etmek	211	齒	tşhi' ön dişler
170	阜	feu' yapay yükselti, set	192	門	tşan' hoş kokulu otlar	XVI. 16 çizgili imler		
171	隸	taü' erişmek, hedefe ulaşmak	193	鬲	li, kavisli üçayak	212	龍	luü, ejderha
			194	鬼	kwei' ölümlerin ruhları	213	龜	kwei, kaplumbağa
						XVII. 17 çizgili imler		
						214	命	yo, flüt

JAPONCA

Japonya kelimesi *žipen* “güneşin kökeni, doğu ülkesi” anlamına gelir ve doğru telaffuzu Fransızcaya yakındır. Japonca yazı şekilleri Çince kökenlidir. Japonların daha önce kendi yazı göstergeleri olup olmadığını bilemiyoruz; fakat kaya mağaralarında tanımlanmayan göstergelerin ve rakamların görüldüğü iddia edilmiştir. Japonlar Çin edebiyatı ve Çin yazısı ile İS 3. yüzyılda Çinlilerle ilişkiye geçtiklerinde tanıştılar. Tek heceli bir dil olan Çincenin yazısını, çok heceli bir dil olan ve Çince ile ses uyumu bulunmayan Japoncaya uyarlamak çok zordu. Çince *r*, Japoncada ise *l* sesi yoktur. Çince *l* Japoncada *r* olarak telaffuz edilir. Çince de birçok burun sesi varken Japoncada sadece *n* sesi vardır. Japoncada *h* sesi *f* sesine dönüşür, vs. Bir zamanlar Almanların Latin dili ve yazısını kullandıkları gibi, Japon ilim adamları da Çin dili ve yazısını kullandılar; fakat bu yazının yaygınlaşmasını sağlayamadı. Böylece Japoncaya uyarlanmış bir hece yazısı geliştirme gereksinimi doğdu.

Bu yazıların en eski türü *Manyokana* yazısı (on bin yaprağın yazısı) olma-

lıdır. Bu yazı ilk kez, mısraların toplanması olan bir eserde kullanılmıştır ve adını da buradan aldığı düşünülür. Manyokana *Kyāi* göstergelerinden oluşur ve bu göstergelerin bir de işlek türü vardır (*Kyāi* yazısının *Tshao* yazısına benzerliği gibi).

Japoncada en çok kullanılan yazı türü *Katakana* “ses tanımlaması için alıntı parçalar” yazısıdır. Bu yazı 8. yüzyılda KOBŌ-DAIZI (*daizi* “büyük hoca” anlamına gelir) adı ile ünlenen SIMO-MITSINO tarafından düzenlenmiştir. Yazıda yer alan *ro, ni, fo, ri, nu, wa, ka, yo, so, tsu, na, ra, u, no, ku, ya, fu, ko, e, te, ki, me, mi, ye, fi, mo, se, su* gibi birçok gösterge *Manyokana* yazısının basitleştirilmiş halidir. Göstergelerin bizim alfabemizdeki gibi belirli bir dizimi vardır. Bu sıralamanın başlangıç sesleri alınarak, bu dizgeye *I-ro-fa* adı verilir.

Göstergelerin birleştirilmesi ile yeni varyantlar oluşur: *し* yerine *し* *si*, *フ* yerine *フ* ve *フ* *tsu*, *マ* yerine *マ* *ma*, vs. (ROSNEY, Grammaire Japonaise). Telaffuz değişikliklerini göstermek için bazı işaretler kullanılır: *ニ* (*nigori*) işareti hecenin yumuşadığını gösterir (örn., *フ*

tsu, ヲ *dzu*); ○ (*maru*) işareti, hecenin sertleştiğini belirtir (örn., ㅍ *fa*, ㅑ *pa*); ㅓ, ㅕ ve ㅗ işaretleri hece veya kelime çift okunduğu zaman kullanılır. İşaretlerin değişmesi ile yazım farklılıkları oluşur: ㅓ *i* ile ㅕ *wi*, ㅕ *fi* ile ㅕ *wi* ve ㅓ *i*, ㅑ *e* ile ㅑ *ye*, ㅓ *fe* ile ㅑ *e* ve ㅑ *ye*, ㅍ *fa* ile ㅑ *wa*, ㅑ *fo* ile ㅑ *wo*, ㅑ *dzi* ile ㅑ *zi*, ㅑ *dzu* ile ㅑ *zu* değişir. Ayrıca *a* ünlüsünden sonra *u* ünlüsü gelirse, bu ses *ō* sesine dönüşür, *e* ve *u* seslerinden *o* sesine çok yakın olan *eo* bileşik sesi oluşur; *i* sesinden önce *y* düşer, bu yüzden *ni-ya nya* veya *na* olur. Kelimenin ortasındaki *tsu* güçlü bir heceden önce sessizdir, bir sonraki heceyle kaynaşır (örn. *ni-tsu-fo-n: Nippon*).

Çince metinlerin kenarına genellikle Japonca *Katakana* göstergeler eklenir; fakat Çin ve Japon gramerinde cümle öğeleri farklı yerlerde kullanıldığı için (Çince: *no-pu-tşı tşı* [*ben + olumsuzluk eki + bilmek + bunu*]; Japonca: *watakowa korewo sira zu* [*ben + bunu + bilmek + olumsuzluk eki*]), metnin nasıl okunması gerektiği ise özel işaretlerle belirtilir: 1, 2, 3, veya ㅑ yukarda, ㅑ ortada, ㅑ aşağıda, ㅑ kelimenin ters dizilmesi. Bu işaretler Çince metinlerin soluna, *Katakana* göstergeler ise sağına yerleştirilir.

Rakamlar için Çince göstergeler kullanılır ve fonetik değerleri yazılır, örneğin *sen* 1000, *si-bu-san* ¼ (dört parçadan üçü).

Japonca yazılarda *Hiragana* “ses

belirlemesi için alıntı yazı göstergeleri” yazı türü yine aynı derecede geçerlidir. *Manyokana* yazısı için Çince *Kyāi* göstergeleri kullanıldığı gibi, *Hiragana* yazısında da Japonca heceleri belirtmek için *Tshao* göstergeleri kullanılır. *Hiragana*, *Katakana* yazısına göre daha serbest hareketlidir; göstergeler birleştirilir ve birleştirme çizgileri eklenir (örneğin, ㅑ *te* göstergesi ㅑ, ㅑ veya ㅑ olarak yazılabilir). Aynı ses değerine sahip göstergelerin farklı kökenleri vardır; *fa* sesi, Çince ㅑ göstergesinden ㅑ ㅑ ㅑ olarak değişmiş, ㅑ Çince ㅑ göstergesinden, ㅑ ise Çince ㅑ göstergesinden türemiştir. Bu olgu, Çince kelimelerin de eklendiği *Hiragana* göstergelerinin çeşitliliğinin sebebidir.

Japoncada iki yazı türü daha vardır: *Yamatokana* “hakiki manada” Japon yazı türü ve *Zyak-seo* yazısı. Her iki tür de Çin *Tshao* yazısı stilinde tutulmuştur; *Yamatokana* yazısı *Manyokana* yazısına çok benzerken, *Zyak-seo* yazısı *Hiragana* yazısına benzerlik gösterir. *Yamatokana* yazısında ㅑ Çince ㅑ göstergesinden türeyerek ㅑ olarak yazılır, *Zyak-seo* yazısında ㅑ Çince ㅑ göstergesinden türemiştir (*Katakana* ㅑ, *Hiragana* ㅑ). Bazı göstergelerde çok büyük benzerliklerle karşılaşabiliriz; örneğin *nu* sesi: Çince ve *Manyokana* işlek (*Tshao*) ㅑ, *Manyokana* ㅑ, *Katakana* ㅑ, *Hiragana* ㅑ, *Yamatokana* ㅑ, *Zyak-seo* ㅑ.

JAPONCA KATAKANA

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
イ	i	ヲ	wo	ノ	no	ザ	za
ロ	ro	ワ	wa	オ	o	キ	ki
ハ	fa	カ	ka	ク	ku	ギ	gi
バ	ba	ガ	ga	グ	gu	ユ	yu
パ	pa	ヨ	yo	ヤ	ya	メ	me
ニ	ni	タ	ta	マ	ma	ミ	mi
ホ	fo	ダ	da	ケ	ke	シ	si, ši
ボ	bo	レ	re	ゲ	ge	ジ	zi, ži
ポ	po	ソ	so	フ	fu	エ	ye
フ	fe	ゾ	zo	ブ	bu	ヒ	fi
ベ	be	ツ	tsu	プ	pu	ビ	bi
ペ	pe	ヅ	dzu	コ	ko	ピ	pi
ト	to	ゾ	tu	ゴ	go	モ	mo
ド	do	ネ	ne	エ	e	セ	se
チ	tsi, tši	ナ	na	テ	te	ゼ	ze
ヂ	dzi, dži	ラ	ra	デ	de	ス	su
リ	ri	ム	mu	ア	a	ズ	zu
ヌ	nu	ウ	u	サ	sa	ン	n
ル	ru	ヰ	wi				

Bileşik sesler

云	iu, ii	ツミ	tsumi	ヤミ	yami	ミナ	mina
ドモ	domo	ウミ	umi	ママ	mama	ミア	mia
タマ	tama	クリ	kuri	フミ	fumi	コト	koto
ツズ	tsudzu	クミ	kumi	サジ	sazi	シテ	site

Çift işaretleri

{ } 〃 〃 、

Birleştirme ve okuma işaretleri

! = 三 | 上 中 下
itsi ni san syo tso ka

JAPONCA HIRAGANA

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
あ あ	a	け け け け	ke	せ	se
い い い	a	く く	ke	ぜ ぜ ぜ ぜ	ze
え え え え え	e	げ げ げ	ge	あ あ あ	si
い い い い い	i	が が	ge	し し	si
お お お お お	o	き き き き き	ki	し し	si
か	o	き	ki	あ あ	zi
う う う う う	u	ぎ ぎ ぎ ぎ	gi	し し	zi
う	u	あ あ あ あ あ	ko	そ そ そ そ そ	so
日 日 日	wa	こ こ	ko	ぞ ぞ ぞ ぞ	zo
わ わ わ わ	wi	子 子 子 子 子	ko	す す す す	su
を を を を	wo	小 小 小	ko	す す す す	su
を を を を	wo	お お お お お	go	し し	su
を を	wo	ご	go	ず ず	zu
や や や や や	ya	あ あ	go	ず ず ず	zu
や	ya	く く く く く	ku	し し	zu
え え え え え	ya	く く	ku	た た た た た	ta
え え え	ye	く く	ku	た た	ta
よ よ よ よ よ	yo	ぐ ぐ	gu	あ	ta
よ よ よ よ	yo	さ さ さ さ さ	sa	だ だ だ	da
よ よ よ よ	yo	さ さ	sa	て て て て て	te
ゆ ゆ ゆ ゆ ゆ	yu	は	sa	て	te
ゆ	yu	左 左	sa	て	te
く く く く	ka	ざ ざ ざ ざ ざ	za	で で で で で	de
か か	ka	せ せ せ せ せ	se	で	de

JAPONCA HIRAGANA

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
ちちち	tsi	むむむ	mu	ららら	ra
ぢぢぢ	dzi	ハハハハハ	fa	れれれ	re
ととと	to	ハハハハハ	fa	れれれ	re
ととと	to	ハハハハハ	fa	れれれ	ri
戸戸	to	ハ	fa	りりりりり	ri
どどど	do	ハハハハハ	ba	ろろろ	ro
どどど	do	ハハハハハ	ba	るるるるる	ru
どどど	tsu	ハ	ba	るるるるる	na
どどど	tsu	ハハハハハ	fe	るるるるる	na
どどど	tsu	ハ	fe	るるるるる	ne
どどど	dzu	ハハハハハ	be	るるるるる	ne
どどど	dzu	ハハハハハ	fi	るるるるる	ni
どどど	ma	ハ	fi	るるるるる	ni
どどど	ma	ハハハハハ	bi	るるるるる	ni
どどど	me	ハハハハハ	fo	るるるるる	ni
どどど	me	ハ	fo	るるるるる	no
どどど	mi	ハハハハハ	bo	るるるるる	no
どどど	mi	ハハハハハ	fu	るるるるる	no
どどど	mi	ハハハハハ	fu	るるるるる	nu
どどど	mo	ハハハハハ	bu	るるるるる	n
どどど	mo	ハハハハハ	ra	るるるるる	•

JAPONCA HIRAGANA

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ろ	rosi	と	kasito	な	nasi	ま	masi	さ	sasi	ず	zusi
は	fazi					ま	mazi	ざ	sazi	に	nsi
ば	basi	だ	gasi	な	nazi			ざ	zasi	に	nzi
ひ	nisi	が	gasi	な	nazi	げ	gesi	き	kisi		
ふ	fosi	よ	yosi	な	nazi	ふ	fuzi	め	mesi		si
ほ	fosi	い	yosi	ら	rasi	ぶ	busi	め	mesi		
ぶ	bosi	た	tasi	ら	rasi	こ	koto	め	mezi	く	
ど	bosi	だ	dasi	ら	rasi	こ	koto	み	misi	く	
り	risi	れ	resi	う	uzi	こ	koto	し	siwo	く	
る	rusi	れ	resi	く	kusi	こ	koto	し	siwo	く	
ろ	rubesi	れ	tsudzu	く	kusi	ご	goto	し	simo	く	
わ	wowo	ど	dzusi	く	kusi	ご	goto	ぜ	yezi	く	
を	wosi	ど	dzusi	く	kuzi	こ	kosi	ひ	fi	く	
え	kan	な	nasi	く	kuru	あ	a	ひ	bisi	く	
か	kayesi	な	nasi	ぐ	gusi	あ	asi	も	mo	く	
こ	kawasi	な	nasi	ま	masi	さ	sa	も	mosi	く	

çift işaretleri

Çince (Tshao) Göstergeler

秋	aki	石	isi	海	umi	男	wotoko	山	yama	冑	yotsu
一	itsi	石	isi	海	ugenda	男	wotoko	山	yama	奇	ka
家	iyi	犬	inu	男	wonna	男	wotoko	男	yemon	梟	kadzi
家	iyi	肉	utsi	女	wonna	男	wosa	男	yor	梟	kage
今	ima	上	uye	女	wonna	男	waka	男	yosai	梟	kage

JAPONCA HIRAGANA

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
カ	kado	米	kome	多	tori	士	sitsi	助	mato	多	be
川	kawa	言	goto	年	tosi	得	sima	町	matsi	一	fito
川	kawa	言	gorosai	年	tosi	得	simano-suke	町	matsi	百	fiaku
川	kawa	言	kuni	年	tokoro	得	zi	町	matsu	百	fiaku
川	kawa	言	kuni	年	do	得	ziu	町	matsu	百	fiaku
村	kadzu-mura	言	kuni	年	dō	得	ziusisai	町	midzu	百	fiakuriō
村	kane	言	kuru	年	sai	得	soro	町	midzuma	百	futa
村	ki	言	taro	年	sai	得	soro	町	mosi	百	bu
村	kitsi	言	tara	年	sai	得	soro	町	moto	百	rio
村	kitsi	言	tama	年	saizo	得	sosiu	町	moku	百	rio
村	kitsi	言	tamon	年	saizo	得	zō	町	muro	百	riu
村	kitsi	言	tamai	年	saka	得	zō	町	fa	百	riu
九	kiū	言	tai	年	san	得	tsi	町	fana	百	na
心	kokoro	言	tai	年	sama	得	tsitsi	町	fana	百	na
心	kokoro	言	tai	年	sakitsi	得	tsitsi	町	fana	百	nari
心	kokoro	言	tai	年	sai-gio	得	tsiu	町	fawa	六	roku
心	kokoro	言	dai	年	sen	得	tsiu	町	fawa	二	ni
心	kokoro	言	dai	年	sen	得	tsuki	町	fawa	二	nin
心	kono	言	dan	年	suke	得	tsuki	町	fatsi	二	nin
心	kono	言	tatsi	年	suke	得	man	町	fatsiu	二	nitsi
心	kono	言	tei	年	suke	得	man	町	ban	二	niozi
心	koto	言	ten	年	suke	得	mata	町	fei	二	noyama
心	koto	言	tori	年	sitsi	得	mata	町	be	二	notsikai

KORE YAZISI

Gösterge		Değer	Ad	Gösterge		Değer	Gösterge		Değer
Eski	Yeni			Eski	Yeni		Eski	Yeni	
ㅏ	ㅑ	a	<i>Kiok</i>	ㄱ	ㄴ	k	ㅋ	ㆁ	kh
ㅓ	ㅕ	ia	<i>Niun</i>	ㄴ	ㄷ	n	ㄷ	ㄹ	th
ㅗ	ㅛ	ō ö	<i>Tikut</i>	ㄷ	ㄹ	t	ㅌ	ㄺ	ph
ㅜ	ㅠ	iō ię	<i>Liul</i>	ㄹ	ㅌ	l	ㅍ	ㅍ	dz
ㅛ	ㅝ	o	<i>Miom</i>	ㅌ	ㅍ	m	ㅍ	ㅍ	ts
ㅝ	ㅟ	io	<i>Piup</i>	ㅍ	ㅍ	p	ㅍ	ㅍ	h
ㅟ	ㅡ	ū	<i>Sios</i>	ㅡ	ㅡ	s	ㅡ	ㅡ	h
ㅡ	ㅢ	iū	<i>Yi</i>	ㅢ	ㅢ	y, i	ㅢ	ㅢ	n
ㅢ	ㅣ	u	<i>Hein</i>	ㅣ	ㅣ	h	ㅣ	ㅣ	n

Kore yazısının Çin yazısı ile hiçbir bağlantısı yoktur; fakat Pali yazısına benzer. Yazının basit formlarını göz önünde bulundurursak, bu yazının çok eski tarihli olduğu sonucunu çıkarabiliriz. 4. yüzyılda, Kral KYU-SYAO-KU-WAN Çinli öğretmenleri ve Çin edebiyatını ülkesine getirttiği ve ardından Budist din adamları Kore'ye geldiği zamanlarda, bu yazı çoktan kullanılıyor olmalıdır; aksi takdirde Koreliler kendi yazıları yerine Çin veya Hint yazılarını benimsemiş olurlardı.

Yukarıdaki tabloda, Kore yazısının aslen, adları bulunan dokuz göstergeden oluştuğu açıkça görülmektedir. Bu göstergelerden daha sonra di-

ğerleri türetilmiştir: *yi* göstergesinden ünlüler; *h* göstergesinden adının içerdiği *h* ve *n* göstergeleri; *k*, *t*, *p*, *s* seslerini ifade etmek için kullanılan basit göstergelere birer çizginin eklenmesi ile *kh*, *th*, *ph*, *dz*, *ts* sesleri için yeni göstergeler (Avrupa alfabelerinde *ş* sesini göstermek için *s* harfine eklenen aksan işareti gibi).

Korelilerin Çin yazısı ve fırça ile tanışmalarıyla birlikte, Kore yazısında Çin yazısı görünümü hakim olmaya başlamıştır; hatta göstergelerin kareler halinde, Çin yazısına özgü kelime resimleri olarak gruplandığı görülür (örn., 舍 *son*, 拏 *tsam*). Kore yazısı Çin yazısı gibi yukarıdan aşağıya doğru yazılır.

ÇİVİ YAZISI¹

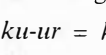
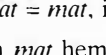
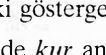
Antikçağda Dicle ve Fırat'ın kıyılarında kendine özgü bir yazı türü gelişti; yaş kil tabletlerin üzerine kazınan ve çivi formuna benzer göstergeler (𐎶 — 𐎵 veya 𐎶 — 𐎵) içeren çivi yazısı. Bu isim ile Babil rahipleri, Kalde (İbranice *Kasdim*) arasında bir bağlantı olmalıdır; *χaled* Suriye dilinde gömmek (Arapça *kašad* “kesik atmak, yarmak”) anlamına gelir ve *χal* çivi yazısının kullanıldığı dillerde “ok” anlamına gelir. Ayrıca Hermes'in sembolü kama, eski mezarlarda bulunan kama şeklinde taşlar ve 𐎶 *hu* “bolluk” hiyeroglifinin 𐎶 (Tanrı *Ao*) ile benzeşmesi, bu yazı türünün dini kökenini gösterir. Bu yazı şeklinin Asurlar, Medler ve Persler tarafından korunmasının sebebi, yine bu dini kökende yatar.

İlk zamanlarda bu işaretler hem anlam hem de ses değerine sahip ideogramlardı. Dilin gelişmesiyle birlikte, şekillerde olduğu gibi göstergelerin anlamlarında da farklılıklar oluştu. Örneğin 𐎶 ve 𐎶 başlangıçta “Tanrı” sözcüğünü simgeleyen eş anlamlı göstergelerken, 𐎶 sonradan hem “Tanrı” hem de “Asur ülkesi”

anlamını taşımaya başladı, 𐎶 *tiš* göstergesi ise *dise* “Tanrıça” anlamını yitirdi ve sadece özel isimlerin önünde kullanılan “karşı, -a, -e” anlamını aldı. 𐎶𐎶𐎶𐎶 göstergesi ise “kadın, Tanrıça, kadın hükümdar” anlamını taşıyordu. 𐎶𐎶 göstergesi ilk zamanlarda “bölünmüş” (örneğin, parmaklar arasındaki mesafe, ara) anlamına gelirken bu göstergeye daha sonra farklı anlamlar yüklendi: “almak, ulaşmak, varmak, ülke (genişleyen), dağ (yukarıya doğru yükselen ya da kubbe oluşturan veya örten)” ve farklı ses değerleri *mat*, *šat*, *kur*, *lat* oluştu. 𐎶 *a* göstergesi “uzaklık” anlamına gelir, ayrıca “su” ve “oğul” anlamlarını da taşır; “oğul” ayrıca “tohum” anlamına gelebildiği gibi, “uzaklık” ve “ölçmek” ile bağlantılı olarak “mirasçı” anlamını da taşıyabilir.

Göstergelere yüklenen anlamların çeşitliliği, kelimelerin açıklanması gereğini doğurdu. Büyük bir olasılıkla Çincedeki gibi genel tanınan göstergeler okunuşu belirtmek için yanına ilave ediliyordu. Örneğin, 𐎶𐎶𐎶𐎶 işaretinin yanında 𐎶𐎶𐎶𐎶 𐎶𐎶𐎶𐎶 𐎶𐎶𐎶𐎶 𐎶𐎶𐎶𐎶 *u-šu-ur*;

ușur olarak açıklanıyordu. Bir diğer yöntem ise, yazıya göstergeden sonra sadece bitişin eklenmesiydi. Örneğin   (*ut*) *akšud* “ben alıyorum”,   (*ti*) *kišidet* “alınma”,   (*xa*) *naphaḫ* “doğu”, (*u*) *šadu* “dağ”, veya (*i*) *šadi* “dağlar”. Bahsi geçen yöntem, yazı göstergelerinin zamanla –bilhas- sa Asur hükümdarlığı sırasında ülke- de Asur dili hâkim olduğunda– anlam değerlerini yitirmelerine ve sadece ses değerlerine indirgenmelerine sebep oldu.

Bu göstergeler ya ünlüleri ya da ün- lü bir önses veya sonses içeren açık he- celeri temsil ederler. Ayrıca yine açık hecelere bölünebilen kapalı heceler mevcuttur. Ünlü bir sonsesle biten bir hecenin ardından sadece yine aynı ön- sesle başlayan bir hece gelebilir. Örne- ğin,   *ku-ur* = *kur*,   *ma-at* = *mat*, iki göstergenin yerine de, hem *mat* hem de *kur* anlamını taşıyan göstergesi yer alabilir. Bu anlam çe- şitliliği yüzünden, metinde tek bir yer- de kullanılan veya sözlüklerde ses de- ğeriyle belirtilmeyen ideogramların sesçil değerlerini vermek çok güçtür ve hatalara yol açabilir. Örneğin bir Babil kralının adı şu şekilde yazılmıştır: *an-pa-ša- du-šiš*. Bu isim, eğer başka bir yerde, ses değeri “*Nabukudurrussur*” ile belir- tilmiş olmasaydı, bu kralın İncil’de נבוכדנאצר veya נבוכדנאצר adıyla geçen

ve Yunanlı yazarların Ναβοκοδρσο- ρος olarak tanımladıkları kral olduğu bilinemezdi. Büyük bir olasılıkla *Anpa- šadušiš* bu kralın eski dildeki adıdır. Ayrıca, bazı yerlerde eski Sami dilinde, bazı yerlerde ise yeni Sami dilinde keli- melerle karşılaşırız: *an-ī* ve   *ša-mi-ī* “gökyüzü”   *ki-ti* ve   *ir-ši-it* “yeryüzü”

Dilde olduğu gibi yazıda da farklı- lıklar görüyoruz; hem karmaşık eski bir yazı türüyle hem de daha basit yeni bir yazı türüyle karşılaşırız. Örneğin, eski: *an* “Tanrı, yıldız”; eski: *pa* “asa”; es- ki: *u* “tarla”; eski: *la* “ilk, iki ayrı yöne doğru açılmış eller” (olumsuzluk belirtir, Mısır yazısında: *nen* “olumsuzluk, karşı koymak”), eski: *bab* “kapı”; eski: *it* “bir”; es- ki: *bu* “düğüm”.

Yeni çivi yazısı, Asur ve Yeni Babil (Asur devletinin çöküşünden sonra tekrar kurulan Babil devleti) yazısı da birçok varyanta sahiptir. Asur yazısına ait şekillerin Babil yazısında ve Babil yazısına has şekillerin de Asur yazısın- da görüldüğü göz önünde bulunduru- lursa, Asur ve Babil yazısı arasında bir ayırım yapmaya çalışmak faydasızdır. Bu varyantlarda gözlenebilen gerçek, ne çivi yazısı gösterge sayısına ne de yönüne her zaman uyulmadığıdır. Ba-

ÇİVİ YAZILARI

bil yazısında, bir gösterge en fazla dört kez yan yana kullanılırken, bu sayı Asur yazısında üçe düşer.

Örneğin:

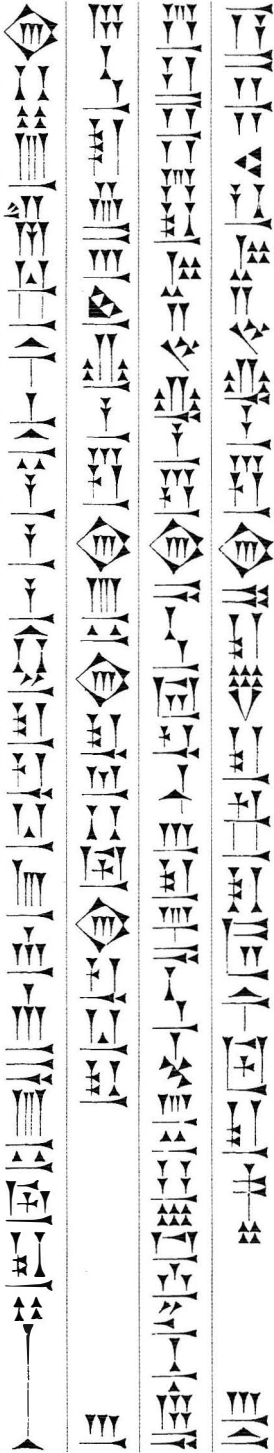
	ve		u
	ve		at
	ve		Kral
	ve		mi
	ve		am
	ve		xa
	ve		a
	ve		ša
	ve		xu
	ve		ti
	ve		it
	ve		ba
	ve		šu
	ve		up
	ve		ra
	ve		ip
	ve		iš
	ve		tim
	ve		gut
	ve		tak
	ve		bu
	ve		bit
	ve		lip
	ve		šū
	ve		ve
	ve		di
	ve		kaš
	ve		na
	ve		rak

Bu oluşumun mantığını devam ettirirsek, sesçil göstergelerin sayısının azaldığını, fakat bir sesçil göstergeye yüklenen anlamların sayısının aynı oranda arttığını görürüz. Ancak bu tip bir araştırma sadece etimolojik açıdan yapıldığı zaman mantıklı olur. Çivi yazısı araştırmacılarının düzenledikleri listeler, kullanım açısından, Asur'da oluşan belirli formları içermekle sınırlı kalmalıdır.

Burada, Sami dillerindeki göstergelerin ses değerlerinin, çivi yazısında kullanılan göstergelerin ses değerleriyle aynı olduklarını belirtmek gerekir; sadece, hecelerin sonunda sert ve yumuşak sesler (*t, d; p, b; k, g*) arasında ve *m, n* sesleri arasında bir ayrım gözetilmemiştir- ayrıca İbrani dilinde de önsesler, sonseslerden daha sert telaffuz edilir (בָּבֶל *Babel*, בָּבָא *baba* "mağara", כָּכָא *kaça* "bu şekilde", גָּא *gağ* "çatı", דָּד *dad* "göğüs", דָּדָא *daða* "yavaş gitmek") ve *w* önsesi neredeyse hiç kullanılmazken, *m* önsesine çok sık rastlanır.

Kelimeler satır sonunda bölünmez. Son kelime satırın sonuna kadar uzatılır, kısa boşluklarda ise yatay çizgi uzatılır. İbrani yazısında harflerin satır sonunda uzatılması fikri buradan türetilmiştir.

Nabu-kudur-ısur sar Bab-ılu za-ni-in Bit-saq-gu-tu au Bit-zi-da pallu Nabu-pall-ısur sar Bab-ılu a-na-ku i-nu-ma hekal a-na mu-ša-ab sar-ru-it-ya i-na ü-ši-it Bab-ılu ša-ki-rib Ba-bi-lu i-pu-uš-va tit bi-lu uk-ka šimnu an Marduk bit i-pu-šu la a-ša lu-uš-bu-u Nabukudurısur, Babil'in kralı, Piramitlerin ve kulelerin yaratıcısı, Nabupallısur'un oğlu, Babil'in kralı, ben diyorum ki: Benim krallığımın kalesini, Babil şehrinde, Babil'in merkezinde senin himayende, ulu Tanrı Marduk'tı, bu sarayı yaptım hiçbir zaman yıkılmaması diye.

Asur-Babil çivi yazısında iki tür sayılama sistemi vardır: Onluk tabanlı sistem (𐎶 1, 𐎵 2, 𐎴 3, 𐎳 4, 𐎲 5, 𐎱 6, 𐎰 7, 𐎯 8, 𐎮 9, 𐎭 10, 𐎬 100, 𐎫 1000) ve altmış tabanlı sistem. Altmış tabanlı sistemde 𐎶 60 *šuš* (şok) birim olarak kullanılır ve bu tip hesaplar daha karmaşıktır.

𐎶 61 (1 × 60 + 1) 𐎶 62 𐎶 70

𐎶 114 (60 + 50 + 4)

𐎶 120 (2 × 60)

𐎶 143 (2 × 60 + 20 + 3)

𐎶 716 (11 × 60 + 50 + 6)

𐎶 3376 (56 × 60 + 16)

3599 ya da 59 × 60 × 59'dan sonra yeni bir sıra başlar, burada 60³ *šar* birim olarak kullanılır ve aynı şekilde rakamların önüne konur. Örneğin, 𐎶 4096 (1 × 3600 + 8 × 60 + 16) 𐎶 9261 (2 × 3600 + 34 × 60 + 21) 𐎶 24389 (6 × 3600 + 46 × 60 + 29) 60⁴ veya 216.000 rakamının örnekleri henüz bulunamamıştır (bugün onluk tabanlı sistemde kullandığımız tanımlama yönteminin eşini, buradaki oniki tabanlı sistemde görüyoruz: 126 = 1 × 100 + 2 × 10 + 6). Kesirler şu şekilde ifade edilir: 𐎶 1/2, 𐎶 1/6, 𐎶 1/3, 𐎶 2/3, 𐎶 5/6; aslında 30/60, 10/60, 20/60, 40/60, 50/60.

Burada yer alan göstergelerin derlenmesinde şu kaynaklar esas alınmıştır: OPPERT tabloları (Expédition scientifique en Mésopotamie), NORRIS tabloları (Assyrian Dictionary) ve SCHRADER.

BABİL-ASUR ÇİVİ YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	a, ruk damla, su, uzak, oğul		ku, dur, tus, çun hizmet etmek, tapmış, güven
	i, mih heybetli, ulvi		qi, kin kale
	u, sarn, sav, şarn, şav ölçü		qu, qum, quv yormak
	ā		ga
	i, kip kubbe, konuşmak, kelime		gi hayrat, sürgüne yollamak
	ū, gi yardım, Tanrı Ao, 10		gu göz, kulak, ölçü
	ha		ak, ag yapmak, yaratmak, korumak
	ai		ik, ig, gub, zul sütun, pencere payandası
	au iyi düşünce		uk
	ya		kat, kap
	ça balık		kit, saḫ uçurum
	çî, tum, tuv mutlu etmek, iyi olmak, diz		kip
	çu, pak kuş		kam, kav sıra sayısı
	aḫ uzaklık		kim, kiv, gim, giv nasıl, gibi
	iḫ		kan, gan, zil bulut, yağmur
	uḫ		kun, gun kuyruk
	çap, kir, kil, gil, rim, riv, şam		kar, qir, biš, dit
	çar, mur fırlatmak		kar kale
	çir, sar, şar bağürmak		kur, mat, nat, lat, şat, nal el, almak, gelmek, gitmek, ülke
	çal ok, yarmak, öldürmek, Dicle		kal, lap, rip, tan, dan, şan, zan
	çil, rik		kul, zir tohum, ölçü, ırk, tapınmak
	çaš, zik kırmak		kiš, kis lejyon, grup
	ças tar, şil, kut koymak, kesmek, hükmetmek		kuš
	çuš, çus, gap, duḫ yazmak		kas, raš her ikisi de, iki
	ka, pit, dik evlenmek, deri, post, ağız		qar, gar
	kâ büyük kapı		qal, gal büyük
	ki, rup yer yüzü, şehir, yer		

BABİL-ASUR ÇİVİ YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	qur. pap <i>hiddetlenmek, düşmanca</i>		tun
	gik <i>mesafeli</i>		tir <i>dil, hâkim</i>
	guk		tur <i>oğul</i>
	gut. qut. riş. şak. sak <i>kafa, başlangıç, tepe</i>		tul <i>kale, tepe</i>
	gam. gav. luş		taş
	gir <i>yarmak</i>		tiş, diş, şuş <i>içinde, bir, yanında, karşı</i>
	gur <i>yarmak</i>		tak <i>taş</i>
	gaş <i>öldürmek</i>		tam. tav, dam, dav
	ta <i>-dan, -den</i>		tar
	ti <i>uzun kuyruklu kertenkele, fırlatmak</i>		tur, şan
	ti <i>köşe taşı, temel taşı</i>		til
	tu <i>girmek, geçmek</i>		tup <i>levha</i>
	tu <i>dirhem</i>		dak, pir
	da. ta		duk
	di, ti <i>uzanmak, doğrultmak, bitirmek</i>		dup
	du, gin <i>gitmek, olmak, var olmak, mülkiyet</i>		dum
	at. ad <i>baba</i>		dun, şul
	it. id <i>bir</i>		dir
	ut. ud. tam. tav. taş. <i>par, lix güneş, gün, nehir, su</i>		dür <i>şehir, hisar</i>
	taş		pa, <i>hat merhem sürmek</i>
	tak. şum. şuv		pi <i>kulak, damla</i>
	tik. mur. vur <i>muhafız, yakın, kıyı</i>		pu
	tuk <i>eşit olmak</i>		ba <i>yırtmak, bölmek</i>
	tap. dap <i>düzenlemek, yaymak, katmak</i>		bi. kaş
	tim. tiv. tim. tiv. dim. <i>div su</i>		bi. bat. mit. vit. til. mik. <i>vik, çur cenaze</i>
	tum. tuv <i>korku, eşek</i>		bu, sir <i>düğüm, birleştirmek, uzak</i>
	tin. din <i>gövde, kök, hayat</i>		ap. ab <i>vadi</i>
			ap. ak. kak <i>vermek, yapmak, inşa etmek, bütünlük</i>
			ip, dar <i>cinsiyet, ırk</i>

BABİL-ASUR ÇİVİ YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	up, <i>ār burun</i>		mut
	paḫ, lul, nar, lub, lib		mum, vum, muv, vuv, di <i>paslanmak, demir</i> zincir
	pat		man, van, niš <i>kral, 20</i>
	pam, pav <i>anmak</i>		mun, vun
	pin <i>kazı (?)</i>		mar, var <i>yol</i>
	par, pir, şap, zap, liḫ <i>kalabalık, insanlar</i>		mir, vir
	pur <i>açıklamak</i>		mul, vul <i>yıldız</i>
	pal, bal yaş, zaman, yıl, inmek, geçmek, kılıç		miš, viš <i>çoğul (yüksekti)</i>
	pul, bül		muš, vuš, sir
	puš <i>rahim, anne, geniş</i>		mas
	bit, mal, val, nis ev		mis, vis, rit, šit, lak <i>defter, yazı, çağırma,</i> zikretmek
	but <i>kale, ev, şehir</i>		na
	bam		ni, šal, zal <i>kürek</i>
	bar, maš <i>kılıç, daire</i>		nī, kum, bil, gul <i>ateş,</i> taşımak
	bir		nu <i>resim</i>
	bur		an <i>yıldız, tanrı,</i> korumak
	bil		in
	ma, va <i>anmak,</i> yeryüzü		in, bil <i>hükümdar,</i> olmak
	mi, vi, gak <i>karanlık,</i> gece		un <i>insan, dünya</i>
	mī, vi <i>100</i>		ūn <i>orta, önünde</i>
	mu, vu <i>isim, anmak,</i> yıl, vermek		nak
	anı, av <i>yüksek, sütun</i>		nit <i>hizmetkâr</i>
	im, iv <i>ilahi bölge</i>		nap <i>gün</i>
	um, uv, tip, mus, vus, diḫ <i>levha, kayıt,</i> asmak		nam, nav <i>sorgu</i>
	maḫ, vaḫ <i>yüksek</i>		nim, num, niv, nuv <i>dünya</i>
	muḫ, vuḫ <i>üzerinde</i>		nun, han <i>balık, gemi,</i> hükümdar, büyük
	mak, vak <i>nin kadın,</i> kadın hükümdar		nīr
	muk, vuk		nīr <i>taraf, bölge</i>

BABİL-ASUR ÇİVİ YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	ra su basmak		lam, lav
	ri, tal tepe		lum, luv, xum, xuv
	ru, gir		lal doldurmak, tartmak, almak
	ar		lil
	ir		liš
	ir şehir, genişlemek, çoğaltmak		ša, gar ışık, yapmak, yerine getirmek, uyum sağlamak
	ur, tas, lik, lis, ran köpek		šā düşünceler, deneme
	ūr tartmak, eşitlemek		ši, lim, liv, pan göz, yüz, 1000
	raḫ		ši, suk son, mutluluk, lütuf
	riḫ, luḫ kral		šu, qat, gat el
	ruḫ, gum insan		šū, ır lejyon, hükümdar
	rak, šal, sal kadın, diş		aš ölçmek, hak
	rat		aš, rum, ruv, dil içinde, Asur, oğul
	rut		iš, mil, vil kalkan, fırtına
	rap, rab		iš, sin 30, ay
	ram, rav		uš eril, namlendirmek, sermek
	ruš		šah
	ras		šik renkli kumaş
	la		šuk, zuk
	li, gup yüksek, metal		šut
	lu, dip, tip kuzu, ele geçirmek, yoluna devam etmek		šap, sap
	al		šim, šiv
	il		šun
	il parlamak		šir ışık
	ul batırmak, delmek		šur, zur
	laḫ zekâ		šiš erkek kardeş, korumak
	lit gökteki ay, zaman birimi ay		
	lip kalp, orta, sebep		

BABİL-ASUR ÇİVİ YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	šuš, suš		' sur
	sa vermek, koymak		sa, za resim
	si boynuz, vuruş		si görmek
	su, sim, siv çoğaltmak, deri, post		su, xul
	si vermek		sik
	as, az		sip emir, ölçü
	is, giş tahta, ağaç		sun, zun çok, miktar
	us		sar, zar
	sux		sur devir
	sik		zi ruh
	sip		zu tohum, burç sembolü
	sun		zak

Tamlayanlar

	Tanrı, kutsal		Tahta
	Kral, insan		Değerli maden
	Şehir		Hayvan
	Şehir		Coğrafi bölge
	Ülke		Eril
	Nehir		Dişil
	Bina		İsim

Aylar

	Başlangıç ayı		Setler ayı
	Boğa ayı		Temel ayı
	Tuğla ayı		Bulutlar ayı
	El ayı		Yağmur ayı
	Ateş ayı		Ölçüm ayı
	Zirve ayı		Bitiş ayı

MED ÇİVİ YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	a		ut		ir		har
	i		tu		ur		pir
	u		pa		la		pat
	ā		pi		li		bar
	ī		ba		lu		man, van
	ū		bi, bat		ul		mar, var
	ha		bu		ša		maš, vaš
	hi		ap		ši		muš, vuš
	hu		ip		šu		mas, vas
	ya		up		ši		tan
	ki		ma, va		aš		tah
	ku		mi, vi		iš		tuk
	qa		mu, vu		sa		tik
	ga		im		su		tar
	gi		um		șa		tur
	ak		na		ši		daš
	ik		ni		su		nap
	uk		nu		as		rak
	ta		an		is		rab
	ti		in		kam, kav		raš
	tu		un		kan		nun
	da		ra		kar, gar		šik
	du		ri		kur		šin
	at		ru		kaš		šir

Medlerin kullandığı çivi yazısı Asur çivi yazısından alınmadır. Göstergeler neredeyse tam bir benzerlik gösterirken, yazıya sadece birkaç kapalı hece eklenmiştir. Bazı Asur kelime göstergeleri Med yazısına ideogram olarak geçmiştir: “kral”, “ay”,

“insan”, “Tanrı”, “su”, “hayvan”, “yol”. Her ideogramın ardında işareti yer alır; bu işaret, büyük olasılıkla, bu kelimenin yabancı kökenli olduğunu ifade eder; örneğin, “hayvan”, *kur-ra* (at).

PERS ÇİVİ YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	ā		g (u)		d (a)		n (u)		va (u)
	i		tš		d (i)		m (a)		v (i)
	u		dž (a, u)		d (u)		m (i)		s
	k (a, i)		dž (i)		p		m (u)		š
	k (u)		t (a, i)		f		y		z
	χ		t (u)		b		r (a, i)		h
	g (a, i)		θ		n (a, i)		r (u)		θr
									q

Kelime göstergeleri ve rakamlar

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
	Halk		Kral		1		4		60
	Ülke		Kelime ayracı		2		10		100
	Toprak				3		20		1000

Ahemenilerin yazıtlarında, Med ve Asur çivi yazısının yanı sıra Pers çivi yazısına da rastlanmaktadır. Ancak Pers çivi yazısı diğer çivi yazısı türlerinden çok farklıdır; sadece göstergeler ve sesler değil, yazı prensibi de değişiktir. Pers çivi yazısı hece yazısı değildir, sesçil alfabledir. Birçok ünsüz *a*, *i* veya *u* harflerinin önünde farklı yazılır. LEPSIUS bu gerçekten yola çıkarak, bu ünlülerin sadece yazılışlarının değil fonetik değerlerinin de değiştiğini öne sürmüştür; örneğin, *ka*, *k'u*, *ma*, *vi*, *m'u*, *da*, *ði*, *d'u* vs. Kısa *a*, Hint ya-

zısında da olduğu gibi, yazılmaz. Ayrıca Pers yazıları, Kuzey Hint alfabelerindeki gibi, bir *θr* göstergesine sahiptir. LEPSIUS bu göstergeyi *š* olarak ifade eder.

Pers çivi yazısının bir özelliği kelime ayraçlarıdır. Ayraç kullanılmadığı, göstergelerin birbiri ardına eklendiği Med ve Asur çivi yazılarına kıyasla, Pers çivi yazısını okumak daha kolaydır.

Rakamlar için sadece ondalık sistem kullanılır. 60 sayısının ayrı bir işareti vardır.

KIBRIS YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
✱ 0 ✱	a	✱ 𐤀	e	✱ 𐤁	i	𐤂 𐤃	o	𐤄	ı
𐤅	ta	𐤆	te	𐤇	ti	𐤈	to	𐤉	tı
𐤊	ga								
𐤋	ka	𐤌	ke	𐤍	ki	𐤎	ko	𐤏	kı
𐤐	pa	𐤑	pe	𐤒	pi	𐤓	po	𐤔	pı
𐤕	la	𐤖	le	𐤗	li	𐤘	lo		
𐤙	ma	𐤚	me	𐤛	mi	𐤜	mo		
𐤝	na	𐤞	ne	𐤟	ni	𐤠	no		
𐤡	ra	𐤢	re	𐤣	ri	𐤤	ro		
𐤥	sa	𐤦 𐤧	se	𐤨	si	𐤩	so	𐤪	sı
𐤬	va	𐤭	ve			𐤮	vo		

Bu yazıya ait göstergelere önce bazı sikkelerin üzerinde rastlanmıştır. Üzerinde uzun bir yazıt bulunan bir tablet yardımı ile yakın geçmişte çözülebilen bu yazının Yunancanın bir lehçesine ait olduğu anlaşılmıştır. Bu yazının (büyük olasılıkla Mısır kralı RAMSES ile savaşan ve adı İncil’de *Beni-Khet*, *Khittim* ve *Kittim* olarak geçen Keta’ya aittir) çok eski olduğu sonucuna varmamızı sağlayan bazı özellikleri vardır:

Bu yazı bir hece yazısıdır ve bu yazıda ötümsüz, ötümlü ve soluklu sesler arasında bir ayırım yapılmamıştır; *ta da* ve *θa* için, *te de* ve *θe* için, *ke* ise *ge* ve *çe* için kullanılır; sadece *ga* için özel bir gösterge vardır; *pa ba* ve *pha* için kullanılır. Eski Yunancada kullanılan *ε* ve *η*, *o* ve *ω* ünlülerinin arasındaki fark burada yoktur ve *spiritus asper*’in (bkz. Yunan yazıları

notlar – ç.n.) kullanıldığı kanıtlanamamıştır. Bileşik ünsüzler her zaman açık heceler yardımı ile ifade edilirken, aynı ünlülerin heceleri kullanılır; bu yüzden *treχnia te-re-χi-ni-a* olarak yazılır. Sonsesler için *e*-li heceler kullanılır (örneğin, *Abdimilkon A-bi-di-mi-li-ko-ne* yazılır). İbranicedeki gibi, ünsüzden önce gelen *n* yazılmaz. Örneğin *anthropos a-to-ro-po-se* olarak, *anti ati* olarak, *panta* ise *pata* olarak yazılır.

Bu yazı genellikle sağdan sola doğru yazılırdı; ancak soldan sağa doğru yazılmış örnekler de vardır: 𐤌𐤍𐤏𐤓𐤕 *Salamis*; 𐤕𐤓𐤕𐤓𐤕𐤓𐤕 *Kateskeuase*.

Bu yazının çözülmesinde LANG, SMITH, BIRCH, BRANDIS ve özellikle “Die Inschrift von Idalion und das Kyprische Syllabar” adlı eseri ile MORIZ SCHMIDT’in emeği geçmiştir.

HARF YAZISI

Yunanlı ve Romalıların anlatılarına göre, harf yazısının kökeni Feni-ke'ye dayanır. En eski sesçil yazı örneği, Moab¹ Kralı MEŞA'nın (İÖ 900) yazıtıdır. Burada 22 göstergeden oluşan bir alfabe kullanılmıştır. Yahudiler gibi Süryaniler² de bu göstergele-
rin adlarına sadık kalarak, onları günümüze taşımışlardır.

Neuen Untersuchungen über die Entstehung der Schrift adlı eserimde, Mısırlıların hiyeratik yazılarıyla karşılaştırıldığında, bunların göstergelerin isimlerine tekabül ettiklerini ve gösterge sıralamasının rastlantıya dayanmadığını açıkladım.

Bu alfabe üç bölümden oluşur:

א	ל	ה	ע	ט	ך
ב	מ	ו	ם	י	ש
ג	נ	ז	צ	כ	ת
ד	ס	ח	ק		

Birinci bölümdeki 8 gösterge ana sesleri ifade ederken, ikinci bölümdeki 8 gösterge ilk dört sese yakın olan seslerdir. Son iki sırada gırtlak ve dil seslerinin (צזםד, קחנג) değişimine yer verilmiştir.

Burada önemli bir nokta, sesçil göstergelerin aynı zamanda rakam iş-

levi de görmeleridir; bu da dizgenin sıralamasına sadık kalınmasının sebe-bini açıklar.

Benim tahminime göre, harf yazısının icadı, kelimeleri ifade etmek için eski tarihlerden beri sayı göstergeleri olarak bilinen işaretlerin Mısır yazısına has hece göstergeleri ve tanımlayıcılar eklemekten kelimeleri ifade etmek için kullanılmasında yatar. Mısırlılar, tanımlayıcılar kullanarak anlam karmaşalarını önlemeye çalışmışlardır. Bu yöntem sayesinde sorunun ortadan kalktığı görüldüğünde, komşu ülkeler de bunu denemişlerdir. Fakat çoğu, aynı zamanda sayı göstergelerini de korumuşlardır. Böylece birçok alfabede açıkça gözlenebilen gösterge değişimlerini açıklayabiliriz. Bütün uygarlıkların yazı kavramını tanıdığını, sınırlı sayıda gösterge yardımıyla da olsa, en azından iletişim kurduklarını düşünürsek, sayı göstergelerinin sesçil göstergeler için kullanılmasının “Kolomb’un yumurtası” hikâyesini anımsatan bir buluş olduğunu görürüz.

KENAN³ YAZILARI

Moab	Fenike göstergeleri	Makabi sikkeleri	Değer	Fenike rakamları	Değer
𐤁	𐤁 𐤁 𐤁 𐤁 𐤁 𐤁 𐤁	𐤁 𐤁	'a	𐤁 𐤁	1
𐤂	𐤂 𐤂	𐤂	b	𐤂	2
𐤃	𐤃 𐤃	𐤃	g	𐤃	3
𐤄	𐤄 𐤄 𐤄 𐤄	𐤄	d	𐤄 𐤄 𐤄 𐤄	4
𐤅	𐤅 𐤅 𐤅 𐤅 𐤅 𐤅 𐤅 𐤅	𐤅 𐤅	h	𐤅 𐤅	5
𐤆	𐤆 𐤆 𐤆 𐤆	𐤆 𐤆 𐤆	w	𐤆 𐤆	6
𐤇	𐤇 𐤇 𐤇 𐤇 𐤇 𐤇 𐤇 𐤇		z	𐤇 𐤇 𐤇 𐤇 𐤇 𐤇 𐤇 𐤇	7
𐤈	𐤈 𐤈 𐤈 𐤈 𐤈 𐤈 𐤈 𐤈	𐤈	χ	𐤈 𐤈 𐤈	8
𐤉	𐤉 𐤉 𐤉 𐤉 𐤉 𐤉 𐤉 𐤉		t	𐤉 𐤉 𐤉	9
𐤊	𐤊 𐤊 𐤊 𐤊 𐤊 𐤊 𐤊 𐤊	𐤊 𐤊	y	𐤊 𐤊 -	10
𐤋	𐤋 𐤋 𐤋 𐤋 𐤋 𐤋 𐤋 𐤋	𐤋	k	𐤋	11
𐤌	𐤌 𐤌	𐤌	l	𐤌 = 𐤌 𐤌 𐤌	20
𐤍	𐤍 𐤍 𐤍 𐤍 𐤍 𐤍 𐤍 𐤍	𐤍	m	𐤍 𐤍 𐤌 𐤍	21
𐤎	𐤎 𐤎	𐤎 𐤎	n	𐤎 𐤎 = 𐤎 𐤎	
𐤏	𐤏 𐤏 𐤏 𐤏 𐤏 𐤏 𐤏 𐤏	𐤏	s	𐤏 𐤏 = - 𐤏	30
𐤐	𐤐 𐤐 𐤐 𐤐 𐤐 𐤐 𐤐 𐤐	𐤐	³ a	= 𐤐 𐤐 𐤎 𐤎	40
𐤑	𐤑 𐤑 𐤑		p	𐤑 𐤐 𐤐 𐤑 𐤑 𐤑 𐤑	70
𐤒	𐤒 𐤒 𐤒 𐤒 𐤒 𐤒 𐤒 𐤒	𐤒 𐤒	s	𐤒 𐤒 𐤒 𐤒 𐤎 𐤎 𐤎 𐤎	80
𐤓	𐤓 𐤓 𐤓 𐤓 𐤓 𐤓 𐤓 𐤓	𐤓	q	𐤓 𐤓 𐤓 𐤓 𐤓 𐤓	100
𐤔	𐤔 𐤔 𐤔	𐤔	r	𐤔 𐤔	
𐤕	𐤕 𐤕 𐤕 𐤕 𐤕 𐤕 𐤕 𐤕	𐤕	š	𐤕 𐤕 𐤔	200
𐤖	𐤖 𐤖 𐤖 𐤖 𐤖 𐤖 𐤖 𐤖	𐤖	t	𐤖 𐤖	300

Kenan yazı göstergelerinin en eski örnekleri şunlardır: Yakın tarihte Kral MEŠA'nın yazıtlarında bulunan Moab yazısı; birçok farklı yazıttan bilinen Fenike yazısı (burada en önemli örneklerini verdiğimiz birçok

değişik varyasyonu vardır) ve Samiriye⁴ yazısıyla yakın akraba olan, Makabi⁵ sikkelerinde yer alan yazılar. Bu ve ilerideki sayfalarda yer alan yazılar sağdan sola doğru yazılır.

ARAMİ YAZISI

Anıtsal	Papirüs	Babil	Değer	Anıtsal	Papirüs	Babil	Değer	Anıtsal	Papirüs	Babil	Değer
𐤀	𐤁	𐤂	'a	𐤃	𐤄	𐤅	t	𐤆	𐤇	𐤈	p
𐤉	𐤊	𐤋	b	𐤌	𐤍	𐤎	y		𐤏	𐤐	s
𐤑	𐤒	𐤓	g	𐤔	𐤕	𐤖	k	𐤗	𐤘	𐤙	q
𐤚	𐤛	𐤜	d	𐤝	𐤞	𐤟	l	𐤠	𐤡	𐤢	r
𐤣	𐤤	𐤥	h	𐤦	𐤧	𐤨	m	𐤩	𐤪	𐤫	š
𐤬	𐤭	𐤮	w	𐤯	𐤰	𐤱	n	𐤲	𐤳	𐤴	t
𐤵	𐤶	𐤷	z	𐤸	𐤹	𐤺	s				
𐤻	𐤼	𐤽	χ	𐤾	𐤿	𐥀	³a				

Asur ve Mısır'da yazıtların ve papirüslerin üzerinde tek başına yer alan Arami yazısı örneklerinden başka, bu yazı ile çivi yazısının beraber kullanıldığı örnekler de vardır. Bu-

rada "Babil" olarak sınıflandırılan göstergeler, LAYARD'ın kazıları sırasında bulduğu sekiz toprak çanağın üzerinde bulunan yazıtlardan alınmadır.

SAMİRİYE YAZISI

Ad	Göst.	Değer	Rakam	Ad	Göst.	Değer	Rakam	Ad	Göst.	Değer	Rakam
<i>Aleph</i>	𐤀	'a	1	<i>Tet</i>	𐤄	t	9	<i>Pe</i>	𐤆	p	80
<i>Beth</i>	𐤁	b	2	<i>Yod</i>	𐤅	y	10	<i>Šade</i>	𐤇	š	90
<i>Gimel</i>	𐤂	g	3	<i>Kaph</i>	𐤆	k	20	<i>Quph</i>	𐤈	q	100
<i>Daleth</i>	𐤃	d	4	<i>Lamed</i>	𐤇	l	30	<i>Reš</i>	𐤉	r	200
<i>He</i>	𐤄	h	5	<i>Mem</i>	𐤈	m	40	<i>Šin</i>	𐤊	š	300
<i>Waw</i>	𐤅	w	6	<i>Nun</i>	𐤉	n	50	<i>Tau</i>	𐤋	t	400
<i>Kain</i>	𐤆	z	7	<i>Sameχ</i>	𐤌	s	60		· : · · ·		
<i>Kheth</i>	𐤇	χ	8	<i>³Ain</i>	𐤍	³a	70				

Yukarıdaki alfabe, kitaplarda kullanılan Samiriye yazısının güzel bir örneğini gösterir. Daha sonraları, bu alfabeden matbaa yazısından çok da farklı olmayan bir işlek yazı türedi. Samiriye yazısı ilk zamanlar Yahudi-

lerin ortak yazısı oldu, sonraları ayrılan gruplar gittikleri yerlerde bu yazıyı değiştirdiler ve böylece kare yazı türü gelişti. Bu sırada Samiriyeliler, Musa'nın yazısı olduğunu savundukları yazılarını olduğu gibi korudular.

İBRANİCE KARE YAZI

Ad	Gösterge	Son değişke	Değer	Rakam	Ad	Gösterge	Son değişke	Değer	Rakam
<i>Aleph</i>	א		'a	1	<i>Lamed</i>	ל		l	30
<i>Beth</i>	ב		b, v	2	<i>Mem</i>	מ	ם	m	40
<i>Gimel</i>	ג		g, γ	3	<i>Nun</i>	נ	ן	n	50
<i>Daleth</i>	ד		d, ð	4	<i>Sameẕ</i>	ס		s	60
<i>He</i>	ה		h	5	<i>ʿAin</i>	ע		ʿ	70
<i>Waw</i>	ו		w	6	<i>Pe</i>	פ	ף	p, f	80
<i>Zain</i>	ז		z	7	<i>Ṣade</i>	צ	ץ	ṣ	90
<i>Kheth</i>	ח		χ	8	<i>Qoph</i>	ק		q	100
<i>Tet</i>	ט		t	9	<i>Reš</i>	ר		r	200
<i>Yod</i>	י		y	10	<i>Šin</i>	ש		š, ś	300
<i>Kaph</i>	כ	ך	k, ẕ	20	<i>Taw</i>	ת		t, θ	400

İbrani kare yazısına *Keṭab merub-ba*³ (dört köşeli yazı) veya *Keṭab aššurit* (Asur yazısı) adı verilir. Harf şekilleri, bu yazının bir zamanlar birleşik yazıldığına işarettir. Birleşik yazım son değişkeleri de anlamlı kılar. Kelimeleri satır sonlarında bölmek için, harfler uzatılır (örn., ח מ ל ה ה נ).

İlk zamanlar İbranice sadece ünsüzleri içeren bir dizge ile yazılırdı. İbranicenin sadece kitaplarda kullanılan, ölü bir dil olduğu zamanlarda, metinleri karşılaştırıp inceleyerek, kutsal metnin özgünlüğünü korumaya çalışan Masoretler⁶, kelime yapısını değiştirmeyen, ünsüzlerin altına veya üstüne eklenen, nokta ve çizgilerden oluşan şu eklemeleri yaptılar:

1. *Dageš* işareti, şu harflerin içinde yer alan bir noktadır: א ב ג ד ה ו ז ט י כ. Bu işaret, yumuşak soluklu tellaffuz edilen harflerin, sert okunduğunu gösterir. Ayrıca ש harflerinin üzerine konan bir noktayla, שׁ ş ve שׂ ş ayrımı yapılır. Diğer

ünsüzlerde kullanılan *Dageš* işareti, bu ünsüzlerin çift kullanıldığını (örn. לל, ממ), ם harfinde yer alan nokta ise, bu harfin kelime sonunda belirgin telaffuz edilmesi gerektiğini gösterir. *Raphe* işareti, *Dageš* işaretinin aksine, harfin yumuşak telaffuz edildiğini belirtir (örn., םֿf).

2. Ünlüler: *Qames* ׀ ā, *Sere* ׀ ē, *Khireq* ׀ ī, *Kholem* ׀ ō, *Šureq* ׀ ū, *Pataḫ* — a, *Segol* ׀ e, *Khireq* ׀ i, *Qames ḫaṭuph* ׀ ö, *Qibbus* ׀ u, *Khateph pataḫ* ׀ ä, *Khateph segol* ׀ ě, *Khateph qames* ׀ ő. Ünlüler, kendilerinden önce gelen ünsüzlerin altında yer alırlar; gırtlaksıların altında yer alan *Pataḫ* bir istisnadır.

3. *Šwa* ׀; kelime anlamı “boşluk” olan bu işaret, ardından ünlü gelmeyen ünsüzlerin altında yer alır ve kelime sonunda kullanılmaz; ׀ göstergesi ve iki ünsüzün yan yana kullanıldığı durumlar, örneğin נֶרֶד *nerd* istisnadır. Ünlü taşımayan ünsüzler te-

laffuz edilemedikleri için, *Šwa* kelime başında *ē* olarak okunur; *Patax*, *Segol* ve *Qameš* ünlüleri de kısa telaffuz edilir. *Šwa* kelime ortasında hece ayırıcı görevi görür ve *ē* sesini ifade eder.

4. *Meteg*, (dizgin) işareti ünlünün, vurgulanmasa da, yavaş telaffuz edildiğini gösterir. Bu işaret, vurgulu heceden hemen önce gelen uzun ünlülerde, vurgudan önce gelen her ikinci ünlüde, *Šwa* ile birleştirilmiş ünlüden önce gelen bütün ünlülerde kullanılır ve hece ayırıcı görevi görür.

5. *Vurgu* işaretleri: Bunlar ya vurgu ya da ayırma işareti olarak kullanılır. Ayırma görevi gördüğü durumlarda, her mısrayı *Silluq*, (mısra ayırıcı) ile biten bir bölüm olarak veya dilbilimcilerin mecazi dilinde büyük hükümdarın (*Silluq* veya *İmparator*) egemenliği altında bulunan bir bölge (*ditio*) olarak görebiliriz. Mısra uzunluğuna göre, bölgelerin altında veya üstünde farklı hükümdarlar yer alır:

Kayserler: *Silluq* 𐤀, *Atnaḫ* (ortada) 𐤁, *Merka mahpaḫat* 𐤂.

Krallar: *Segolta* 𐤃, *Sakeph-katon* 𐤄, *Sakeph-gadol* 𐤅, *Tiphḫa son deḡiḡkesi* 𐤆.

Dükler: *Rebia* 𐤇, *Sarka* 𐤈, *Pašta* 𐤉, *Yetib* 𐤊, *Tebir* 𐤋, *Çift Merka* 𐤌, *Šalšelet* 𐤍, *Tiphḫa ön deḡiḡkesi* 𐤎.

Kontlar: *Paser* 𐤏, *Karne-phara* 𐤐, *Büyük Teliša* 𐤑, *Gereš* 𐤒, *Çift Gereš* 𐤓.

Sadece yalın durum, tamlayan du-

rum, adlar ve sıfatlar bağlaçlarla birleştirilir. Bağlaçlar şunlardır: *Merka* 𐤔, *Mahpaḫ* 𐤕, *Darga* 𐤖, *Munaḫ* 𐤗, *Kadma* 𐤘, *Yeraḫ* 𐤙, *Küçük Teliša* 𐤚, *Tiphḫa* 𐤛, *Merka sarkat* 𐤜, *Mahpaḫ sarkat* 𐤝.

İki bağlaç birleştirilmez; ama anlam gereği, bir şekilde birleştirilmeleri zorunlu ise - *Makkeph* işareti kullanılır.

Diğer ayırma işaretleri şunlardır: : *Soph-pasuk* (mısra ayırıcı), ı *Pesik*.

6. Harfin yanındaki bir çizgi, o harfin sayısal gösterge olarak da kullanıldığını gösterir (örn., 𐤀). İbrani alfabesinde, harf sıralamasında 𐤀'dan 𐤔'a kadar olan göstergeler yalın birimleri (1-9) ifade etmek için, 𐤕'dan 𐤙'a kadar olan göstergeler onluk birimleri ve 𐤚'dan 𐤛'a kadar olan göstergeler ise 100'den 400'e kadar olan rakamları belirtmek için kullanılır. 500'den 900'e kadar olan rakamlar için son deḡiḡkelerden faydalanılır veya bu rakamlar 𐤛 400 rakamına diğer rakamlar eklenerek ifade edilir (örn., 𐤛𐤕 500). Binlik birimler, yalın birimlerin yanına konan nokta ile (örn., 𐤛𐤕 1000) gösterilir. Diğer rakamlar, göstergelerin birlikte kullanılmasıyla belirtilir. 11 rakamı 𐤛𐤕 göstergesi ile ifade edilir; ancak 15 rakamı yazılırken, Tanrının adı bu göstergeyle başladığı için, 𐤕 göstergesi kullanılmaz, onun yerine 𐤕 (9+6) kullanılır. Yine aynı şekilde 16 𐤕 olarak değil, 𐤕𐤕 olarak yazılır.

7. “ işaret, kelimenin kısaltıldığını gösterir (bkz. Ekler).

İBRANİCE İŞLEK YAZI

11. ve 12. yüzyıl

Gösterge	Değer	Gösterge	Son değişke	Değer	Gösterge	Son değişke	Değer	Gösterge	Değer
א	'a	ז		z	מ	ם	m	ק	q
ב	b, v	ח		χ	נ	ן	n	ר	r
ג	g, γ	ט		t	ס		s	ש	š
ד	d, δ	י		i, y	ע		3, e	ת	t, θ
ה	h	כ	ך	k, χ	פ	ף	p, f		
ו	w	ל		l	צ	ץ	ś, ts		

İSPANYOLCA-LEVANTEN YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Son değişke	Değer	Gösterge	Son değişke	Değer	Gösterge	Değer
א	'a	ז		z	מ	ם	m	ק	q
ב	b, v	ח		χ	נ	ן	n	ר	r
ג	g, γ	ט		t	ס		s	ש	š
ד	d, δ	י		i, y	ע		3, e	ת	t, θ
ה	h	כ	ך	k, χ	פ	ף	p, f		
ו	w	ל		l	צ	ץ	ś, ts		

RAŞİ YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Son değişke	Değer	Gösterge	Son değişke	Değer	Gösterge	Değer
א	'a	ז		z	מ	ם	m	ק	q
ב	b, v	ח		χ	נ	ן	n	ר	r
ג	g, γ	ט		t	ס		s	ש	š
ד	d, δ	י		y	ע		3	ת	t, θ
ה	h	כ	ך	k, χ	פ	ף	p, f		
ו	w	ל		l	צ	ץ	ś		

Kutsal kitaplarda ve sinagog yazı-
larında kare yazı, kutsal yazı olarak
kullanılırken, Yahudiler ilk zamanlar-
dan itibaren bu yazı türüne ek olarak
bir işlek yazı türü daha kullandılar.
Bu yazı türü, farklı ülkelerde kendine
has şekiller aldı; İspanyolca-Levan-

ten, İtalyanca (Raşi) ve Almanca. Ra-
şi yazısı, özellikle Almanya'da, İbrani-
ce metinlerde kullanılır. Raşi yazı tü-
rü kullanılarak yazılmış metinlerde,
Almanca kelimeleri belirtmek için
"Almanca-İbranice" yazısı denen bir
yazı türü kullanılır.

ALMANCA-İBRANİCE YAZI

Gösterge	Değer	Gösterge	Son değışke	Değer	Gösterge	Son değışke	Değer	Gösterge	Son değışke	Değer
א	a	פ		v, u, o	ב	ב	ץ	ב	ב	f, pf
ה	o	ח		w	ל	ל	ל	ז	ז	ts
ב	b	ז		z	מ	מ	m	ק	ק	kk, q
ב	v, f	ח		ץ	נ	נ	n	ר	ר	r
ג	g	ט		t	ס	ס	s	ש	ש	s, ş
ד	d	י		i, y, ě	ע	ע	ē	ת	ת	t
ה	h	כ	כ	k	פ	פ	p	ת	ת	tt

Diğer ünlüler:

א au, י ei, י eu, ה e, ו ö, ü.

Almanca metinler sağdan sola doğru yazılır.

İBRANİCE EL YAZISI

Alman	Leh	Değer	Alman	Son değışke	Leh	Değer	Alman	Son değışke	Leh	Değer
א	א	a	ב		ב	t	ב	ב	ב	p
ב	ב	b	י		י	i, y	ב	ב	ב	f
ג	ג	g	כ	כ	כ	k	ב	ב	ב	ts
ד	ד	d	ל		ל	l	ב	ב	ב	q
ה	ה	h	מ	מ	מ	m	ב	ב	ב	r
ו	ו	w	נ	נ	נ	n	ב	ב	ב	ş
ז	ז	z	ס		ס	s	ב	ב	ב	t
ח	ח	ץ	ע	ע	ע	e				

Bileşik harfler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
אב	al	אפ	be	אנ	nd	אנ	nn	אד	tsd
אח	an	אב	bh	אח	nh	אח	nw	אח	tsw
אש	aş	אנ	ng	אח	nf	אח	ny	אח	ts

Yukarıda yer alan el yazısı, en yeni işlek yazı türüdür. Bu tür kendi içinde, Alman ve biraz daha köşeli olan Polonya üslubu olmak üzere ikiye ayrılır. Bu yazı genel olarak Yahudiler

tarafından İbranice metinlerde kullanılır, hızlı yazıldığında okunaklılığını biraz kaybeder. Almanca metinlerde, Almanca-İbrancesinde belirtilen yazım kuralları geçerlidir.

ESTRANGELO (ESTRANGELA)

Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer
<i>Aleph</i>	Ⲁ			Ⲁ	a	<i>Lomad</i>	Ⲍ	Ⲍ	Ⲍ	Ⲍ	l
<i>Beth</i>	Ⲃ	Ⲃ	Ⲃ	Ⲃ	b, v	<i>Mim</i>	Ⲅ	Ⲅ	Ⲅ	Ⲅ	m
<i>Gomal</i>	Ⲅ	Ⲅ	Ⲅ	Ⲅ	g, γ	<i>Nun</i>	Ⲇ	Ⲇ	Ⲇ	Ⲇ	n
<i>Dolath</i>	Ⲇ			Ⲇ	d, δ	<i>Semkath</i>	Ⲉ	Ⲉ	Ⲉ	Ⲉ	s
<i>He</i>	Ⲉ			Ⲉ	h	<i>Ee</i>	Ⲋ	Ⲋ	Ⲋ	Ⲋ	3
<i>Vav</i>	Ⲋ			Ⲋ	w	<i>Pe</i>	Ⲍ	Ⲍ	Ⲍ	Ⲍ	p, f
<i>Zain</i>	Ⲍ			Ⲍ	z	<i>Ṣode</i>	Ⲏ			Ⲏ	ṣ
<i>Kheth</i>	Ⲏ	Ⲏ	Ⲏ	Ⲏ	χ	<i>Qoph</i>	Ⲑ	Ⲑ	Ⲑ	Ⲑ	q
<i>Teth</i>	Ⲑ	Ⲑ	Ⲑ	Ⲑ	t	<i>Riṣ</i>	Ⲓ			Ⲓ	r
<i>Jud</i>	Ⲓ	Ⲓ	Ⲓ	Ⲓ	y	<i>Ṣin</i>	Ⲕ	Ⲕ	Ⲕ	Ⲕ	ṣ
<i>Koph</i>	Ⲕ	Ⲕ	Ⲕ	Ⲕ	k, χ	<i>Tau</i>	Ⲗ			Ⲗ	t, θ

Ünlüler ve vurgular

Ad	Gösterge	Değer	Ad	Gösterge	Değer
<i>Pthoço</i>	Ⲁ̇	a	<i>Ruçoç</i>	Ⲁ̇	<i>soluklu</i>
<i>Rvoço</i>	Ⲃ̇	e	<i>Kuṣoi</i>	Ⲃ̇	<i>soluksuz</i>
<i>Khvoço</i>	Ⲅ̇	i	<i>Ribui</i>	Ⲅ̇	<i>çoğul</i>
<i>Zkopho</i>	Ⲇ̇	ō	<i>Mhagyono</i>	Ⲇ̇	ai
<i>Eṣoço</i>	Ⲉ̇	u	<i>Marḫtono</i>	Ⲉ̇	<i>ünlüsüz ve rakam kısaltma</i>
<i>Mpagdono</i>	Ⲋ̇	orta ünlü			

Estrangelo kelimesinin, *saṭar* “yazı” ve *angelo* “İncil” kelimelerinin birleştirilmesinden türediği düşünülür. Bu yazı türünü Süryani Hristiyanlar kutsal kitaplarında kullanmışlardır.

Bu yazı, ilk zamanlarda sadece ünsüzleri içeren bir dizgeyle yazılıyor, sadece zor durumlarda *a*-sesi Ⲁ̇ göstergesi ile, *e* ve *i*-sesleri Ⲃ̇ ile, *o* ve *ū* sesleri Ⲇ̇ veya Ⲉ̇ göstergesiyle ifade ediliyor ve çoğullar çift nokta Ⲅ̇ (*Ribui*) kullanılarak gösteriliyordu. Edessa’lı⁹ piskopos JAKOB ünlü tanımlamasını geliştirdi; kapalı ve geniş sesler için harfin üzerine bir nokta, açık sesler için harfin altında bir nokta ve normal

tonlama için de harfin altında veya üstünde çift nokta. Ayrıca *Ruçoç* ve *Kuṣoi* işaretlerini de onun geliştirdiği düşünülür. İS 8. yüzyılda, büyük ihtimalle Edessa’lı THEOPHILUS tarafından, bu yazıya Yunanca ünlü göstergeleri ilave edildi. Bu ünlüler yazıya entegre edilmiyor, kenarına ekleniyordu. Süryani yazısının yukarıdan aşağıya doğru kolonlar halinde yazılması (fakat yan çevirip sağdan sola doğru okunması), kolonların yanına eklenen Yunanca ünlülerin döndürülmüş olarak kullanılmasının sebebini açıklar.

Noktalama işaretleri şunlardır:

Ⲁ̇ Ⲃ̇ Ⲅ̇ Ⲇ̇ Ⲉ̇ Ⲋ̇

KALDE YAZISI

Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Sonda	Ortada	Başka	İzole	Değer
ı			ı	'a	ı	ı	ı	ı	ı
u	u	u	u	b, v	u	u	u	u	m
e	e	e	e	g, γ	e	e	e	e	n
ö			ö	d, δ	ö	ö	ö	ö	s
o			o	h	o	o	o	o	3
ə			ə	w, u	ə	ə	ə	ə	p, f
z			z	z	z			z	s
ç	ç	ç	ç	χ	ç	ç	ç	ç	q
t	t	t	t	t	t			t	r
y	y	y	y	y	y	y	y	y	š
k, ƶ	k	k	ƶ	k, ƶ	k	k	k	ƶ	t, θ

Bileşik harfler: na, ta, ll, mn, x la.

Rakamlar:

Noktalama işaretleri:

1 1, 2 2, 3 3, 4 4, 5 5, 6 6, 7 7, 8 8, 9 9, 10.

∴ ∴ ∴ ∴ ∴

Kalde¹⁰ yazısı, Kalde'nin Hıristiyan nüfusunun Nesturi'nin¹¹ öğretilerini koruyan grubu tarafından kullanılır. Bu yazı türü, Doğu Süryanilerin Peşitto¹² yazısından çok, eski Estrangelo yazısına benzerlik gösterir. Sadece *aleph* göstergesi değişik bir forma sahiptir ve Peşitto yazısına yakındır. Günümüzde Kalde'de Süryaniceye sadece kilise kitaplarında rastlanır. Arapçayı ve Arap rakamlarını benimsemiş olan Nesturiler, ünlüleri ve okuma işaretlerini Maruniler¹³ ve Batı Süryanilerden farklı şekilde kullanırlar. Maruniler ve Batı

Süryaniler Yunanca ünlü dizgesini kullanırken, Nesturiler Edessa'lı Jakob'un geliştirdiği, çizgiler ve noktalardan oluşan dizgeyi korudular. Ayrıca Nesturiler Arapça sesleri tanımlamak için Arapların yaptığı gibi yine noktalardan oluşan bir sistem kullandılar (örn., Arapça ذ د ve ض ص). Bu yazıya *Karšun* adı verilir; Arapçada da 22 göstergelik bir dizge kullanıldığı için, uyarlaması çok kolay olmuştur.

Buradaki göstergeler Nesturi Piskoposu Monsignor BARTATAR'ın teşviki ve nezaretinde hazırlanmıştır.

MALABAR-SÜRYANİCE

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ܐ	a	ܘ	w	ܟ	k	ܝܘܬܐ	3	ܝܠܬܐ	š	ܬ	ܬ
ܒ	b	ܙ	z	ܠ	l	ܝܘܬܐ	ph	ܬܐ	t	ܠ	l
ܓ	g	ܫ	χ	ܡ	m	ܝܘܬܐ	s	ܬܐ	ṇ	ܠ	r
ܕ	d	ܬ	t	ܢ	n	ܝܘܬܐ	q	ܬܐ	ḥ	ܠ	š
ܠ	h	ܝ	y	ܫ	s	ܝܘܬܐ	r	ܬܐ	ḥ	ܠ	ṛ

Süryani yazısı, Nesturi misyonerler aracılığıyla, Malabar'da yaşayan Aziz Thomas kilisesinin Hristiyanları adını taşıyan gruba da ulaştı. Böylece Süryani yazısı Dravid dillerine

de uyarlandı ve Malayalam'dan¹⁴ alınma birçok göstergeyle zenginleştirildi. Bu yazıda hâlâ 8. yüzyıl Süryani yazısının eski karakteri korunmaktadır.

SÜRYANİ YAZISI

Gösterge				Değer	Gösterge				Değer	Göst.	Değer
Sonda	Ortada	Başta	İzole		Sonda	Ortada	Başta	İzole			
ܐ			ܐ	'a	ܐ	ܐ	ܐ	ܐ	l	Bileşik harfler	
ܒ	ܒ	ܒ	ܒ	b, v	ܒ	ܒ	ܒ	ܒ	m	ܐܒ	l'a
ܓ	ܓ	ܓ	ܓ	g, γ	ܓ	ܓ	ܓ	ܓ	n	ܐܓ	l'a
ܕ			ܕ	d, δ	ܕ	ܕ	ܕ	ܕ	s	ܐܕ	'al
ܝܘܬܐ			ܝܘܬܐ	h	ܝܘܬܐ	ܝܘܬܐ	ܝܘܬܐ	ܝܘܬܐ	3	ܐܝܘܬܐ	ll
ܘܘܬܐ			ܘܘܬܐ	w, u	ܘܘܬܐ	ܘܘܬܐ	ܘܘܬܐ	ܘܘܬܐ	p, f	ܐܘܘܬܐ	gg
ܙ			ܙ	z	ܙ	ܙ	ܙ	ܙ	š		
ܠ	ܠ	ܠ	ܠ	χ	ܠ	ܠ	ܠ	ܠ	q		
ܡ	ܡ	ܡ	ܡ	t	ܡ	ܡ	ܡ	ܡ	r		
ܢ	ܢ	ܢ	ܢ	y	ܢ	ܢ	ܢ	ܢ	š		
ܫ	ܫ	ܫ	ܫ	k, χ	ܫ	ܫ	ܫ	ܫ	t, θ		

Ünlü göstergeleri:

ܐ a, ܐ̄ ē, ܐ̇ e, ܐ̈ ě, ܐ̉ ī, ܐ̊ o, ܐ̋ u.

Noktalama işaretleri:

ܐ̇ ܐ̈ ܐ̉ ܐ̊ ܐ̋

Batı Süryanileri, Maruniler ve Yakubiler¹⁵ –yani Nesturilerin aksine Latin Süryaniler– *Peşitto* adı verilen Süryani yazısını kullanır.

Bu yazı Estrangelo yazısının çok işlek bir türüdür. Bu özellik bilhassa ܐ̇ ܐ̈ ܐ̉ ܐ̊ ܐ̋ göstergelerinde çok belirginleşir.

MANDE YAZISI

İzole	Birleşik	Değer	İzole	Birleşik	Değer	İzole	Birleşik	Değer
א	א א	a	ב	ב	t	ג	ג	3
ד	ד ד	b	ה	ה	y	ו	ו	f
ז	ז ז	g	ח	ח	k	ט	ט	s
י	י	d	כ	כ	l	ל	ל	q
כ	כ	h. χ	מ	מ	m	נ	נ	r
ל	ל	v	ס	ס	n	ע	ע	ş
פ	פ	z	צ	צ	s	ק	ק	t

Bileşik harfler

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
ד	di, de	ב	nd	כ	sv
ב	kd	ו	nv	ל	sl
כ	kr	ח	ny	ט	sr
ו	ky	ח	nt	ל	nq
ב	kl	ו	pv	כ	vt
כ	kv	ל	pl	ע	s
ו	kt	כ	pr		

Wasith, Howaizah ve Basra bölgelerinde, kendilerine Sabiiler¹⁶, Nazirler¹⁷ veya Mandeler¹⁸ adlarını veren bir halk yaşamaktadır. Araplar onlara Nebatiler, Galileliler veya Aziz Johannes Hristiyanları adlarını verirler. Bu halkın inancı. Hristiyan öğretile-riyle yerel geleneklerin sentezinden oluşur. Dilleri Aramcadır ve Talmut-

Babil diline yakındır. Yazıları, א, י, ünlüleri ve ה א ע boğaz ünsüzlerinin ayırt edilmesi ile benzer yazı türlerinden farklılık gösterir. Mande yazısı okunduğu gibi yazılır; bu yüzden ünlüler de yazıda belirtilir ve n göstergesi bir ünsüzün iki kez okunduğunu gösterir. Bu yazı eski Arami yazısına benzer formlar içerir.

ORTAÇAĞ PERS YAZILARI

Yazıtlar	Pehlevi sikkeleri	Parsi sikkeleri	Değer	Yazıtlar	Pehlevi sikkeleri	Parsi sikkeleri	Değer
𐭠𐭡	𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮	a	𐭮𐭮	𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮	p, f
𐭠𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮	𐭮	i, y	𐭠𐭡	𐭮𐭮	𐭮	b
𐭠𐭠	𐭮𐭮	𐭠𐭠	u	𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮	m
𐭠𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮	h	𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮𐭮𐭮	n
𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮𐭮𐭮	k	𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮	l
𐭠	𐭮	𐭮	g	𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮	r
𐭠𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮	tš, dš	𐭠𐭠𐭠	𐭮	𐭮	z
𐭠𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮𐭮	t	𐭠𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮𐭮𐭮	s
𐭠	𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮	d	𐭠𐭠	𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮𐭮	𐭮𐭮𐭮𐭮	š

Sikke yazılarındaki bileşik harfler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ḥ	hu	ḥ	ap, af	ḥ	aï	ḥ	an	ḥ	si	ḥ	bagi
ḥ	sp, af	ḥ	ap	ḥ	au, an	ḥ	du, iu	ḥ	su, tsu	ḥ	hadmin

Persler, Büyük İskender'in fethine kadar çivi yazısı kullanıyorlardı. Baktaria¹⁹ sikkelerinde karşılaştığımız Yunan yazısı, büyük bir olasılıkla, Persler tarafından Yunan egemenliği altında kullanılmıştır. İÖ 250'ye doğru I. ARSAKES²⁰ bağımsız bir Parthlar²¹ İmparatorluğu kurdu; bu imparatorluk İS 226'ya kadar İndus nehrine kadar genişledi. Bu tarihte, SASAN'ın torunu ARDAŞİR BABEGAN²² (ARTAXERXES), Parthlar İmparatorluğuna son verdi ve Sasani²³ devletini kurdu. Yukarıda, “yazıtlar” başlığı altında topladığımız alfabe, Nakşi-Rüstem²⁴ ve Kirmanşah'ta²⁵ bulunan, bu tarihten kalma ya-

zıtlardan alınmıştır. Ayrıca, Pehlevi²⁶ sikkelerinde (226-651) karşılaştığımız yazı türü yine bu tarihlere ve Parsi sikkeleri ise 700-800 tarihlerine dayanır. Bu sikkelerde yer alan, Pehlevi ve Zend kitaplarının da temelini oluşturan göstergeler, DE SACY, OLSHAUSEN, DORN, MORDTMANN ve diğer bilim adamları tarafından çözülmüştür. Parsi dininin kurucusu ZERDÜŞT'ün yaşadığı tarihler tam olarak belirlenemediği için, Zend kitaplarının yaratılış tarihi de karanlıkta kalmıştır. Bu yazılar, Süryani yazılarıyla çok fazla benzerlik göstermemekle birlikte, her iki tür de sağdan sola doğru yazılır.

PEHLEVİ YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
𐭌	a	𐭎 𐭏	h ɣ	𐭑	tʃ, dʒ	𐭒	p	𐭓	l	𐭔 𐭕	š
𐭖	i y	𐭗	k	𐭘	dz	𐭙	b	𐭚 𐭛	r	𐭜	z
𐭝	u w	𐭞	g	𐭟	t	𐭠	m	𐭡 𐭢	s	𐭣	ž
𐭤	e	𐭥	ɣ	𐭦	d	𐭧	n	𐭨	s		

Bileşik harfler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
𐭌 𐭎	ai, ae	𐭌 𐭑	āy	𐭒 𐭓	gu, du, yu	𐭌 𐭔	māu
𐭌 𐭖	ae, ab, ib, db	𐭌 𐭗	ān	𐭒 𐭙	gr	𐭌 𐭕	mām
𐭌 𐭝	ae	𐭌 𐭞	aim, aam	𐭒 𐭚	gdm, ydm, ism, sm	𐭌 𐭡	mhm
𐭌 𐭟	aw, an	𐭌 𐭟	amn	𐭒 𐭛	dā	𐭌 𐭢	mdm
𐭌 𐭠	āa, ai, iʃ	𐭌 𐭠	šm, dʒm, gam, dam	𐭒 𐭡	daa, yaa, ša	𐭌 𐭣	mu, mn
𐭌 𐭡	aa, an, iʃn, aʃu, dʃn	𐭌 𐭡	āy, āb	𐭒 𐭢	dāt	𐭌 𐭤	mhmnm
𐭌 𐭣	ayu, agu, ain, agn, dsn	𐭌 𐭣	yab, iab	𐭒 𐭣	dadʒ, yadʒ, yaf, šg	𐭌 𐭥	rā
𐭌 𐭥	ai, is	𐭌 𐭥	yn	𐭒 𐭤	iab, dab	𐭌 𐭦	ru
𐭌 𐭦	aa, ai, iʃ, at	𐭌 𐭦	it, gt, dt	𐭒 𐭥	iab, dāb	𐭌 𐭧	rīn
𐭌 𐭧	āt, dit	𐭌 𐭧	idʒ, ip, gdʒ, ddʒ	𐭒 𐭦	du	𐭌 𐭨	rdʒ, rf
𐭌 𐭨	aat	𐭌 𐭨	is	𐭒 𐭧	dn	𐭌 𐭩	rm
𐭌 𐭩	af, adʒ	𐭌 𐭩	sn, su, din, diu, iḡu, iin	𐭒 𐭨	dm, gm, im	𐭌 𐭪	rmn
𐭌 𐭪	agn	𐭌 𐭪	ir	𐭒 𐭩	di, gi, dg, ii	𐭌 𐭫	šu, din, diu, iḡu
𐭌 𐭫	adʒ	𐭌 𐭫	ir, gr	𐭒 𐭪	dʒs, ds, ys, sy	𐭌 𐭬	šā
𐭌 𐭬	adu	𐭌 𐭬	ga	𐭒 𐭫	zk	𐭌 𐭭	šan
𐭌 𐭭	asan, dʃau, gian	𐭌 𐭭	ga, dʒa, da, ya	𐭒 𐭬	zr	𐭌 𐭮	šin, yagin
𐭌 𐭮	yadʒ, aidʒ	𐭌 𐭮	gm, dm, im	𐭒 𐭭	bb	𐭌 𐭯	sn, din, diu
		𐭌 𐭯	gn	𐭒 𐭮	māā	𐭌 𐭰	ssk

Noktalama işaretleri: Kitaplarda, kelimeler boşluklarla ayrılır, okumada ise • işareti duraklamayı belirtir, 𐭌, işareti büyük bölümleri ayırır.

Burada gösterilen yazı, Sasani zamanından kalma kitaplardaki Avesta dilinden Pehlevi veya Huzvareş diline çevirilerden alınmadır.

Çok benzer göstergeler, hatta bazen aynı gösterge farklı sesler için kullanılır, örneğin 𐭌 a ve ɣ için, 𐭌 u, w ve v için kullanılır.

Bileşik harflerde bu durum daha da belirgindir. Dolayısıyla bu yazıyı okumak çok zordur.

Pehlevi yazısı sağdan sola doğru yazılır ve kelimeler, çivi yazısındaki eğik çivi işaretinin kullanımı gibi, birbirinden nokta ile ayrılır (SPIEGEL, Huzvarešsprache).

ZEND-AVESTA YAZISI

Göst.	Değer		Göst.	Değer		Göst.	Değer		Göst.	Değer	
	Eski	Yeni		Eski	Yeni		Eski	Yeni		Eski	Yeni
𐬀	a	a	𐬁	ā	ā	𐬂	d	d	𐬃	s	s
𐬄	ā	ā	𐬅	ā	ā	𐬆	dh	dh	𐬇	š	š
𐬈	i	i	𐬉	h	h	𐬊	δ	δ	𐬋	ś	ś
𐬌	ī	ī	𐬍	k	k	𐬎	p	p	𐬏	z	z
𐬑	u	u	𐬒	kh	χ	𐬓	ph	f	𐬔	ž	ž
𐬕	ū	ū	𐬖	k'	tš	𐬗	b	b	𐬘	ž	ž
𐬙	e	e	𐬚	g	g	𐬛	bh	v	𐬜	ý	ý
𐬝	ē	ē	𐬞	gh		𐬟	ñ	ñ	𐬠	y	y
𐬡	ē	ē	𐬢	γ	γ	𐬣	ñh	ñh	𐬤	r	r
𐬥	ē	ē	𐬦	g	dž	𐬧	n	n	𐬨	rh	rh
𐬩	o	o	𐬪	t	t	𐬫	ñ	ñ	𐬬	w	w
𐬭	ō	ō	𐬮	th	θ	𐬯	m	m	𐬰	hw	χw
𐬲	ā	ā	𐬳	θ	θ	𐬴	mh	mh			

Bileşik harfler

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
𐬀𐬂	daδ	𐬁𐬂	žū	𐬂𐬂	be	𐬃𐬃	ah
𐬀𐬄	dāδ	𐬁𐬄	žd	𐬂𐬄	bd		
𐬀𐬈	dadh	𐬁𐬈	žb	𐬂𐬈	sk		
𐬀𐬌	žud	𐬁𐬌	bū	𐬂𐬌	st		

Rakamlar

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, veya 1000, 200, veya 1000.

Zend-Avesta yazısı, Parsilerin, Zerdüşt dinine inanan toplulukların dini kitabı Zend-Avesta'nın yazısıdır. Bu yazı İBNI MUKAFFA²⁷ tarafından دین دیرد *din debیره* "kanunun yazısı" adı altında yayınlanmıştır. Huzvareş yazısına çok yakın olan bu yazı, daha çok gösterge içerir ve alfabenin tamamlan-

ması hareketlerin²⁸ eklenmesiyle mümkün olur. Böylece kısa ünlülerle uzun ünlüler arasında ayrım yapılabilir.

LEPSIUS'un belirttiği şekilde, yukarıda da gösterildiği gibi, eski ve yeni telaffuz arasında önemli bir ayrım vardır. Zend-Avesta yazısı sağdan sola doğru yazılır.

ERMENİ YAZISI

Ad	Matbaa yazısı	İşlek yazı	Telaffuz		Rakam	Değer
			Mihitar	Asya		
Aib	Ա ա	Բ ւ	a	a	Ա	1
Ben	Բ բ	Գ ք	p	b	Բ	2
Gem	Գ ք	Դ ց	k	g	Դ	3
Da	Դ ք	Ե Է	t	d	Ե	4
Yedž	Ե Է	Զ Ժ	y	e	Զ	5
Za	Զ Ժ	Է Թ	z	z	Է	6
E	Է Թ	Ը Ծ	ē	ē	Ը	7
Eth	Ը Ծ	Թ Ծ	ē	ē	Թ	8
Tto	Թ Ծ	Ձ Ծ	th	tt	Ձ	9
Že	Ձ Ծ	Ժ Ծ	ž	ž	Ժ	10
Ini	Ի Ի	Լ Լ	i	i	Ի	20
Liun	Լ Լ	Խ Խ	l	l	Լ	30
Khe	Խ Խ	Ճ Ծ	χ	χ	Խ	40
Tsa	Ճ Ծ	Կ Կ	dz	ts	Ճ	50
Ken	Կ Կ	Զ Զ	g	k	Զ	60
Ho	Զ Զ	Շ Զ	h	h	Շ	70
Dsa	Շ Զ	Չ Զ	ts	dz	Շ	80
Ġat	Չ Զ	Պ Զ	γ	γ	Չ	90
Tžē	Պ Զ	Ջ Զ	dž	tš	Պ	100
Men	Ջ Զ	Ռ Զ	m	m	Ջ	200
H'i	Ռ Զ	Ս Զ	h', y	h'	Ռ	300
Nu	Ս Զ	Վ Զ	n	n	Ս	400
Ša	Վ Զ	Շ Զ	š	š	Վ	500
O	Շ Զ	Պ Զ	uo	o	Շ	600
Dža	Պ Զ	Չ Զ	tš	dž	Պ	700
Pe	Չ Զ	Պ Զ	b	p	Չ	800
Tše	Պ Զ	Ջ Զ	dš	ttš	Պ	900
Ra	Ջ Զ	Ռ Զ	rr	rr	Ջ	1000
Se	Ռ Զ	Ս Զ	s	s	Ռ	2000
Wew	Ս Զ	Վ Զ	w	w	Ս	3000
Tiun	Վ Զ	Շ Զ	d	t	Վ	4000
Re	Շ Զ	Պ Զ	r	r	Շ	5000
Tišo	Պ Զ	Ջ Զ	ddz	tts	Պ	6000
Hiun	Ջ Զ	Ռ Զ	u	u	Ջ	7000
Ppiur	Ռ Զ	Ս Զ	ph	pp	Ռ	8000
Khe	Ս Զ	Վ Զ	kh	kk	Ս	9000
O	Վ Զ	Շ Զ	o	ō	Վ	10000
Fe	Շ Զ	Պ Զ	f	f	Շ	20000

ERMENİ YAZISI

Bileşik harfler

մե = մե մ me, մէ = մե մ mē, մի = մի մ mi, մն = մն մ mn, մխ = մխ մ mχ,
մկ = մկ մ mk, զն = զն զ wn, եւ = եւ ե yew.

Kısaltmalar

աճ = առողւած Tanrı, ա = առնալի hepsi ա = աշխարհ dünya
 ժամկ = ժամանակ zaman իէլ = իսրայէլ İsrail յս = յիսուս İsa,
 քս = քրիստոս Hazreti İsa սր = սուրբ kutsal տր = տէր Tanrı Ը = Ընդ ile
 Ը = Ըստ sonra ք = քս ինքն bu թի = թիւն , թե = թեան , թէ = թենէ .
 թք = թեամբ vs.

Vurgular

ˊ Acut*, ˋ Gravis*, ˆ Circumflex*, ^ Spiritus asper* ˘ Spiritus lenis*, ˊ Uzunluk
 işareti, ˆ Kısalık işareti, ˋ Kısaltma işareti, ˊ Kesme işareti, , virgül, , noktalı virgül,
 . nokta, - Divis* (* bkz. Yunanca Yazılar - Notlar - ç.n.)

Miladi takvimin 5. yüzyılına kadar Ermenilerin kendi yazıları yoktu. Van'da bulunan kaya yazıtlarında Asur yazısı benzeri bir çivi yazısına rastlanmıştır. Daha sonra Doğu Ermenileri Sasani, Batı Ermenileri ise Yunan yazısını benimsediler. Ancak hiçbir, Ermenicenin zengin ses yelpazesini karşılamaya yetmedi. Bu yüzden Piskopos MEŞROP²⁹ 5. yüzyılda, Ermenice için özel bir alfabe geliştirdi (Fr. MÜLLER, Über den Ursprung der Armenischen Schrift).

Ermenice, telaffuz özelliklerine göre iki farklı lehçeye ayrıldı: Birincisi, Avrupa'da bilhassa Mihitarçılar³⁰ sayesinde Venedik ve Viyana'da da tanınan Türkçe-Ermenice; ikincisi, hâlâ Tiflis'te kullanılan eski Ermenice. Eski Ermenice, burada LEPSIUS'un Standart Alfabe-sine göre "Asya" başlığı altında toplanmıştır. Ermenicedeki sert sesler, ünsüzlerin çift kullanılmasıyla belirtilmiştir.

İlk zamanlarda, bu yazının onsiyal bir türü kullanılıyordu ve bu şekillerden minüskül ve majüskül göstergeler türedi. Prof. FR. MÜLLER, bu onsiyal yazı türünden örnekler vermiştir. Ayrıca *Alphabetum Armenum der Congregatio de propaganda Fide, Roma 1784* adlı eserde, kuş figürlerinin ağırlıklı olduğu, hayvan figürlerinden oluşan, eski onsiyal yazı türünü eksiksiz temsil eden bir yazı türü gösterilmiştir. Yazının en yeni şekli, işlek yazıdır.

Komşu ülke Gürcistan'ın yazısı da MEŞROP'a atfedilir; fakat bunun Ermeni yazısıyla bir benzerliği yoktur. Bu yazı türleri, Yunan ve Sami alfabele-riyle sadece alfabe düzeni açısından uyuşurken, bilhassa Ermeni alfabesin-de bu dizgeye eklemeler yapılmıştır.

Ermeni alfabesi, Gürcü alfabesi gibi soldan sağa doğru yazılır ve vurgulama işaretleri Yunan alfabesinden alınmadır.

GÜRCÜ YAZISI

Ad	Khutsuri	Mkhedruli	Değer	Rakam	Ad	Khutsuri	Mkhedruli	Değer	Rakam
An	ჲ ა	ა	a	1	Ttan	ჲ ბ	ბ	tt	300
Ban	ჲ ბ	ბ	b	2	Un	ჲ უ	უ	u	400
Gan	ჲ გ	გ	g	3	Vi	ჲ ვ	ვ	vi	
Don	ჲ დ	დ	d	4	Par	ჲ პ	პ	p	500
Eni	ჲ ე	ე	e	5	Kan	ჲ კ	კ	k	600
Win	ჲ ვ	ვ	w	6	Gan	ჲ გ	გ	γ	700
Zen	ჲ ზ	ზ	z	7	Qar	ჲ ყ	ყ	q	800
He	ჲ ჰ	ჰ	h'	8	Šin	ჲ შ	შ	š	900
Than	ჲ თ	თ	t'	9	Tšin	ჲ ტ	ტ	tš	1000
In	ჲ ი	ი	i	10	Tsan	ჲ ც	ც	ts	2000
Kan	ჲ კ	კ	kk	20	Dzil	ჲ ძ	ძ	dz	3000
Las	ჲ ლ	ლ	l	30	Tsil	ჲ მ	მ	tts	4000
Man	ჲ მ	მ	m	40	Ttšar	ჲ წ	წ	ttš	5000
Nar	ჲ ნ	ნ	n	50	Khan	ჲ ხ	ხ	χ	6000
Je	ჲ ი	ი	y	60	Khar	ჲ ყ	ყ	χ'	7000
On	ჲ ო	ო	o	70	Dšan	ჲ ჯ	ჯ	dž	8000
Par	ჲ პ	პ	pp	80	Hae	ჲ ზ	ზ	h	9000
Žan	ჲ ჯ	ჯ	ž	90	Hoe	ჲ ჰ	ჰ	hoi	10000
Rae	ჲ რ	რ	r	100	Fa	ჲ ფ	ფ	f	
San	ჲ ს	ს	s	200			გ	g	

Noktalama işaretleri:

- birleştirme çizgisi, > uzun bir bölümün sonu, ✱ nokta,
- noktalı virgül, , virgül

Gürcü yazısının iki tarzı vardır; eski, kilise yazısı olan, yazıtlarda, İncil'de ve kilise kitaplarında kullanılan *Khutsuri* ve halkın kullandığı *Mkhedruli*. Gürcü yazısı, bir Yunanca, Ermenice tercümanı olan SHARAH adlı bir kişinin yardımıyla MEŞROP tarafından

geliştirilmiştir. Gürcü yazısı sert ve yumuşak ünsüzler dışında çok sert telaffuz edilen diğer bir ünsüz sınıfı daha içerir. Bu sesler, burada ünsüzlerin çift kullanılmasıyla gösterilmiştir. *Mkhedruli* yazısı, Ermeni ve *Khutsuri* yazısının aksine inisiyal harfler içermez.

ARAP YAZILARI

Arap yazısı dünyada en yaygın yazı türlerinden biridir. Kuran'ın kutsal yazısı olarak, Kuran'la birlikte Fas ve Hindistan'a kadar yayılmış olan bu yazı, bazı değişikliklere uğramış olsa da, Fas, Cezayir, Tunus ve Mısır Müslümanları, Avrupa'daki Türkler, Suriyeliler, hatta dünyevi münasebetlerde Hristiyanlar, Persler, Afganlar ve Hindistan'da yaşayan Müslümanlarla Tatarlar tarafından kullanılır.

Arap yazısının değişik türleri vardır:

1. *Kûfî* yazı adını Kufe şehrinden almıştır. Bu tür büyük, geniş ve kalın bir yazıdır. Müslüman yazıları arasında en eskisidir ve özellikle Kuran yazımında kullanılır; yaşlı ve gözleri zayıf din adamlarının da kolaylıkla okuyabildikleri bir yazıdır. Bu tip Kuranlarda noktalar açık renklerle gösterilir.

2. *Karmatî* (Kuzey Arabistan) yazı *Kûfî* yazıdan daha ince harflerin kullanıldığı bir yazı türüdür.

3. *Neshî* yazının, Arap takvimine göre 4. yüzyılda Vezir İBNE MUKLE¹ tarafından geliştirildiği söylenir (bu yazı, büyük olasılıkla, İBNE MUKLE tara-

fından kitaplarda kullanıldı; *Neshî* yazı türünün daha eski tarihli örnekleri mevcuttur). *Neshî* yazı türü çok güzel ve ince bir yazıdır, genel olarak kitaplarda kullanılır ve bu sayede Avrupa'daki Arapça baskıların neredeyse tümünde kullanılmıştır.

4. *Ta'lik* yazı, İranlılar tarafından kullanılan ve YAKUT'a atfedilen bir yazı türüdür. Bu yazı çok işlek formlar içerir; örneğin, Arapça *wa* tek bir geniş çizgi ile *—* olarak yazılır.

5. *Dîvânî* yazı, önde gelen Türklerin ve bilhassa Dîvân'ın yazısıdır; *Neshî* türünün çok hareketli bir biçimidir.

6. *Sülüs* veya *Reyhânî* yazı, adını *Neshî* yazıyı da Arabistan'da yaydığı sanılan RİHAN'dan alır ve yazıtlarla kitap başlıklarında kullanılan, girift harflerle yazılan bir tür Arap fraktur yazısıdır. Örneğin,

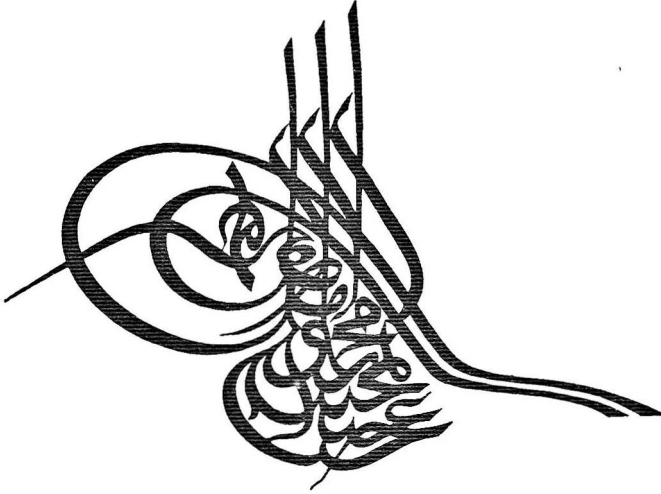

ARAP YAZILARI

كتاب القرائت و المنشات عثمانى *Kitab-ul-kraet we-el-munšeat osmani* (Osmanlıca okuma yazma kitabı).

Ayrıca sultanların imzaları (*tuğra*) da bu yazı türü ile yazılmıştır. Bu imza beş parmağı açılmış bir el figürünü sim-

geler ve bu figür Halife tarafından temsil edilen Peygamberin sembolüdür. Ortaçağda Sultan-Halife'nin elini mürekkebe batırıp anlaşımların altına imza olarak elini bastığı da görülmüştür. Burada bir tuğra örneği veriyoruz:

عبد المجيد خان ابن محمود المظفر دايماً *Abdu'l-Medžid kahn ibn Mah'mud el-mu-şafir daiman* "Abdülmecit Han, daima muzaffer Mahmud'un oğlu."

7. *Rık'a* yazı Araplar ve Türklerin işlek yazı türüdür. Özel yazışmalarda ve faturalarda kullanılan bu yazı, Neshî yazı türünün değişikliğe uğramış biçimidir.

8. *Mağribi* yazı türü, Kuzey Afrika'da *Neshî* yazının yerine kullanılan, *Kûfî* ve *Karmatî* yazılarına benzerlik gösteren bir yazı tarzıdır.

Ayrıca Arap yazılarının daha birçok değişik şekilleri vardır; fakat burada adı geçen yazılardan çok belirgin farkları yoktur.

Arap yazıları, Süryani ve Kalde yazısı gibi sağdan sola doğru, birleşti-

rilerek yazılır. Her harf başta, ortada veya sonda bulunmasına göre değişik biçimlerde yazılır. *وزردا* harfleri sadece kendinden önce gelenlerle birleştirilir, asla kendinden sonra gelenlerle birleştirilmez. Sonda veya tek başına kullanılan harfler serbest uzantılarla yazılırken, bu durum en öz şekliyle önseslerde görülür.

Alfabenin şimdiki dizgesi dilbilimciler tarafından hazırlanmıştır ve benzer harfleri yan yana koyma çabası-ndan kaynaklanır. Böylece harflerin eski sayısal değerlerini belli eden eski sıralama (bkz. *Kûfî* yazı) değişmiştir.

ARAP YAZILARI

Araplar, Hint rakamlarıyla tanışmaları ve Hint ondalık sistemini benimsemelerinin ardından harfleri (Süryanice ile özdeş olan) sayı göstergeleri olarak kullanmaktan vazgeçmişlerdir.

Buna rağmen sayı göstergeleri bütün yazı türlerinde aynı değildir; *Neshî*, *Mağribî* (*Gubârî* ya da toz rakamları) ve nihayet, Yeniçerilerin kullandığı *Siyakat* yazısında farklı sayı göstergeleri kullanılır. Burada bu yazı tarzlarının sayı göstergelerini sunuyoruz:

Neshî: ١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩
Gubârî: ١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩
Siyakat: ١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩

• işaretleri sıfır görevi görür. Rakamlar, Hint sistemine göre soldan sağa doğru yazılır: ١٨٨٠ 1880.

Ünlüler ilk zamanlarda, Süryani ve İbrani yazılarında da olduğu gibi, yazıda belirtilmiyordu. Arap yazısının bazı türlerinde ünlüler hâlâ yazılmaz. Buna karşın, Arap yazısında da kesin bir ünlü tanımlaması gereği doğmuş ve bu duruma, İbrani yazısında olduğu gibi, واى işaretlerinin birleştirilerek veya birleştirilmeden kullanıldığı, hareketler yardımıyla çözüm getirilmiştir. Harfin üzerine eklenen ufak eğri bir çizgi ˘ (kısaca *elif*) *a* harfini, harfin altına konan aynı çizgi ise *i* harfini belirtir. Harfin üzerinde yer alan *kısa vav*, *u* harfini temsil eder. Bu işaretlerle şu isimler verilir: ˘ *fetha*, ˘ *kesre*, ˘ *zamme*.

Yeni telaffuz şekillerinde *fetha* ˘ ve ˘'yi, *kesre* ˘'yi, *zamme* ise ˘'yu tanımlar. *Fetha* dik yazılırsa (') uzun ünlü *ā*'yı belirtir. Ünlünün çift kullanılması ile şu göstergeler oluşur: ˘ *an*, ˘ *in*, ˘ *un*. Çift ünlü tanımlamasına *tenvin* adı verilir (n eklendiği için *nunasyon*³ olarak da adlandırılır). Diftonglar: ˘ *ai*, ˘ *au*. Bunlar bazen *a* ve *u* olarak okunur; bu durumda ˘ sadece Yunanca'daki *iota subscriptum*⁴ görevi görür.

Ayrıca şu okuma işaretleri vardır:

° *sükûn* ya da *cezm*, hece ayırıcı, bileşik hecenin en son harfinin üzerine konursa, hecenin kapalı okunduğunu ve ° işareti ile belirtilen ünsüzün kendinden önce gelen ünlü ile birlikte telaffuz edildiğini gösterir.

˘ *teşdîd* ya da *şedde*, ünsüzün iki kez okunduğunu gösterir. Afrika işlek yazılarında ˘ ve ˘ biçiminde kullanılır.

˘ *hemze*, *elif*'in altında veya üstünde yer alır ve bunun ünsüz olduğunu belirtir; *a* ile soluklu veya (altında yer alırsa) *i* ile okunduğunu gösterir. Yine aynı şekilde *ye* ve *waw*'ın üstünde kullanılır. Kûfî yazısı ile yazılmış Kuranlarda küçük yeşil bir çizgi olarak, Mağribî işlek yazısında ise yeşil veya sarı bir nokta olarak gösterilir.

˘ *vasl*, birleştirme işareti, *elif*'in kendinden önce gelen kelimeyle birleştirildiğini ve böylece ünlünün düştüğünü gösterir. Örneğin, سورة البقرة . *suratu'l baqarati*.

˘ *medde* uzun *a*'yı temsil eder.

KÜFÎ YAZI

Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Rakam	Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Rakam
Elif	ل			ل	'a	1	Sin	س	س	س	س	s	60
Be	ب	ب	ب	ب	b	2	'Ain	ع	ع	ع	ع	'a	70
Džim	ج	ج	ج	ج	dž	3	Fe	ف	ف	ف	ف	f	80
Dal	د		د	د	d	4	Sad	س	ط	ط	س	s	90
He	ه	ه	ه	ه	h	5	Qaf	ق	ع	و	ق	q	100
Waw	و			و	w	6	Re	ر		د	د	r	200
Ze	ز		ز	ز	z	7	Šin	ش	س	س	س	š	300
Hha	ح	ح	ح	ح	h'	8	Te	ت	ت	ت	ت	t	400
Ta	ط	ط	ط	ط	ṭ	9	Tse	ث	ث	ث	ث	ṭ	500
Ye	ي	ي	ي	ي	y	10	Kha	خ	ح	د	ح	χ	600
Kef	ك	ك	ك	ك	k	20	Dzal	ذ		د	د	z	700
Lam	ل	ل	ل	ل	l	30	Zad	ز	ط	ط	س	z	800
Mim	م	م	م	م	m	40	Tsa	ط	ط	ط	ط	ṭ	900
Nun	ن	ن	ن	ن	n	50	Gain	ع	ع	ع	ع	γ	1000

Burada yer alan dizge, sayısal göstergelerin sırasına göre düzenlenmiştir. *Dž* ve *h'* için kullanılan göstergeler Süryanice *g* ve *χ* işaretlerine eşdeğer iki farklı formdan oluşur. Bu sesler (aslında *g* ve *χ*) arasında ilk zamanlarda ayırım yapılmadığı düşünülür. Bu olguyu göz önünde bulundurursak, Küfî yazının aslında 18 göstergeden oluşmuş olduğu ve bu sayının sonradan 28'e çıktığı (belki de 1000 rakamına ulaşabilmek için?) sonucunu çıkarabiliriz. Okuma işaretleri olarak ilk zamanlarda harfler kulla-

nılıyordu: *م* (لازم) anlamı bozmamak için okumada yapılması gereken duraklama *ط* (مطلق) cümlelerinin sonunda genel olarak yapılan duraklama *ج* (جائز) zorunlu olmayan duraklama *ز* (مجزولوجه) bazı durumlarda izin verilen duraklama *ص* (مرخص ضرورة) uzun cümlelerde, nefes almak için yapılan duraklama. Duraklama yapılmaması gereken yerler *لا* işaretiyle belirtilir; mısra bölücü olarak *خ* şeklinde ufak bir daire işareti kullanılır (SCHIER, Die Arabischen Handschriften).

KUFÎ YAZI (DİĞER ŞEKİL)

Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer
ا			ا	a	ا	ا	ا	ا	f, q
ب	ب	ب	ب	b, p	ك	ك	ك	ك	k
ج	ج	ج	ج	h	ل	ل	ل	ل	l
د			د	d	م	م	م	م	m
ر			ر	r	ن	ن	ن	ن	n
س	س	س	س	s	ه	ه	ه	ه	h
ط	ط	ط	ط	ṣ	و			و	w, u
ز	ز	ز	ز	z	ي	ي	ي	ي	y, i
ع	ع	ع	ع	ʿ					

Bileşik göstergeler: لا, له, لي.

KARMAȚÎ YAZISI

Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer
ا			ا	a	ا	ا	ا	ا	f, q
ب	ب	ب	ب	b	ك	ك	ك	ك	k
ج	ج	ج	ج	h	ل	ل	ل	ل	l
د			د	d	م	م	م	م	m
ر			ر	r	ن	ن	ن	ن	n
س	س	س	س	s	ه	ه	ه	ه	h
ط	ط	ط	ط	ṣ	و			و	w, u
ز	ز	ز	ز	t, th	ي	ي	ي	ي	y, i
ع	ع	ع	ع	ʿ					

Bileşik göstergeler: لا.

MAĞRİBİ YAZI

Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer
ا			ا	ünlü	ع	ع	ع	ع	m
ب	ب	ب	ب	b	ن	ن	ن	ن	n
ت	ت	ت	ت	t	ص	ص	ص	ص	s
ث	ث	ث	ث	θ	ض	ض	ض	ض	z
ج	ج	ج	ج	dž	ع	ع	ع	ع	3
ح	ح	ح	ح	h'	غ	غ	غ	غ	γ
خ	خ	خ	خ	χ	ف	ف	ف	ف	f
د			د	d	ق	ق	ق	ق	q
ذ			ذ	δ			ث	ث	g
ر	ر		ر	r	س	س	س	س	s
ز	ز		ز	z	ش	ش	ش	ش	š
د	د	د	د	d	ط	ط	ط	ط	tš
ذ	ذ	ذ	ذ	δ	ه	ه	ه	ه	h
ك	ك	ك	ك	k	و			و	w
ل	ل	ل	ل	l	ي	ي	ي	ي	y, i

Bileşik göstergeler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ب	by	ش	šm	ح	δh	ل	lχ	ع	ع
ف	fy	ت	tm	ن	nh'	ج	lh' dž	ن	ن
ي	ny	ع	ym	خ	h'	د	-la	و	و
ش	sh'	ه	hm	ل	lm	ع		ع	ع
ش	sh'	ي	ly	ج	mdž	و		و	و
س	sm	ح	dh	ن	lh'	ل		ل	ل

noktalama

ARAPÇA NESHÎ YAZI

Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer
Elif	ا			ا	'a	Ta	ط	ط	ط	ط	d
Be	ب	ب ب	ب ب	ب	b	Tza	ظ	ظ	ظ	ظ	ð
Te	ت	ت ت	ت ت	ت	t	³ Ain	ع	ع	ع	ع	ʒ
θe	ث	ث ث	ث ث	ث	θ	Fain	خ	خ	خ	خ	ɣ
Džim	ج	ج ج	ج ج	ج	dž	Fe	ف	ف	ف	ف	f
Hha	ح	ح ح	ح ح	ح	h	Qaf	ق	ق	ق	ق	q
Kha	خ	خ خ	خ خ	خ	χ	Kef	ك	ك	ك	ك	k
Dal	د			د	d	Lam	ل	ل	ل	ل	l
Dzal	ذ			ذ	ð	Mim	م	م م	م م	م	m
Re	ر			ر	r	Nun	ن	ن ن	ن ن	ن	n
Ze	ز			ز	z	He	ه	ه ه	ه ه	ه	h
Sin	س	س س	س س	س	s		ة			ة	t
Šin	ش	ش ش	ش ش	ش	š	Waw	و			و	w
Sad	ص	ص ص	ص ص	ص	ṣ	Ye	ي	ي ي	ي ي	ي	y
Zad	ض	ض ض	ض ض	ض	z	Lam-elif	لا			لا	la

Bileşik göstergeler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ء ء	bm	ت ت	th	ث ث	θy	ك ك	ka	ج ج	mdž
ة ة	tm	ث ث	θh	ن ن	ny	ك ك	kl	م م	mm
ة ة	θm	ن ن	nh	ي ي	yy	ك ك	km	ن ن	nmdž
خ خ	nm	ي ي	yh	ف ف	fy	ل ل	ldž	س س	sdž
ي ي	ym	ب ب	by	ق ق	qy	ل ل	lm	س س	sm
ر ر	bh	ت ت	ty	ق ق	qm	ل ل	lh	س س	sh

Neshî yazının cümle yapısında şu kurallar geçerlidir:

1. ح خ ع ق harflerinden önce ufak ve yukarı yazılan ه işareti gelir; örneğin ح .

2. ح خ ع ق harflerinden önce ه yerine ه kullanılır.

3. ح خ ع ق harflerinden sonra geniş ه kullanılır.

4. ح خ ع ق harflerinin, normalden daha yukarıya yazılan bir veya iki harften sonra gelmesi durumunda, geniş ve yüksek ه kullanılır.

5. ح خ ع ق harflerinin ه harflerinden önce gelmesi durumunda, bunlar ه olarak yazılır (burada ه bileşik harflerinin kullanılması önerilir).

6. ح خ ع ق harflerinden önce büyük ه kullanılır.

7. ل ve ل harflerinden önce kapalı ح yazılır.

8. ح خ ع ق ve ه olarak beraber yazılır.

9. ح خ ع ق harflerinden önce küçük ه işareti kullanılır; örneğin ح .

10. ح خ ع ق harflerinin ardından ح harfi gelirse küçük ه ve büyük ه kullanılır.

11. ل ل harflerinin ardından normal bir ح harfi gelirse küçük, küçük bir ح harfi gelirse orta uzatma kullanılır.

12. ح خ harflerinden sonra ل veya ل gelirse küçük ح kullanılır (ل harfinde mutlaka gerekli değildir).

13. ح veya ح harflerinden sonra veya önce ح خ ع ق harflerinden ikisi geliyorsa ya da bu harflerden üçü yan yana kullanılmışsa, ortadaki harf için her zaman ince ح خ ع ق harflerinden biri kullanılır; örneğin ح .

14. ح خ ع ق harfleriyle ح خ ع ق birlikte yazılıyorsa, kavisli ح خ ع ق ve yüksek ح خ ع ق kullanılır; örneğin ح (eski Neshî yazıda ح خ ع ق bileşik harfleri de bulunur).

15. ح خ ع ق ه yerine ح خ ع ق yazılır; örneğin ح (bileşik harfler).

16. Satırı doldurmak için geniş ح veya yarı geniş ح , geniş ح veya kısa, yarı geniş ve geniş ح - - - uzatmaları kullanılır; örneğin ح .

17. Tek başına kullanılan harflerden sonra uzatma olmaz.

18. Kelime içindeki uzatma genellikle son harften önce yapılır.

19. ح خ harflerinden sonra satırı doldurmak için genellikle geniş uzatma kullanılır.

20. ح خ harflerinden sonra ح kullanılırsa, bunların üzerine veya yanına konur (örn., ح).

21. ح خ ile ح birleştiriliyorsa, bu geniş ح ve küçük ح ile yapılır; örneğin ح .

22. ح خ ع ق ve ح خ ع ق veya ح خ ع ق olarak yazılır.

23. ض ش و ile ة birleştiriliyorsa, bu yüksek و ش و و ve ة ile yapılır; örneğin ض ض ش و veya ض ض ش و.

24. **ﺃ ﺎ ﺎﺀ ﺎﻥ ﺎﻥﺀ** bileşik harflerinden veya **ﺃ** harfinden önce **ﺏ ﺕ ﺙ ﺫ ﺯ** harfleri iki kereden fazla kullanılıyorsa, **ﺀ** ve **ﺏ ﺕ ﺙ ﺫ ﺯ** bileşik harfleri yazı çizgisi hizasında yazılır: örneğin **ﺕﻤﻌﻮﻥ**.

شس س veya ض ص ش س 25.
ص ض, küçük ش س veya ش س ve
son ek ن'den oluşur.

26. $\text{v} \text{v} \text{r} \text{r} \text{v}$ ve $\text{v} \text{v} \text{r} \text{r} \text{v}$
ayrıca $\text{b} \text{b} \text{t} \text{t} \text{b}$ ve $\text{t} \text{t} \text{b} \text{b}$
 $\text{b} \text{t}$ bileşik harflerdir.

27. $\frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \frac{1}{4}, \frac{1}{5}$ ile $\frac{1}{6}$ bitim çizgisinden oluşur.

28. ✓ şekli sadece harflerinden sonra estetik açıdan kullanılır.

29. Arapçada **ج** harfinden sonra **ي** geliyorsa, buna hareke eklenmez; fakat **د**'dan sonra **ا** kullanılır. Aynı durum **ل** harfine **و** eklendiği zaman da söz konusudur.

30. Arap alfabesinin bazı harf eklemeleriyle kullanıldığı Türkçe, Afganca, Malayca, Paştu⁵ gibi dillerde de bu harfler veya değişikliğe uğramış harfler için aynı kurallar geçerlidir. Örneğin, Malaycada ع için ف, ع için ف, ق için ise ن kuralları geçerlidir.

Kısaltmalar şunlardır:

salle: صلعم için صلى الله عليه وسلم
allah ³alih use'llem "Allah ona mer-

hamet etsin ve selamet versin” عليه *alîh ess'lam* “onun üzere-
rinde selamet olsun”. Bazı sözlükler
de ج göstergesi çoğul جمع *dž'ma³* ye-
rine kullanılır; جواب *dž'wab* “cevap”
yerine سؤل *sual* “soru” yerine معرّف *ma³ruf* “tanıdık” yerine
بلد *muza* “yer ismi” yerine بلدة *b'led* “şehir, ülke” yerine
إلى آخره *h* veya *h* “kasaba” yerine *axeruh* “sona kadar (vs.)” yerine
الح kullanılır. Ayrıca ay isimleri yeri-
ne sadece ilk harfleri yazılır.

Yukarıdaki kısaltmalara benzeyen, Kuran'da geçen tasavvufi harfler şunlardır:

ألم *A.L.M. amar li Muhammad*
 “Hz. Muhammed bana buyurdu”,
 المص *A.L.M.Ṣ. amar li Muhammad*
ṣadiq “Doğru sözlü Muhammed bana
 buyurdu”,
 آلر *A.L.R. amar li Rabbi*
 “Rabbim bana buyurdu”,
 آلر *A.L.M.R. amar li Rabbi Muhammad*
 “Rabbim, Muhammed bana buyur-
 du”,
 ص *Ṣ sadqun* “gerçek”,
 ق *Q =*
 قضی *quzy lilamur* “karar veril-
 di”,
 طه *TaH* “sükûnet”.

Diğer bazı kısaltmalara, anlamları tam açıklanamayacağı için burada yer verilmedi.

Okuma işaretleri olarak, Kûfî yazıda bahsedilen daire (⌘) veya sadece basit ya da renkli noktalar kullanılır. Elyazmalarında paragraf başındaki kelime genellikle kırmızı yazılır.

TÜRKÇE NESHÎ YAZI

Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer
Elif	ا			ا	ünlü	Zad	ض	ض	ض	ض	z
Be	ب	ب	ب	ب	b, p	Thy	ط	ط	ط	ط	t, th
Pe	پ	پ	پ	پ	p	Zy	ظ	ظ	ظ	ظ	z
Te	ت	ت	ت	ت	t	Ain	ع	ع	ع	ع	3
Se	ث	ث	ث	ث	θ, s	Gain	غ	غ	غ	غ	g
Džim	ج	ج	ج	ج	dž	Fe	ف	ف	ف	ف	f
Tsim	چ	چ	چ	چ	tš, š	Qaf	ق	ق	ق	ق	q, kh
Hha	ح	ح	ح	ح	h	K' ef, G' ef adžemi	ك	ك	ك	ك	k'
Chy	خ	خ	خ	خ	χ, ʃ	Sayir Nun	گ	گ	گ	گ	g'
Dal	د			د	d, t	L'am	ل	ل	ل	ل	l
Dzal	ذ			ذ	dz, ð	Mim	م	م	م	م	m
Ry	ر			ر	r	Nun	ن	ن	ن	ن	n
Ze	ز			ز	z	He	ه	ه	ه	ه	h
Sin	س	س	س	س	s	Waw	و			و	w
Šin	ش	ش	ش	ش	š	Ye	ی	ی	ی	ی	y, i
Sad	ص	ص	ص	ص	s						

ˆ üstün a, e, ˆ esre i, i, ˆ ötre o, u, ö, ü, ˆ iki üstün en, ˆ iki esre in, ˆ iki ötre on, un, ˆ cezm hece bölücü, ˆ teşdîd veya şedde iki kere okunması, ˆ meddelif veya medde a, ˆ hemzelif veya hemze (bkz. s. 97 açıklamalar).

Türkler Müslümanlıkla birlikte Arap yazısını da benimsediler. Fakat, özellikle Arapça seslerin ve ünlülerin telaffuzu farklıdır.

Yan sesler telaffuzu etkiler; ˆ sert

seslerden önce a, i, o veya u olarak, yumuşak seslerden önce ise e, i, ö veya ü olarak okunur. Te, Se, Džim, Chy, Sin, Šin, Sad, Thy, Qaf, G'ef'ten sonra b harfi p olarak, dž harfleri tš olarak, d harfi t olarak okunur; n harfi b'den önce geliyorsa m olarak telaffuz edilir.

Türkler, Neshî yazının yanında ayrıca Rık'a ve Divânî yazılarını da kullanırlar.

TÜRKÇE RİK'A

Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer
ا			ا	a
ب	ب	د	ب	b, p
پ	پ	پ	پ	p
ت	ت	ت	ت	t
ع	ع	ص	ع	h
ع	خ	ض	ض	χ
د			ر	d, t
ر			ر	r
س	ـ	ـ	س	s
ش	ش	ش	ش	ʃ
ص	ط	ص	ص	ʒ
ص	ظ	ض	ض	z
ط	ط	ط	ط	t, th
ع	ع	ع	ع	ʕ
ف	ف	ذ	ف	f
ق	ق	ز	ق	q, kh
ك	ك	ك	ك	k
ل	ل	ل	ل	l
م	م	و	م	m
ن	ن	ذ	ن	n
و			و	w
ه	ه	ه	ه	h, t
ي			ي	la
ی	ی	ی	ی	y, i

TÜRKÇE DÎVÂNÎ

Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer
ا	ا	ا	ا	a
پ	پ	پ	پ	b, p
ت	ت	ت	ت	p
ث	ث	ث	ث	t
ج	ج	ج	ج	h'
خ	خ	خ	خ	χ
د	د	د	د	d, t
ر	ر	ر	ر	r
ز	ز	ز	ز	s
س	س	س	س	ş
ش	ش	ش	ش	s
ص	ص	ص	ص	z
ض	ض	ض	ض	t, th
ط	ط	ط	ط	3
ف	ف	ف	ف	f
ق	ق	ق	ق	q, kh
ک	ک	ک	ک	k'
ل	ل	ل	ل	l
م	م	م	م	m
ن	ن	ن	ن	n
و	و	و	و	w
ه	ه	ه	ه	h, t
و	و	و	و	la
ی	ی	ی	ی	y, i

FARSÇA NESHÎ

Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Barb çevri- yazı	Değer	Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Barb çevri- yazı	Değer
Ālyf	ا			ا	a, æ	â	Zâd	ض	ض	ض	ض	z	z
Bâj	ب	ب	ب	ب	b	b	Tâj	ط	ط	ط	ط	t	d
Pâj	پ	پ	پ	پ	p	p	Zâj	ظ	ظ	ظ	ظ	ð, z	
Tâj	ت	ت	ت	ت	t	t	Ājn	ع	ع	ع	ع	3	
Sâj	ث	ث	ث	ث	θ	θ, s	Ġajn	غ	غ	غ	غ	γ	
Džim	ج	ج	ج	ج	ǰ	dž	Fâj	ف	ف	ف	ف	f	f
Tšim	چ	چ	چ	چ	tš	tš	Qâf	ق	ق	ق	ق	q, g	
H'âj	ح	ح	ح	ح	h	h', h	Kâf	ك	ك	ك	ك	k	k
Khâj	خ	خ	خ	خ	χ	χ	Gâf	گ	گ	گ	گ	g	g
Dâl	د			د	d	d	Lâm	ل	ل	ل	ل	l	l
Šâl	ذ			ذ	ž	ž	Mûm	م	م	م	م	m	m
Râj	ر			ر	r	r	Nun	ن	ن	ن	ن	n	n
Zâj	ز			ز	z	z	Hâj	ه	ه	ه	ه	h	h
Žâj	ژ			ژ	ž	ž	Wâv	و			و	v, 8	v
Sin	س	س	س	س	s	s	Yâj	ی	ی	ی	ی	y, i'	y
Šin	ش	ش	ش	ش	ʃ	ʃ	Lâm- âlyf	لا			لا	la	la
Sâd	ص	ص	ص	ص	s	s, s							

İranlılar da, Türkler gibi Kuran'la birlikte, İran diline uyum göstermeyen Arapça kelime ve sesleri benimzediler. İranlılar, ا ve ع arasında, ق ile ا arasında, ح ve ه arasında, ط ve ت arasında, ظ ve ز arasında, ص ve س arasında, ض ve ز arasında telaffuzda hiçbir fark gözetmezler. ث ve ذ göstergeleri s ve z olarak okunur, e ve o

ünlüleri yazıda a ve u'dan farklılık göstermediği gibi, ünlü göstergeleri nadiren yazılır. Ünlüler şunlardır: â, â, â, y, i, o, ü, u, ai, au, ai, ui.

Buradaki tabloya Saray Müşaviri BARB tarafından, Viyana'da yayımlanan çevriyazı göstergeleri de eklenmiştir.

FARŞÇA TA'LİK

Gösterge				Değ.	Gösterge				Değ.
Sonda	Ortada	Başta	İzole		Sonda	Ortada	Başta	İzole	
ا			آ	'â	ص	ص	ص	ص	s
ب	:	:	ب	b	ض	ض	ض	ض	z
پ	:	:	پ	p	ط	ط	ط	ط	t
ت	:	:	ت	t	ظ	ظ	ظ	ظ	z
ث	:	:	ث	s	ع	ع	ع	ع	3
ج	:	:	ج	dž	خ	خ	خ	خ	γ
چ	:	:	چ	tš	ف	ف	ف	ف	f
ح	:	:	ح	h'	ق	ق	ق	ق	q
خ	:	:	خ	χ	ک	ک	ک	ک	k
د			د	d	ل	ل	ل	ل	l
ذ			ذ	z	م	م	م	م	m
ر			ر	r	ن	ن	ن	ن	n
ز			ز	z	و			و	w, u
س			س	s	ه	ه	ه	ه	h, t
ش	:	:	ش	š	ی	ی	ی	ی	y, i

Bileşik harfler

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
با	ba	بخ	bχ	بر	br	بش	bš
بھ	bh'r	بھا	bh'ma	بز	bz	بک	bk
بد	bdž	بد	bd	بھر	bhr	بکا	bka
بت	btš	بن	bdh	بھز	bhz	بکھ	bkk
بھ	bh'	بل	blh	بس	bs	بلی	bl

FARSÇA TA'LİK

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
بم	bm	تن	tdh	ث	sš	ص	sr
بمر	bmr	تر	tr	شکم شایه	sk	ض	zr
بے ب	by	ز	tz	ثکا	ska	طر	tr
پا	pa	تھر	thr	مکھ تکھ	skk	ظ	zr
د	pd	تہ	thr	ٹا	sl	ط	th
پدھ	pdh	تیز	thz	ٹلھ	slh	ظ	zh
پر	pr	تس	ts	ٹم ٹم	sm	عہ	³ ah
پز	pz	تٹ	tš	ٹمر	smr	غخ	γh
پھر	p hr	تے تاکا	tk	ٹے ٹی	sy	عبر	³ abr
پھز	phz	تکا	tka	جر بحر	džr	عبر	³ apr
پس	ps	تکھ تکھ	tkk	چر بحر	tšr	عق	⁵ atr
پٹ	pš	ٹا	tl	ح ح	h'r	عق	⁵ asr
پک پک پک	pk	ٹلھ	tlh	خر خر	χr	عق	³ anr
پکا	pka	ٹم ٹم	tm	ج	džm	عیر	³ ayr
پکھ پکھ	pkk	ٹمر	tmr	جھا	džha	عمر	³ ar
پا	pl	تے ٹی	ty	چ	tšm	عبر	⁵ abz
پلھ	plh	ٹا	sa	ح	h'm	عبر	⁵ apz
پن	pın	ٹد	sd	خ	χm	عق	³ atz
پمر	pmr	ٹھ	sdh	خط	χtr	عق	³ asz
پے بی	py	ٹر	sr	ساس	sa	عق	³ anz
ٹا	ta	ٹز	sz	سد	sd	عبر	³ ayz
ٹی	thi	ٹھر	shr	سر	sr	غبر	γbr
تھر	thr	ٹھز	shz	شاش	ša	غبر	γpr
تد	td	ٹس	ss	شر	šr	غہ	γtr

FARSÇA TA'LİK

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
غمر	γsr	کلا	kla	کا	mk	نله	nlh
غمر	γnr	ککم	km	ملک	mlk	نم نم	nm
غیر	γyr	کی	ky	نا	na	نمر	nmr
غمر	γr	لا لا لا	la	نچ	ndž	نمز	nmz
غیر	γbz	لب	lb	نچ	ntš	نئی	ny
غیر	γpz	لپ	lp	نخ	nh'	ها	ha
غمر	γtz	لت	lt	نخ	nχ	هلا	hl
غمر	γsz	لث	ls	نخر	nh'r	هلا	hla
غمر	γnz	لن	ln	نجر	ndžr	هه	hdh
غیر	γyz	لیه	ly	نجر	ntšr	با	ya
غمر	γz	ل	lh	نخر	nχr	یحر	ylir
فر	fr	لد	ld	ند	nd	یحر	yh'z
فر	fz	لد	lz	ند	nz	یه	yd
فر	fm	لر	lr	ندن	ndh	یند	yz
ف	fh	لز	lz	نر	nr	ین	ydh.
فی	fy	کک	lk	نر	nz	یریر	yr
قر	qr	لم	lm	نهر	nhr	یزیز	yz
قر	qz	لله	llh	نهر	nhz	یهر	yhr
ق	qm	لی	ly	نه	ns	یهر	yhz
قلک	qlk	ما	ma	نش	nš	یه	ys
ق	qs	مهر	mbr	نمک	nk	یش	yš
قی	qy	مد	md	نکا	nka	یکیک	yk
کا	ka	مز	mz	نک	nkk	یکک	ykk
کل کل	kl	مظ	mz	نا	nl	یے	yy

Ta'lik yazısında kelimeler aşağı doğru inen basamaklar şeklinde yazılır. Bu yüzden matbaa harfleri 10 sıraya dökülür: örneğin, .

Tanınmış Arapça ifade الرحمن الرحيم *bismî 'llâhî 'rreḥmânî 'rreḥîmî* "Acıyan ve esirgeyen Allah'ın adıyla" şu şekilde dizilir:

1. sıra, م 1. sıra, — 4. sıra, بسم
1. sıra, لله 1. sıra, * 1. sıra, الرحمن
2. sıra, ح 2. sıra, ر 2. sıra, * 1. sıra, الرحمن
3. sıra
4. sıra, يم 2. sıra, ح 2. sıra, ر 2. sıra, * 1. sıra, الرحمن
sıra

* işareti, harfin yazı hizasının altında yazıldığını belirtir. Noktalar ve okuma işaretleri yine aynı şekilde sıralara göre düzenlenir ve harfin yanına konur.

Son harf, tüm kelimenin satır düzenini belirler. Burada, bazı istisnalar dışında, harflerin konumuyla ilgili şu genel kural geçerlidir:

1. sıranın harfleri:

مت کا عربی فی مد الله به کلام فرح حره کا
فاه رما ز حو ل ل ا ن م ک ر کم جها بر ملک
ک ک س ر و م س س ی ی ن خ
طر به

2. sıranın harfleri:

ح ر ع ج ف ن م ح ط ا م ن س ع د ل م ا
م ت ک ب ی ی ، ح ا ک ا م ر ق ن ن ش
ک ل ن ی ذ ب ا ک ل ن د ک ن ی د ی ا ع ا ک آ
ح ح د ب ب ل ی ت ر م د ن د ه ر ح ر ک
ل ر ف ا ن خ س ن ص

3. sıranın harfleri:

ن و د ب ر ن د ک ا ن ر ن م ا ض ر ی م ن
ع د ف ر ط ا م ن ن م ن ع م ر س ن

4. sıranın harfleri:

ح د ا ف ن م ش ر س

5. sıranın harfleri:

خ ش س

Ayrıca yukarıdaki göstergelerin birçoğu farklı sıralarda da yazılabilir; örneğin, aslında 2. sırada yazılması gereken göstergesi yanına eklenen noktalar yüzünden 3. sıraya yazılır. Satırları doldurmak için — göstergesinden faydalanılır (aslında s). Örneğin سا, شد, شر, بسم yerine بسم یا, شد, شر, بسم yazılır. Ayrıca فی yerine ف kullanılır; örneğin فی yerine ف. Ancak geniş göstergesi bölünmüşse, sadece estetik açıdan kullanılır (örn., علی yerine علی).

Müslüman yazılarının bir özelliği, yılın *senet* "sene" yazısının üzerine yazılmasıdır: örneğin, ¹²⁹⁷ senet "sene 1297" (hicri takvime göre).

İlk harfin noktaları bir sonraki harfin noktalarıyla birleştirilir; örneğin, گفت yerine گفت "diyor".

Bir kelimeyi (özel isimler vs.) boşluklu dizmek yerine kelimenin üzerine bir çizgi eklenir; örneğin, در ویناه *dêr wi-yênâh* "Viyana'da". Ayrıca Ta'lik yazıda çok sayıda bileşik gösterge vardır.

AFGANCA NESHÎ

Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Sonda	Ortada	Başka	İzole	Değer
ا			ا	ünlü	ش	ش	ش	ش	š
ب	ب	ب	ب	b	پ	پ	پ	پ	š, χ'
پ	پ	پ	پ	p	ص	ص	ص	ص	ɬ
ت	ت	ت	ت	t	ض	ض	ض	ض	z
ث	ث	ث	ث	t̪	ط	ط	ط	ط	d
ج	ج	ج	ج	θ	ظ	ظ	ظ	ظ	ð
چ	چ	چ	چ	ts	ع	ع	ع	ع	ʒ
خ	خ	خ	خ	dz	غ	غ	غ	غ	ɣ
ح	ح	ح	ح	dʒ	ف	ف	ف	ف	f
ج	ج	ج	ج	dʒ	ق	ق	ق	ق	q
چ	چ	چ	چ	tʃ	ك	ك	ك	ك	k
خ	خ	خ	خ	h	ك	ك	ك	ك	g
ح	ح	ح	ح	χ	ن	ن	ن	ن	n̄
ج	ج	ج	ج	d	ل	ل	ل	ل	l
چ	چ	چ	چ	d̪	م	م	م	م	m
خ	خ	خ	خ	ð	ن	ن	ن	ن	n
ح	ح	ح	ح	r	پ	پ	پ	پ	n̄
ج	ج	ج	ج	r̪	ه	ه	ه	ه	h
چ	چ	چ	چ	z	و	و	و	و	v
خ	خ	خ	خ	ʒ, ɣ	ء	ء	ء	ء	a
ح	ح	ح	ح	ʒ	ی	ی	ی	ی	y
س	س	س	س	s					

Ünlüler

ā, a, ā, ē, i, i, o, u, ū, ai, au.

HİNTÇE NESHÎ

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ا	a	او	au	ج	dž	ت	t	م	m	خ	χ
آ	ā	ژ	ɾ	جه	džh	ته	th	ی	y	ق	q
ای	ē	ك	k	چ	dždž	د	d	ر	r	ط	ṭ
ا	i	كه	kh	نچ	n	ده	dh	ل	l	ظ	ḏ
ای	ī	ك	g	ت	t	ن	n	و	w	ص	s
او	o	كه	gh	ته	th	پ	p	س	s	ض	z
ا	u	ك	gg	ت	ḏ	په	ph	ش	š	ث	θ
او	ū	نك	n	ته	dh	ب	b	ع	ʕ	ذ	ḏ
آن	ā	چ	tš	ث	ḏḏ	به	bh	غ	ɣ	ز	z
ای	ai	چه	tšh	ن	ṇ	ب	bb	ح	h	ف	f

Kuran'ın yayılmasıyla birlikte, Arap yazısı Hintlilere de ulaştı. Müslümanlığı benimseyen Hintliler Arap yazısını kendi dilleri, bilhassa Urdu ve Sindhi dili için kullanmaya başladılar. Arap alfabesinin Hint dillerinin seslerini ifade etmeye yeterli olmaması, bu alfabenin ilave noktalar ve birleştirmeler yardımıyla zenginleştirilmesine sebep olmuştur.

Sanskritçenin bütün Hint lehçelerine yayılmış sesleri dışında Sindhi dilinde (eski bir Prakrit dili) dört ek ses vardır. Bu seslerin Devanagari yazı-

sında da kendilerine has yazılış biçimleri yoktur; burada da noktalar yardımıyla ifade edilirler: ग gg ज्ञ dždž उ ḏḏ ब bb, bu göstergeler, vurgu, uzatma ve seslerin sert okunması şeklinde belirgin telaffuz edilirler ve gga, dždža veya gdža, ɾa, ḏḏa, bba seslerini alırlar.

Hint dillerinde Kuran'la birlikte yer eden Arapça kelimeler olduğu için, Devanagari yazısında da yabancı kelimeleri belirtmek için benzer seslere noktalar ilave edilerek, özel göstergeler oluşturuldu:

फ़ फ़ ज़ ज़ ङ ङ स स ष ष थ थ द द ध ध घ घ ञ ञ ण ण

MALAYCA NESHİ

Ad	İzole	Sonda	Ortada	Başta	Değer	Ad	İzole	Sonda	Ortada	Başta	Değer
Alif	ا	ا			a, e	La, lam	ل	ل	ل	ل	l
He	ه	ه	ه	ه	h	Sa, sin	س	س	س	س	s
Ya	ی	ی	ی	ی	i, e, i	Tsa	ث	ث	ث	ث	θ
Wa, waw	و	و			u, o, w	H'a	ح	ح	ح	ح	h
Ka, kaf	ك	ك	ك	ك	k	Kha	خ	خ	خ	خ	χ
Ga	گ	گ	گ	گ	g	Zal	ز	ز	ز	ز	ð
Na	ن	ن	ن	ن	n	Za	ز	ز	ز	ز	z
Ksa	چ	چ	چ	چ	ks, tš	Šim	ش	ش	ش	ش	š
Dža, džim	ج	ج	ج	ج	ž, dž	Sad	ص	ص	ص	ص	s
No	ن	ن	ن	ن	n	Dlad	ض	ض	ض	ض	dl, l
Ta	ت	ت	ت	ت	t	Ṭa	ط	ط	ط	ط	ṭ
Da, dal	د	د	د	د	d	Tla	ظ	ظ	ظ	ظ	tl, l
No, nun	ن	ن	ن	ن	n	Ain	ع	ع	ع	ع	a, e, ʿ, i, o, u
Pa	پ	پ	پ	پ	p	Rhain, ʿain	غ	غ	غ	غ	ɣ
Ba	ب	ب	ب	ب	b	Fa	ف	ف	ف	ف	f, p
Ma, mim	م	م	م	م	m	Kaf	ق	ق	ق	ق	q
Ra	ر	ر	ر	ر	r						

Malaylar İslamiyeti kabul ettikten sonra Arapça yazı göstergelerini benimsediler ve bunlara noktalar ekleyerek ilave göstergeler yarattılar (FAVRE, Grammaire de la langue malais). Yazı Arapçada da olduğu gibi, sağdan sola yazılır.

Okuma işaretleri şunlardır:
بارس داتس bāris-di-ātas, a, e,

بارس دباوه bāris-di-bāwah, i, e,
بارس دهداث bāris-di-hadāpan, u, o,
veya دژم džesm ya da džazam, sü-
kunlu okunması,
مد medd veya مدده meddah, ā,
تشديد teşdid, çift okunması,
وصله weslah, ünlü düşmesi,
همزه hamzah, sert okunması ve
انکا anka, kelimenin çift okunmasıdır.

TATAR YAZILARI

Uygurlar ya da Doğu Türkleri, 7. yüzyılda Süryani misyonerler sayesinde Hristiyanlıkla tanıştılar ve böylece Süryani yazısını benimsediler.

Müslümanlığı kabul ettiklerinde bile, bu yazıyı korudular ve ܐܠܗܐ için kendi göstergelerini geliştirdiler. Kuran'la birlikte Arap yazısı yaygınlaştı ve Süryani yazısı zamanla unutuldu.

Süryani yazısının kullanıldığı zamanlarda, Müslüman yazarların da bahsettiği geniş bir literatürün oluşmuş olduğu zannedilmekle birlikte,

bu eserlerden çok azı günümüze kadar korunabilmiştir.

Kalmukça¹, Moğolca, Mançu gibi diğer Tatar yazı türlerinin temelinde yine Süryani-Uygur yazısı yatar. Bu yazıların dikey olarak, yukarıdan aşağıya doğru yazılan sütun-satırları bizim satırlarımızdan farklıdır.

Estrangelo yazısında da belirttiğimiz gibi bu tip sütun kullanımı Süryani yazısının bir özelliğidir; LENORMANT (Essai II 50 ff) bunu tarihsel açıdan kanıtlamıştır. Burada yer alan alfabe VÁMBÉRY'den alınmıştır.

UYGUR YAZISI

Sonda	Ortada	Başta	Değer	Sonda	Ortada	Başta	Değer	Sonda	Ortada	Başta	Değer
𐰀	𐰁	𐰂	a, e	𐰃	𐰄	𐰅	m	𐰆	𐰇	𐰈	ş
𐰉	𐰊	𐰋	i, y	𐰌	𐰍	𐰎	l	𐰏	𐰐	𐰑	v, u
𐰒	𐰓	𐰔	o, u, ö, ü	𐰕	𐰖	𐰗	r	𐰘	𐰙	𐰚	h, ܐ
𐰛	𐰜	𐰝	n	𐰞	𐰟	𐰠	t, d	𐰡	𐰢	𐰣	3, ܐ
𐰤	𐰥	𐰦	b, p, f, v	𐰧	𐰨	𐰩	i, y	𐰪	𐰫	𐰬	h, ܐ
𐰭	𐰮	𐰯	k, g	𐰰	𐰱	𐰲	tş, dž	𐰳	𐰴	𐰵	
𐰶	𐰷	𐰸	k, ɣ	𐰹	𐰺	𐰻	s, z	𐰼	𐰽	𐰾	

MOĞOLCA

Kalmukça				Değ.	Moğolca			Değ.
Sonda	Ortada	Başta	İzole		Sonda	Ortada	Başta	
ᠠ	ᠠ	ᠠ	ᠠ	a	ᠠ	ᠠ	ᠠ	a
ᠡ	ᠡ	ᠡ	ᠡ	e	ᠡ	ᠡ	ᠡ	e
ᠢ	ᠢ	ᠢ	ᠢ	i	ᠢ	ᠢ	ᠢ	i
ᠣ	ᠣ	ᠣ	ᠣ	o	ᠣ	ᠣ	ᠣ	o
ᠤ	ᠤ	ᠤ	ᠤ	u	ᠤ	ᠤ	ᠤ	u
ᠥ	ᠥ	ᠥ	ᠥ	ö	ᠥ	ᠥ	ᠥ	ö
ᠦ	ᠦ	ᠦ	ᠦ	ü	ᠦ	ᠦ	ᠦ	ü
ᠨ	ᠨ	ᠨ	ᠨ	n	ᠨ	ᠨ	ᠨ	n
ᠪ	ᠪ	ᠪ	ᠪ	b	ᠪ	ᠪ	ᠪ	b
ᠫ	ᠫ	ᠫ	ᠫ	p	ᠫ	ᠫ	ᠫ	p
ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	χ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	χ
ᠭ	ᠭ	ᠭ	ᠭ	g (a. o. u)	ᠭ	ᠭ	ᠭ	γ
ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	k	ᠬ	ᠬ	ᠬ	k
ᠭ	ᠭ	ᠭ	ᠭ	g (c. i, ü)	ᠭ	ᠭ	ᠭ	g
ᠮ	ᠮ	ᠮ	ᠮ	m	ᠮ	ᠮ	ᠮ	m
ᠯ	ᠯ	ᠯ	ᠯ	l	ᠯ	ᠯ	ᠯ	l
ᠷ	ᠷ	ᠷ	ᠷ	r	ᠷ	ᠷ	ᠷ	r
ᠲ	ᠲ	ᠲ	ᠲ	t	ᠲ	ᠲ	ᠲ	t
ᠳ	ᠳ	ᠳ	ᠳ	d	ᠳ	ᠳ	ᠳ	d
ᠶ	ᠶ	ᠶ	ᠶ	y	ᠶ	ᠶ	ᠶ	y
ᠳ	ᠳ	ᠳ	ᠳ	ts	ᠳ	ᠳ	ᠳ	ts
ᠳ	ᠳ	ᠳ	ᠳ	dz	ᠳ	ᠳ	ᠳ	dz
ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	s	ᠰ	ᠰ	ᠰ	s
ᠱ	ᠱ	ᠱ	ᠱ	ş	ᠱ	ᠱ	ᠱ	ş
ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	w	ᠰ	ᠰ	ᠰ	w

GALİK

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ᠠ	a	ᠠᠤ	au	ᠭᠠ	ga	ᠬᠠ	ᠬa	ᠮᠠ	pa	ᠰᠠ	sa
ᠡ	ā	ᠡᠤ	ā	ᠭᠠᠨ	gha	ᠳᠠ	ᠳa	ᠮᠠᠨ	pha	ᠱᠠ	ša
ᠢ	i	ᠢᠤ	aḥ	ᠨᠠ	na	ᠳᠠᠬᠠ	ᠳha	ᠮᠠᠨ	ba	ᠱᠠ	ša
ᠣ	ī	ᠣᠤ	ī, ri	ᠲᠠ	tša	ᠨᠠ	na	ᠮᠠᠨ	bha	ᠬᠠ	ha
ᠤ	u	ᠤᠤ	ū, rī	ᠲᠠᠬᠠ	tšha	ᠳᠠ	ta	ᠮᠠ	ma	ᠬᠠ	ksa
ᠥ	ū	ᠥᠤ	l, li	ᠳᠠ	dža	ᠳᠠ	tha	ᠮᠠ	ra	ᠠ	<i>durak-lama</i>
ᠦ	e	ᠦᠤ	ī, lī	ᠳᠠᠬᠠ	džha	ᠳᠠ	da	ᠮᠠ	la	ᠠ	<i>nokta</i>
ᠠᠢ	ai	ᠠᠢᠤ	ka	ᠨᠠ	na	ᠳᠠᠬᠠ	dha	ᠮᠠ	ya		
ᠠᠣ	o	ᠠᠣᠤ	kha	ᠳᠠ	ᠳa	ᠮᠠ	na	ᠮᠠ	wa		

İmparator CENGİZ HAN sayesinde Süryani-Uygur yazısı Moğollara da ulaştı ve onlar tarafından benimsendi. Bu yazıyı Moğolcaya uyarlamak için çok fazla değişiklik gerekmiyordu. Kalmukça adı verilen Batı Moğol yazısıyla *Akšar* adı verilen Doğu Moğol yazısı arasındaki fark, işte bu değişikliklerde yatar. KUBİLAY HAN'ın, SA-ADŽA BANDIDA adlı lamayı Moğolistan'da Budizmi yayması için Tibet'ten kendi ülkesine getirtmesinden sonra, Doğu Moğol yazısına bazı eklemeler yapıldı. Her ne kadar Budist kutsal kitapları Tibet dilinde yazılmış olsalar da, Moğollar Hint dininin yayılmasıyla birlikte yeni kelimelerle zenginle-

şen dillerini kendi yazılarına uyarlamayı seçtiler. Birleştirmeler ve okuma işaretleri ekledikleri yazılarına *Galik* adı verilir.

1599 yılında Moğol yazısı İmparator TAITSU-TERGİ'nin emriyle yazmanlarından biri: ERDENİ-BAKŞI (değerli bilgin) ve GAGAI DŽARGUTSI tarafından Mancu diline de uyarlandı ve alfabe, yine hükümdarın emri doğrultusunda, 1641 yılında DAKHAI BAKKHI tarafından eklenen çengel ve noktalarla zenginleştirildi. *k'h, g'h, x'h, tšh, džh, ts, dz, ž* ve *i* sesleri Çince'dir. Noktalama işaretleri olarak, kısa duraklamalarda ʹ işaretinden faydalanılır, ʹʹ işaretini nokta görevi görür.

MANÇU YAZISI

İzole	Başta	Ortada	Sonda	Değer	İzole	Başta	Ortada	Sonda	Değer
ᡤ	ᡤ	ᡤ	ᡤ	a	ᡤ	ᡤ	ᡤ	ᡤ	s
ᡥ	ᡥ	ᡥ	ᡥ	e	ᡥ	ᡥ	ᡥ	ᡥ	dz
ᡦ	ᡦ	ᡦ	ᡦ	i	ᡦ	ᡦ	ᡦ	ᡦ	ts
ᡨ	ᡨ	ᡨ	ᡨ	o	ᡨ	ᡨ	ᡨ	ᡨ	š
ᡩ	ᡩ	ᡩ	ᡩ	u	ᡩ	ᡩ	ᡩ	ᡩ	ž
ᡪ	ᡪ	ᡪ	ᡪ	ā	ᡪ	ᡪ	ᡪ	ᡪ	t
ᡫ	ᡫ	ᡫ	ᡫ	n	ᡫ	ᡫ	ᡫ	ᡫ	d
ᡬ	ᡬ	ᡬ	ᡬ	k	ᡬ	ᡬ	ᡬ	ᡬ	tš
ᡭ	ᡭ	ᡭ	ᡭ	g	ᡭ	ᡭ	ᡭ	ᡭ	tšh
ᡮ	ᡮ	ᡮ	ᡮ	χ	ᡮ	ᡮ	ᡮ	ᡮ	dž
ᡯ	ᡯ	ᡯ	ᡯ	k'	ᡯ	ᡯ	ᡯ	ᡯ	džh
ᡰ	ᡰ	ᡰ	ᡰ	g'	ᡰ	ᡰ	ᡰ	ᡰ	l
ᡱ	ᡱ	ᡱ	ᡱ	χ'	ᡱ	ᡱ	ᡱ	ᡱ	r
ᡲ	ᡲ	ᡲ	ᡲ	kh	ᡲ	ᡲ	ᡲ	ᡲ	m
ᡳ	ᡳ	ᡳ	ᡳ	gh	ᡳ	ᡳ	ᡳ	ᡳ	y
ᡴ	ᡴ	ᡴ	ᡴ	χh	ᡴ	ᡴ	ᡴ	ᡴ	v
ᡵ	ᡵ	ᡵ	ᡵ	b	ᡵ	ᡵ	ᡵ	ᡵ	f
ᡶ	ᡶ	ᡶ	ᡶ	p	ᡶ	ᡶ	ᡶ	ᡶ	

Bileşik harfler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ᡤᡥ	bi	ᡤᡦ	ki	ᡤᡨ	mo	ᡤᡩ	il	ᡤᡪ	ai	ᡤᡫ	au
ᡥᡥ	bo	ᡥᡦ	ku	ᡥᡨ	mü	ᡥᡩ	rl	ᡥᡪ	ei	ᡥᡫ	ua
ᡦᡥ	bü	ᡦᡦ	ma	ᡦᡨ	gk	ᡦᡩ	ml	ᡦᡪ	oi	ᡦᡫ	ue
ᡨᡥ	bu	ᡨᡦ	me	ᡨᡨ	gg	ᡨᡩ	re	ᡨᡪ	ui	ᡨᡫ	i
ᡩᡥ	pi	ᡩᡦ	mi	ᡩᡨ	al	ᡩᡩ	ye	ᡩᡪ	üi		

K, g, χ, t ve d sesleri a, o, u ünlülerinden önce boğazsıl ve boğazsıl-dişsil telaffuz edilirken, aynı sesler e, u, i ünlülerinden önce damaksıl ve

dişsil telaffuz edilir. Bu harfler birinci durumda k, g, χ, t, d seslerini, ikinci durumda ise k', g', χ', t, d seslerini alırlar.

HİNT YAZILARI

Hint yazılarının en önemli özellikleri, sesçil göstergelerinin zenginliği, kendilerine özgü ünlü tanımlaması ve sayılama sistemidir. Sayılama sistemi Araplar tarafından da benimsenmiş ve onların sayesinde Avrupa'ya yayılmıştır.

Bilinen Hint yazılarının en eskisi, İÖ 3. yüzyıldan kalma, *Magadhi*¹ yazısı, bütün Hint yazılarının atası olarak görülür. *Devanagari*² yazısı, Magadhi yazısında var olmayan göstergeler de içerir. Veda kitaplarının³ yazısının, birçok farklı yazı türü birleştirilerek yaratılmış olduğu kabul edilir. İnsan gelişiminin basitten karmaşığa doğru ilerlediği gerçeğini de göz önünde bulundursak, bu sonuç çok mantıklıdır.

Kuzeybatı Hindistan yazıları, *Sindhi*⁴ ve *Multani*⁵, Kenan yazıları gibi ünlü içermeyen dizgelerle yazılır. Göstergelerinin formları Ortaçağ Pers yazılarına benzerlik gösterirken, bazı Devanagari göstergelerinin ilk biçimlerini de açıkça belli ederler. İşte bu sebeplerden dolayı bu yazılar özellikle paleografik önem taşırlar.

*Dravid*⁶ ve *Malayalam* yazılarında orijinal şekillerle karşılaşmamız, geçmişte doğu, batı, kuzey ve güneyde birçok farklı Hint kültür merkezi ve bununla bağlantılı olarak birçok farklı yazı türü oluşmuş olduğunun bir kanıtıdır. Arilerin, Batıdan Hindistan'a yayıldıklarını ve yerel halkı bo-yunduruk altına aldıklarını göz önünde bulundurarak, yazıların gelişimini de bu coğrafi yönde araştırmamız gerekir.

Devanagari adı verilen Brahman⁷ yazısı, bu dil ve yazı karışımının doruk noktasını temsil eder. Budizm İÖ 5. yüzyılda meydana çıkmış ve bir süre Brahmanizmin gerilemesine neden olmuştur. Fakat bu din 4. ve 5. yüzyılda Seylan ve Çin hindi'ne kadar gerilemiştir. Budist din kitaplarının yazısı Pali⁸, halk dilinden birçok öğe barındırdığı gibi, Brahman din kitaplarının yazısı Devanagariden çok farklı göstergeler içerir. Bu yazı için benzer seslerin bir araya getirildiği yeni dil bilgisine göre uyarlanmış bir dizge kullanılır. Eski dizge bilinmemektedir.

KÂBİL YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
ᳵ	a	ᳶ ᳷ ᳸	tṣa	ᳺ	ta	᳠ ᳡	ya
ᳶ	i	᳹ ᳺ ᳻ ᳼	tṣha	᳻ ᳼	tha	᳢	ra
᳷	u	᳽ ᳾ ᳿ ᳺ	dṣa	᳽ ᳾	da	᳣	la
᳸	e	ᳶ	dṣha	᳽ ᳾	dha	᳢	va
᳹	o	ᳶ	ṛa	᳽ ᳾	na	᳤ ᳥ ᳦ ᳧	sa
ᳺ	ā	ᳶ	ṭa	᳽ ᳾	pa	᳠	ṣa
᳻	ka	ᳶ	ṭha	᳽ ᳾	pha	᳣	ṣa
᳼ ᳽ ᳾	kha	ᳶ ᳷ ᳸	ḍa	᳽ ᳾	ba	᳽ ᳾	ha
᳽	ga	ᳶ	ḍha	᳽ ᳾	bha		
᳾	gha	ᳶ	ṇa	᳽ ᳾	ma		

Bileşik harfler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ᳶ	ko	ᳶ	tṣa	ᳶ	phsa	ᳶ	yu	ᳶ	rā	ᳶ	ṣi
ᳶ	ku	ᳶ	tra	ᳶ	bu	ᳶ	yā	ᳶ	li	ᳶ	ṣo
ᳶ	khsa	ᳶ	tro	ᳶ ᳶ	bhra	ᳶ	re	ᳶ	lu	ᳶ	ṣwa
ᳶ	tṣu	ᳶ	di	ᳶ	mā	ᳶ	ri	ᳶ	wi	ᳶ ᳶ	ṣka
ᳶ	tṣhe	ᳶ	dhi	ᳶ	me	ᳶ	rta	ᳶ ᳶ	ha	ᳶ	ṣṭa
ᳶ	ṭhi	ᳶ ᳶ	ni	ᳶ	mi	ᳶ ᳶ	rdha	ᳶ	sā	ᳶ	stra
ᳶ	tta	ᳶ	pi	ᳶ	mo	ᳶ ᳶ	rma	ᳶ	se	ᳶ ᳶ	sta
ᳶ	tā	ᳶ	pu	ᳶ ᳶ	mu	ᳶ	rmi	ᳶ ᳶ	si	ᳶ	spa
ᳶ ᳶ	ti	ᳶ	pra	ᳶ	mā	ᳶ ᳶ	rwa	ᳶ ᳶ	syā		
ᳶ	to	ᳶ	pā	ᳶ	ye	ᳶ	rṣ	ᳶ	ṣe		

Yazıtlarda ve sikkelerde karşımıza çıkan bu yazı, miladi takvimin ilk yıllarında Kâbil'de kullanılmıştır. Kâbil yazısı, ünlü tanımlaması ve göstergelerinin sayısı açısından Hint yazılarına benzerlik gösterir. Bu dizgenin Kâbil'de, Hintçe sözcükleri yazmak için kullanılmış olması, Kâbil ve Hint yazılarının benzerliğinin sebebi olabilir. Ancak bu yazının sağdan sola doğru yazılması Hint yazısının prensibine ters düşer. Ayrıca göstergelerin şekillerine de bilinen başka herhangi bir alfabede rastlamıyoruz. Hint alfabe-

sinde kullanılan benzer göstergelerin tamamen farklı sesleri ifade etmeleri, bu yazının Hint yazısından türemiş olmadığına bir kanıttır.

Bu yazıyı, aynı tarihlerde kullanılmış olan Magadhi yazısıyla karşılaştırsak, şu farklılıkları örnek olarak gösterebiliriz: + Kâbil yazısı *tha*, Magadhi yazısı *ka*; ᳠ Kâbil yazısı *ya*, Magadhi yazısı *ga*; ᳵ Kâbil yazısı *a*, Magadhi yazısı *kha*. Buna karşın, Pali yazısında bulunan ᳠ ṣa göstergesi, Kâbil yazısındaki ᳶ ṣa göstergesinden türetilmiş olabilir.

SİNDHİ VE MULTANİ YAZILARI

Sindhi		Multani		Sindhi		Multani		Sindhi		Multani	
Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ᳵ	a	ᳶ	a	᳚	ña, rña			ᳶ	pha	ᳶ	pha
᳷	i	᳸	i	᳚	ṭa			᳷	ba	᳷	ba
᳹	u	ᳺ	u	᳛	ṭha			᳹	bha	᳹	bha
᳼	ka	᳽	ka	᳜	ḍa	᳞	ḍa	᳼	ma	᳼	ma
᳾	kha	᳿	kha	᳝	ṇa	᳞	ṇa	᳾	ya	᳾	ya
᳿	ga	ᳺ	ga	᳞	ta	᳚	ta	᳿	ra	᳿	ra
ᳺ	gha	᳻	gha	᳟	tha	᳟	tha	ᳺ	la	ᳺ	la
᳼	tṣa	᳽	tṣa	᳠	ḍa	᳠	ḍa	᳼	va	᳼	va
᳾	tṣha	᳽	tṣha	᳡	dha	᳡	dha	᳾	sa	᳾	sa
᳼	dṣa	᳼	dṣa	᳢	na	᳢	na	᳼	ha	᳼	ha
᳾	dṣha	᳼	dṣha	᳣	pa	᳣	pa	᳾	tra	᳾	tra

Bu yazı türlerinin çok önemli iki özelliği vardır: Birincisi, bu yazılarda, Sami yazılarında olduğu gibi, kelime ortasındaki ünlüler yazılmaz (örneğin, Sindhi *ᳵᳶ᳚* *tuhidžo*). İkincisi, göstergeler hem Sami yazısına şekil benzerliği gösterir, hem de Pali yazısına benzemeyen göstergeler, Devanagari yazısında da kullanılır (᳚ göstergesi Pehlevi sikkelerinde de aynı ses değerini taşır; ᳶ göstergesi Arami yazısındaki ᳶ göstergesi ile eşdeğerlidir; ᳶ, Fenike yazısındaki ᳶ ᳶ şeklini, ᳶ ise yine Fenike yazısındaki ᳶ ᳶ göstergesini anımsatır). Ayrıca Devanagarinin, yazıtlar haricinde kullanılan şekillerinde Sindhi ve Multani göstergeleriyle bazı benzerlikler vardır: Devanagari *ᳶ* *ka*, Multani *᳚*; Devanagari *ᳶ* *kha* (yazıtlarda *ᳶ*), Sindhi *ᳶ* *gha*. Devanagari *ᳶ*, yazıtlarda kullanılan *ᳶ* şeklinden veya Sindhi *ᳶ* *ga* göstergesinden türemiş olabilir. Devanagari *ᳶ* *tṣha*, Sindhi *ᳶ* *tṣha* göstergesidir; fakat yazıtlarda *ᳶ* *tṣha* gös-

tergesi, Devanagari *ᳶ* *la* göstergesine benzer. Devanagari *ᳶ*, Sindhi *ᳶ* (yazıtlarda *ᳶ* *ṇa*); Devanagari *ᳶ*, Sindhi *ᳶ* (yazıtlarda *ᳶ*); Devanagari *ᳶ* *p*, Sindhi *ᳶ* (yazıtlarda *ᳶ*).

Sindhi ve Multani yazılarındaki bu farklılıklar, basit bir benzerliğin söz konusu olmadığını kanıttır. Sindhi yazısında *ᳶ* *tṣa* sesini. Multani yazısında *ᳶ* *ra* sesini temsil eder. ᳶ Sindhi yazısında *ᳶ* *tha*, ᳶ Multani yazısında *ᳶ* *pha* sesini alır. Multani *ᳶ* *tṣha* göstergesi, Sindhi *ᳶ* *tṣa* göstergesine çok benzer.

Ari kabileler kuzeyden göç ettiklerinden, Kuzey Hindistan yazılarının Veda yazısının temelini oluşturduğunu düşünebiliriz. Hindistan yarımadasında, Budizmin yanında Magadhi yazısının yayılmasıyla, yerel yazı ikinci plana itildi. Göstergelerinin zenginliği ve kesin imla kuralları, bu yazının tercih edilmesine sebep oldu. Halkın yeğlediği yerel yazı, ilmi yazılarda yerini Devanagari yazısına bıraktı.

GUCARATİ YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
અ ં	a	ઑ ં	o	છ	t̥sha	ભ	ṇa	ફ	pha	વ	va
ઁ ં	ā	ઐ ં	au	ઘ	d̥ža	ટ	ta	બ	ba	સ	sa
ઈ	i	ખ	ka	જ	d̥zha	થ	tha	ભ ં	bha	શ	śa
ઉ	u	ઘ	kha	ઙ	ṭa	દ	da	મ	ma	હ	ha
ઊ	ū	ગ	ga	ઙ	ṭha	ધ	dha	ય	ya	ર	ra
ઋ	r̥	ઘ	gha	ડ	ḍa	ન	na	ર	ra		
ૃ	e	વ	t̥ša	ઢ	ḍha	પ	pa	લ	la		

Bileşik harfler

કા	kā	કુ	t̥shu	કુ	ḍu	કુ	dū	મુ	mū	શા	śā
કુ	ku	કુ	t̥shū	કુ	ḍū	કુ	dhā	યા	yā	શુ	śu
કુ	kū	ઘ	d̥žā	ઘ	ḍhā	કુ	dhu	યુ	yu	શુ	śū
ખા	khā	ઘ	d̥žā	ઘ	ḍhu	કુ	dhū	યુ	yū	હા	hā
ખુ	khu	ઘ	d̥žu	ઘ	ṇā	કુ	nā	રા	rā	હુ	hu
ખુ	khū	ઘ	d̥žū	ઘ	ṇu	કુ	nu	રુ	ru	હુ	hū
ગા	gā	ઘ	d̥žhā	ઘ	ṇū	કુ	nū	રુ	rū	ક્રા	kra
ગુ	gu	ઘ	d̥žhu	ઘ	tā	કુ	pā	લા	lā	પ્યા	phyā
ગુ	gū	ઘ	d̥žhū	ઘ	tu	કુ	pu	લુ	lu	ક્ષા	kṣā
ઘા	ghā	ઘ	tā	ઘ	tū	કુ	bā	લુ	lū	ક્ષા	kṣā
ઘુ	ghu	ઘ	ṭu	ઘ	tra	કુ	bu	વા	va		
ઘુ	ghū	ઘ	tū	ઘ	thā	કુ	bū	વુ	vu		
ત̥શા	t̥šā	ઘ	ṭhā	ઘ	thu	કુ	bhā	વુ	vū		
ત̥શુ	t̥šu	ઘ	ṭhu	ઘ	thū	કુ	bhu	સા	sā		
ત̥શુ	t̥šū	ઘ	ṭhū	ઘ	dā	કુ	mā	સુ	su		
ત̥શા	t̥shā	ઘ	dā	ઘ	du	કુ	mu	સુ	sū		

Ünlüler: ૫ ka, ૫ kā, ૫ ki, ૫ kī, ૫ ku, ૫ kū, ૫ ke, ૫ ko, ૫ kau, ૫ kā, ૫ ark.

Gucarati yazısının, Gucarat'ta bulunan Gupta Hanedanlığı¹⁰ yazıtları ile herhangi bir akrabalığı yoktur; fakat bu yazı *Sindhi* yazısı ile *Devanagari* yazısı arasında bir ara aşama özelliği taşır. Bu aşamada birçok gösterge henüz kullanılmıyor (örn., *ṇ*, *ṇ*), birçok gösterge birleştirilmiyor ve sadece ünlü

yoksa yan yana yazılıyordu (örn., *સવર્ગમ* *swargmā*, Sanskritçe *वर्गस्थ* *swargastha*), ancak, Devanagari yazısındaki gibi, bazı ünlü göstergeleri kullanılıyordu. LEPSIUS tarafından yayımlanan alfabe *ī, ū, ai, au, ṇa, ṇa, śa* ses birimleri için Devanagari göstergeleri kullanılmış ve ayrıca içine alınmıştır.

SİH YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ਅ	a	ਐ	au	ੜ	džha	ਦ	da	ਰ	ra	ਰੁ	rha
ਆ	ā	ਕ	ka	ਏ	ña	ਧ	dha	ਲ	la	ਲੁ	lha
ਇ	i	ਖ	kha	ਟ	ṭa	ਨ	na	ਵ	va	ੜ	rha
ਈ	ī	ਗ	ga	ਠ	ṭha	ਪ	pa	ੜ	ṛa	ਸ	ś
ਉ	u	ਘ	gha	ਡ	ḍa	ਫ	pha	ਸ	sa	ਜ	z
ਊ	ū	ਙ	ṅa	ਢ	ḍha	ਬ	ba	ਹ	ha	ਲ	la
ਏ	e	ਚ	tṣa	ਲ	ṇa	ਭ	bha	ਯ	gya	ੜ	tr
ਐ	ai	ਛ	tṣha	ਤ	ta	ਮ	ma	ਨ	nha		
ਓ	o	ਜ	džha	ਥ	tha	ਯ	ya	ਮ	mha		

Ünlüler: ਕਾ k̄a, ਕਿ k̄i, ਕੀ k̄i, ਕੁ k̄u, ਕੂ k̄ū, ਕੇ ke, ਕੈ kai, ਕੌ ko, ਕੌ kau, ਕ̄ k̄a, ਕ੍ ਕ੍ṛa.

Rakamlar: ੧ 1, ੨ 2, ੩ 3, ੪ 4, ੫ 5, ੬ 6, ੭ 7, ੮ 8, ੯ 9.

Gurmukhi adı verilen Sih yazısının, yazı çizgisi üzerindeki göstergeler birleştirilirken, ünsüzler kendi aralarında birleştirilmez. ˆ işareti kelimele-

rin kısaltıldığını belirttiği gibi, bazı durumlarda ੜ ਏ ਲ ਨ ਮ göstergelerinin yerine de kullanılır.

KAŞMİRİ YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ਸ	a	ਇ	i	ਗ	ga	ੲ	ṭa	ਹ	dha	ੲ	ra
ਸੁ	ā	ਏ	ña	ਘ	gha	ੳ	ṭha	ੳ	na	ਲ	la
ੳ	i	ਏ	e	ੲ	ña	ੳ	ḍa	ੳ	pa	ਵ	va
ੳ	ī	ਏ	ai	ੲ	tṣa	ੳ	ḍha	ੳ	pha, fa	ਮ	sa
ੳ	u	ਏ	o	ੲ	tṣha	ੳ	ṇa	ੳ	ba	ਥ	śa
ੳ	ū	ਏ	au	ੲ	džha, za	ੳ	ta	ੳ	bha	ਸ	śa
ੲ	ṛ	ਕ	ka	ੲ	džha	ਥ	tha	ੳ	ma	ਹ	ha
ੲ	ṝ	ਖ	kha	ੲ	ña	ੳ	da	ੳ	ya		

Bileşik harfler

ਕ	kya	ਕ	tma	ੳ	nu	ਘ	mpa	ਘ	sma	ਸੁ	tšya
ਸੁ	tšu	ਤ	tu	ੲ	nya	ੳ	rdža	ੳ	swa	ੳ	tšhya
ੳ	džya	ੳ	ntšu	ੳ	pra	ੳ	šu	ੳ	hya		

Ünlü birleştirmeleri: ਕਾ k̄a, ਕਿ k̄i, ਕੁ k̄u, ਕੇ ke, ਕ̄ k̄a, ਕ੍ k̄.

Rakamlar: ੧ 1, ੨ 2, ੩ 3, ੪ 4, ੫ 5, ੬ 6, ੭ 7, ੮ 8, ੯ 9. ੦ 0.

MARATHĪ YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
अ	a	क	ka	ज	ña	न	na	ल	la
आ	ā	ख	kha	च	ta	प	pa	व	va
इ	i	ग	ga	उ	da	फ	pha	श	sa
उ	u	घ	gha	ट	ḍha	ब	ba	ष	ṣa
ऋ	r̥	झ	ṇa	ण	ṇa	भ	bha	ष	ṣa
ए	e	च	tṣa, tsa	त	ta	म	ma	ह	ha
ई	ai	छ	tṣha, tsha	थ	tha	य	ya		
ओ	o	ज	dṣa, dza	द	da	र	ra		
औ	au	झ	dṣha, dzha	ध	dha	ल	la		

Bileşik harfler

स्व	swa	प्र	pra	व	wā	क्ष	kṣa	न्त	nta
स्थ	stha	प्र	pr	ह	hā	क्ष्य	kṣya	द्ध	ddha
त्र	tra	ष्ट	ṣḍha	तु	tu	म्ह	mha	क्त	кта
ज्य	dṣya	क्र	kra	त्य	tya	द्व	dya		

Ünlü birleştirmeleri: क kā, की ki, कु ku, के ke, कै kai, को ko, कौ kau, र्क rk, क kā.

Dekkan'ın bir kısmında egemenliklerini sürdüren Marathalar, bu bölgede Sanskritçe konuşan tek halktır. Marathalar¹¹, Sanskritçeyi yazıya dökmek için *Bālbodh* adı verdikleri *Devanagari* yazısını ya da *Modi* adı verilen kendi yazılarını kullanırlar. Modi yazısı, *Gucarati* ile *Devanagari* arasında bir karaktere sahiptir: örneğin न na, *Sindhi* ३ ve *Devanagari* न göstergelerinin birleştirilmesinden oluşmuş olduğunu söyleyebiliriz. Modi ve *Devanagari* yazıları, harflerin satır hizasında birleştirilmesi (bizim yazımızdaki gibi harflerin alt hizasında değil, üst hizasında) ve ünlülerin birleştirilmesi gibi ortak özellikler

gösterir; ancak Modi yazısında aşağı doğru inen çizgiler çok sık kullanılmaz ve bu çizgi şekli ā-sesli göstergelerde tek başına kullanılmaz. Ama örneğin पा yā her iki yazı türünde de aynıdır. Ī ve ī arasında, u ve ī arasında ayırım yapılmaz ve tha ses birimi için özel bir gösterge yoktur; bu ses ta ve ya ॢ olarak ifade edilir.

Sanskritçeye has tṣ ve dṣ sesleri sadece e, i ve ī seslerinden önce kendi seslerini temsil ederler: a, o, u, r̥ ve l̥ seslerinden önce ts ve dz olarak telaffuz edilirler. Tṣa ve dṣa seslerini belirtmek için, bazen ya göstergesi eklenir, bazen ise göstergenin altına bir nokta konur.

MAGADHİ YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
𑌕	a	𑌖	o	𑌗	tšha	𑌘	ɖha	𑌙	pa	𑌚	la
𑌛	ā	𑌜	ka	𑌝	dža	𑌞	ɳa	𑌟	pha	𑌠	va
𑌡	i	𑌢	kha	𑌣	džha	𑌤	ta	𑌥	ba	𑌦	sa
𑌪	u	𑌫	ga	𑌬	ña	𑌭	tha	𑌮	bha	𑌯	ha
𑌰	ū	𑌱	gha	𑌲	ɕa	𑌳	da	𑌴	ma		
𑌵	e	𑌶	ña	𑌷	ɕha	𑌸	dha	𑌹	ya		
𑌺	ai	𑌻	tša	𑌼	ɕa	𑌽	na	𑌾	ra		

Bileşik harfler

𑌿	khā	𑍀	dže	𑍁	to	𑍂	mha	𑍃	so	𑍄	ssi
𑍅	khe	𑍆	ñā	𑍇	tā	𑍈	mhi	𑍉	sta	𑍊	ho
𑍋	kho	𑍌	ñē	𑍍	do	𑍎	yo	𑍏	stā	𑍐	sya
𑍑	kya	𑍒	ño	𑍓	no	𑍔	ra	𑍕	sti		
𑍖	go	𑍗	te	𑍘	po	𑍙	ro	𑍚	ste		
𑍛	gho	𑍜	ne	𑍝	bhu	𑍞	lo	𑍟	stri		
𑍠	tšū	𑍡	no	𑍢	bho	𑍣	wo	𑍤	sma		

Ünlü birleştirmeleri: 𑌕 kā, 𑌕 ki, 𑌕 ki, 𑌕 ku, 𑌕 kū, 𑌕 ke, 𑌕 ko, 𑌕 kā.

*Magadha*¹² (bugünkü *Bihar*). Ganj nehrinin kıyısında, aynı adı taşıyan krallığın başkentiydi. Budizm, beşiği olan bu krallıktan bütün Hindistan'a yayılmış, böylece Magadhi yazısı da diğer Hint yazılarını etkilemiştir. Alfabeleri karşılaştırarak, benzerlikleri kolayca görebiliriz.

Magadhi yazısında göstergeler birleştirilmez; eğer birkaç ünsüz aralarında hiçbir ünlü göstergesi olmadan arka arkaya geliyorsa, göstergeler alt alta yazılır. Bu kuraldan yola çıkarak, her tek başına kullanılan ünsüzün, bir *a*-sesi eklenerek okunması gerektiğini söyleyebiliriz.

Magadhi yazısını bundan önce bahsi geçen diğer Hint yazılarıyla karşılaştırsak, bu yazının ne diğer yazıların atası olduğunu, ne de onlardan türediğini görürüz.

Farklı bölgelerde farklı yazı türleri gelişmiştir; Batıda *Sindhi* ve *Multani* yazıları oluşmuştur, kuzeyde oluşan *Magadhi* yazısı ise Budizm ile birlikte güney ve doğuya yayılmıştır.

Magadhi yazısı *Pali* yazısının modelini oluşturduğu gibi, Devanagari yazısında da bu yazıdan alınma birçok özelliğe rastlanır.

GUPTA HANEDANLIĞI YAZITLARI

Džirnar	Aşoka	Gucarat	Allahabad	Değer	Džirnar	Aşoka	Gucarat	Allahabad	Değer
𑀘	𑀘	𑀘	𑀘	a	𑀘	𑀘	𑀘	𑀘	ṭha
𑀙	𑀙	𑀙	𑀙	ā	𑀙	𑀙	𑀙	𑀙	ḍa
𑀚	𑀚	𑀚	𑀚	i	𑀚	𑀚	𑀚	𑀚	ḍha
𑀛	𑀛	𑀛	𑀛	ī	𑀛	𑀛	𑀛	𑀛	ṇa
𑀜	𑀜	𑀜	𑀜	u	𑀜	𑀜	𑀜	𑀜	ta
𑀝	𑀝	𑀝	𑀝	ū	𑀝	𑀝	𑀝	𑀝	tha
𑀞	𑀞	𑀞	𑀞	e	𑀞	𑀞	𑀞	𑀞	da
𑀟	𑀟	𑀟	𑀟	ai	𑀟	𑀟	𑀟	𑀟	dha
𑀠	𑀠	𑀠	𑀠	o	𑀠	𑀠	𑀠	𑀠	na
𑀡	𑀡	𑀡	𑀡	au	𑀡	𑀡	𑀡	𑀡	pa
𑀢	𑀢	𑀢	𑀢	ṛ	𑀢	𑀢	𑀢	𑀢	pha
𑀣	𑀣	𑀣	𑀣	ka	𑀣	𑀣	𑀣	𑀣	ba
𑀤	𑀤	𑀤	𑀤	kha	𑀤	𑀤	𑀤	𑀤	bha
𑀥	𑀥	𑀥	𑀥	ga	𑀥	𑀥	𑀥	𑀥	ma
𑀦	𑀦	𑀦	𑀦	gha	𑀦	𑀦	𑀦	𑀦	ya
𑀧	𑀧	𑀧	𑀧	ṇa	𑀧	𑀧	𑀧	𑀧	ra
𑀨	𑀨	𑀨	𑀨	tṣa	𑀨	𑀨	𑀨	𑀨	la
𑀩	𑀩	𑀩	𑀩	tṣha	𑀩	𑀩	𑀩	𑀩	va
𑀪	𑀪	𑀪	𑀪	dṣa	𑀪	𑀪	𑀪	𑀪	sa
𑀫	𑀫	𑀫	𑀫	dṣha	𑀫	𑀫	𑀫	𑀫	śa
𑀬	𑀬	𑀬	𑀬	ṇa	𑀬	𑀬	𑀬	𑀬	śa
𑀭	𑀭	𑀭	𑀭	ṭa	𑀭	𑀭	𑀭	𑀭	ha

Ünlüler:	ka	gi	ghī	tṣu	tṣhū	de	dhai	mo	mau	kṛ	syā
Džirnar	𑀘	𑀙	𑀚	𑀛	𑀜	𑀝	𑀞	𑀟	𑀠	𑀡	𑀢
Aşoka	𑀘	𑀙	𑀚	𑀛	𑀜	𑀝	𑀞	𑀟	𑀠	𑀡	𑀢
Gucarat	𑀘	𑀙	𑀚	𑀛	𑀜	𑀝	𑀞	𑀟	𑀠	𑀡	𑀢
Allahabad	𑀘	𑀙	𑀚	𑀛	𑀜	𑀝	𑀞	𑀟	𑀠	𑀡	𑀢

Hindistan'ın farklı bölgelerinde bulunan yazıtlarda karşılaştığımız alfabelerin tümü Magadhi yazısına ait görünmektedir. Alfabelerdeki ufak farklılıkların sebebini, tarih farklarında (Aşoka¹³ yazıtları İÖ 3. yüzyıl; Guccarat yazıtı İS 2. yüzyıl ve Allahabad

yazıtı İS 5. yüzyıl) ve dış etkilere bu-
labiliriz. İlk zamanlarda a-sesini sim-
geleyen birleştirme çizgisi bu yazıtlar-
da gittikçe yaygınlaşmaya başlamış ve
sadece ünsüzlerden oluşan dizgeleri
kullanan birçok halk tarafından da ka-
bul görmüştür (bkz. Sindhi yazıtı).

TİBET YAZISI

Utšen	Umin	Khyu- gayi	Değer	Utšen	Umin	Khyu- gayi	Değer	Utšen	Umin	Khyu- gayi	Değer
ཨ	ཨ	ཨ	a	ཀ	ཀ	ཀ	na	ཁ	ཁ	ཁ	wa
ཨ	ཨ	ཨ	i	ཁ	ཁ	ཁ	ta	ཁ	ཁ	ཁ	ža
ཨ	ཨ	ཨ	u	ཁ	ཁ	ཁ	tha	ཁ	ཁ	ཁ	sa
ཨ	ཨ	ཨ	e	ཁ	ཁ	ཁ	ta	ཁ	ཁ	ཁ	'a
ཨ	ཨ	ཨ	o	ཁ	ཁ	ཁ	na	ཁ	ཁ	ཁ	ya
ཨ	ཨ	ཨ	ka	ཁ	ཁ	ཁ	pa	ཁ	ཁ	ཁ	ra
ཨ	ཨ	ཨ	kha	ཁ	ཁ	ཁ	pha	ཁ	ཁ	ཁ	la
ཨ	ཨ	ཨ	ka	ཁ	ཁ	ཁ	pa	ཁ	ཁ	ཁ	ša
ཨ	ཨ	ཨ	na	ཁ	ཁ	ཁ	ma	ཁ	ཁ	ཁ	sa
ཨ	ཨ	ཨ	tša	ཁ	ཁ	ཁ	tsa	ཁ	ཁ	ཁ	h'a
ཨ	ཨ	ཨ	tšha	ཁ	ཁ	ཁ	tsha	ཁ	ཁ	ཁ	
ཨ	ཨ	ཨ	tša	ཁ	ཁ	ཁ	tsa	ཁ	ཁ	ཁ	

Rakamlar: ༡ 1, ༢ 2, ༣ 3, ༤ 4, ༥ 5, ༦ 6, ༧ 7, ༨ 8, ༩ 9, ༠ 0.

Tibet yazısı, İS 7. yüzyılda Hint yazısından esinlenerek TONMI-SAMBHO-DA tarafından Tibet diline uyarlanmış-
tır. *Utšen* adı verilen eski tarz, kutsal kitaplarda kendini koruyabilmiştir ve *Gupta* yazıtlarına çok benzer bir karaktere sahiptir. Daha sonraları *Umin* adı verilen bir işlek yazı dizgesi ve *Khyugayi* adlı daha da işlek karaktere sahip bir yazı türü gelişmiştir. Göster-
geleri karşılaştırsak, *ts*, *tš* sesleri için

kullanılan göstergeler gibi birçok di-
ğer göstergenin de sonradan geliştiril-
diğini görebiliriz. Sanskritçe kelimele-
ri yazabilmek için birçok ekleme ya-
pılmıştır. Dişsil sesleri temsil eden gös-
tergelerden, şekil değişiklikleri yardı-
mı ile, *cerebral* sesleri temsil eden gös-
tergeler yaratılmış ve dizgeye ས gös-
tergesi eklenmiştir. Bu yüzden, yuka-
rındaki dizgeye, aşağıda belirtilen gös-
tergeleri ilave etmek gerekir:

Utšen	Umin	Khyu- gayi	Değer	Utšen	Umin	Khyu- gayi	Değer	Utšen	Umin	Khyu- gayi	Değer
ཨ	ཨ	ཨ	ā	ཨ	ཨ	ཨ	au	ཨ	ཨ	ཨ	ña
ཨ	ཨ	ཨ	ī	ཨ	ཨ	ཨ	ta	ཨ	ཨ	ཨ	sa
ཨ	ཨ	ཨ	ū	ཨ	ཨ	ཨ	tha	ཨ	ཨ	ཨ	
ཨ	ཨ	ཨ	ai	ཨ	ཨ	ཨ	ta	ཨ	ཨ	ཨ	

Tibet dilinde *g, dž, b, d, dz* yumuşak sesleri yoktur, bu sesler sert telaffuz edilir. Sert sesler boğazsıl ve damaksıl olarak sınıflandırılır: ཀ *ka* (boğazsıl), ཁ *kha* (damaksıl), ཁ *ka*.

Ünlüler Hintçedeki gibi, ünlü işareti ile belirtilir; ར bileşik sesleri ifade eder: ཀ *ki*, ཀ *ku*, ཀ *ke*, ཀ *kai*, ཀ *kau*, ཀ *kei*, ཀ *kao*.

Sekiz gösterge *ya* ile birleşir ve bu durumda ünsüzlerde de ses değişimi meydana gelir: ཏ *tya*, ཏ *tya*, ཏ *tšya*, ཏ *tya*, ཏ *tša*, ཏ *tšha*, ཏ *tša*, ཏ *ña*, ཏ *ya*.

Yine aynı şekilde on dört gösterge *ra* ile birleşerek, ses değişimine uğrar: ར *ta*, ར *tha*, ར *ta*, ར *ta*, ར *tha*, ར *ta*, ར *nra*, ར *ta*, ར *tha*, ར *pa*, ར *mra*, ར *ša*, ར *sa*, ར *ha*.

Genel olarak, Tibetçenin yazım kuralları çok karmaşıktır. çoğu kez ünsüzler sessizdir. Örneğin, ünsüzlerden önce, kelime başında ག ར བ ར sessizdir. Bu yüzden: ག ར *sa*, ག ར *ša*, ག ར *ña*, ག ར *pa*, ག ར *na*, ག ར *ña*, ག ར *sa*, ག ར *tša*, ག ར *ta*, ག ར *ña*, ག ར *tša*, ག ར *dza*, ག ར *tša*, ག ར *kha*, ག ར *gda*. Kelime sonunda ག ར ག ར sessizdir. Bu yüzden: ག ར *ma*, ག ར *ka*, ག ར ག ར *sa*, ག ར ག ར *pha*, ག ར ག ར *ža*.

Ünlülerden önce *r*, göstergenin üzerine konan ར işareti ile ifade edilir: fakat bu gösterge genellikle sessizdir (örneğin, ར ར ག ར ག ར *to-rdze-tra-den*). Bu göstergeler dikkat çekicidir: ར *la*, ར *la*, ར *la*, ར *da*, ར *la*, ར *la*,

ཀ *ka*, ཀ *ka*, ཀ *na*, ཀ *tša*, ཀ *dža*, ཀ *ta*, ཀ *pa*, ཀ *ba*, ཀ *lha*, ཀ *ka*, ཀ *ga*, ཀ *ña*, ཀ *ña*, ཀ *ta*, ཀ *da*, ཀ *na*, ཀ *pa*, ཀ *pha*, ཀ *ba*, ཀ *ma*, ཀ *tša*, ཀ *tša*, ཀ *tra*, ཀ *tra*, ཀ *pra*, ཀ *bra*, ཀ *mra*, ཀ *nra*, ཀ *kya*, ཀ *kya*, ཀ *tšya*, ཀ *tšya*, ཀ *ña*.

Sessiz göstergelerin ayrımının sebebi, Tibet dilinin tek heceliliğinde ve bu hecelerin çok farklı anlamlar ifade etme özelliğinde yatar. Örneğin, ར *na* "ben", ར *na* "tef", ར *na* "konuşma", ར ག ར *na* "büyü", ར ག *u* "baş", ར ག *u* "merkez", ར ག ར *tšo* "Tanrı", ར ག *tšo* "yasa", ར ར *tšyo* "iş, gerçek", ར *tu* "değirmen", ར ར *tu* "dev", ར ར *tšhu* "10", ར *tšhu* "su", ར ར *tšya* "el", ར ག ར *tšya* "demir", ར ར *tšah* "çay bitkisi", ར ག *phel* "mükemmel", ར ག *phel* "çok", ར *pa* "inek", ར *pa* "akıntı", ར *pa* "tenha yer", ར ར *pa* "güç", ར *ña* "balık", ར *ña* "boyun", ར *lhu* "yılan", ར *lhu* "yüksek, yüce", ར *lu* "vücut", ར *la* (tanımlık), ར *la* "komşu", ར ག *lah* "el. dirsek", ར *lha* "Tanrı, ilahi", ར ར *ton* "yüz", ར *ton* "1000", ར *ko* "kapı", ར ར *ko* "seçim", ར ར *tra* "düşmanca", ར *tra* "ses", ར ག *tra* "kan".

Yabancı sesler şu şekilde ifade edilir:

ར *b*; ར ར veya ར ར *ya* da ར *d*; ར *f*; ར ར veya ར ར *ya* da ར *dž*; ར ག veya ར ག *g*; ར *qu*; ར *ks*; ར ར, ར ར, ར ར *dz*.

Kitapların başında, başlangıç işareti olarak ར ར || yer alır. ར virgülü, ར işareti ise hece ayrımını belirtir.

PASSEPA

Göst.	Değer		Göst.	Değer		Göst.	Değer		Göst.	Değer	
	Moğol	Çin		Moğol	Çin		Moğol	Çin		Moğol	Çin
ᠠ	a	yā	ᠬ	ka	ko	ᠨ	na		ᠬ	ha	ho
ᠡ	i	i	ᠬ	kha	kho	ᠯ	pa	po	ᠮ	ya	ya
ᠢ	ī	ī	ᠬ	ka	ko	ᠯ	pha	pho	ᠮ	ya	yē
ᠣ	u	wū	ᠨ	na	no	ᠯ	pa	po	ᠬ	ra	'lō
ᠤ	ū	hiu	ᠳ	tša	tše	ᠮ	ma	ma	ᠯ	la	lo
ᠥ	o		ᠬ	tšha		ᠳ	tsa	tsa	ᠬ	ša	še
ᠦ	ō	u	ᠬ	tša	tše	ᠬ	thsa		ᠨ	sa	ša
ᠠᠭ	au	oa	ᠨ	na	ni	ᠬ	tsa	že	ᠬ	ha	hō
ᠡᠭ	ē	yē	ᠨ	ta	tan	ᠬ	va	fō	ᠮ	fa	fa
ᠠᠢ	ai		ᠬ	tha	tha	ᠬ	ža	žo	ᠬ	'a	hia
ᠠᠨ	hu	kwa	ᠨ	ta	ta	ᠬ	za	sa	ᠮ	ko	'o

Moğol İmparatoru KUBILAY HAN, Çin'i egemenliği altına aldıktan sonra, sarayındaki bilim adamlarına Moğol- lar için bir yazı sistemi geliştirmelerini emretti. Bu bilim adamları arasında, Tibet doğumlu, yetenekli bir genç olan PHAGS-PA (Çince telaffuzu ile PASSEPA), Moğolca ve Çince için, bu- rada yer alan dizgeyi geliştirdi.

Bu yazıyı çok beğenen imparator, bu dizgenin hükümdarlığı altındaki diğer ülkelerde de kullanılmasını em- retti. Eğer hükümdar emellerini ger- çekleştirmiş olsaydı, Çin kelime yazısı yerini bu seçil alfabeyle bırakmış ola- caktı. Kubilay Han'ın ölümünden sonra bu politikadan vazgeçildi.

Kare biçimli bir Tibet yazısı olan

yukarıda gördüğünüz dizgeye, Moğol- lar tarafından *Dörböldskhin* adı veri- lirken, Tibetliler tarafından ise *Hor- yik* veya *Sop* adı verilir. Aşağıda yer alan, Çince ve Passepa yazısını karşı- laştırabileceğimiz yazıt örneğinde de görebileceğiniz üzere, bu dizge, Çince gibi, yukarıdan aşağıya doğru yazılır; fakat satırlar Çincenin aksine soldan sağa doğru sıralanır.

Değer		Moğolca	Çince
šan	k'ōn	ᠰᠠᠨ ᠬᠣᠨ	善 上
then	mīn	ᠲᠡᠨ ᠮᠢᠨ	命 天

KUTİLA VE ASSAM YAZITLARI

Kutila	Assam	Değer	Kutila	Assam	Değer	Kutila	Assam	Değer	Kutila	Assam	Değer
𑌕	𑌕	a	𑌕	𑌕	ga	𑌕	𑌕	ṇa	𑌕	𑌕	ya
𑌕	𑌕	ā	𑌕	𑌕	gha	𑌕	𑌕	ta	𑌕	𑌕	ra
𑌕	𑌕	i	𑌕	𑌕	ṇa	𑌕	𑌕	tha	𑌕	𑌕	la
𑌕	𑌕	u	𑌕	𑌕	tṣa	𑌕	𑌕	da	𑌕	𑌕	va
𑌕	𑌕	ū	𑌕	𑌕	tṣha	𑌕	𑌕	dha	𑌕	𑌕	sa
𑌕	𑌕	e	𑌕	𑌕	dṣa	𑌕	𑌕	na	𑌕	𑌕	ṣa
𑌕	𑌕	ai	𑌕	𑌕	ṇa	𑌕	𑌕	pa	𑌕	𑌕	ṣa
𑌕	𑌕	o	𑌕	𑌕	ṭa	𑌕	𑌕	pha	𑌕	𑌕	ha
𑌕	𑌕	ṛ	𑌕	𑌕	ṭha	𑌕	𑌕	ba			
𑌕	𑌕	ka	𑌕	𑌕	ḍa	𑌕	𑌕	bha			
𑌕	𑌕	kha	𑌕	𑌕	ḍha	𑌕	𑌕	ma			

Ünlü birleşmeleri

Kutila: 𑌕 kâ, 𑌕 gi, 𑌕 ghī, 𑌕 tṣu, 𑌕 tṣhū, 𑌕 de, 𑌕 dhai, 𑌕 mo, 𑌕 mau, 𑌕 kṛ, 𑌕 sya.

Kutila yazıtı İS 10. yüzyıldan kalmadır. Assam yazıtının şekillerinden yola çıkarak, bu yazıtın da aynı tarihten kaldığını söyleyebiliriz.

Kutila yazıtı, Devanagari yazısına çok benzer bir dizge içerir, Assam yazısı ise Bengali yazısına benzerlik gösterir.

Bu iki yazı tarzına özerk yazı türleri olarak değil, Hint ve özellikle Devanagari yazısının gelişiminde yer alan aşamalar gözüyle bakılmalıdır (s. 145'te Assam yazı türünü bulabilirsiniz). *Assam* ya da *Asam*, ülkenin Sanskritçe adıdır; Pali dilinde *Ahām*

adını alır. Bu tür bir gelişme Zend ve Sanskritçede yaşanmıştır; Zend dilinde *h* sesi, Sanskritçede *s* sesini alır. Tibetçe 𑌕 *s* göstergesinin sessiz olması, bu göstergenin sadece *s*-sesini değil, *h* sesini de ifade ediyor olması ile açıklanabilir.

Kutila ve Assam yazıtlarında en çok göze çarpan özellik, bu yazıtların Devanagari yazısına geçiş karakteri taşımalarıdır.

Kutila yazıtı neredeyse tam olarak Devanagari özellikleri gösterir. Assam yazıtını ise Bengali yazısının öncüsü olarak görebiliriz.

DEVANAGARİ
(A.W. v. SCHLEGEL'e Göre Eski Matbaa Yazısı)

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
अ	a	लृ	l	ग	a	ठ	ṭa	ध	dha	र	ra
आ	ā	लृ	ī	घ	ha	ठ	ṭha	न	na	ल	la
इ	i	ए	e	ङ	ṇa	उ	ḍa	प	pa	ळ	ḷa
ई	ī	ऐ	ai	च	tṣa	ढ	ḍha	फ	pha	व	va
उ	u	आ	o	छ	tṣha	ण	ṇa	ब	ba	स	sa
ऊ	ū	औ	au	ज	dṣa	त	ta	भ	bha	श	śa
ऋ	r	क	ka	झ	dṣha	थ	tha	म	ma	ष	ṣa
ॠ	ṛ	ख	kha	ञ	ña	द	da	य	ya	ह	ha

Bileşik harfler

क	k-	ख	khva	च	tṣtṣa	ट	ṭṣa	त्र	tra	ड	ḍbra
क	kka	ग	g-	घ	tṣṇa	ठ	ṭṣa	त्व	tva	ड	ḍbha
क	kta	ङ	gn-	च	tṣra	थ	ṭhma	थ	th-	ड	ḍbhya
क	ktya	ग	gna	च	tṣva	थ	ṭhya	ड	du	ड	ḍbhra
क	ktra	ङ	gr-	ख	tṣhma	ड	ḍḍa	ड	dū	ड	ḍma
क	ktva	ग	gra	ख	tṣhya	ड	ḍḍha	ड	ḍṛ	ड	ḍya
क	kna	ङ	gh-	ख	tṣhra	ड	ḍbha	ड	dga	ड	dra
क	knya	घ	ghna	ख	tṣhva	ड	ḍya	ड	dgya	ड	drya
क	kma	घ	ghra	ङ	dṣ-	ड	ḍhṇa	ड	dgra	ड	dva
क	kya	घ	ghla	ङ	dṣna	ड	ḍhma	ड	dgha	ड	dvya
क	kra	ङ	ṇka	घ	dṣra	ड	ḍhya	ड	dghra	ड	dvra
क	krya	ङ	ṇkṣa	त	ṇ-	ण	ṇ-	ड	dda	ड	dh-
क	kla	ङ	ṇkha	च	ṇtṣa	ण	ṇṇa	ड	ddra	घ	dhna
क	kva	ङ	ṇga	ज	ṇdṣa	त	t-	ड	ddva	घ	dhra
क	kṣ-	ङ	ṇgha	ज	ṇña	त	tta	ड	ddha	घ	dhva
क	kṣa	ङ	ṇṇa	ड	ṭṣa	ल	ttra	ड	ddhna	न	n-
क	kh-	ङ	ṇma	ड	ṭpa	व	ttva	ड	ddhya	त	nt-
क	khna	ङ	ṇya	ज	ṭma	त	tn-	ड	dna	त	nta
क	khra	ङ	tṣ-	ड	ṭya	त	tna	ड	dba	त	ntr-

DEVANAGARİ

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
न	ntra	प	pva	म	mva	श	śtša	स	s-	ह	hna
न्	ntrya	फ	ph-	य	y-	ष्	śna	स्	sna	ह्	hma
न्व	ntva	फा	phma	र	r-	श्	śra	स्त्र	stra	ह्य	hya
न्न	nnā	फय	phya	रु	ru	श्ल	śla	स्	sr-	ह्र	hra
न्र	nra	ब	b-	रु	rū	श्व	śva	स्र	sra	ह्र्य	hrya
न्त	p-	ब्र	bra	ल	l-	ट	ṣ-	स्र	sla	ह्ल	hla
न्त	pt-	भ	bh-	ल्ल	lna	ट्ट	ṣṭa	स्व	sva	ह्व	hva
न्त	pta	भ्र	bhra	ल्ल	lla	ष्ट	ṣṭya	हु	hu	ह्व्य	hvyā
प्र	pna	म	m-	व	v-	ष्ट	ṣṭha	हू	hū		
प्र	pra	मन	mna	व्र	vra	ष्ट्य	ṣṭhya	हृ	hṛ		
प्र	pla	म्र	mra	व्ल	vla	श्र	śṇa	ह्र	hṛ		
प्र	pva	म्ल	mra	प्र	ś-	श्र	śva	ह्र	hṛ		

Rakamlar: १ 1, २ 2, ३ 3, ४ 4, ५ 5, ६ 6, ७ 7, ८ 8, ९ 9, ० 0.

Devanagari ya da Tanrılar şehrinin (*Benares veya Varanasi*) yazısı Brahmanların kutsal kitaplarının ve bu sayede de din ve hukuk dilinin yazısıdır. Bu alfabenin hem fonetiğine, hem de görünüşüne çok özen gösterilmiştir. *Devanagari* yazısında Hintçe ünlü tanımlaması ve ünsüz birlikteliği prensibi mükemmelleştirilmiştir.

Gelişimini, önceki sayfalarda açıklanan alfabeler doğrultusunda izleyebileceğimiz Devanagari yazısı, Hindistan'ın en gelişmiş yazı türü olarak, daha sonra diğer alfabeler için örnek teşkil etmiş ve bu yazıların göstergelerinin çoğalmasına neden olmuştur. Bu yazı türü, Brahmanların kutsal dili

Sanskritçe, neredeyse bütün Hint halkı için anlaşılabilir olan Orta Kuzey Hindistan dili *Hindi* ve tam gelişmiş eski yazı ile birlikte *Sindhi* dili için kullanılır.

Damaksıl grubundaki göstergelerin bugünkü telaffuzu *k', g', k'', g''* olmakla birlikte, bunlar önceleri *tš, dž, tšh, džh* olarak telaffuz edilmiş olmalıdır. Müslümanlıkla birlikte Hindistan'da Arapça ve Farsça kelimeler kullanıldığından, bu sesbirimlerini belirtmek için Devanagari göstergelerine noktalar eklenmiştir. Bu, yabancı dillerden aktarılan göstergeleri ve ünlü birleştirmelerini s. 134'te görebilirsiniz.

DEVANAGARİ
(Eski Elyazmalarına Göre Yeni Matbaa Yazısı)

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
अ	a	लृ	l	ग	ga	ट	ṭa	ध	dha	र	ra
आ	ā	लृ	l̄	घ	gha	ठ	ṭha	न	na	लल	la
इ	i	ए	e	ङ	ṅa	ड	ḍa	प	pa	ळ	ḷa
ई	ī	ऐ	ai	च	tṣa	ढ	ḍha	फ	pha	व	va
उ	u	ओ	o	छ	tṣha	ण	ṇa	ब	ba	स	sa
ऊ	ū	औ	au	ज	dṛa	त	ta	भ	bha	शष	śa
कृ	ṛ	क	ka	झ	dṛha	थ	tha	म	ma	ष	ṣa
कृ	ṝ	ख	kha	ञ	ña	द	da	य	ya	ह	ha

Bileşik harfler

क	k-	क्ष	kṣa	घ्य	ghya	झ	dṛdṛha	ढ्र	ḍhra	त्र	ttra
क्क	kka	क्ष्म	kṣma	घ्र	ghra	झ	dṛñ-	ण	ṇ-	तन	tna
क्त	kta	क्ष्य	kṣya	ह्	ṅkha	ञ	dṛña	णत	ṇṭa	तम	tma
क्त्त	ktva	क्ष्व	kṣva	ङ्ग	ṅga	ज्य	dṛya	णठ	ṇṭha	तय	tmya
क्थ	ktha	ह	kh-	ङ्घ	ṅgha	ज	dṛra	णड	ṇḍa	त्य	tya
क्क	kna	रथ	khya	ङ्घ्र	ṅghra	जव	dṛva	णढ	ṇḍha	त्र	tra
क्म	kma	ग	g-	च	tṣ-	झ	dṛha	स	ṇa	च	trya
क्य	kya	ग्य	gnya	च	tṣtṣa	ङ	ñ-	णय	ṇya	त	tva
क्र	kra	ग्र	gra	छ	tṣtṣha	ञ	ñtṣa	णव	ṇva	त	tsa
क्रे	kra	ग्य	grya	चम	tṣma	झ	ñdṛa	त	t-	त	tsna
क्ल	kla	ह	gh-	छ	tṣhra	ट	ṭṭa	क्त	tka	त	tsya
क्व	kva	घ	ghna	ङ	dṛ-	त	ṭya	त	tta	थ	th-
ह	kṣ-	घम	ghma	ञ	dṛdṛa	ढ	ṭhra	त	ttya	थ	thya

DEVANAGARİ BİLEŞİK GÖSTERGELER

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ह	dr̥	ध	dhva	घ	pva	म	mya	श्	štša	स्	stra
ङ	dga	न	n-	प	psa	म्र	mra	श्च	štšya	स्थ	stha
ङ्घ	dgha	न्	nta	ब	b-	मस	msa	श्न	šna	स्न	sna
ढ	dda	न्त्र	ntra	ब्ध	bgħa	र	y-	श्च	šra	स्प	spa
ड	ddha	न्द	nda	ज	bdža	य	ya	श्च	šla	स्फ	spha
झ	ddhya	न्द्र	ndra	ञ	bṭa	य्य	yya	श्च	šva	स्म	smya
ञ	dna	न्ध	ndha	ब्ध	bdha	रु	ru	श्श	šša	स्य	sya
ण	dba	न्न	nna	ब्ध	bba	रु	rū	ऽ	š-	स्र	sra
ण	dbha	न्म	nma	भ	bbha	ल	l-	ष्ट	štā	स्व	sva
ण	dbhya	न्य	nya	ब्र	bra	ल्क	lka	श्च	štnya	ह	h-
ण	dma	न्न	nra	भ	bh-	ल्प	lpa	श्च	štya	हृ	hr̥
ण	dya	न्स	nsa	भ	bhna	ल्म	lma	ष्ट्र	štṛa	हृण	hṇa
ट	dra	प	p-	भ्य	bhya	ल्य	lya	श्च	štṛya	हृम	hma
ड	dva	प्र	pta	भ्र	bhra	ल्ल	lla	ष्ट्व	štva	हृय	hya
झ	dvya	प्र	pna	म	m-	ल्ल	lva	ष्ट	štḥa	हृय	hra
ड	dh-	प्प	ppa	म्र	mna	व	v-	ण	šṇa	हृल	hla
म	dhna	प्म	pma	म्प	mpa	व्य	vya	ष्म	šma	हृव	hva
ध	dhina	प्य	pya	म्प्र	mprā	व्र	vra	य	šya		
ध	dhya	प्र	pra	म्व	mva	व्व	vva	ऽ	s-		
ध	dhra	प्ल	pla	म्भ	mbha	इ	š-	स्व	skha		

Ünlü Birleştirmeleri

का kā, कि ki, की kī, कु ku, कू kū, कृ kr, कृ̐ kṛ̐, कृ̌ kṛ̌, कृ̍ kṛ̍, के ke, कै kai,

को ko, कौ kau, कं kā, कँ kā̃, कः kaḥ, क+ kaḥ, क॒ kaf, क॑ rk, क॑ rke, क॒ k.

Yabancı Göstergeler

अ ³a, ह h¹a, क qa, ख χa, ग γa, स ^δa, sa, za, त ḍa, ज ^ḍa, za, फ fa, अं ā, इं ī.

Rakamlar

୧ 1, ୨ 2, ୩ 3, ୪ 4, ୫ 5, ୬ 6, ୭ 7, ୮ 8, ୯ 9, ୦ 0.

LEPÇA¹⁴ VEYA RONG YAZISI

Ünsüz göstergeleri								Bitim göst.		Ünlü göst.	
Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
Რ	ka	Ს	tha	Ტ	tsha	Უ	wa	Ფ	k	Ქ	a
Ფ	kha	Ღ	da	Ყ	za	Შ	kla	Ჩ	m	Ც	ā
Წ	ga	Ჭ	na	Ხ	ya	Ჯ	gla	Ჰ	l	Ჱ	i
Ჲ	ña	Ჳ	pa	Ჴ	ra	Ჵ	pla	Ჶ	n	Ჷ	ī
Ჸ	tša	Ჹ	pha	Ჺ	la	᲻	fla	᲼	b, p	Ჽ	o
᲼	tšha	Ჾ	fa	Ჿ	ha	Რ	bla	Ს	r	Ტ	ō
Ტ	ža	Უ	ba	Ფ	va	Ქ	mla	Ღ	t	Ყ	u
Შ	ña	Ჩ	ma	Ც	sa	Ძ	hla	Წ	ñ	Ჭ	ū
Ხ	ta	Ჯ	tša	Ჰ	ša			Ჱ	n	Ჲ	e

Bileşik harfler

ಕ	kya	ಫ	phya	ಕ	vya	ಫ	hlya	ಬ	bra	ಫ	frya
ಖ	khya	ಫ	fya	ಫ	klya	ಫ	aya	ಫ	mra	ಫ	brya
ಗ	gya	ಫ	bya	ಫ	glya	ಫ	kra	ಫ	hra	ಫ	mrya
ತ	tya	ಫ	mya	ಫ	plya	ಫ	gra	ಫ	krya	ಫ	hrya
ಥ	thya	ಫ	rya	ಫ	flya	ಫ	ṛra	ಫ	grya	ಫ	tra
ದ	dya	ಫ	lya	ಫ	blya	ಫ	prya	ಫ	ṛrya	ಫ	thra
ಪ	pya	ಫ	hya	ಫ	mlya	ಫ	fra	ಫ	prya	ಫ	dra

Ünlü birleştirmeleri:

k'a,	kā,	ki,	kī,	ko,	kō,	ku,	kū,	ke.

Bitim göstergeli heceler:
kak, kam, kal, kan, kap, kar, kat, kañ, kañ.

Rakamlar: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

Himalaya dağlarının *Nepal*, *Tibet* ve *Bhutan* arasında kalan *Sıkım* bölgesinde yaşayan *Lepçaların* ya da diğer adıyla *Rongların* yazısının, diğer hiçbir Hint yazısıyla benzerliği yoktur. Bu yazıda ünsüzlerin bitim göstergeleri olarak kullanılması, sadece Amerikan yer-

lilerinin *Cree* ve *Tinne* yazılarından tanıdığımız bir özelliktir. Ünlü gösterge-
lerinin dışında, vurgulama işareti ola-
rak kullanılan $\sim$ göstergesi bulunur
ve bu işaret ünlünün boğazsıl, *i* sesinin
ise uzun telaffuz edilmesi gerektiğini
belirtir (MAINWARING G.B.).

NEPAL YAZILARI

Kaiti-Nagari	Randža	Bandžin-Mola	Değer	Kaiti-Nagari	Randža	Bandžin-Mola	Değer
क	क	का	ka	द	द	दा	da
ख	ख	खा	kha	ध	ध	धा	dha
ग	ग	गा	ga	न	न	ना	na
घ	घ	घा	gha	प	प	पा	pa
उ	उ	उा	ña	फ	फ	फा	pha
य	य	या	tša	ब	ब	बा	ba
छ	छ	छा	tšha	च	च	चा	bha
ज	ज	जा	dža	म	म	मा	ma
झ	झ	झा	džha	य	य	या	ya
ञ	ञ	जा	ña	र	र	रा	ra
ट	ट	टा	ṭa	ल	ल	ला	la
ठ	ठ	ठा	ṭha	व	व	वा	va
ड	ड	डा	ḍa	स	स	सा	sa
ढ	ढ	ढा	ḍha	श	श	शा	śa
ण	ण	णा	ṇa	ष	ष	षा	śa
त	त	ता	ta	ह	ह	हा	ha
थ	थ	था	tha				

Ünlü birleştirmeler: का kā, कि ki, की kī, कु ku, कू kū, कृ kṛ, कृ kṛ, कृ kṛ, कृ kṛ.

Rakamlar: १ 1, २ 2, ३ 3, ४ 4, ५ 5, ६ 6, ७ 7, ८ 8, ९ 9, ० 0.

Budizmin tüm özellikleriyle günümüze kadar korunmuş olduğu Nepal'de kitaplarda dört farklı yazı türü kullanılır: 1. *Nevari*; *Devanagari* ile neredeyse aynıdır. 2. *Kaiti-Nagari*, 3. *Randža*, 4. *Bandžin-Mola*. Bütün bu yazı türleri birbiriyle yakın akrabadır. 2. ve 3. yazılar satır hizasında birleştirilerek yazılırken, 4. yazıda göstergeler çengel ile birleştirilir. Bu çengelin zamanla çizgiye mi yoksa çizginin zaman-

la çengele mi dönüştüğü bilinmiyor. Çengel işaretinin T a sesbirimini ifade ettiğini düşünürsek, ilk olasılık daha güçlüdür. O durumda *Bandžin-Mola* yazısı göstergelerin ayrı yazıldığı yazıdan bileşik yazıya geçişte bir aşama olmalıdır. Ayrıca *Bandžin-Mola Nevari* yazısı ile biçim benzerliği gösterir.

Ünlü tanımlaması *Devanagari* ile aynıdır. Rakamlarda Bengali yazısına benzerlikler görülür.

BENGALİ YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
অ	a	এ	e	ঊ	ña	উ	da	প	pa	ল	la
আ	ā	ঐ	ai	চ	t̥ša	ঢ	ḍha	ফ	pha	স	sa
ই	i	ও	o	ছ	t̥sha	ণ	ṇa	ব	ba	শ	śa
ঈ	ī	ঔ	au	জ	d̥ža	ত	ta	ভ	bha	ষ	ṣa
উ	u	ক	ka	ঝ	d̥žha	থ	tha	ম	ma	হ	ha
ঊ	ū	খ	kha	ঞ	ña	দ	da	য	ya		
ঋ	r̥	গ	ga	ট	ṭa	ধ	dha	য়	ia		
৳	l̥	ঘ	gha	ঠ	ṭha	ন	na	র	ra		

Bileşik harfler

টি	ṭi	শ্রী	śrī	ছু	t̥shu	শু	śta	ধু	dhu	†	başlan- giç
ক	ḳa	ক	ḳa	ড	ra ṭ	ক্ষ	ḳhya	ফ	śrīa	*	msra bitiş işaret- leri
শ	śū	ষ	t̥śt̥ša	ঢ	rha ṭ	প্র	pra	ত	ṭa	*	
৳	ṛṇa	ষ	nna	শ	śra	গু	gu	।	msra ayracı		

Ünlü birleştirmeleri:

ক ka, কা k̄a, কি ki, কী kī, কু ku, কূ kū, ক্র ḳṛ, ক্ল ḳḷ, কে ke, কৈ kai, কো ko, কৌ kau.

Rakamlar: ১ 1, ২ 2, ৩ 3, ৪ 4, ৫ 5, ৬ 6, ৭ 7, ৮ 8, ৯ 9, ০ 0.

Bengali ya da *Gaura* (adını tuğla ile inşa edilmiş ve şimdi yıkık durumda olan *Gaur* kentinden alır) yazısı. Sanskritçeye en yakın yazı türüdür. Sanskritçe ölü bir dil haline geldikten sonra, Bengali dili yüksekokulların eğitim dili ve ilmi yazılarda kullanılan dil haline geldi. Dizge, *Sindhi* yazısına benzer bazı arkaik

özellikler taşır. Ancak bu dizge, *e* ünlüsünün önek olarak kullanılması ve ünsüzlere *o* ve *au* göstergelerinin eklenmesi gibi bazı *Pali* yazısı özellikleri de taşır.

Bu yazıda birleştirme çizgisi Devanagari yazısına kıyasla daha sık bölünmeye uğrar ve okuma işareti *vira-ma*¹⁵ kullanılmaz.

ORİYA¹⁶ YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ଅ	a	ଓ	o	ତ୍ସ	t̪ʂa	ଣ	ṇa	ବା	ba	ଶ	śa
ଆ	ā	ଔ	au	ଡ	d̪ʒa	ତା	ta	ଭା	bha	ସା	śa
ଇ	i	କା	ka	ଢ	d̪ʒha	ଥା	tha	ମା	ma	ହା	ha
ଈ	ī	ଖା	kha	ଣ୍	ṇa	ଦା	da	ଯା	ya	ଫା	fa
ଉ	u	ଗା	ga	ଟ	ṭa	ଧା	dha	ରା	ra		
ଊ	ū	ଘା	gha	ଠ	ṭha	ନା	na	ଲା	la		
ଏ	e	ନା	ṇa	ଡା	ḍa	ପା	pa	ବା	va		
ଆଇ	ai	ତ୍ସା	t̪ʂa	ଡା	ḍha	ଫା	pha	ସା	sa		

Bileşik harfler

କା	kī	ଡା	d̪ʒd̪ʒa	ତ୍ର	trtha	ପା	yī	ଲା	lla	ଶା	śta
କୁ	ku	ଡ	ḍ	ଥ	thi	ୟ	yu	ଲ	lya	ଶା	śya
କ୍ର	kr	ଢା	ḍhma	ଦା	dī	ରା	ra	ସ୍ଥ	stha	ଶ୍ଟ	śt̪ʂ
କ୍ରି	kri	ଢା	ḍhyu	ଭା	dbha	ରି	rī	ସ୍ପା	spa	ଶ୍ର	śr
କ୍ଷ	k̪ʂa	ଢା	ḍhr	ଦ୍ବା	dwa	ରୁ	ru	ସ୍ବା	swa	ଶୁ	śu
କ୍ଷା	khri	ଣା	ṇtha	ଦା	dba	ରା	rdha	ସା	sda	ହା	hl
ଗୁ	gu	ଣା	ṇta	ନା	nda	ରା	ryva	ଶା	sha		
ଂକା	ṅka	ନା	ṇda	ପା	pda	ଲ	l	ସା	ssa		
ନ୍ତା	nt̪ʂa	ତ୍ରା	tra	ପ୍ରା	pra	ଲା	lā	ସା	ska		
ନ୍ତା	nt̪ʂha	ତ୍ରା	tya	ବ୍ର	br	ଲି	li	ସା	spa		
ନ୍ତା	nt̪ʂhā	ତ୍ରା	twa	ଭା	mbha	ଲ୍ପା	lpa	ସା	śwa		

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, arada ünlü olmaksızın, bir ünsüze eşlik eden ünsüzler kısaltma işaretleri

ile belirtilir: ୩ y (ünsüzden sonra), ୮ r, ୩ v (ünsüzün altında), ୩ l, ୩ ṇ, ୩ n, ୩ m, ୩ k, ୩ t̪ʂ, ୩ ḍ, ୩ d̪ʒ, ୩ dh, ୩ t̪ʂ, ୩ th, ୩ r.

Ünlü birleştirmeleri:

କା k̪ā, କି ki, କି kī, କୁ ku, କୁ kū, କ୍ର k̪r̪, କ୍ର k̪r̪u, କେ ke, କେ kai, କୋ ko, କୋ kau, କା k̪ā, କା k̪ā.

Rakamlar: ୧ 1, ୨ 2, ୩ 3, ୪ 4, ୫ 5, ୬ 6, ୭ 7, ୮ 8, ୯ 9, ୦ 0.

NARBADDA YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
𑂔	a	𑂀	ga	𑂡	ña	𑂢	ta	𑂣	pha	𑂤	la
𑂥	ā	𑂦	gha	𑂧	ṭa	𑂨	tha	𑂩	ba	𑂪	va
𑂫	i	𑂬	ña	𑂭	ṭha	𑂮	da	𑂯	bha	𑂰	sa
𑂱	ī	𑂲	tša	𑂳	ḍa	𑂴	dha	𑂵	ma	𑂶	śa
𑂷	ka	𑂸	tšha	𑂹	ḍha	𑂺	na	𑂻	ya	𑂼	ša
𑂽	kha	𑂾	dža	𑂿	ṇa	𑃀	pa	𑃁	ra	𑃂	ha

Ünlü birleştirmeler: 𑂔 k̄ā, 𑂔 ke, 𑂔 ki, 𑂔 ku, 𑂔 ko, 𑂔 k̄ša.

KRİŞNA YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
𑂔	a	𑂦	gha	𑂀	ṭha	𑂢	da	𑂣	bha	𑂤	sa
𑂥	ā	𑂧	ña	𑂨	ḍa	𑂩	dha	𑂪	ma	𑂫	śa
𑂬	i	𑂭	tša	𑂮	ḍha	𑂯	na	𑂰	ya	𑂱	ša
𑂷	ka	𑂸	dža	𑂹	ṇa	𑂺	pa	𑂻	ra	𑂼	ha
𑂽	kha	𑂾	ña	𑂿	ṭa	𑃀	pha	𑃁	la		
𑂿	ga	𑃀	ṭa	𑃁	tha	𑃂	ba	𑃃	va		

Ünlü birleştirmeler: 𑂔 k̄ā, 𑂔 ke, 𑂔 ki, 𑂔 ku, 𑂔 ko, 𑂔 k̄ša. 𑂔 dźña.

Hindistan'ın Narbadda ve Krişna (Kistna) ırmaklarının kıyılarında bulunmuş olan bu yazıtların çok önemli bir özelliği, *Gupta* Hanedanlığı yazıtları ile *Telugu* ve *Kannara* yazılarında karşılaştığımız şekiller arasında bir geçiş dönemi karakteri taşımalarıdır. Ayrıca bu yazıtlar sayesinde Telugu ve Kannara yazılarının anlaşılmasında yardımcı olabiliriz. *Narbadda* yazısı, *Gupta* Hanedanlığı yazıtlarına çok benzer göstergeler içerir. *Krişna* yazısı

daha işlek karakterde bir yazı türüdür ve bu yazının daha da işlek formu *Telugu* yazısıdır. Süslemeler, *Devanagari* yazısındaki birleştirme çizgisinin sadece farklı biçimleridir.

Birçok göstergenin altına eklenen çizgi yardımı ile başka göstergeler oluşturulmuştur. Buradan, *Telugu* yazısının ilk zamanlar az sayıda gösterge içerdiği ve Sanskritçe sesbirimlerinin zenginliğine yeterli olabilmesi için geliştirilmiş olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

TELUGU YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
అ	a	ఁ	ē	శ ష	tśha	ద	da	ల	la
ఆ	ā	ఐ	ai	జ	dža, dza	ధ	dha	ళ	ļa
ఇ	i	ఒ	o	ఝ ఞ	džha	న న	na	స న	sa
ఈ	ī	ఓ	ō	ఠ డా	ña	ప ప	pa	శ	śa
ఉ డ	u	ఔ	au	ట	ṭa	ఫ ఫ	pha	ష	śa
ఊ డ	ū	క క	ka	ఠ ఠ	ṭha	బ	ba	హ హ	ha
ఋ	r̥	ఖ	kha	డ	ḍa	భ	bha	ట	ṭa
ౠ	r̄	గ గ	ga	ఢ ఢ	ḍha	మ మ	ma		
ఘ	ḡ	ఘ ఘ	gha	ణ	ṇa	య య	ya		
ఙ	ṅ	జ జ	ña	త	ta	వ వ	va		
చ	e	చ డ	tśa, tsa	థ	tha	ర ర	ra		

Bileşik göstergeler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
క్ష	kśa	డు	ḍu	ద్దు	ddu	పో	po	యా	yā	శి	śi
ఘా	ghā	తె	te	ద్దా	ddhā	పు	ppu	రా	rā	షా	śā
చి	tśi	త్తు	ttū	ధా	dhā	భూ	bhū	ల	-l	శ్చ	śṭa
ఘా	džā	త్ర	tra	నా	nā	మా	mā	లి	lla	సా	sā
జా	ñā	దా	dā	న్నా	nna	మ్మ	mma	వై	vva	స్తా	stā

Ünlü birleştirmeleri: కా kā, కి ki, కీ kī, కు ku, కూ kū, కి కి, కిలా kī, కి ke, కి kē, కి kai, కి ko, కి kō, కి kau.

Rakamlar: ౧ 1, ౨ 2, ౩ 3, ౪ 4, ౫ 5, ౬ 6, ౭ 7, ౮ 8, ౯ 9, ౦ 0.

Telinga veya diğer adıyla Telugu yazısı, Tamil ve Kannara ile birlikte Dravid dil öbeğinden Güney halkının yazısıdır.

Krişna Irmağı Yazıtına benzerlik gözlenebilen bu yazıda, harflerde yine bu yazıdan tanıdığımız üst çengeller ile karşılaşıyoruz.

KANNARA¹⁷ YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
ಅ	a	ಎ	e	ಒ ಒ	ña	ಊ ಊ	ṇa	ಮ ಮ	ma
ಆ	ā	ಐ ಐ	ē	ಛ ಛ	tṣa	ತ	ta	ಯ ಯ	ya
ಇ	i	ಏ	ai	ಠ ಠ	tṣha	ಥ ಥ	tha	ವ ವ	va
ಈ ಈ	ī	ಓ ಓ	o	ಙ ಙ	dṣa	ದ ರ	da	ರ ರ	ra
ಉ	u	ಒ ಒ	ō	ಝ ಝ	dṣha	ಧ ಧ	dha	ಲ ಲ	la
ಊ	ū	ಔ ಔ	au	ಞ ಞ	ña	ನ	na	ಸ ಸ	sa
ಋ	r̥	ಕ ಕ	ka	ಟ ಟ	ṭa	ಪ ವ	pa	ಶ ಸ	śa
ೠ	r̄	ಖ ಖ	kha	ಠ ಠ	ṭha	ಫ ಫ	pha	ಷ ಸ	ṣa
ಌ	l̥	ಗ ಗ	ga	ಡ ಡ	ḍa	ಬ ಬ	ba	ಹ ಹ	ha
ೡ	l̄	ಘ ಘ	gha	ಢ ಢ	ḍha	ಭ ಭ	bha	ಱ ಱ	t'a

Bileşik göstergeler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ಕು	ku	ಗೈ	gai	ತೈ	tai	಼	-n	ಬೊ	bhū	ವು	vu
ಕೆ	ke	ಗೈ	nā	ತು	ttu	ನ	nā	ಮು	mmā	ವು	vū
ಕೊ	kō	ಗಾ	ṇu	ತು	tte	ನಿ	ni	ರ	rā	ವು	vṛ
ಕೞ	kṣa	ದ	ḍe	ತು	tra	ನಿ	nī	ರೆ	re	ವು	vṝ
ಗಾ	gā	ದೊ	ḍō	ವ	dā	ನು	nu	ಲ	lā	ಲೈ	ve
ಗಿ	gī	ತಿ	ti	ದಿ	di	ನೆ	ne	ಲಾ	lū	ಪು	vvu
ಗು	gu	ತಿ	tī	ದಿ	dī	ನು	nna	ಲೊ	lō	ಷ	śā
ಗೆ	ge	ತು	tu	ದೆ	de	ಪು	pu	ಯ	yā	ಜ	ṣṭa
ಗೊ	gē	ತೆ	te	ದ್ರಿ	dri	ಪು	pra	ವಾ	vā	ಹೊ	hō

Ünlü birleştirmeler: ಕಾ k̄a, ಕೆ k̄i, ಕೈ k̄i, ಕು ku, ಕೂ k̄ū.

Kannara yazısı, Telugu yazısı ile komşu ve yakın akrabadır. Elyazmalarında bazı durumlarda farklılıklarla

karşılaşılabildiği için, burada gösterilen alfabede bileşik harflere de yer verilmiştir.

TAMİL YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
அ	a	இ	i	ஈ	ī	உ	u	ஊ	ū
க	ka	கி	ki	கீ	kī	கு	ku	கூ	kū
ச	tša	சி	tši	சீ	tšī	சு	tšu	சூ	tšū
ட	ṭa	டி	ṭi	டீ	ṭī	டு	ṭu	டூ	ṭū
த	t'a	தி	t'i	தீ	t'ī	து	t'u	தூ	t'ū
ப	ta	பி	ti	பீ	i	பு	tu	பூ	tū
பா	pa	பி	pi	பீ	pī	பு	pu	பூ	pū
நா	ṇa	நி	ṇi	நீ	ṇī	நு	ṇu	நூ	ṇū
நா	ṇa	நி	ṇi	நீ	ṇī	நு	ṇu	நூ	ṇū
ண	ṇa	ணி	ṇi	ணீ	ṇī	ணு	ṇu	ணூ	ṇū
ன	ṇa	னி	ṇi	னீ	ṇī	னு	ṇu	னூ	ṇū
ந	na	நி	ni	நீ	nī	நு	nu	நூ	nū
ம	ma	மி	mi	மீ	mī	மு	mu	மூ	mū
ய	ya	யி	yi	யீ	yī	யு	yu	யூ	yū
லா	la	லி	li	லீ	lī	லு	lu	லூ	lū
லா	la	லி	li	லீ	lī	லு	lu	லூ	lū
ரா	ra	ரி	ri	ரீ	rī	ரு	ru	ரூ	rū
ரா	ra	ரி	ri	ரீ	rī	ரு	ru	ரூ	rū
வ	va	வி	vi	வீ	vī	வு	vu	வூ	vū

Rakamlar

க 1, உ 2, ஈ 3, ச 4, கு 5, கூ 6, எ 7, அ 8, சு 9, ஐ 10, ஈ 100, கூ 1000.

Şu ünlüler birleştirilmez: எ e, ஏ ē, ஐ ai, ஒ o, ஓ ō, ஔ au.

Bunun yerine, e sesli göstergeler kelimenin önüne, a sesli göstergeler ise kelimenin arkasına konur: கெ ke, கே kē, கை kai, கௌ kau, கோ kō, கௌ kau.

அ ā sadece ர் ile birlikte ரா rā olarak, ன னா nā ve ன னா nā olarak

birleştirilir, bunun dışında ஈ olarak ünsüzün arkasına eklenir. Ünsüzün üzerinde yer alan bir nokta, ünlünün yazıda belirtilmediğini gösterir; örneğin, கீ kī, டீ tī. உ Om kutsal hecedir.

Tamil dilinde üç ses grubu vardır: Altı adet patlamalı ses (k, tš t, t, p, r); altı adet burunsal ses (ṇ, ṇ, ṇ, ṇ, ṇ, m); altı yarım ünlü (y, r, l, l, v).

MALABARĪ (MALAYALAM, GRANTHAM) YAZISI

Eski	Yeni	Değer	Eski	Yeni	Değer	Eski	Yeni	Değer	Eski	Yeni	Değer
അ	അ	a	ഒ	ഒ	o	ഃ	ഃ	ta	ഃ	ഭ	bha
ആ	ആ	ā	ഊ	ഊ	ō	ഈ	ഈ	tha	ഋ	മ	ma
ഇ	ഇ	i	ഈ	ഈ	au	ഉ	ഉ	da	ഌ	യ	ya
ഈ	ഈ	i	ക	ക	ka	ഋ	ഋ	ḍha	ൺ	ര	ra
ഉ	ഉ	u	ഖ	ഖ	kha	ഋ	ഋ	ṇa	ഌ	ഴ	ṛa
ഊ	ഊ	ū	ഗ	ഗ	ga	ഋ	ഋ	ta	ല	ല	la
ഋ	ഋ	r	ഘ	ഘ	gha	ൺ	ൺ	tha	ള	ള	ḷa
ൺ	ൺ	ṇ	ഞ	ഞ	ña	ദ	ദ	da	വ	വ	va
ത	ത	i	ച	ച	tṣa	ധ	ധ	dha	ശ	ശ	śa
ദ	ദ	e	ഛ	ഛ	tṣha	ജ	ജ	na	ഃ	ഃ	śa
ഛ	ഛ	ē	ജ	ജ	dḷa	പ	പ	pa	ഫ	ഫ	ṣa
ഌ	ഌ	ai	ഠ	ഠ	dḷha	ഫ	ഫ	pha	ഹ	ഹ	ha
			ഡ	ഡ	ṛa	ബ	ബ	ba	ഠ	ഠ	d'a

Bileşik göstergeler (yeni)

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ക	ku	ച	tṣṣu	ഡ	ddha	ബ്ര	bra	യ്യ	yyu	ഷ	ṣṣa
കു	kū	കു	dḷdḷa	വ	dya	ഭ	bhu	രു	ru	കു	ṣṣha
കു	kṛ	തെ	nṣa	ന	-n	ഭ	bhū	രു	rū	കു	ṣṣa
കു	kku	തെ	nṣu	നു	nu	ഭ	bhṛ	രു	rgga	കു	sū
കു	kkū	ട	ṭu	ന	nṛ	ഭ	bhra	രു	rtha	കു	sta
കു	kra	ട	ṭṭu	ന്ത	nta	മ	mu	ക	-i	കു	stra
കു	kla	തെ	nka	ന്തു	ntu	ക	mū	ല	lu	കു	stha
കു	kṣa	തെ	nṭu	ന്ത്ര	ntra	ക	mṛ	കു	lkku	കു	sma
കു	ksa	തെ	nma	ന്ദ	nda	ക	mma	ക	lpa	കു	sra
കു	gu	ത	tu	ന്ധ	ndha	ക	mḷa	ക	lma	കു	ssu
കു	gṛ	ത	tū	ന്ന	nna	ക	-ya	ക	lla	കു	sha
കു	gda	ത	tr	ന്ന	nma	ക	yu	ക	llu	കു	hu
കു	gna	ത	tta	ന്വ	nva	ക	yka	ക	-v	കു	hū
കു	gra	ത	ttu	പ	pu	ക	yka	ക	vu	കു	hṛ
കു	ghra	ത	tṭa	പ	pū	ക	yka	ക	vṛ	കു	ḷ
കു	nka	ത	tra	പ	pta	ക	yta	ക	vva	കു	ḷḷa
കു	nku	ത	tru	പ	pna	ക	ytu	ക	śu	കു	ru
കു	nṛa	ത	tsa	പ	ppa	ക	yma	ക	śṣa	കു	rtu
കു	tṣū	ത	dū	പ	pra	ക	yma	ക	śru	കു	dru
കു	tṣṣha	ത	dr	പ	bu	ക	yya	ക	śṣa	കു	

Ünlü birleştirmeleri:

ക ka, കാ kā, കി ki, കീ kī, കു ku, കൂ kū, കെ ke, കൈ kai, കൊ ko, കൌ kau.

Rakamlar: ൧ 1, ൨ 2, ൩ 3, ൪ 4, ൫ 5, ൬ 6, ൭ 7, ൮ 8, ൯ 9, ൦ 0.

SİNHALA (SINGHALA) YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
අ	a	ආ	ai	ඈ	gha	ඉ	tha	ඊ	na	උ	la
ආ	ā	භ	o	ඊ	ña	උ	da	ඌ	pa	ඍ	la
ඈ	i	ඉ	ō	උ	tša	ඌ	dha	ඍ	pha	ඎ	va
ඊ	ī	ඊ	e	උ	tšha	ඌ	na	ඍ	ba	ඎ	sa
උ	u	උ	ē	උ	dža	ඌ	ta	ඍ	bha	ඎ	ša
ඌ	ū	උ	ka	උ	džha	ඌ	tha	ඍ	ma	ඎ	ša
ඍ	e	උ	kha	උ	ña	ඌ	da	ඍ	ya	ඎ	ha
ඎ	ē	උ	ga	උ	ta	ඌ	dha	ඍ	ra		

Bileşik harfler

ක	k	භ	tva	උ	n	භ	bhu	උ	rī	සි	si
කු	kra	භ	dā	උ	ni	භ	mi	උ	rga	සු	su
කෂ	kša	භ	di	උ	nu	භ	mu	උ	l	ස්ව	sva
ග	g	භ	du	උ	nva	භ	mba	උ	lu	හි	hi
ඟ්	ña	භ	de	උ	p	භ	y	උ	lū		
ඟ්	ti	භ	dra	උ	pi	භ	r	උ	v		
ඟ්	tī	භ	dri	උ	pu	භ	rā	උ	vi		
ඟ්	t	භ	ddha	උ	b	භ	ri	උ	s		

Ünlü birleştirmeleri: කා kā, කි ki, කී kī, කු, කු, කු ku, කු, කු kū, කෙ ke, කේ kē. කෙ kai, කො ko, කෝ kō, කෙ ke, කේ kē, කා kā, කි k.

Rakamlar: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Seylan, İskender zamanında Τα.ροβάλη (adını *Tambapanni* şeh-
rinden alır, Pali dilinde *Tamraparni*)
olarak biliniyordu; Ptolemaios ona
Σαλνῆ (Hintçe *Sinhala* aslanlar diya-
rı) adını verdi. Buradan da Arapça *Se-
rendib* (*dib* ada). Avrupa dillerinde ise
Zeilon veya *Ceylon* adları türedi. Bu
yazı *Malabari* yazısına çok benzer, sa-
dece ondan daha narindir ve çizgileri
daha kıvrımlıdır.

Budizm İÖ 322 yılında yerleştiği
için, yazının ana karakteri Palidir. Ün-
süzlerin üzerine eklenen ve sadece

kelimenin sonunda değil, ortasında da
yer alabilen okuma işareti [˘] *Vira-
ma*'nın kullanımı dikkat çekicidir. Vi-
ramanın, *Devanagari* ve *Pali* yazıla-
rında karşılaştığımız gibi, ünsüz işare-
tinin altında yer almasına gerek yok-
tur ve bileşik göstergeler sadece ünlü-
lerden oluşur. Bu işaret, *e* göstergesi
ile kullanıldığı zaman uzunluğu belir-
tirken, *o* göstergesi ile birlikte *au* sesi-
ni ifade eder. *Virama* işareti *b* ve *w*
seslerinde göstergelerin sondaki kuy-
ruklarının çift çizilmesi ile belirtilir
(බි b, ඩ w).

AHOM (ASSAM) YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
𑜀	a	𑜂	ńa	𑜄	ta, da	𑜆	pa, ba	𑜈	ya	𑜊	va
𑜌	ka, ga	𑜎	tša, dža	𑜐	tha, dha	𑜒	pha, bha	𑜔	ra	𑜖	sa
𑜐	kha, gha	𑜒	ńa	𑜔	na	𑜖	ma	𑜘	la	𑜚	ha

Ünlü birleştirmeleri:

𑜀 ka, 𑜀𑜂 k̄a, 𑜂 ki, 𑜂𑜄 k̄i, 𑜄 ku, 𑜄 k̄u, 𑜀𑜌 ke, 𑜀𑜎 k̄ē, 𑜀𑜔 ko, 𑜂𑜐 k̄ō, 𑜂𑜎 k̄i, 𑜂𑜔 kai, 𑜂𑜖 kaj, 𑜂𑜘 kau, 𑜂𑜚 keu, 𑜂𑜘 koi.

Ahom ya da Assam yazısı, Birman yazısına benzerlik gösterir; fakat bu yazı Pegu yazısına daha da yakındır. Ünlülerde bazı farklılıklar görülmesi-

ne rağmen, bu yazının Pegu yazısından türemiş olma olasılığı çok yüksektir.

PEGU¹⁸ YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
𑜀	a	𑜂	ńa	𑜄	ta, da	𑜆	pa, ba	𑜈	ya	𑜊	va
𑜌	ka, ga	𑜎	tša, dža	𑜐	tha, dha	𑜒	pha, bha	𑜔	ra	𑜖	sa
𑜐	kha, gha	𑜒	ńa	𑜔	na	𑜖	ma	𑜘	la	𑜚	ha

Ünlü birleştirmeleri:

𑜀 ka, 𑜀𑜂 k̄a, 𑜂 ki, 𑜂𑜄 k̄i, 𑜄 ku, 𑜄 k̄u, 𑜀𑜌 ke, 𑜀𑜎 k̄ē, 𑜀𑜔 ko, 𑜂𑜐 k̄ō, 𑜂𑜎 k̄i, 𑜂𑜔 kai, 𑜂𑜖 kaj, 𑜂𑜘 kau, 𑜂𑜚 keu, 𑜂𑜘 koi.

Peguların diline de, insanlarına da *Mon*¹⁹ adı verilir. Pegu yazısı Şan²⁰ yazısı ile özdeşdir.

Birman yazısıyla akraba olan Pegu yazısının, bu yazıyı etkilemiş olduğu düşünülür.

Pegu, eskiden büyük bir devlet

iken. Birmanlar ve Siyamlar tarafından ele geçirildi ve halkı onların köleleri oldu.

Siyam'da tarımla uğraşanların hâlâ Pegular olması, bu halkın eski zamanlarda çok medeni ve tarım toplumu olduklarını gösterir.

PALI-BİRMAN YAZISI

Yazıt	Resim	Oyma	Değer	Yazıt	Resim	Oyma	Değer
ဒ	𑄢	ဒ	a	ဒု	𑄣	ဒု	da
ဒာ	𑄣	ဒာ	ā	ဉ	ဉ	ဉ	dha
ဒီ	𑄤	ဒီ	i	ဏ	𑄥	ဏ	na
ဒြ	𑄦	ဒြ	ī	တ	𑄧	တ	ta
ပ	𑄨	ပ	u	ထ	𑄩	ထ	tha
ပု	𑄪	ပု	ū	ဒါ	𑄫	ဒါ	da
ဇ	𑄬	ဇ	e ē	ဓ	𑄭	ဓ	dha
ဉာ	𑄮	ဉာ	o	န	𑄯	န	na
ဉာ	𑄮	ဉာ	ō	ပ	𑄰	ပ	pa
က	𑄱	က	ka	ဖ	𑄲	ဖ	pha
ခ	𑄳	ခ	kha	ဗ	𑄴	ဗ	ba
ဂ	𑄵	ဂ	ga	ဘ	𑄶	ဘ	bha
ဃ	𑄷	ဃ	gha	မ	𑄸	မ	ma
င	𑄹	င	ña	ယ	𑄺	ယ	ya
တစ	𑄻	တစ	tśa	ရ	𑄼	ရ	ra
ဆင	𑄽	ဆင	tśha	လ	𑄾	လ	la
ဇာ	𑄿	ဇာ	dža	ဝ	𑄿	ဝ	va
ဇာ	𑄿	ဇာ	džha	သ	𑅀	သ	sa
ဇာ	𑄿	ဇာ	ña	န	𑅁	န	śa
တ	𑅂	တ	ṭa	တ	𑅂	တ	ṣa
တ	𑅂	တ	ṭha	ဟ	𑅃	ဟ	h

PALİ-BİRMAN YAZISI, BİLEŞİK GÖSTERGELER

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
	kya		dźdža		tva		bba		ru
	gā		ntša		tvā		bbā		si
	gi		ti		ddha		mmā		sī
	ghā		tta		dva		mu		sī
	tši		ṇḍa		nu		mba		ssa
	tši		tā		nta		mbu		ūlhi
	tštša		tā		ndha		yā		ā
	tštsha		ti		nna		yya		ḥ
	tšya		tū						

Pali ya da *Bali*, Budistlerin kutsal kitaplarının dilidir ve Sanskritçe ile akrabadır. Budistlerin, rahipleri bütün halk zümrelerinden seçtiklerini göz önünde bulundurarak, Palinin Sanskritçenin bir halk lehçesi olduğu sonucuna varabiliriz. Budizm İS 397 yılında Pegu'ya ve Çinhindi'ndeki diğer ülkelere yayılmış ve benimsenmiştir.

Birmanların kutsal yazılarında biçim olarak birbirine çok benzeyen, fakat kaligrafi olarak ayırım gösteren üç farklı yazı tipi görüyoruz: Kare yazı, fırça ile resmedilen kalın bir yazı türü ve kazınan ufak bir yazı türü. En son adı geçen yazı türü Birmanlar tarafından hâlâ kullanılmaktadır.

Kare yazı, bir sesbirimi ifade eden birçok farklı gösterge ile karşımıza çıkar (örn., ve sesini ifade eder). Bu olgu Pali yazısının, diğer Hindis-

tan Yarımadası yazı türlerinde de göze çarptığı gibi, birçok farklı yazının birleştirilmesinden oluştuğunun bir kanıtıdır.

Pali yazılarının ve onlarla akraba diğer yazı türlerinin bir özelliği, *e*-göstergesinin ünsüzden önce kullanılması ve bu göstergenin *o* ve *au* göstergelelerinin özelliklerini taşımasıdır. Ünsüzler, arada bir ünlü olmadan, yan yana kullanılıyorsa, ikinci ünsüz birincinin altına yazılır. *l* sesbirimi için gösterge harfin üzerine yazılır. Böylece her satır aslında üç satırdan oluşur: Ana satır ile üstünde ve altında yer alan göstergeler.

İlerideki sayfalarda yer alan Çinhindi alfabelerinde, hem ünlü birleşmesi, hem de ünsüz göstergelerinin birleşmesinin ayrıntılı açıklamalarına dikkatinizi çekmek isteriz.

BİRMAN YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
ဒ	a	ဩ	au	ဆ	tšha	တ	ta	မ	ma
ဒာ	ā	ဒံ	ā	ဇ	dža	ထ	tha	ယ	ya
ဒါ	i	ဒာ့	aḥ	ဈ	džha	ဒ	da	ရ	ra
ဒါ	ī	က	ka	ည	ńa	စ	dha	လ	la
ဥ	u	ခ	kha	ဋ	ṭa	န	na	ဠ	ḷa
ဦ	ū	ဂ	ga	ဌ	ṭha	ပ	pa	ဝ	va
ဧ	e	ဃ	gha	ဍ	ḍa	ဖ	pha	သ	sa
ဒဲ	ai	င	ña	ဎ	ḍha	ဗ	ba	တ	ha
ဩ	o	စ	tša	ဏ	ṇa	ဘ	bha		

Bileşik göstergeler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ကွ	kva	ကြ	krva	ကျိ	tyi	လှ	lha	ယ	yva	ဟ	hra
ကျ	kya	ချိ	tšhi	ညာ	ńha	ဋိ	ndra	မ	rva	မ	hva
ကျ	kyva	ဋု	ṭu	မဟ	mhru	ညာ	ńmu	ဟ	h		
ကြ	kra	ဋု	ṭū	ဂြ	grvī	ဋိ	dždžha	ဟ	hya		

Ünlü birleştirmeleri:

ကံ k, ကာ k̄, ကိ ki, ကိ̄ kī, ကု ku, ကု̄ k̄, ကေ ke, ကု̄ kai, ကေ̄ ko, ကေ̄ kau, ကိ̄ k̄, ကာ̄ kaḥ.

Rakamlar: ၁1, ၂2, ၃3, ၄4, ၅5, ၆6, ၇7, ၈8, ၉9, ၁၀0.

Ünsüzler, hayli yeni oldukları düşünülen adlar taşırlar: က *kakyih* “büyük ka”; ခ *khakhve* “burmalı kha”. İlk iki göstergenin adlarından yola çıkarak, alfabeye *Kakyi-khakhve* adı verilmiştir.

A sesi, ဝ göstergesinin ilave edil-

mesi dışında, ဂ göstergesi ile de belirtilir (örneğin, ခါ *kha*). ကံ နံ ကံ နံ sesleri çifttir (bu yüzden နံကံကံ *pellēk*); နံ ṇ ve bilhassa ဝ (*a*) göstergelerinden sonra ပ *pa*, တ *ta*, က *ka*, vb. sert sesler yumuşak telaffuz edilir (*ba*, *da*, *ga*).

PALĪ-SĪYAM YAZISI

Boromat	Phāti-mokkha	Değer	Boromat	Phāti-mokkha	Değer	Boromat	Phāti-mokkha	Değer
𑀀	𑀁	a	𑀂	𑀃	tšha	𑀄	𑀅	na
𑀆	𑀇𑀈	ā	𑀉	𑀊	dža	𑀋	𑀌	pa
𑀍	𑀎	i	𑀏		džha	𑀐	𑀑	pha
𑀒	𑀓	u	𑀔	𑀕	ńa	𑀖	𑀗	ba
𑀘	𑀙	e	𑀚	𑀛	ṭa	𑀜	𑀝	bha
𑀞	𑀟	o	𑀠	𑀡	ṭha	𑀣	𑀤	ma
𑀥	𑀦	ka	𑀧	𑀨	ḍha	𑀩	𑀪	ya
𑀬	𑀭	kha	𑀮	𑀯	ṇa	𑀰	𑀱	ra
𑀲	𑀳	ga	𑀴	𑀵	ta	𑀶	𑀷	la
𑀹	𑀺	gha	𑀻	𑀼	tha	𑀽	𑀾	va
𑀿	𑁀	ṇa	𑁁	𑁂	da	𑁃	𑁄	sa
𑁅	𑁆	tša	𑁇	𑁈	dha	𑁉	𑁊	ha

Bileşik göstergeler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
𑀀𑀁	kā	𑀂𑀃	tši	𑀄𑀅	rū	𑀆𑀇	ńtša	𑀈𑀉	ttha
𑀊𑀋	gā	𑀌𑀍	ṇi	𑀎𑀏	bhū	𑀐𑀑	tštša	𑀒𑀓	dda
𑀕𑀖	džā	𑀗𑀘	ti	𑀙𑀚	tše	𑀛𑀜	dždža	𑀝𑀞	ddha
𑀟𑀠	ṭā	𑀡𑀢	tī	𑀣𑀤	ro	𑀥𑀦	mdža	𑀧𑀨	nna
𑀩𑀪	tā	𑀬𑀭	dhi	𑀮𑀯	kka	𑀰𑀱	ńdža	𑀲𑀳	ppa
𑀵𑀶	nā	𑀷𑀸	ri	𑀹𑀺	ṇka	𑀻𑀼	dždžha	𑀽𑀾	mpa
𑀿𑁀	rā	𑁁𑁂	vi	𑁃𑁄	kkhi	𑁅𑁆	ṭṭha	𑁇𑁈	bba
𑁉𑁊	yā	𑁋𑁌	si	𑁍𑁎	ṅga	𑁏𑁐	ṇṭha	𑁑𑁒	bbha
𑁓𑁔	vā	𑁕𑁖	wū	𑁗𑁘	ggha	𑁙𑁚	ṇḍa	𑁛𑁜	mma
𑁞𑁟	ki	𑁠𑁡	rū	𑁣𑁤	tštša	𑁥𑁦	tta	𑁧𑁨	sma

SİYAM YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
၁	a	က	ā	အံ	ā	ခ	tʃa	ဇ	t'a	ဗ	ya
၁	ā	၁	!	ခ	aḥ	ခ	tʃha	ဇ	dha	ဒ	ra
၁	i	၁	!	က	ka	ဇ	tʃ'a	ဇ	na	လ	la
၁	ī	၁	e	ခ	kha	ဇ	śa	ဇ	ba	မ	la
၁	ī	၁	ē	က	χ'a	ဇ	dʒha	ဇ	pa	ဝ	va
၁	ī	ဝ	ai	က	k'a	ဇ	na	ဇ	pha	ဇ	sa
၁	u	ခ	ei	က	χa	ခ	da	ဇ	fa	က	ha
၁	ū	ဝ	ō	မ	gha	ခ	ta	က	bha	ခ	ao
၁	ṛ	၁	au	၁	na	ဂ	tha	မ	ma		

Ünlü birleştirmeleri:

က ka, က k̄a, ကိ ki, ကိ k̄i, ကိ k̄i, ကွ ku, ကွ k̄u, ကေ ke, ကေ k̄e, ကိ kai, ကိ kei, ကိ ko,
 က kau, က k̄a, က kaḥ, က k̄ōn, က k̄ān, က k̄ōn, က kven, က k̄yen,
 က k̄uēn, က keun. Vurgular: က k̄a, က k̄a, က k̄a, က k̄a, က k̄a.

PALLEGÖIX, vurgula-
rı yanda gördüğünüz
notalar ile ifade eder.

Okuma işaretleri: ^v sessiz, örneğin *sañgh* (*sañ* olarak okunur); ^h vurgunun bitimi, aynı zamanda kısaltma: bitiş, başlangıç; kitabın sonu.

Rakamlar: ၁ 1, ၂ 2, ၃ 3, ၄ 4, ၅ 5, ၆ 6, ၇ 7, ၈ 8, ၉ 9, ၀ 0.

Siyam halkının diline *Tayca* adı verilmiş ve yazısı Pali yazısına benzer. Sayfa 149'daki alfabelerde de göze çarptığı gibi, Siyam yazısının Budizm kitaplarında kullanılan tarzı, Birman-Pali yazısından daha köşeli bir karaktere sahiptir. Boromat ve Phatimokkha kitaplarından alınmış bu alfabeler BOURNOUF ve LASSEN (Essay sur le Pali) tarafından aktarılmıştır.

Birçok dilbilimci $\mathfrak{U}$, $\mathfrak{V}$, $\mathfrak{W}$ ve $\mathfrak{X}$ arasında sesçil bir ayrım gözetmezken, burada, bu göstergelerin farklı telaf-

fuz özelliklerine yer veren LEPSIUS esas alındı.

Siyam dili (Tayca) tek heceli bir dildir ve Çince gibi, eşsesli kelimeler farklı tonlamalar sayesinde ayırt edilir. Yukarıda, PALLEGÖX'in "Grammatica lingua Thai" adlı eserinde müzik notaları yardımı ile yaptığı ayrımı yer verildi.

Kelimeler, boşluk bırakmadan bir-biri ardına sıralanır. Boşluk, bizim yazımızdaki virgül veya noktalı virgül görevini görerek, cümlenin bölümlerini belirtir.

LAOS YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
ka	ka	dža	na	pha	va				
kha	kha	džha	ta	ba	sa				
ga	ga	ña	tha	bha	ha				
gha	gha	ta	da	ma					
ña	ña	tha	dha	ya					
tša	tša	da	na	ra					
tšha	tšha	pha	pa	la					

Lao veya *Lawa* (Portekizliler tarafından *Laos* adı verilmiştir) dili Siyam dili ile akraba olduğu gibi, yazısı da Siyam yazısına benzerlik gösterir. Siyamlıların kanunlarını ve dinlerini Laos'tan aldıklarını göz önünde bu-

lundurursak, Siyam yazısının Laos yazısından türediği sonucunu çıkarabiliriz. Laos yazısı, Siyam halk yazısına değil, Pali-Siyam yazısına ve bilhassa Boromat'taki alfabeyle benzerlik gösterir (bkz. s. 149).

PALİ-KAMBOÇYA YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
အ	a	အိ	ai	ဇ	na	ဇာ	tha	ဋ	dha	ယ	ya
အာ	ā	အို	o	ဇာ	tša	ဇာ	da	ဋာ	na	ရာ	ra
အိ	i	အို	au	ဇာ	tšha	ဇာ	dha	ဋာ	pa	လာ	la
အို	i	အို	ka	ဇာ	dža	ဇာ	na	ဋာ	pha	လာ	la
အု	u	အို	kha	ဇာ	džha	ဇာ	ta	ဋာ	ba	ဝာ	va
အူ	ū	အို	ga	ဇာ	ría	ဇာ	tha	ဋာ	bha	သာ	sa
အေ	e	အို	gha	ဇာ	ta	ဇာ	da	ဋာ	ma	ဟာ	ha

Yukarıdaki yazı, Pali-Siyam yazısı ile çok yakın akrabadır ve göstergelerin ses değerleri Pali dilinden alınmadır. Kamboçya halk dili ve göstergelerinin telaffuzu, Pali di-

linden oldukça uzaktır. Yukarıdaki alfabenin işlek biçimlerindeki bu fark, ilerdeki sayfalarda yer alan alfabelerde daha da ayrıntılı ele alınacaktır.

KAMBOÇYA - İŞLEK YAZI

Nomu				Kakha						Tşeuñ			
Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
𑜀	no	𑜁	au	𑜂	ka	𑜃	to	𑜄	pho	𑜅	no	𑜆	ba
𑜇	mü	𑜈	ru	𑜉	kha	𑜊	tho	𑜋	mo	𑜌	tşa	𑜍	mo
𑜎	pu	𑜏	rū	𑜐	ko	𑜑	na	𑜒	yo	𑜓	tşha	𑜔	yo
𑜕	thea	𑜖	lu	𑜗	kho	𑜘	ta	𑜙	ro	𑜚	tšo	𑜛	ro
𑜜	yo	𑜝	lū	𑜞	ño	𑜟	tha	𑜠	lo	𑜡	ño	𑜢	lo
𑜣	se	𑜤	ē	𑜥	tşa	𑜦	to	𑜧	vo	𑜨	da	𑜩	vo
𑜪	thō	𑜫	ai	𑜬	tşha	𑜭	tho	𑜮	sa	𑜯	tha	𑜰	sa
𑜱	a	𑜲	o	𑜳	tšo	𑜴	no	𑜵	saba	𑜶	to	𑜷	po
𑜸	ā	𑜹	au	𑜺	tşho	𑜻	pa	𑜼	sako	𑜽	na	𑜾	po
𑜿	ē	𑜽	ā	𑜾	ño	𑜿	pha	𑜽	ha	𑜿	tha		
𑜿	ei	𑜿	ā	𑜿	ta	𑜿	po	𑜿	la	𑜿	tho		
𑜿	o	𑜿	ah	𑜿	tha	𑜿		𑜿	ā	𑜿	no		

M. AYMONIER (Cours de Cambodgien) Kamboçya yazısının iki alfableden oluştuğunu ve bunlara alfabelerin ilk harflerinden oluşan *Nomu* ve *Kakha* isimlerinin verildiğini belirtmiştir. Nomu alfabetesinin ilk 7 harfi sesçil göstergeler değil, dini bir ibaredir: “Buda’nın onuruna”. Sesçil göstergeler *a* ile başlar ve *Nomu* alfabetesinde ünlüler, *Kakha* alfabetesinde ise ünsüzler yer alır. Pali yazısı kökenli olan ve Siyam yazısı ile de yakın akraba olan göstergeler, Kamboçya diline uyarlanırken eski sesçil değerlerinden uzaklaştırıldı; *r* ve *l* seslerinden *ru* ve *lu* türedi. Pali alfabetesinin ünsüz grubundan sessiz ve

sert göstergelerin telaffuzu değişmez, oysa Pali alfabetesindekiler *a*-sesini, Kamboçya alfabetesindekiler ise *o*-sesini alırlar, yani Pali alfabetesinde *ā*, Kamboçya alfabetesinde ise kısa *ā*-sesini alır. *Aksar* adı verilen bu göstergelerde üst bölüm (*sak*: saç), orta bölüm (*khluon*: gövde) ve alt bölüm (*tşeuñ*: ayak) arasında ayrım yapılır. Her ne kadar bir gösterge, Pali yazısındaki gibi diğer bir göstergenin altına konunca, ünlü her zaman düşmese de, orta bölüm (gövde) alt bölüm (ayak) olarak kullanılırsa, üst bölümünü (saçlarını) kaybeder. Ünlü birleşmelerini bir sonraki tabloda görebilirsiniz.

KAMBOÇYA - İŞLEK YAZI

a-sesli ünlü birleşmeleri						o-sesli ünlü birleşmeleri					
Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ក	ka	ក្ម	kuo	កោ	kō	ត	ko	ត្ម	kuo	តោ	koū
កា	kā	ក្ល	kō	កោ	kaū	តា	kəa	ត្ល	kəu	តោ	kou
កិ	kě	ក្យ	kṛ	ក្រ	kō	តិ	kī	ត្យ	kṛ	ត្រ	kū
កេ	kei	កេ	kě	កំ	kō	តិ	kī	តេ	kə	តំ	kō
កុ	kō	កែ	kē	កាំ	kā	ត្រ	kū	តៃ	kē	តាំ	kā
កួ	kau	កៃ	kai	កា	kaḥ	ត្រ	kū	តៃ	kei	តា	keah

Bazı a'lı sesler (*sa, ha, la*) o'lu seslerde, bazı o'lu sesler (*no, ho, mo, yo, ro, lo, vo*) ise a'lı seslerde eşlerini bulamazlar. Böylece ses değişimini göstermek için, göstergenin üzerine ya üst

bölüm (saç) eklenir ya da iki çizgi (") ilave edilir; bazen de göstergenin altına bir a eklenir. Aşağıdaki ünlü birleşmelerinde aynı zamanda Kamboçya diline has heceler de gösterilmiştir.

Bileşik göstergeler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ក្ប	kapa	ក្រ	kra	ក្ល	khma	ក្ល	khvo	ក្ល	tšhmo	ក្ល	mena
កា	kata	ក្រ	kro	ក្ល	khmo	ក្ល	tšepa	ក្ល	tšhna	ក្ល	meno
កេ	kena	ក្រ	khtša	ក្ល	khna	ក្ល	tšera	ក្ល	tšhno	ក្ល	mero
កា	kaña	ក្រ	khtšo	ក្ល	khno	ក្ល	tšero	ក្ល	tšhva	ក្ល	nero
កេ	keño	ក្រ	khyo	ក្ល	khña	ក្ល	tšhla	ក្ល	tšhvo	ក្ល	pra
កុ	kmo	ក្រ	khla	ក្ល	khño	ក្ល	tšhlo	ក្ល	lopa	ក្ល	pro
កួ	keno	ក្រ	khlo	ក្ល	khv	ក្ល	tšhma	ក្ល	loha	ក្ល	

KAMBOÇYA İŞLEK YAZI - BİLEŞİK GÖSTERGELER

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ផ្ទ	phya	ស៊	sepa	ស្ន	sno	ស៊	seña	ត្រ	tro	ត្រ	thlo
ផ្ទ	phyo	ស៊	seka	ស្ន	spo	ស៊	sva	ត្រ	teno	ត្រ	thmo
ផ្ទ	phla	ស៊	sko	ស្ន	sto	ស៊	svo	ត្រ	thpa	ត្រ	thno
ផ្ទ	phlo	ស៊	sma	ស្ន	stha	ត្រ	tepa	ត្រ	thla	ត្រ	hva
ផ្ទ	phsa	ស៊	smo	ស្ន	sta	ត្រ	tena	ត្រ	thma	ត្រ	hvo
ផ្ទ	phto	ស៊	sna	ស្ន	sra	ត្រ	tra	ត្រ	thna	ត្រ	

Şu sesler genellikle telaffuz edilmez: *au, u, āu, ou*'dan sonra *v; ɛ, ē, o*'dan sonra *r ve h*; *ō*'dan sonra *m*; son-
da yer alan *y*. Fakat *n*'den önce gelen
burunsal *°* kaybolur. Sonda yer alan
ünsüzler ile hece işaretleri arasında bir
ayrım yapılmaması, okuyucuyu bir ün-
lüyü telaffuz edip etmemekte özgür kı-
lar. Şu noktalara dikkat edilmelidir: *p*
harfi *po* veya *pa* olarak belirtilir; *k, n,*
t, için bazı imla kuralları yüzünden *ka,*
no, ta göstergeleri daha yaygındır. Vur-

gu işareti ' hecenin kısa olduğunu be-
lirtir, *ɔ* ünlüyü boğuklaştırır. Eğer bir
kelime iki kere arka arkaya kullanıla-
caksa, sadece bir kere yazılıp arkasına
"iki" yazılır. Bir kelime diğer kelimele-
rin önünde tekrarlanıyorsa, bunlar alt
alta yazılır ve dikey bir çizgi eklenir.

Örneğin: *me srok pret | me srok me prei*
anlamına gelir.

Üç tür rakam sistemi vardır: genel
rakamlar, kısaltılmış ticari rakamlar
ve Siyam rakamları.

Genel rakamlar: ១ ២ ៣ ៤ ៥ ៦ ៧ ៨ ៩ ០

Kısaltılmış rakamlar: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Kamboçya yazısı, Hint yazılarının
yapıları hakkında ilginç bilgiler edin-
memize yardımcı olması açısından
önemlidir. Bu yazı, çoğu kez harfle-
rin üst ve ana göstergelere biçim
benzerliği göstermeyen alt bölümler-

rinin aslında bir zamanlar kendi baş-
larına anlam ifade eden göstergeler
oldukları tezimizi doğrular. Bu olgu
sadece (şimdi çoktan unutulmuş)
farklı yazıların kaynaşmasıyla açıkla-
nabilir.

MALDİVLER YAZISI

Eski	Yeni	Değer	Eski	Yeni	Değer	Eski	Yeni	Değer	Eski	Yeni	Değer
𑌀	𑌁	h	𑌂	𑌃	l	𑌄	𑌅	m	𑌆	𑌇	g
𑌈	𑌉	th	𑌊	𑌋	k	𑌌	𑌍	ph	𑌎	𑌏	n
𑌐	𑌑	ñ	𑌒	𑌓	a	𑌔	𑌕	dh	𑌖	𑌗	s
𑌘	𑌙	r	𑌚	𑌛	w	𑌜	𑌝	t	𑌞	𑌟	ḍ
𑌡	𑌢	b				𑌣	𑌤	l			

Yabancı göstergeler:

𑌦 𑌧 𑌨 𑌩 p, 𑌪 𑌫 t, 𑌬 𑌭 z, 𑌮 𑌯 y, 𑌰 𑌱 𑌲 𑌳 h.

Ünlüler:

ˈ a, ˈ ā, ˈ e, ˈ ē, ˈ i, ˈ ī, ˈ o, ˈ ō, ˈ u, ˈ ū, ˚ ötümsüz.

Maldivler, ya da asıl adıyla *Mala-yadiba*, Malabar (*Malaya*)'nın adalarıdır. Burada yaşayan halkın iki yazı türü vardır. Birincisi J. PRINSEP'in "Journal of the Asiatic Society of Bengal

Vol.V"da yayınladığı, Arap rakamlarından oluşan ve ünlülerinin de Arapçadan türetilmiş olduğu bir yazı türüdür. Maldivler yazısı soldan sağa doğru yazılır.

FİLİPİNLER YAZISI

Tagala	Bisaya	Değer	Tagala	Bisaya	Değer	Tagala	Bisaya	Değer	Tagala	Bisaya	Değer
𑌀	𑌁	a	𑌂		na	𑌄	𑌅	ba	𑌆	𑌇	sa
𑌈	𑌉	i	𑌊	𑌋	ta	𑌌	𑌍	ma	𑌎	𑌏	ha
𑌐	𑌑	u	𑌒	𑌓	da	𑌔		ya			
𑌘	𑌙	ka	𑌚	𑌛	na	𑌜	𑌝	la			
𑌡	𑌢	ga	𑌤	𑌥	pa	𑌧		wa			

Ünlü birleşmeleri: 𑌦 ka, 𑌧 kē, ki, 𑌨 ko, ku.

Birbiriyle yakın akraba olan bu yazılarda, Sindhi ve Multani yazılarıyla da benzerlikler görebiliriz; örneğin,

g (Sindhi *ḍ*), h, b (Sindhi *w*), d. Şurası muhakkak ki, bu yazılar çok eskidir ve ünlü tanımlaması çok basittir.

CAVA YAZISI

Haksara		Pasānan		Değer	Haksara		Pasānan		Değer
Antiqua	İşlek	Antiqua	İşlek		Antiqua	İşlek	Antiqua	İşlek	
𐌱	𐌱	𐌱	𐌱	hâ	𐌱	𐌱	𐌱	𐌱	ḡa
𐌲	𐌲	𐌲	𐌲	nâ	𐌲	𐌲	𐌲	𐌲	d'â
𐌳	𐌳	𐌳	𐌳	tšâ	𐌳	𐌳	𐌳	𐌳	yâ
𐌴	𐌴	𐌴	𐌴	râ	𐌴	𐌴	𐌴	𐌴	nâ
𐌵	𐌵	𐌵	𐌵	kâ	𐌵	𐌵	𐌵	𐌵	mâ
𐌶	𐌶	𐌶	𐌶	dâ	𐌶	𐌶	𐌶	𐌶	gâ
𐌷	𐌷	𐌷	𐌷	tâ	𐌷	𐌷	𐌷	𐌷	bâ
𐌸	𐌸	𐌸	𐌸	sâ	𐌸	𐌸	𐌸	𐌸	tâ
𐌹	𐌹	𐌹	𐌹	wâ	𐌹	𐌹	𐌹	𐌹	nâ
𐌺	𐌺	𐌺	𐌺	lâ	𐌺	𐌺	𐌺	𐌺	r
𐌻	𐌻	𐌻	𐌻	pâ	𐌻	𐌻	𐌻	𐌻	!

Ünlüler ve okuma işaretleri (Saṇḡānan)

Ad	Antiqua	İşlek	Değer	Ad	Antiqua	İşlek	Değer
<i>Pepet</i>	𐌱	𐌱	ę	<i>Piṇkal</i>	𐌱	𐌱	y (ünsüzden sonra)
<i>Wulu</i>	𐌲	𐌲	i	<i>Tšakra</i>	𐌳	𐌳	r (ünsüzden sonra)
<i>Suku</i>	𐌴	𐌴	u	<i>Keret</i>	𐌴	𐌴	ŗ (ünsüzden sonra)
<i>Taliṇ</i>	𐌶	𐌶	e	<i>Layar</i>	𐌶	𐌶	r (sonda)
<i>Taliṇ-taruṇ</i>	𐌶	𐌶	o	<i>Wigñan</i>	𐌷	𐌷	ḡ
<i>Paten</i>	𐌸	𐌸	Ünlünün kalkması	<i>Tšetšak</i>	𐌹	𐌹	ñ (=sonda)

İnisiyal ünlü göstergeleri

Antiqua	İşlek	Değer	Antiqua	İşlek	Değer	Antiqua	İşlek	Değer
𐌱	𐌱	A	𐌲	𐌲	U	𐌳	𐌳	O
𐌴	𐌴	I	𐌶	𐌶	E			

CAVA YAZISI
Büyük göstergeler (*Haksara gedē*)

Ad	Haksara		Pasāṇan		Deḡ.	Ad	Haksara		Pasāṇan		Deḡ.
	Antiqua	İşlek	Antiqua	İşlek			Antiqua	İşlek	Antiqua	İşlek	
<i>Na-geḡe</i>	𐌆𐌆𐌆	𐌆𐌆			N	<i>Sa-geḡe</i>	𐌆𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	S
<i>Tša-geḡe</i>			𐌆𐌆𐌆	𐌆𐌆𐌆	Tš	<i>Pa-geḡe</i>	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	P
<i>Ka-geḡe</i>	𐌆𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆𐌆	𐌆𐌆𐌆	K	<i>Na-geḡe</i>	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	N
<i>Ta-geḡe</i>	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	T	<i>Ga-geḡe</i>	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	G
<i>Sa-geḡe</i>	𐌆𐌆	𐌆𐌆			S	<i>Ba-geḡe</i>	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	𐌆𐌆	B

Yabancı sesler

Antiqua	İşlek	Arapça	Değer	Antiqua	İşlek	Arapça	Değer	Antiqua	İşlek	Arapça	Değer
ا	ā	ح	h', h	ك	ā	ز	z, ž	پ	ā	ف	f, p
ك	ā	خ	χ, k	گ	ā	ش	š, s	ع	ā	ع	3, n
د	ā	ذ	δ, d	ج	ā	غ	γ, g				

Rakamlar

<i>Antiqua:</i>	aa			6	9	c	na	as	ma	o
<i>İşlek:</i>	m			6	9	c	na	as	ma	o
	1,	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,	9,	0.

Noktalama işaretleri

Antiqua: ; Virgül, \ yarım duraklama, // tam duraklama, || bölüm.
İşlek: ; Virgül, \ yarım duraklama, // tam duraklama, || bölüm.

Antiqua: şiiirin başında, şiiirin sonunda

İşlek: şiiirin başında, şiiirin sonunda

Bir ünsüzden hemen sonra diğer bir ünsüz geliyorsa, *Pasāṇan* (ekleme işareti) kullanılır; örneğin, *ammatikmat*. “Büyük göstergeler” aslında ँ क् ख् थ् दश् फ् क् घ् भ Hint seslerinin göstergeleridir (FR. MÜLLER, Über den Ursprung der Schrift).

der malayischen Völker). İslam dininin yayılmasıyla birlikte Arapça sesler de Cava diline yerleşti; fakat bu sesler Arapça telaffuz edilmez. Bu yüzden burada göstergelerin hem Arapça hem de Cavaca telaffuzlarına yer verildi.

SELEP ADASI VE SUMATRA YAZISI

Mankāsar	Bugi		Battak		Redžan	Lampun	Değer
	Eski	Yeni	Eski	Yeni			
		3					a
ka	ka	ka	ka	ka	ka	ka	ka
ga	ga	ga	ga	ga	ga	ga	ga
na	na	na	na	na	na	na	na
tša, tá	tša, tá	tša, tá	tša, tá	tša, tá	tša, tá	tša, tá	tša, tá
dža, d'a	dža, d'a	dža, d'a	dža, d'a	dža, d'a	dža, d'a	dža, d'a	dža, d'a
na	na	na	na	na	na	na	na
ta	ta	ta	ta	ta	ta	ta	ta
da	da	da	da	da	da	da	da
na	na	na	na	na	na	na	na
pa	pa	pa	pa	pa	pa	pa	pa
ba	ba	ba	ba	ba	ba	ba	ba
ma	ma	ma	ma	ma	ma	ma	ma
ya	ya	ya	ya	ya	ya	ya	ya
ra	ra	ra	ra	ra	ra	ra	ra
la	la	la	la	la	la	la	la
wa	wa	wa	wa	wa	wa	wa	wa
sa	sa	sa	sa	sa	sa	sa	sa
ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha

Bugi²¹ ünlüleri şunlardır: * titi veya ana irate i, titi veya ana irawa u, † ana ri-boko ē, † ana ri-yolo o örneğin, ki, ku, kē, ko.

Battak²² ünlüleri ise şunlardır: İni-siyaller a, i, u; ortada ve son-

da o, u, o, e, . A ünsüzler-den ayrılmaz; - e ünsüzlerin başında yer alır (ōbere); ~sonda veya ünlü-nün üstünde yer alır (pā, pī), > birleştirilir (örneğin, bupusutu).

AVRUPA

RUN¹ YAZISI

Edda² manzumelerinde adları çok sık geçen ve bu sayede çok eski olduklarını bildiğimiz Runlar, zaman ve büyü (*runa* “giz” anlamına gelir) işaretleridir. Kendilerine has bir sıralamaları vardır ve bu sıralama, ilk harflerinin oluşturduğu *f, u, θ, o, r, k* yani *Fuθork* adı ile anılır. Run yazısı Romalılar veya Yunanlılardan alınma değildir; aksine Yunanlıların, İonia³ alfabesini kabul etmeden önce kullandıkları 16 göstergelik alfabe, 16 göstergelik Kuzey Run alfabesi olabilir. Ayrıca ne Yunan alfabesindeki **Β**’nin ne de Latin alfabesindeki **R**’nin Fenike alfabesinde örneği yoktur; Run alfabesinden türetilmiş olabilir. Kuzey halkları alfabelerini Yunanlılardan veya Romalılardan almış olsalardı, noktalı Runları yaratmalarına gerek kalmazdı; *v, d, g, e, p* için var olan göstergeleri benimseyebilirlerdi.

Prof. LAUTH’un “Das germanische Runen-Fudark, München 1857” adlı yapıtında Runların zaman göstergeleri olarak kullanımı hakkında değerli bir araştırması vardır. Her ne kadar bu eser birkaç hata içerse de, Runların

açıklanması için doğru yolu sunar. Kuzey ülkelerinin 16 Run göstergesinden başka 24 Gotça Run ve 30 civarında Anglosakson Run göstergesi bulunur. LAUTH, 24 Gotça Run göstergesinin günün 24 saatini temsil ettiğini gösterdiği gibi FAULMANN’ın “Illustrierte Geschichte der Schrift” adlı eserinde de 16 Kuzey Run göstergesinin aynı anlamı ifade ettiği kanıtlanmıştır.

Runlar, tehlikelerden korunmak için bedenlin ve silahların üzerine çizilir. Sigdrifumal’da şu Runlardan bahsedilir: *Zafer Runları*⁵, *Genel Runlar*⁶, *Dağ Runları*⁷, *Köpiiren Kayalık Runları*⁸, *Dal Runları*⁹, *Mahkeme Runları*¹⁰, *Ruh Runları*¹¹. Bu işaretlere gizli güçler atfedilirdi. Çoğu kez Runlar fal için kullanılırdı; üç sopa alınır ve onların tesadüfi konumundan, gelecek okunmaya çalışılırdı. Ayrıca Runlar gizli yazı olarak da kullanılırdı. Son olarak, Runların mezar taşlarında yazıt olarak kullanıldığını biliyoruz. Ancak, İsa öncesi zamana ait örnekler bulunamamıştır. Run bilgisi bilhassa rahiplerin ve soylu hanımların tekelindeydi.

KUZEY RUN YAZISI

Ad	Gös.	Değer	Rakam	Ad	Gös.	Değer	Rakam	Ad	Gös.	Değer	Rakam
<i>Fe</i>	ƿ	f	1	<i>Hagl</i>	*	h	7	<i>Biörk</i>	ᛃ	b	13
<i>Ur</i>	u	u	2	<i>Naud</i>	𐌺	n	8	<i>Laugr</i>	l	l	14
<i>Thurs</i>	þ	θ	3	<i>Is</i>	l	i	9	<i>Madr</i>	ʏ	m	15
<i>Os</i>	𐌺	o	4	<i>Ar</i>	𐌺	a	10	<i>Yr</i>	ʏ	y	16
<i>Reid</i>	ᚱ	r	5	<i>Sol</i>	h	s	11				
<i>Kaun</i>	ᚾ	k	6	<i>Tyr</i>	↑	t	12				

Kuzey Run yazısı İsveç, İzlanda ve Danimarka'da bulundu. İzlanda diliyle karşılaştırınca bazı göstergelerin farklı değerlerini görüyoruz:

ƿ *f*, *w*, *p*; u *u*, *o*, *y*, *ö*, *v*; þ *θ*, *d*; 𐌺 *o* ve 𐌺 ile değişebilirdi; ᚱ *r*; ᚾ *k*, *ck*, *n*, *k'*; **h* ve ᚾ ile değişebilirdi. 𐌺 *n* ve ünsüzlerden önce kullanılmazdı, bu yüzden ᚾ *n*; l *i*, *e*, *ä*, *ö* için; 𐌺 *a*, *ä*, *å* için kullanılırdı; 𐌺 u *au* ve 𐌺 *ei* yerine kullanılırdı; h *s*, ↑ *t* ve d; ᛃ *b* ve *p*, ᛃ soneses olarak ʏ *m* veya ʏᛃ *mb* ile değişebilirdi, 𐌺 *t*; ʏ *m*; 𐌺 *aur* (zenginlik), l *i* ye-

rine kullanılırdı ve kelimenin sonunda *r* yerine (bizim dilimizdeki *er*-sonsesi buradan gelişmiştir) geçebilirdi (DITERICH, Dr. U. W., Runen-Sprachschatz).

Bu telaffuz farkları sonradan *Waldemarr Runları* adı verilen noktalı Run göstergelerinin doğmasına sebep olmuştur: ƿ *w*; u *ü*; þ veya 𐌺 *d*; ᚾ *g*; 𐌺 veya 𐌺 (𐌺 yanında) *e*; ᛃ *p*.

Ayrıca *Helsing Runları* adıyla anılan çubuksuz Run göstergeleri bulunmuştur.

l	u	θ	r	k	h	n	i	a	s	t	b	l	m	n
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Helsing Runlarında satır hizası farklı tanımları ve işaretleri ile iki farklı sıraya ayrılır. Her sırada 7 işaret vardır. İlk sıra büyük olasılıkla daha eski tarihlidir. *Helsing Runları* ile ayrıca çivi yazısı şeklinde de karşılaşıyoruz.

Bu Run göstergeleri ile yukarıdaki Kuzey Run göstergeleri arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını bulmak, artık çok zordur. Her iki türün

de aynı yaşta olma ihtimali bulunduğu gibi, bu Run göstergelerinin daha eski tarihli olma ihtimali de vardır; çünkü 16 Kuzey Run göstergesi de sekizer göstergeden iki sıraya ayrılabilir. Bu durumda eski sıraya *i* ve *a*, *s* ve *t* eklemek gerekir. Eski sıralamada *i* ve *a* ünlülerine yer verilmemiştir veya bunların yerine *f* ve *o* kullanılmıştır. *Fe*, *Reid*, *Hagl* isimleri bu tezi destekler.

MARKOMANN¹² RUNLAR

Ad	Gösterge	Değer	Ad	Gösterge	Değer	Ad	Gösterge	Değer
<i>Asch</i>	ᚦ ᚥ ᚥ	a	<i>His</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	i	<i>Rehit</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	r
<i>Birith</i>	ᚷ ᚷ ᚷ	b	<i>Gilch</i>	ᚷ ᚱ ᚷ	k	<i>Suhil</i>	ᚷ ᚷ ᚱ	s
<i>Khen</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	χ	<i>Lagu</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	l	<i>Tac</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	t
<i>Thorn</i>	ᚦ ᚦ ᚦ	θ	<i>Man</i>	ᚦ ᚦ ᚦ	m	<i>Hur</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	u
<i>Eho</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	e	<i>Not</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	n	<i>Helahe</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	ks
<i>Fehc</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	f	<i>Othil</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	o	<i>Huyri</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	i
<i>Gibu</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	g	<i>Perch</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	p	<i>Ziu</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	ts
<i>Hagale</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	h	<i>Khon</i>	ᚱ ᚱ ᚱ	q			

Bize HRABANUS, LAZIUS tarafından “Codex Vindob.”da ve “Cod. Exoniens” ile “Cod. Sangall”da aktarılmış olan Markomann Run yazı dizgesi tamamen Latin alfabesi sıralamasına sahiptir. İlginçtir ki Kuzey ve Anglosakson Run yazısı bu sıralamada aktarılmamıştır. Aktarılan alfabelerin birço-

ğunun eksikleri vardır. Birçoğu sadece 15 gösterge içerir ve dizgeler sadece *p* göstergesine kadar mevcuttur. Böylece, bir küçük, bir de büyük alfabenin varlığını kabul etmemiz gerekir. TRITHEMIUS tarafından yayımlanmış bir alfabe oldukça farklı bir yapıya sahiptir ve şu göstergeleri içerir:

ᚦ a, ᚷ b, ᚱ c, ᚦ d, ᚱ e, ᚱ f, ᚱ g, ᚱ h, ᚱ i, ᚱ k, ᚱ l, ᚱ m, ᚱ n, ᚱ o, ᚱ p, ᚱ q, ᚱ r, ᚱ s, ᚱ t, ᚱ u, ᚱ x, ᚱ y, ᚱ z, ᚱ w.

GOTÇA RUNLAR

İm	Değer	İm	Değer	İm	Değer	İm	Değer	İm	Değer	İm	Değer
ᚱ	f	ᚱ	r	ᚱ	h	ᚱ	kw	ᚱ	t	ᚱ	m
ᚱ	u	ᚱ	k	ᚱ	n	ᚱ	p	ᚱ	b	ᚱ	n
ᚱ	δ	ᚱ	g	ᚱ	i	ᚱ	uu	ᚱ	e	ᚱ	θ
ᚱ	a	ᚱ	w	ᚱ	γ	ᚱ	s	ᚱ	l	ᚱ	o

Gotça Runlara Schonen¹³'de bulunan tek taraflı sikkelerde rastlandı. Göstergelerin isimleri VULFILA¹⁴ tara-

findan aktarılan alfabe (bkz. sayfa 164) ile uyuyor olmalıdır.

MÖSOGOTÇA

Ad	Gösterge	Değer	Rakam	Ad	Gösterge	Değer	Rakam
<i>Ans</i>	À	a	1	<i>Jer</i>	Ɔ	γ	60
<i>Bairika</i>	B	b	2	<i>Urus</i>	Ɔ	u	70
<i>Giba</i>	Ɔ	g	3	<i>Pairðr</i>	Ɔ	p	80
<i>Dags</i>	À	d	4		Ɔ		90
<i>Aihvus</i>	Ɔ	e	5	<i>Raida</i>	Ɔ	r	100
<i>Qairðr</i>	U	q	6	<i>Sojil, Saul</i>	S	s	200
<i>Iuja, Ius</i>	Z	z	7	<i>Tius</i>	T	t	300
<i>Hagls</i>	h	h	8	<i>Vinja</i>	Ɔ	v	400
<i>Thaurnus</i>	Ɔ	ð	9	<i>Faihu</i>	Ɔ	f	500
<i>Eis</i>	l	i	10	<i>Iggus</i>	X	ks	600
<i>Kaunzama</i>	R	k	20	<i>Hvair</i>	Ɔ	w	700
<i>Lagus</i>	À	l	30	<i>Oðal</i>	Ɔ	o	800
<i>Manna</i>	M	m	40		↑		900
<i>Nauðs</i>	N	n	50				

Gotlar, hiç şüphesiz Run yazısını tanıyorlardı. Buna rağmen, Piskopos VULFILA İncil'in Gotça tercümesinde Yunanca ve Run göstergelerinin karışımından oluşan kendine has bir alfabeye kullanmıştır. Burada Run göstergelerinin adlandırılması korunmuş, hatta Yunanca göstergelere de uyarlanmış; örneğin *g* için *Giba* (Yunanca *Gamma*). Ayrıca dilbilimci ZACHER (Das Gothische Runen-Alphabet VULFILA's) ve KIRCHHOFF'un Run göstergesi adlandırmasını açıklayamamalarının sebebi, bu adlandırmanın Got dilinden daha eski tarihlere dayanması olabilir. VULFILA'nın Yunan ve Got yazısını, benzerliklerin mümkün kıldığı yerlerde Yunanca göstergeleri kulla-

arak birleştirmiş olması muhtemeldir. Belki de, Run göstergelerinin çok anlamlılığı, onların yerine Yunan göstergelerinin kullanılmasına sebep olmuştur. Bu dizge, rakamları da belirtir. Rakamların 900'e çıkarılabilmesi için 90 sayısını temsilen Latince *q* kullanılmıştır ve 900 için *Tyr*-Run göstergesi eklenmiştir. Her iki rakamın da sesçil değeri yoktur; *q* zaten 6 sayısı için, *t* ise 300 sayısı için kullanılmıştır. Rakamlar nokta ve çizgiler içine alınır ve üzerlerine, bazen de altlarına, bir çizgi eklenir.

Okuma işareti olarak sadece *Ɔ* göstergesi üzerinde noktalar, noktalama işaretleri olarak da bir veya iki nokta kullanılır.

ANGLOSAKSON RUNLAR

Ad	Gösterge	Değer	Ad	Gösterge	Değer	Ad	Gösterge	Değer
<i>Feoh</i>	ƿ	f	<i>Eoh</i>	ƿ ƿ ƿ	eo	<i>Ac</i>	ƿ	a
<i>Ur</i>	ƿ ƿ	u	<i>Peorð</i>	ƿ ƿ ƿ	p	<i>Æsc</i>	ƿ	ē
<i>Thorn</i>	ƿ ƿ	ð	<i>Eolhx</i>	ƿ ƿ *	ks	<i>Yr</i>	ƿ ƿ	ü
<i>Os</i>	ƿ	o	<i>Sigel</i>	ƿ	s	<i>Io, Iar</i>	*	io
<i>Rað</i>	ƿ	r	<i>Tir</i>	↑	t	<i>Ear, Tis</i>	ƿ	ear
<i>Cen</i>	h	k	<i>Beorc</i>	ƿ	b	<i>Cweorð</i>	ƿ	kw
<i>Gyfu</i>	ƿ ƿ ƿ	g (i)	<i>Eh</i>	ƿ	e	<i>Iolx, Calc</i>	ƿ ƿ	k
<i>Wen</i>	ƿ	uu	<i>Dæg, Man</i>	ƿ ƿ	d, m	<i>Stan</i>	ƿ ƿ	st, ts
<i>Hægl</i>	ƿ ƿ ƿ	h	<i>Lagu</i>	ƿ	l	<i>Gar</i>	ƿ ƿ	γ, &
<i>Nyd</i>	ƿ ƿ	n	<i>Ing</i>	ƿ ƿ ƿ	ñ		ƿ	ts
<i>Is</i>	ƿ	i	<i>Eðel</i>	ƿ ƿ	ö			
<i>Ger</i>	ƿ	γ (ē)	<i>Man, Dæg</i>	ƿ	m, d			

Anglosakson Run alfabesi Fuðork, *Dæg-Man* göstergesine (*d* ve *m* eşdeğerlidir) kadar olan bir kök ve adlandırılmaları değişen, diğer ek göstergelerden oluşur.

Burada gösterilen Fuðork'un kökeninin, aralara eklenmiş (*Cen*'den sonra *Gyfu* ve *Wen*, *Ger*'den sonra *Eoh*, *Peorð* ve *Eolhx*) ve ilave göstergelerle zenginleştirilmiş eski Kuzey Run alfabesi olduğu çok açıktır. Markomann ve Gotça Runlarla akrabalığı

Feoh byth frofur
fira gehwylcum,
sceal theah manna gehwyle
miclun hyt dælan,
gif he wile for drihtne
domes hleotan.

Bu Run şiirlerinin anlamı hâlâ tam olarak açıklanamamıştır. Burada yer

olan bu göstergelerin birçoğu, Anglosakson yazısında korunmuştur.

Göstergelerin farklı sesdeğerleri vardır (Örneğin *Dæg-Man*, *Iolx-Calc*) ve adların anlamında göstergelere benzerlik gözlenir. Bunlar hiyeroglifler gibi kavram göstergeleridir. Bu adlar W. C. GRIMM'in "Über Deutsche Runen" adlı eserinde yayımladığı Run manzumelerinde günümüze kadar gelmişlerdir. İlk Run göstergesi hakkında şöyle deniyor:

Para tesellidir
her insan için,
fakat herkes
onu yeterince dağıtmalıdır
eğer Tanrı'nın huzurunda
suçlanmak istemiyorsa.

alan Runlar GRIMM'in eserlerinden alınmıştır.

KELT OZANLARININ ALFABESİ

Göst.	Değer	Rak.	Göst.	Değer	Rak.	Göst.	Değer	Rak.	Göst.	Değer	Rak.
Λ	a	1	Υ	ū		K	χ		∩	n	13
↗	ā		Υ	ö		X	ñ		∩	lh	
↘	e	2	∨	b	5	C	g	10	∩	l	14
↘	ē		∨	v		X	ñ		∩	rh	
	i	3	∩	m		↑	t	11	∩	r	15
◇	o	4	∩	m	6	↑	θ		∩	s	16
◇	ō		∩	p	7	↑	nh (nd)		∩	h	
∨	u		∩	f	8	∩	d	12	∩	hw (wh)	
∨	ū		∩	mh		∩	δ				
Υ	u		∩	k	9	∩	n				

Kelt ozanlar geçmişten beri kendi alfabelerini korudular. Buradaki alfabe GANN'ın "Traethawdar hynafiaeth ac awdurdodaeth Coelbren y Beirdd" (*coulbren* "gösterge çubukları" anlamına gelir) adlı eserinden alınmıştır. Geleneklere göre bu alfabe aslında 16 göstergeden oluşuyordu ve bunlar, yu-

karıdaki tabloda da görüldüğü gibi sayısal gösterge olarak da kullanılıyordu. Bu göstergeler zamanla ayrımlaşma yoluyla çoğaldılar. Yazı, tahta tabletlerin üzerine yazılıyor veya kazınıyordu. *M* sesi patlamalı bir ünsüzdür, *n* sesi ise kelimenin ilk kısmında vurgulanır.

OGHAM YAZISI

| || ||| |||| |||| | || ||| |||| |||| | || ||| |||| |||| / // /// |||| ||||
a o u e i b l f s n h d t k q m g ñ st. ts r

Bir yazı çizgisi çekersek, ünlüler ve son grup bu çizgi ile kesişirken, ikinci grup bu çizginin altında, üçüncü grup ise üstünde kalır. Ek harfler şunlardır: X *eo*, O *oi*, 6 *ui*, # *io*, |||| *ac*. Bu göstergelerin ses değerlerini iki dil içeren yazıtlardan biliyoruz. *Ogham craobh* ismi "çubuklar" olarak

tercüme edildi. Bu da bu göstergelerin bir tür Run yazısı oluşturduklarını düşündürmektedir.

İrlanda'da ve az sayıda olmakla beraber İskoçya'da da, dik duran taşların üzerine kazınmış olarak bulunan bu yazıya, ayrıca elyazmalarında ve kitaplarda da rastlanmıştır.

YUNAN YAZILARI

Yunan yazısı, göstergelerinin sıralaması ve sayısal değerleri açısından Fenike yazısına uyum gösterir; ancak şekil ve anlamı değişebilen birkaç gösterge daha içerir. Bu yüzden harf yazısı esasının Fenike'den başlayarak batıya doğru ilerlediğini kabul edebiliriz. Bu bağlamda Likya ve İberya yazılarına, Yunan yazısının doğu ve batı komşuları olarak yer verilmiştir.

Yunanistan'da kullanılan birçok alfabe arasından, büyük olasılıkla Homeros'un şiirlerinde kullandığı, 24 göstergeden oluşan İonia alfabesi egemen yazı haline geldi ve Ol. 94, 2¹'de Atina, büyük olasılıkla aynı sıralarda da bütün Yunanistan'da kabul edildi. Bu tarihten önce kullanılan Yunan yazılarını ilerdeki sayfalarda, KIRCHHOFF'un Yunan yazısı tarihçesi hakkındaki araştırmalarından alınma tablolarda görebilirsiniz (s. 169-170).

Satırlar, yazıtlarda genellikle soldan sağa doğru kullanılırken, bazen de "boustrophedon" şeklinde (tarlalardeki saban izleri gibi) soldan sağa, sağdan sola doğru ve tekrar dönerek

kullanılmıştır. Yazıtlar zaman zaman da aşağıdan yukarıya doğru yazılmıştır (KIRCHHOFF, s. 50). Son olarak yazının soldan sağa doğru kullanımı egemen olmuştur.

Miladi takvimin ilk zamanlarında yazıtlarda kullanılan ve matbaacılığın keşfine kadar kitap yazısı olarak da işlev gören majiskül² yazı türü dışında, bir onsiyal³ yazı türü ve bir işlek yazı türü gelişti. Bu işlek yazı eşzamanlı veya daha da önce Mısır papirüs belgelerinde kullanılmıştır.

9. yüzyıldan beri onsiyal yazıdan miniskül yazıya geçiş görülmektedir. WATTENBACH (Anleitung zur griechischen Palaeographie) burada şekillere göre dört ayrı grup belirtir: *vetustissimi* 9. yüzyıl; *vetusti* 10-12. yüzyıl; *recentiores* 13-14. yüzyıl; *novelli* 15. yüzyıl. Son adı geçen tür, matbaacılar tarafından benimsenmiştir.

Ayrıca birçok elyazmasında "tachygraphie"⁴ ile karşılaşırız; burada vurgulama o derece özenle yapılmıştır ki, bu yazı türü konuşmaları yazıya dökmek için değil de, kitaplar için kullanılmış olmalıdır (bkz. s. 170).

LİKYA YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
𐌲 𐌳	a	𐌱	y	𐌲	t
𐌲 𐌳	b	𐌲 𐌳 𐌴 𐌵	k	𐌶 𐌷 𐌸	v
𐌴	g	𐌶 𐌷	l	𐌹 𐌺 𐌻 𐌼	kh
𐌵 𐌶	d	𐌸 𐌹	m	𐌽 𐌾 𐌿 𐍀 𐍁 𐍂	
𐌷 𐌸	i	𐍃 𐍄 𐍅 𐍆 𐍇	n	𐍈 𐍉 𐍊 𐍋 𐍌 𐍍	o
𐌹	v	𐍎	u	𐍏 𐍐 𐍑 𐍒	w
𐌺	dz	𐍓 𐍔 𐍕 𐍖 𐍗	p	𐍘	th
𐌻 𐌼	e	𐍙 𐍚	r	𐍛	ah
𐌽	h	𐍜 𐍝)	s	𐍞	ih

Buradaki alfabe J. SAVELSBERG'in Likya yazılı anıtlarını çözme çalışmalarının sonuçlarından alınmıştır. Bilinen Yunanca isimlerin yazılışı kendine has bir yazım gösterir: Örneğin; 𐌲𐌲𐌲𐌲𐌲 𐌶𐍃𐍄 *Harpagus*, 𐌲𐌱𐍃𐌵𐌶𐌷𐌸𐌹𐌺𐌻 *Appolonidas*, 𐌶𐌵𐌶𐌷𐌸𐌹𐌺𐌻 *Sidarios*, 𐌲𐌲𐌲𐌲𐌹 *Hrpyi*, 𐌵𐌶𐌷𐌸𐌹𐌺𐌻 *Dauasa*, 𐌲𐌶𐌷𐌸𐌹𐌺𐌻 *Hekatomnas*.

Bu yazım türü, alfabe sabit bir şekil almadan önce kullanılmış olmalıdır. İberyaya sikke yazılarında benzer bir yazımla karşılaşıyoruz. Bu göstergeler PHILLIPS'in "über das iberische Alphabet, Stzb. d. k. Akad. d. W. 1870, LXV, II" adlı eserinden alınmıştır.

İBERYA YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
𐌲 𐌳 𐌴 𐌵 𐌶 𐌷 𐌸 𐌹 𐌺 𐌻 𐌼 𐌽 𐌾 𐌿 𐍀 𐍁 𐍂 𐍃 𐍄 𐍅 𐍆 𐍇 𐍈 𐍉 𐍊 𐍋 𐍌 𐍍 𐍎 𐍏 𐍐 𐍑 𐍒 𐍓 𐍔 𐍕 𐍖 𐍗 𐍘 𐍙 𐍚 𐍛 𐍜 𐍝 𐍞 𐍟 𐍠 𐍡 𐍢 𐍣 𐍤 𐍥 𐍦 𐍧 𐍨 𐍩 𐍪 𐍫 𐍬 𐍭 𐍮 𐍯 𐍰 𐍱 𐍲 𐍳 𐍴 𐍵 𐍶 𐍷 𐍸 𐍹 𐍺 𐍻 𐍼 𐍽 𐍾 𐍿	a b (c) g d e h i k l m	𐌲 𐌳 𐌴 𐌵 𐌶 𐌷 𐌸 𐌹 𐌺 𐌻 𐌼 𐌽 𐌾 𐌿 𐍀 𐍁 𐍂 𐍃 𐍄 𐍅 𐍆 𐍇 𐍈 𐍉 𐍊 𐍋 𐍌 𐍍 𐍎 𐍏 𐍐 𐍑 𐍒 𐍓 𐍔 𐍕 𐍖 𐍗 𐍘 𐍙 𐍚 𐍛 𐍜 𐍝 𐍞 𐍟 𐍠 𐍡 𐍢 𐍣 𐍤 𐍥 𐍦 𐍧 𐍨 𐍩 𐍪 𐍫 𐍬 𐍭 𐍮 𐍯 𐍰 𐍱 𐍲 𐍳 𐍴 𐍵 𐍶 𐍷 𐍸 𐍹 𐍺 𐍻 𐍼 𐍽 𐍾 𐍿	n o p r s t u ü ts kh

ESKİ YUNAN YAZISI

Halikar-nassos ⁶	Prokon-nesos ⁶ ve Milet	Thera ⁷	Milos	Kreta ⁸	Atina eski	Atina yeni	Argos	Korin-thos	Korfu	Anak-torion	Değer
A	AA	Δ A	Δ A	AA	Α Δ	A	Δ A	A Δ	AA A	A A	a
B			Υ Υ	B	Β B	B	B	Β Β	Β	Υ	b
Γ	Γ	Γ Γ	Γ Γ	Γ Γ	Α Α	Α	Γ Α	Γ	Γ	Γ	g
Δ	Δ Δ	Δ	Δ	Δ	Δ Δ	Δ	Δ Δ	Δ Δ	Δ	Δ	d
E	Ε Ε	Ε Ε Ε Ε	Ε Ε Ε	Ε	Ε Ε	E	Ε Ε Ε Β Β Χ Χ	Β Β	Β	B	e, ei
				F C			F F	F F	F F		f
I					I	I					dz
H	H Θ	Θ	H	H	Θ	H	Θ	Θ	Θ	Θ	e h
Θ	Θ Θ	Θ Θ	Θ	Θ Θ	Θ	Θ	Θ Θ	Θ Θ	Θ	Θ	th
I	I	Ι Ι Ι Ι Ι	Ι Ι	Ι Ι	I	I	Ι Ι Ι	Ι Ι	Ι	I	i
K	Κ Κ	Κ Κ Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	k
Λ	Λ Λ	Λ Λ Β	Λ Λ	Λ Λ Λ	Λ Λ	Λ	Λ Λ	Λ Λ	Λ Λ	Λ Λ	l
M	M	M	Μ Μ Μ	Μ	M	M	M	M	M	M M	m
N	Ν Ν	N	Ν Ν	N	N	N	Ν Ν	Ν	Ν	Ν	n
Ξ	Ξ Ξ		Ξ				Ξ Ξ	Ξ Ξ	Ξ Ξ		ks
O	O	O O	O C	Θ O	O	O	O O	O	Θ O O O	O O	o, u
Π	Π Π	Π Π	Π	C Π	Π	Π	Π	Π Π	Π	Π Π	p
		Φ Φ			Φ	Φ Φ		Φ			q
P	Ρ Ρ Δ	Ρ	Ρ Ρ Ρ	Ρ Ρ	Ρ Ρ	Ρ Ρ	Ρ Ρ	Ρ Ρ Ρ	Ρ Ρ	Ρ Ρ	r
Σ	Σ Σ	M	Μ Μ Σ	Μ Σ	Σ Σ	Σ	Μ Σ Σ	Μ Μ	Μ Μ	Σ	s
T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	t
Υ Υ	Υ	Υ Υ Υ	Υ Υ Υ	Υ Υ	Υ	Υ	Υ Υ	Υ Υ Υ	Υ	Υ Υ	ü
Φ	Φ		Φ	Φ Φ	Φ Φ	Φ	Φ Φ	Φ Φ Φ	Φ		ph
X	X		X		X †	X	X †	X †	X		kh
Ψ	Ψ Ψ							Ψ			ps
Ω Ω	Ω	Ω	Ω								ō

Buradaki yazılar KIRCHHOFF'un Yunan alfabesinin tarihçesi hakkında ki araştırmalarının bir bölümüdür. Biz de, KIRCHHOFF gibi, Yunan alfabelerini X göstergesinin ses değerine göre iki gruba ayırıyoruz. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, göstergelerin değerlerinde uzun süre farklılıklarla

karşılaşıldı. Fakat şunu belirtmeliyiz ki, şekillerin değişikliği hiçbir zaman yanlışlıklara sebebiyet vermemiştir. Bir alfabede 4 göstergesi i sesini temsil ediyorsa, M göstergesi s sesini, M göstergesi de m sesini temsil ediyordu. Ayrıca M ve M s ve m veya m ve s için kullanılıyordu.

ESKİ YUNAN YAZISI

Euböa*	Böotia	Lokris	Tesalya	Lakonia	Arkadhia	Eleia	Akhaia Kolonileri	Değer
Α ΔΑΑ	ΔΑΝΑ	ΑΑΔ	ΑΔΑ	ΔΑΑ	ΑΑΑ	ΑΑΑ	ΔΑΑΑ	a
Β ΒΒ	Β Β	Β		Β		Β	Β	b
Γ ΓΑ	Α Γ	Γ < C	Γ	Α	< C	<	Ι	g
Δ ΔΔ	Δ Δ Δ	Δ	Δ	Δ Δ	Δ Δ Δ	Δ	Δ Δ Δ	d
Ε ΕΕ	Ε Ε Ε Ε	Ε Ε Ε Ε	Ε Ε	Ε Ε	Ε Ε	Ε	Ε Ε Ε Ε	e, ei
	Ε Ε	Ε Ε	Ε	Ε	Ε	Ε	Ε Ε	f
Ζ	Ζ	Ζ ‡						dz
Η	Θ Η	Η		Θ	Θ		Η	e, h
Θ Θ Θ	Θ Θ Θ	Θ Θ	Θ Θ	Θ Θ	Θ	Θ	Θ Θ Θ	th
Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι Ι Ι	i
Κ Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	k
Λ Λ Λ	Λ	Λ Λ	Λ	Λ	Λ Λ	Λ Λ	Λ Λ	l
Μ Μ Μ	Μ Μ	Μ Μ	Μ	Μ	Μ	Μ Μ	Μ	m
Ν Ν Ν	Ν Ν	Ν Ν	Ν	Ν Ν	Ν	Ν	Ν	n
Ο Ο Ο	Ο Θ □ Δ	Ο Ο	Ο Ο	Ο	Ο	Ο Ο	Ο Ο Ο	o, u
Π Π	Π > Π	Π	> Π	Π Π	Π Π	Π Π	Π Λ	p
		‡			‡		‡	q
Ρ Ρ Ρ	Ρ Ρ ‡ Ρ	Ρ Ρ	Ρ	Ρ Ρ Ρ	Ρ Ρ	Ρ	Ρ Ρ	r
Σ Σ Σ	Σ Σ Σ	Σ	Σ	Σ Σ Σ	Σ Σ	Σ Σ	Μ	s
Τ	Τ †	Τ	Τ	Τ	Τ	Τ	Τ Τ	t
Υ Υ	Υ Ρ Υ	Υ	Υ	Υ Υ Υ	Υ	Υ	Υ Ρ Υ	ü
Φ	Φ	Φ		Χ	Φ	Χ	Φ	ks
Θ	Θ † Φ	Φ Θ	Θ Φ	Φ		Θ	Θ	ph
Ψ Ψ	Ψ Ψ Ψ	Ψ	Ψ	Ψ Ψ	Ψ	Ψ Ψ	Ψ	kh
		✱			✱ ✱			ps

Rakamlar: Ι 1, ΙΙ 2, ΙΙΙ 3, ΙΙΙΙ 4, Π (πέντε) 5, ΠΙ 6, ΠΙΙ 7, ΠΙΙΙ 8, ΠΙΙΙΙ 9, Δ (δέξα) 10,

ΔΔ 20, ΠΔ 50, Η (ἑξατον) 100, Χ (χίλιον) 1000, Μ (μύριοι) 10000.

Buradaki ikinci grup, Yunanistan'ın büyük bölümünde kullanılmıştır ve daha çok İtalyan yazısına benzerlik gösteren şekiller içerir. Bunların yerine daha sonra İonia göstergeleri

geçmiştir. İonia yazı tarzı zamanla daha da uyumlu hale geldi. Miladi takvimin ilk yıllarında kullanılan Yunan büyük harf yazısı, Yunan kitap yazısındaki büyük harflerde hâlâ kullanılır.

ORTAÇAĞ YUNAN YAZISI

Ad	Kapital	Onsiyal	İşlek	Miniskül ¹⁰	Değer
Alpha	A	ΑΑΑα	ΛϜατα	α Ϝ Ϝ α	a
Beta	B	ΒΒΒΒ	ΒΒββυ	Ββββυ	b
Gamma	Γ	ΓΓ	Γγγγ	Γγγ	g
Delta	Δ	ΔΔΔΔ	ΔΔαδδ	ΔΔδ	d
Epsilon	E	ΕΕΕΕ	ΕΕεεεδ	εεεε	e
Zeta	Z	ΖΖΖ	ΖΖζζ	ΖΖιζζ	dz
Eta	H	ΗΗ	Ηηηη	ηηηη	ē
Theta	Θ	ΘΘΘ	Θθθ	θθθ	th
Iota	I	ΙΙΙ	Ι	ι ι ι	i
Kappa	K	ΚΚ	Κκκκ	κκκκ	k
Lambda	Λ	ΛΛΛ	Λλλ	λλλ	l
My	M	ΜΜμ	μ μ μ	μ μ μ	m
Ny	N	Ν	Νηνν	ν ν ν ν-η	n
Ksi	Ξ	ΞΞ	Ξξξξ	ξ ξ ξ ξ	ks
Omikron	O	ΟΟ	Οοο	ο	o
Pi	Π	ΠΠ	Ππππ	π π π π	p
Rho	P	Ρ	Ρρρρ	ρ ρ ρ ρ	r
Sigma	Σ	ΣΣ	Σσς	ς ς σ σ σ ς	s
Tau	T	ΤΤ	Ττττ	τ τ τ τ	t
Ypsilon	Υ	ΥΥϋ	Υυ	υ υ υ υ	ü
Phi	Φ	ΦΦφ	Φφφ	φ φ	ph
Khi	X	ΧΧ	Χ	χ χ χ	kh
Psi	Ψ	ΨΨΨ	Ψψ	Ψ Ψ Ψ	ps
Omega	Ω	Ω	Ωωωω	ω ω ω ω	ō

MINİSKÜL KISALTMALAR VE BİLEŞİK HARFLER

Gösterge	Açılımı	Gösterge	Açılımı
⋯⋯⋯	α	λλλ	γελλ
ρ	αι	ρρ ρρ	γερρ
ρρ	αγαθός και	ρρ ρρ	γερρ
ρρ	αθι	ρρ ρρ	γερρ
α ρ α ρ ρ	αι	ρ	γρ
⋯⋯	αις	ρρ	γινεται
α ρ α ρ	αλ	ρρ ρρ	γρ
α ρ α ρ	αλλ	λ	γρρ
α ρ α ρ ρ ρ ρ	αυ	ρ	γρ
ρ	αυ	ρρ ρρ	γράφεται
ρ	αξ	ρρ	γράφουα
ρρ ρ ρ ρ ρ ρ ρ	απο	ρρ	γράφουν
ρ ρ	απόστολος	ρρ	γρ
ρ ρ ρ	αρ	ρρ	γρρ
ρ ρ	αρρ	ρρ	δα
α ρ	αξ	ρρ ρρ ρρ	δε
α ρ	αυ	ρ ρ ρ ρ ρ ρ ρ	δε
α ρ	αυτο	ρρ	δε και
α ρ	αυτο	ρρ	δε ρρ
α ρ	αυτο	ρ	δε ρ
α ρ	βα	ρρ ρρ	δε ρ
βα ρρ	βασιλεύς	ρρ ρρ	δε ρ
βα ρρ	βασιλικόν	ρρ	δη
ρ ρ	γρ	ρρ	δηλον. δηλονότι
ρρ ρρ ρρ ρρ ρρ ρρ	γερρ	ρ ρ	δε
ρρ ρρ ρρ	γρ	ρ ρ ρ ρ	δε ρ
ρρ	γρ	ρρ ρρ	δε ρ
ρρ	γερρ	ρρ	δε ρ
ρρ	γερρ	ρρ	δε ρ
ρρ ρρ	γελ	ρρ	εβ

ΜΙΝΙΣΚΥΛ ΚΙΣΑΛΤΜΑΛΑΡ ΒΕ ΒΙΛΕΨΙΚ ΗΑΡΦΛΕΡ

Γόστεργε	Αçılıμı	Γόστεργε	Αçılıμı
γ	εγ	ΞΗ ΖΗ ΞΗ ΖΗ	ξηται
q q q d d d u u	ει	γ	γλιος, χρυσός
δ	ει	ο' γ' ο'	γμισυ
ll ll	ειν	lu ^	ην
εη εη	ειναι	ς ς	ης
ηη	εισι	α α	α
εκ	εκ	θ	ααι
η η η η	ελ	ε	αε
ηη	ελλ	α	αει
εη	ελλαττον	α	αεις
α' L L L	εν	α	αεντων
ει	εν	αη	αη
ε ε ε ε ε	εξ	α	αι
ε ε ε ε	εξ	α	αι
εη εη	επ	α	αρ
εηη	επειδη	α α	αυ
εε ε ε	επ' εμει	α	αω
εε	επευ	..	ι
εη εη	επι	ε	ικος
εω εω ε	επι	α α	ιν
εω	επο	α α α α	ινδικτιων
ε ε ε ε	ερ	α α α α α	ις
ε ε ε ε ε	εσ, ες	α α α α α	και
εη εη εη	εστι	α α α α α	και
ε ε ε ε ε ε	εστιν	α α α α	και
ε ε	ετ	α α α α α	κατα
ε ε ε	ευ	α α α α	κατα
ε	εχ	α α α α	καταλαιον
ε	εψ	α α	αην
ε	εως	α α	αοντ

MİNİSKÜL KISALTMALAR VE BİLEŞİK HARFLER

Gösterge	Açılımı	Gösterge	Açılımı
κ ^ι ος	κ ^ι ος	μ ^ω	μ ^ω
λ ^α	λαβών	μ ^ω δ	μ ^ω ν
λ ^α	λαός	ναι	ναι
λ	λεγ ^ι , λογ ^ι	ν ^ι κ ^ι όν	νικόν
λ	λην	νο ^ο ύ ^τ ες	νοούτες
λλ	λλ	ν ^ο ν	νόν
λλ	λλον	οι	οι
λ ^ο γοις	λ ^ο γοις	ο ^ι ον	ο ^ι ον
λ ^ο γον ^ι	λ ^ο γον ^ι	οις	οις
λ ^ο γους	λ ^ο γους	ο ^ι ο ^ς	ο ^ι ο ^ς
λ ^ο γων	λ ^ο γων	ον	ον
μα ^λ α	μα ^λ α	ον ^ο μα	ονομα
μαρ	μαρ	ον ^τ αι	ονται
μα ^τ α	μα ^τ α	ον ^τ ες	οντες
μα ^τ οι	μα ^τ οι	ος	ος
μα ^τ ων	μα ^τ ων	ο ^ς ιος	ο ^ς ιος
με ^ι α ^λ ην	με ^ι α ^λ ην	ο ^ς ι	ο ^ς ι
με ^θ	με ^θ	ον	ον
με ^ν	με ^ν	ο ^υ δ ^ε	ο ^υ δ ^ε
με ^ν αι	με ^ν αι	ο ^υ κ	ο ^υ κ
με ^ν οι	με ^ν οι	ο ^υ ν	ο ^υ ν
με ^ν ον	με ^ν ον	ο ^υ ς	ο ^υ ς
με ^ν ος	με ^ν ος	ο ^υ τ ^ε	ο ^υ τ ^ε
με ^ν ους	με ^ν ους	ο ^υ τ ^ο ς	ο ^υ τ ^ο ς
με ^ν ων	με ^ν ων	ο ^υ τ ^ο ν	ο ^υ τ ^ο ν
με ^ν ως	με ^ν ως	ο ^υ τ ^ω ς	ο ^υ τ ^ω ς
με ^τ α	με ^τ α	ο ^υ τ ^α	ο ^υ τ ^α
με ^ν	με ^ν	ο ^υ τ ^α ς	ο ^υ τ ^α ς
μ ^ο ναχος	μ ^ο ναχος	ο ^υ τ ^α ς	ο ^υ τ ^α ς
μ ^ο ς	μ ^ο ς	ο ^υ τ ^α ς	ο ^υ τ ^α ς

MINİSKÜL KISALTMALAR VE BİLEŞİK HARFLER

Gösterge	Açılımı	Gösterge	Açılımı
ⲁ	α α	Ⲃ	β β
Ⲃ	β β	ⲃ	γ γ
ⲃ	γ γ	Ⲅ	δ δ
Ⲅ	δ δ	ⲅ	ε ε
ⲅ	ε ε	Ⲇ	ζ ζ
Ⲇ	ζ ζ	ⲇ	η η
ⲇ	η η	Ⲉ	θ θ
Ⲉ	θ θ	ⲉ	ι ι
ⲉ	ι ι	Ⲋ	κ κ
Ⲋ	κ κ	ⲋ	λ λ
ⲋ	λ λ	Ⲍ	μ μ
Ⲍ	μ μ	ⲍ	ν ν
ⲍ	ν ν	Ⲏ	ξ ξ
Ⲏ	ξ ξ	ⲏ	ο ο
ⲏ	ο ο	Ⲑ	π π
Ⲑ	π π	ⲑ	ρ ρ
ⲑ	ρ ρ	Ⲓ	σ σ
Ⲓ	σ σ	ⲓ	ς ς
ⲓ	ς ς	Ⲕ	τ τ
Ⲕ	τ τ	ⲕ	υ υ
ⲕ	υ υ	Ⲍ	φ φ
Ⲍ	φ φ	ⲍ	χ χ
ⲍ	χ χ	Ⲏ	ψ ψ
Ⲏ	ψ ψ	ⲏ	ω ω
ⲏ	ω ω		

TACHYGRAPHIE - ESKİ YUNAN STENOGRAFİSİ

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
-	a	/ /	ē	h h	n	: .. 't	t
u u	b	q 4 y	th	ü z	ks	v	ü
s g c	g	\ l	i	ç s	o	†	ph
7 7	d	h l	k	7	p	+ x x	kh
/	e	q 1	l	p	r	ψ	ps
4 4	dz	~	m	c c	s	~	ō

Bitiş göstergeleri

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
v	ai	l	ou	l	eis	~	ēs	u	os
n	au	~	ais	u	en	~	in	~	oun
l	ei	~	ein	7	es	l	is	s	ous
✓	eu	l	an	~	eus	~	ois	~	ōn
o	oi	✓	as	^	ēn	\	on	~	ōs

Kısaltmalar

3	ba	l	ra	~	dō	h	dzein	^	don
u c	ga	u c	sa	u	thai	ε	seis	l	dos
L	da	÷	ta	h	rau	~	den	~	roun
o	tha	~	pha	7	dei	~	tes	~	dous
<	ka	~	kha	✓	teu	~	leus	~	tous
λ	la	7	de	~	toi	~	tēn	~	thün
>	ma	✓	dē	~	tou	~	tēs	~	nün
z	na	7	di	~	tais	~	tin	~	tōn
u	ksa	~	do	~	tan	~	tis	~	dōs
L	pa	~	dü	~	tas	~	thois	~	

gnō, thli, pre, phtheg, am, kreit, bal, pol, gar, ber, ēr.

Eski Yunan stenografisi bir hece yazısıdır; ünsüzlerle ünlüler birleştirir-

lir, hece işaretleri ayrı yazılır.

YUNAN MATBAA YAZISI

Ad	Antiqua	İtalik	Değer	Rakam	Ad	Antiqua	İtalik	Değer	Rakam
<i>Alpha</i>	A α	A α	a	1	<i>Ny</i>	N ν	N ν	n	50
<i>Beta</i>	B β	B β	b	2	<i>Ksi</i>	Ξ ξ	Ξ ξ	ks	60
<i>Gamma</i>	Γ γ	Γ γ	g	3	<i>Omikron</i>	O ο	O ο	ö	70
<i>Delta</i>	Δ δ	Δ δ	d	4	<i>Pi</i>	Π π	Π π	p	80
<i>Epsilon</i>	E ε	E ε	e	5	<i>Rho</i>	P ρ	P ρ	r	100
<i>Zeta</i>	Z ζ	Z ζ	dz	7	<i>Sigma</i>	Σ σ ς	Σ σ ς	s	200
<i>Eta</i>	H η	H η	ē	8	<i>Tau</i>	T τ	T τ	t	300
<i>Theta</i>	Θ ς θ	Θ ς θ	th	9	<i>Ypsilon</i>	Υ υ	Υ υ	ü	400
<i>Iota</i>	I ι	I ι	i	10	<i>Phi</i>	Φ φ	Φ φ	ph	500
<i>Kappa</i>	K κ	K κ	k	20	<i>Khi</i>	X χ	X χ	kh	600
<i>Lambda</i>	Λ λ	Λ λ	l	30	<i>Psi</i>	Ψ ψ	Ψ ψ	ps	700
<i>My</i>	M μ	M μ	m	40	<i>Omega</i>	Ω ω	Ω ω	ō	800

· Diftonglar: αι, αυ, ει, ευ, ηυ, οι, ου, υι, ωυ; eski: αηφ, yerine: αι, ηι, ωι.

Okuma işaretleri:

· 'Spiritus lenis'¹¹, 'Spiritus asper'¹², 'Acutus'¹³, 'Gravis'¹⁴, 'Circumflex'¹⁵, 'Diaeresis'¹⁶

Ek rakamlar: F veya 6, Ϙ 90, ϙ 900.

Noktalama işaretleri:

· virgül, · noktalı virgül, · nokta, : soru işareti, ` kesme işareti.

Yunan matbaa yazısı, matbaacılığın keşfi zamanında kitaplarda kullanılan miniskül yazıdan alınmıştır. İlk zamanlarda kısaltmaların (s. 172) kullanılması karşın, bunlar sonradan tek tek göstergelere ayrılmıştır: sadece *st* için ς göstergesi ve *ou* için ς göstergesi hâlâ kullanılır. Ses değeri *s* olan göstergelerden σ kelimenin başında ve ortasında, ς ise sonunda kullanılır. Ayrıca birleştirmelerde *s* için yine ς kullanılır, örneğin, *προςφέρω*.

Diftongların doğru telaffuzu hakkında karşıt iki görüş vardır. ERASMUS'un iddiasına göre diftonglar, ünlülerin ses değerleri esas alınarak, REUCHLIN'e göre ise Yeni Yunanca telaffuzu doğrultusunda okunmalıdır (αι: ā; αυ: aw, af; ει: i; ευ: ew, ef; η: i; ηυ: iw, if; οι: ü; ου: u; υι: ü; ωυ: ow). Dikte esnasında doğru yazımı mümkün kıldığı için ERASMUS telaffuz şekli günümüzde kabul görmüştür.

Diğer göstergelerle ilgili, şu hususları göz önünde bulundurmak gerekir: κ , χ , ξ 'den önce gelen γ göstergesi n gibi okunur (yani $\gamma\gamma$: $\dot{n}$, $\gamma\kappa$: nk , $\gamma\xi$: nks); I her zaman ünlü olarak telaffuz edilir (bu yüzden $\dot{\iota}\alpha\mu\beta\omicron\varsigma$: $i-ambos$); τ hiçbir zaman hışırtılı telaffuz edilmelidir, her zaman *Tirol* kelimesindeki gibi ti sesini alır; $\sigma\chi$ ayrı okunur (bu yüzden $\acute{\epsilon}\sigma\chi\omega$: $es-kho$).

Spiritus lenis kelimenin başında, ünlüden önce hafif bir soluk sesidir. *Spiritus asper* kuvvetli bir soluk sesidir ve ayrıca r ($\acute{\epsilon}$)'de kullanılır - çift r 'de iki gösterge de bu işareti alır: $\acute{\epsilon}\acute{\rho}$. İskenderiyeli dilbilimci ARISTHOPHANES (İÖ 200) spiritus işaretlerini **H** göstergesini kullanarak yarattı: **†** *spiritus asper*, **‡** *spiritus lenis*, bundan **⌚** işareti ve zamanla **⌚** işareti türedi. Özellikle Aelonien lehçelerinde diğer bir soluk sesi, uzun süre kullanılan f -sesiydi ve bu sesin işareti **F** ile benzerliği sebebiyle *Digamma* "çift gamma" ismini aldı ve zamanla v , β ve φ göstergesine dönüştü. Bu işaret, eski adı ile *Bau*, 6 sayısının göstergesi olarak korundu.

İÖ 200 yıllarında ARISTHOPHANES BYZANTINUS, kelimelerin doğru telaffuzunu koruyabilmek için vurgu işaretlerini geliştirdi: ' keskin tonlama için; ' yumuşak tonlama için; ~ uzatılan sesler için (" işareti diğer iki işaretin birleştirilmesinden doğmuş olmalıdır). Vurgulama işaretleri *spiritus* işaretleri ile birlikte de kullanılır: $\acute{\epsilon}$, $\acute{\epsilon}$, $\acute{\epsilon}$, $\acute{\epsilon}$. Diftonglar-

da vurgu ikinci ünlünün üzerindedir. Birbiri ardına gelen iki ünlüde, eğer ünlüler diftong olarak telaffuz edilmiyorsa, ikinci ünlüye *Diaresis* eklenir (örneğin, $\acute{\alpha}\dot{\iota}\delta\eta\varsigma$: $a-ides$). Birbirini takip eden iki kelimeden ikincisi bir ünlü ile başladığı için birincisinin sonundaki ünlü düşerse, bu kesme işareti ile belirtilir; örneğin, $\acute{\epsilon}\pi'$ $\acute{\epsilon}\mu\acute{\epsilon}$ ($\acute{\epsilon}\pi\acute{\iota}$ $\acute{\epsilon}\mu\acute{\epsilon}$ yerine). Birleştirilmiş kısa kelimeleri birbirinden ayırt edebilmek için kullanılan virgül benzeri işarete *Diastole* denir, örn.: $\delta\tau\epsilon$ "nc de"; $\delta\tau\epsilon$ "orada". Bu kelimeler ayrı da yazılabilir: $\delta\tau\epsilon$.

' işareti ayrıca rakamları belirtmek için de kullanılır: $\alpha'1$, $\beta'2$, $\gamma'3$, $\delta'4$, $\epsilon'5$, $\zeta'6$, $\eta'7$, $\theta'8$, $\iota'9$, $\kappa'10$, $\lambda'11$ vs. Bu işaret harfin altında yer alırsa, 1000 anlamına gelir: α 1000.

Kelimelerin bölünmesinde şu kural geçerlidir: Bölünen hecelerden ilki ünlü ile biter, ikincisi ünlü veya ünsüz ile başlar (örneğin, $\acute{\epsilon}\beta\delta\omicron-\mu\omicron\varsigma$, $\acute{\epsilon}\gamma\delta\omicron-\omicron\varsigma$). Şu durumlar bu kurala girmez: Çift ünsüzler (örneğin, $\acute{\alpha}\lambda-\lambda\omicron\varsigma$, $\pi\acute{\alpha}\pi-\pi\omicron\varsigma$); yan yana yer alan ünsüzler (örneğin, B $\acute{\alpha}\lambda-\lambda\omicron\varsigma$, $\pi\acute{\alpha}\pi-\pi\omicron\varsigma$); akıcı ünsüzlerin ardından gelen ünsüz (örneğin, $\acute{\epsilon}\lambda-\kappa\omega$, $\acute{\alpha}\nu-\xi\varrho\omega-\pi\omicron\varsigma$, $\acute{\alpha}\mu-\varphi\acute{\iota}$); ünlü düşmesi olmayan bileşik kelimeler (örneğin, $\sigma\upsilon\nu-\epsilon\kappa-\delta\acute{\epsilon}\chi\omicron\mu\alpha\iota$ fakat $\pi\alpha-\varrho\acute{\epsilon}\chi\omega$ [$\pi\alpha\varrho\acute{\alpha}$ 'dan], $\acute{\alpha}\varphi-\omicron\acute{\upsilon}$ [$\acute{\alpha}\pi\acute{o}$ 'dan], $\acute{\epsilon}\varphi-\acute{\omega}$ [$\acute{\epsilon}\pi\acute{\iota}$ 'den]).

Noktalama işaretleri: , virgül, · iki nokta ve noktalı virgül, . nokta, ; soru işareti ve son zamanlarda ünlem işareti olarak da kullanılmaya başlamıştır.

YENİ YUNANCA

Ad	Matbaa yazısı	El yazısı	Değer	Ad	Matbaa yazısı	El yazısı	Değer
Alpha	A α		a	Ni	N ν		n
Wita	B β		w	Ksi	Ξ ξ		ks
Gamma	Γ γ		g, γ	Omikron	O ο		o
Delta	Δ δ		δ	Pi	Π π		p
Epsilon	E ε		ε	Ro	Ρ ρ		r
Zita	Z ζ		z, ź	Sigma	Σ σ ς		s, ś
Ita	H η		i	Taf	Τ τ		t
Thita	Θ θ		θ	Ipsilon	Υ υ		i
Iota	I ι		i	Fi	Φ φ		f
Kappa	K κ		k, k'	Khi	Χ χ		χ, ˆχ
Lamwda	Λ λ		l	Psi	Ψ ψ		ps
Mi	M μ		m	Omega	Ω ω		o

Telaffuz özellikleri şunlardır: γ göstergesi ϵ , ι , υ 'dan önce γ olarak yumuşak telaffuz edilir, γ , κ , ξ , χ 'den önce n olarak okunur; k açık ünlülerden önce k' sesini alır; $\mu\tau$ kendi sesini sadece hece bölünmesinde temsil eder, kelimelerin başında veya hece sonunda b sesini alır, buna da yalnızca yabancı kelimelerde rastlanır. Yine aynı şekilde $\nu\tau$ d olarak okunur; $\nu\tau\zeta$ hece bölünmesi dışında $d\zeta$ sesini alır; $\sigma\tau$ genellikle σ olarak ifade edilir; $\tau\zeta$ bazen ts olarak, genellikle de $t\zeta$ olarak okunur; υ harfi i gibi telaffuz edilir, diftonglarda ünlülerden ve γ , δ , λ , μ , ν , ρ göstergelerinden önce w gibi ($av=aw$), yoksa f gibi

telaffuz edilir; ou göstergesi u gibi okunur; χ harfi ϵ , η , ι , υ , α harflerinden önce $\check{\chi}$ sesini alır; $\alpha\iota$ diftongu $\ddot{a}$ olarak telaffuz edilir; $\epsilon\iota$ ve ou göstergeleri i olarak okunur. Bunların dışında, *Spiritus*, vurgulama ve noktalama da dahil olmak üzere Eski Yunanca telaffuz kuralları geçerlidir.

Bütün diğer Avrupa halklarında olduğu gibi, Yunanlılar da güzel bir işlek yazı türü geliştirdiler. Bu yazı ortaçağın kitap yazılarından bağımsız olarak gelişmiş benzetmektedir; b , k , p , t , ps için kullanılan şekiller dikkat çekicidir. Bazı el yazılarında, l eski işlek yazıdaki gibi satırın altında yer alır.

ARNAVUT ALFABELERİ

Kendilerine *Škipetar* (dağ haklı) adını veren, egemenliği altında oldukları Türkler tarafından *Arnavut* (Yunanca *Ἀλβανίτης*, tabirinin *Ἀρναβίτης* olarak değişime uğramış hali) olarak adlandırılan bu halk, antik İlyria ve Epiros'un büyük bir bölümünde, yani Adriya Denizi çevresinde, doğuda Pindus ile sınırlı, İşkodra'dan Korinthos Körfezine kadar uzanan bölgede yaşar. Arnavutlar ayrıca 14. yüzyıldan itibaren Yunanis-

tan'da nüfusun beşte birini oluşturmaktalar. Arnavut dili, diğer komşu dillerle herhangi bir benzerliği olmaması açısından ilginçtir. Arnavutça iki değişik lehçeye ayrılır: Kuzeyde *Gegce* ve güneyde *Toskça*. *Gegce* Latin harfleri ile yazılır; *Toskça* için Yunan alfabesi kullanılır. Ayrıca sadece belirli bölgelerle ve ailelerle sınırlı, bazı yerel yazı türleri vardır. Bunlar da Arnavutça gibi, birlik açısından hiçbir benzerlik göstermezler.

ELBASAN YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ʋ	a	Ḩ	ts	ʀ	r	Ḩ	n̄	ʀ	θ	Ḩ	š
i	e	ʃ	ds	ʀ	ṛ	ʋ	γ	Ḩ	b	Ḩ	ž
l	i	ʒ	nds	Ḩ	f	Ḩ	ps	Ḩ	mb	Ḩ	št
o	o	ʃ	w	ʋ Ḩ	δ	ε	h	Ḩ	p	ʋ	te
ò	u	Ḩ	l	Ḩ	m	χ	χ	ʋ	n	ʋ	n̄
Ḩ	ü	Ḩ	l'	Ḩ	y	Ḩ	χ'	Ḩ	tš	ʋ	as
ʃ Ḩ	ę	Ḩ	k'	Ḩ	χ	Ḩ	t	Ḩ	dž	Ḩ	o
Ḩ	s	Ḩ	k	Ḩ	n̄	Ḩ	d	Ḩ	ndž	Ḩ	jü
ʃ	dz	8	ks	Ḩ	χ'	Ḩ	nd	5	st		

BÜTHAKUKYE YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
Ḫ ḫ	a	Ḥ ḥ	w	Ḳ ḳ	0	Ḳ ḳ	n	ṭ ṭ	t	Ṣ ṣ	ts
ḪeḤn	e	Ḥiḥṭ	b	Ḳṳ	dz	Ḳḡ	ñ	ṭu	f		
Ḳi	i	Ḳs	g	Ḳe	k	Ḳz	p	Ḳḡ	χ		
Ḳo	o	Ḳḡ	y	Ḳe	k'	Ḳb	r	Ḳḡ	ks		
Ḳr	i	Ḳu	δ	Ḳḡḡḡ	l	Ḳu	z	Ḳḡ	ts		
Ḳḡ	ü	Ḳu	d	Ḳḡ	m	Ḳu	s'	Ḳḡ	ts'		

VESO BEY YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
<i>H</i>	a	<i>5</i>	e	<i>ı</i>	i	<i>Λ</i>	n	<i>÷</i>	r	<i>ʁ</i>	χ
<i>8</i>	b	<i>ʍ</i>	dz	<i>ɔ</i>	k	<i>4</i>	ks	<i>≡</i>	s	<i>ʒ</i>	ps
<i>9</i>	g	<i>ƚ</i>	ē	<i>ɹ</i>	l	<i>o</i>	o	<i>⊥</i>	t		
<i>6</i>	d	<i>ð</i>	θ	<i>ɹ̥</i>	m	<i>ɹ</i>	p	<i>⊙</i>	ph		

ARNAVUT-YUNAN YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
A α	a	Ā ā	Ǻ ǻ	Θ θ	0	Μ μ	m	Π π	p	Υ υ	ü
B β	w	Δ δ	δ	Ι ι	i	Ν ν	n	Ρ ρ	r	Φ φ	f
B b	b	D d	d	K k	k	Ŋ ŋ	ñ	Σ σ	s	Χ χ	h
J j	ý	E e	e	Kj kj	k'	Nj nj	ń	Š š	ž	X x	χ
Γ γ	γ	Ε ε	ε	Λ λ	l	Ξ ξ	ks	Š š	š		
Ī ī	ī	Z z	dz	Ā ā	ā	Ο ο	o	T t	t		

Burada yer alan yazılardan birincisinin anavatanı *Elbasan* şehriydi. Bu yazı komşu şehir *Berat*'ta da tanınır ve kullanılırdı. İkinci yazının BÜTHAKUK-

YE adlı bir Arnavut tarafından geliştirildiği söylenir. Üçüncü yazı türü ise VES● BEY adlı ünlü bir boy beyinin yine Arnavut olan lalasından öğrendiği yazıdır.

İSLAV YAZILARI

Kökenleri İskit¹ kabilelerinin karanlık geçmişinde saklı olan İslav halkları eski zamanlarda Run alfabesine benzer bir yazı kullanıyorlardı. Run alfabesi gibi, sesçil alfabe olarak kullanılmayan bu yazı, yine de o derece kabul görmüştü ki, Hristiyan misyonerler İslav halkını Hristiyan din kitaplarıyla tanıştırmak için bu yazıyı kullanmak zorunda kaldılar.

Glagol² (*Bukiviza*) yazısını veya İslav din kitaplarının Hieronymia alfabesini geliştirmiş olan Dalmaçyalı rahip HIERONYMUS³ 3. yüzyılda bu yazıya çok sadık kalırken, İslavlara ve Moravyalılara Hristiyan dinini kabul ettiren CYRILLIUS⁴ ve METHODIUS daha çok Yunan üslubunu kullandılar. Dini ayinleri Latince yerine İslav dilinde yaptıkları için Papa'ya şikâyet edildiler: fakat Roma 867 yılında yaptıklarını haklı buldu ve geliştirdikleri yazı bu tarihten itibaren İslav kilise kitaplarının yazısı olarak kaldığı gibi, Sırp, Romanya ve Rus yazısının da temelini oluşturdu. Rumenler son zamanlarda Latin harflerinin kullanımını tercih ediyorlar ve eski

İslav göstergelerini sadece İslav diline özel sesler için (ses değerlerini karşıladıkları ölçüde) fakat basitleştirilmiş şekilleriyle koruyorlar. Çekler ve Lehler, vurgu işaretleri ile zenginleştirilmiş Latin alfabesini kullanıyorlar.

İslav dilleri seslerinin zenginliği açısından farklı bir yere sahiptir. Göstergeler, eski zamanlarda nesnelerin resimleriydi (hiyeroglifler): **Б** *Buki* “gürge”, hiyeratik **Ѣ** *š* “bahçe”; **Ѧ** *vědi* “çayır”, hiyeratik **Ѧ** *a*, *tu* “vadi”; **Ѧ** *ljudi*, “halk, insanlar”, hiyeratik **Ѧ** *mn* “halk”. Burada Kiril ve Hieronymia alfabelerindeki isim benzerliklerinin sebebine de bir açıklama getirebiliriz: nasıl VULFILA Gotça isimlere sadık kaldıysa, CYRILLIUS da, geleneklere karşı gelmemek için alışılmış isimleri korumak zorunda kaldı. Birçok diğer yazı türünden bildiğimiz gibi, göstergeler aynı zamanda, 1000 sayısına kadar, rakamları da temsil ediyordu. Bu sayı Glagol sayılama sisteminde *ts*. Kiril yazısında ise özel bir gösterge (ѣ) ile gösterilir.

GLAGOL YAZISI

Ad	Bulgarca	İlirya	Değer	Rakam	Ad	Bulgarca	İlirya	Değer	Rakam
<i>Az</i>	Ⲁ ⲁ	Ⲑ ⲑ	a	1	<i>Uk</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	u	400
<i>Buki</i>	Ⲃ ⲃ	Ⲅ ⲅ	b	2	<i>Fert</i>	Ⲇ ⲇ	Ⲉ ⲉ	f	500
<i>Vēdi</i>	Ⲉ ⲉ	Ⲋ ⲋ	v	3	<i>Khēr</i>	Ⲍ ⲍ	Ⲏ ⲏ	χ	600
<i>Glagol'</i>	ⲏ Ⲑ	Ⲓ ⲓ	g	4	<i>O</i>	Ⲑ ⲑ	Ⲓ ⲓ	ō	700
<i>Dobro</i>	Ⲓ ⲓ	Ⲕ ⲕ	d	5	<i>Šta</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	št	800
<i>Est'</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	e	6	<i>Tsi</i>	Ⲙ ⲙ	Ⲕ ⲕ	ts	900
<i>Živēte</i>	Ⲙ ⲙ	Ⲕ ⲕ	ž	7	<i>Tšerv'</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	tš	1000
<i>Zēlo</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	dz	8	<i>Ša</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	š	
<i>Zemlja</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	z	9	<i>Jer</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	o, e	
<i>Iže</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	i, ii	10	<i>Jery</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	ü	
<i>I</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	i	20	<i>Jerek</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	yumu- šama	
<i>Děrv', Jot</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	d', y	30	<i>Jet'</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	ye, ya	
<i>Kako</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	k	40	<i>Ju</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	yu	
<i>Ljudi</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	l	50	<i>Aš</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	ō	
<i>Myslite</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	m	60	<i>Eš</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	ē	
<i>Naš</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	n	70	<i>Jas</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	yō	
<i>On</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	o	80	<i>Jes</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	yē	
<i>Pokoj</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	p	90	<i>Thita</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	θ	
<i>R'ci</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	r	100	<i>Ižica</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	ü	
<i>Slovo</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	s	200					
<i>Tvr'do</i>	Ⲕ ⲕ	Ⲙ ⲙ	t	300					

Glagol alfabesi bilinen en eski İslav dili olan Eski Slavonca için kullanılırdı. Artık kullanılmayan bu alfabe sadece Yunan kilisesinin İslav destekçilerinin, yani Rusların, Bulgarların ve Sırpların, ayin düzeni kitaplarında yer alır.

Bu yazının biri yuvarlak diğeri de

köşeli karaktere sahip iki tarzı vardır; CHODZKO (grammaire paléoslave) tarafından birincisi Bulgarca ikincisi ise İlirya⁵ olarak adlandırılmıştır. Göstergelerin rakam olarak kullanıldığı, iki nokta arasına alınarak belirtilir: 'Ⲑ' 1, 'Ⲃ' 2 vs. Genel noktalama işaretleri geçerlidir.

KİRİL ALFABESİ

Ad	Gösterge	Değer	Rakam	Ad	Gösterge	Değer	Rakam
<i>Az</i>	А а	a	1	<i>Khěr</i>	Х х	x	600
<i>Buki</i>	Б б	b		<i>Ó</i>	Ѡ ѡ	ō	800
<i>Vědi</i>	В в	v	2	<i>Tsi</i>	Ц ц	ts	90
<i>Glagol'</i>	Г г	g	3	<i>Tšerv'</i>	Ѣ ѣ	tš	
<i>Dobro</i>	Д д	d	4	<i>Ša</i>	Ш ш	š	
<i>Est'</i>	Е е	e	5	<i>Šta</i>	Ѡ ѡ	št	800
<i>Živěte</i>	Ж ж	ž		<i>Jer</i>	Ъ Ѣ	ŭ	
<i>Zělo</i>	С с	dz	6	<i>Jery</i>	Ы ы	ı	
<i>Zemlja</i>	З з	z	7	<i>Jerek</i>	Ь ь	ĩ	
<i>Iže</i>	И и	i (yi)	8	<i>Jery</i>	Ы ы	ı	
<i>I</i>	І і	i	10	<i>Jet'</i>	Ѣ ѣ	ē	
<i>Kako</i>	К к	k	20	<i>Ja</i>	Ѡ ѡ	ya	
<i>Ljudi</i>	Л л	l	30	<i>Ju</i>	Ю ю	yu	
<i>Myslite</i>	М м	m	40	<i>Je</i>	Ѣ ѣ	ye	
<i>Naš</i>	Н н	n	50	<i>Ės</i>	Ѡ ѡ	ē	900
<i>On</i>	О о	o	70	<i>Aš</i>	Ѡ ѡ	ō	
<i>Pokoj</i>	П п	p	80	<i>Jęs</i>	Ѡ ѡ	yē	
<i>Rci</i>	Р р	r	100	<i>Jqs</i>	Ѡ ѡ	yō	
<i>Slovo</i>	С с	s	200	<i>Ksi</i>	Ѡ ѡ	ks	60
<i>Tverdo</i>	Т т	t	300	<i>Psi</i>	Ѡ ѡ	ps	700
<i>Uk</i>	У у	u	400	<i>Thita</i>	Ѡ ѡ	θ	9
<i>Fert</i>	Ф ф	f	500	<i>Ižica</i>	Ѡ ѡ	ü	

Kayser MICHAEL'in emri üzerine, 863 yılında İslav havarileri CYRILLIUS ve METHODIUS birçok kilise kitabını Yunancadan İslav dillerine tercüme ettiler ve bunun için de bütün Doğu İslav yazıları için kullanılan Kiril alfabesini geliştirdiler. Kiril yazısında kısaltma işaretleri (*titly*) şunlardır: " *titla*

(tek), *dobro-titla*, *glagol-titla*, *slovo-titla*, *oneček*, *rzui-titla*, *ch. w* ot, *ž*, *dž* göstergeleri bu alfabeyle özeldir. sadece o'nun üzerinde kullanılır. işaretleri, harfi rakama çevirir (örneğin, *ž* 2)

Harflerin sayı değerleri Glagol alfabesine değil, Yunancaya benzer.

RUTENYA⁶ ALFABESİ

Ad	Antiqua	El yazısı	Değer	Ad	Antiqua	El yazısı	Değer
Az	А а	<i>А а</i>	a	Uk	Оу оу	<i>Уу Уу</i>	u
Buki	Б б	<i>Б б</i>	b	Fert	Ф ф	<i>Ф ф</i>	f
Vědi	В в	<i>В в</i>	v	Khěr	Х х	<i>Х х</i>	χ
Hlahol'	Г г Г' г'	<i>Г г Г' г'</i>	g	Ó	Ў ў	<i>Ў ў</i>	ō
Dobro	Д д	<i>Д д</i>	d	Tsi	Ц ц	<i>Ц ц</i>	ts
Est'	Е е	<i>Е е</i>	e, ye	Tšerv	Ч ч	<i>Ч ч</i>	tš
Živěte	Ж ж	<i>Ж ж</i>	ž	Ša	Ш ш	<i>Ш ш</i>	š
Zělo	С с	<i>С с</i>	dz	Šta	Щ щ	<i>Щ щ</i>	štš
Zemlja	З з	<i>З з</i>	z	Jer	Ъ ъ	<i>Ъ ъ</i>	sertleş-me
Iže	И и Ї ї	<i>И и Ї ї</i>	i (yi)	Jery	Ы ы	<i>Ы ы</i>	i
I	І і	<i>І і</i>	i	Jerek	Ь ь	<i>Ь ь</i>	yumut-şama
Kako	К к	<i>К к</i>	k	Jery	Ѡ ѡ	<i>Ѡ ѡ</i>	i
Ljudi	Л л	<i>Л л</i>	l	Jer'	Ѣ ѣ	<i>Ѣ ѣ</i>	ē
Myslite	М м	<i>М м</i>	m	Ja	Ѥ ѥ	<i>Ѥ ѥ</i>	ya
Naš	Н н	<i>Н н</i>	n	Ju	Ю ю	<i>Ю ю</i>	yu
On	О о	<i>О о</i>	o	Es	Ѧ ѧ	<i>Ѧ ѧ</i>	ē
Pokoj	П п	<i>П п</i>	p	Ksi	Ѩ ѩ	<i>Ѩ ѩ</i>	ks
Rci	Р р	<i>Р р</i>	r	Psi	Ѭ ѭ	<i>Ѭ ѭ</i>	ps
Slovo	С с	<i>С с</i>	s	Fita	Ѯ ѯ	<i>Ѯ ѯ</i>	f
Tverdo	Т т	<i>Т т</i>	t	Ižica	Ѱ ѱ	<i>Ѱ ѱ</i>	ü, w

RUS ALFABESİ

Antiqua	İtalik	El yazısı	Değer	Antiqua	İtalik	El yazısı	Değer
А а	<i>A a</i>	<i>А а</i>	a	Т т	<i>T t</i>	<i>Т т</i>	t
Б б	<i>Б б</i>	<i>Б б</i>	b	У у	<i>У у</i>	<i>У у</i>	u
В в	<i>В в</i>	<i>В в</i>	v	Ф ф	<i>Ф ф</i>	<i>Ф ф</i>	f, ph
Г г	<i>Г г</i>	<i>Г г</i>	g	Х х	<i>Х х</i>	<i>Х х</i>	χ
Д д	<i>Д д</i>	<i>Д д</i>	d	Ц ц	<i>Ц ц</i>	<i>Ц ц</i>	tz
Е е	<i>Е е</i>	<i>Е е</i>	ye, e	Ч ч	<i>Ч ч</i>	<i>Ч ч</i>	tš
Ж ж	<i>Ж ж</i>	<i>Ж ж</i>	ž	Ш ш	<i>Ш ш</i>	<i>Ш ш</i>	š
З з	<i>З з</i>	<i>З з</i>	z	Щ щ	<i>Щ щ</i>	<i>Щ щ</i>	štš
И и	<i>И и</i>	<i>И и</i>	y, i, iy	Ъ ъ	<i>Ъ ъ</i>	<i>Ъ ъ</i>	sertleş-me
І і	<i>І і</i>	<i>І і</i>	i	Ы ы	<i>Ы ы</i>	<i>Ы ы</i>	i
К к	<i>К к</i>	<i>К к</i>	k	Ь ь	<i>Ь ь</i>	<i>Ь ь</i>	yumu-şama
Л л	<i>Л л</i>	<i>Л л</i>	l	Ѣ ѣ	<i>Ѣ ѣ</i>	<i>Ѣ ѣ</i>	e, ye
М м	<i>М м</i>	<i>М м</i>	m	Э э	<i>Э э</i>	<i>Э э</i>	ē
Н н	<i>Н н</i>	<i>Н н</i>	n	Ю ю	<i>Ю ю</i>	<i>Ю ю</i>	yu
О о	<i>О о</i>	<i>О о</i>	o	Я я	<i>Я я</i>	<i>Я я</i>	ya
П п	<i>П п</i>	<i>П п</i>	p	Ө ө	<i>Ө ө</i>	<i>Ө ө</i>	ft, th
Р р	<i>Р р</i>	<i>Р р</i>	r	У у	<i>У у</i>	<i>У у</i>	ü (v)
С с	<i>С с</i>	<i>С с</i>	s				

Ruslar tarafından benimsenen Kiril alfabesi, 17. yüzyılın sonunda ELIAS KOPIEWITSCH tarafından basitleştirildi. Zamanla bu yazıdan ay-

rıca güzel bir işlek yazı (el yazısı) şekli daha türedi. Rus harflerinin adlandırılması Rutenya alfabesi ile özdeşdir.

FİN UGUR ALFABESİ

Antiqua	İtalik	El yazısı	Değer	Antiqua	İtalik	El yazısı	Değer
A a	<i>A a</i>	<i>A a</i>	a	À à	<i>À à</i>	<i>À à</i>	ı
Б б	<i>Б б</i>	<i>Б б</i>	b	М м	<i>М м</i>	<i>М м</i>	m
В в	<i>В в</i>	<i>В в</i>	w	Н н	<i>Н н</i>	<i>Н н</i>	n
Г г	<i>Г г</i>	<i>Г г</i>	g	Н н	<i>Н н</i>	<i>Н н</i>	n'
Д д	<i>Д д</i>	<i>Д д</i>	d	● o	<i>O o</i>	<i>O o</i>	o
À à	<i>À à</i>	<i>À à</i>	d'	Ö ö	<i>Ö ö</i>	<i>Ö ö</i>	ö
E e	<i>E e</i>	<i>E e</i>	e	П п	<i>П п</i>	<i>П п</i>	p
Ә ә	<i>Ә ә</i>	<i>Ә ә</i>	ē	P p	<i>P p</i>	<i>P p</i>	r
З з	<i>З з</i>	<i>З з</i>	z	C c	<i>C c</i>	<i>C c</i>	s
Ѕ ѕ	<i>Ѕ ѕ</i>	<i>Ѕ ѕ</i>	z'	Ç ç	<i>Ç ç</i>	<i>Ç ç</i>	s'
Ж ж	<i>Ж ж</i>	<i>Ж ж</i>	š	Ш ш	<i>Ш ш</i>	<i>Ш ш</i>	š
Дз дз	<i>Дз дз</i>	<i>Дз дз</i>	dže	T t	<i>T t</i>	<i>T t</i>	t
Дз' дз'	<i>Дз' дз'</i>	<i>Дз' дз'</i>	dže'	Т т	<i>Т т</i>	<i>Т т</i>	t'
Дж дж	<i>Дж дж</i>	<i>Дж дж</i>	dže	У у	<i>У у</i>	<i>У у</i>	u
I i	<i>I i</i>	<i>I i</i>	i	Ч ч	<i>Ч ч</i>	<i>Ч ч</i>	tš
J j	<i>J j</i>	<i>J j</i>	y	Ч' ч'	<i>Ч' ч'</i>	<i>Ч' ч'</i>	tš'
К к	<i>К к</i>	<i>К к</i>	k	Ы ы	<i>Ы ы</i>	<i>Ы ы</i>	yi
Л л	<i>Л л</i>	<i>Л л</i>	l				

Fin-Ugur yazısı Perm, Wologda gibi Kuzey Rus bölgelerinde, yukarıda gösterilen tarzlarda (antiqua, italik ya-

zı, el yazısı) kullanılır. Rus alfabesinin bazı değişikliklerle zenginleştirilmiş hali bu alfabenin temelini oluşturur.

ROMANYA (ULAH) YAZISI

Ad	Gösterge		Değer	Ad	Gösterge		Değer
	Eski	Yeni			Eski	Yeni	
<i>As</i>	А а	А а	a	<i>Uk</i>	Ѹ Ѹ	Ѹ Ѹ	u
<i>Buke</i>	Б б	Б б	b	<i>Fert</i>	Ф ф	Ф ф	f
<i>Wide</i>	В в	В в	v	<i>Chir</i>	Х х	Х х	χ
<i>Glagol</i>	Г г	Г г	g	<i>O</i>	Ѡ Ѡ		o
<i>Dobro</i>	Д д	Д д	d	<i>Tsi</i>	Ц ц	Ц ц	ts
<i>Jest</i>	Е е	Е е	e	<i>Tšer</i>	Ч ч	Ч ч	tš
<i>Šiwete</i>	Ж ж	Ж ж	ž	<i>Ša</i>	Ш ш	Ш ш	š
<i>Salo</i>	С с		ó	<i>Šta</i>	Щ щ	Щ щ	št
<i>Semlia</i>	З з	З з	z	<i>Jor</i>	Ъ ъ	Ъ ъ	ę
<i>I</i>	И и		i	<i>Jaty</i>	Ѣ ѣ		ea
<i>Iše</i>	І і	І і	i	<i>Ju</i>	Ю ю		yu
<i>Kako</i>	К к	К к	k	<i>Jako</i>	Ѧ Ѧ		ya
<i>Liude</i>	Л л	Л л	l	<i>la</i>	Я я		ia
<i>Meslite</i>	М м	М м	m	<i>Jus</i>	Ѧ Ѧ		i
<i>Naš</i>	Н н	Н н	n	<i>Ksi</i>	Ѹ Ѹ		ks
<i>On</i>	О о	О о	ō	<i>Psi</i>	Ѣ ѣ		ps
<i>Pokoi</i>	П п	П п	p	<i>Fiita</i>	Ѧ Ѧ		ft, th
<i>Rze</i>	Р р	Р р	r	<i>Ižitsa</i>	Ѣ ѣ		v, ü
<i>Slowo</i>	С с	С с	s	<i>Ūn</i>	Ѣ ѣ	И и	i
<i>Twerdo</i>	Т т	Т т	t	<i>Dže</i>	Ѣ ѣ	Ц ц	dž
<i>Uniku</i>	Оу оу		u				

Ulahlar ya da (sonraları aldıkları adla) Romanyalılar eski zamanlarda Kiril alfabesini kullanıyorlardı. Bu alfabenin yerine son zamanlarda gittik-

çe daha sık Latin harfleri kullanılmaktadır. İslav dillerine has sesler için kullanılan göstergelerin birçoğu da yok olmaktadır.

BULGAR ALFABESİ

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
А а	a	З з	z	О о	o	Х х	χ	Б б	yumu- şama	Ц ц	dž
Б б	b	И и	yi	П п	p	Ц ц	ts	Ѣ ѣ	ye. ę	Ж ж	i
В в	v	І і	i	Р р	r	Ч ч	tš	Ѣ ѣ	e	Ѧ Ѧ	ia
Г г	g	К к	k	С с	s	Ш ш	š	Ю ю	yu		
Д д	d	Л л	l	Т т	t	Щ щ	štš	Я я	ya		
Е е	ye	М м	m	У у	u	Ъ ъ	sert- leşme	Ѧ Ѧ	f		
Ж ж	ž	Н н	n	Ф ф	f, ph	Ы ы	i	Ѣ ѣ	y, w, v		

SIRP ALFABESİ

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
А а	a	Ж ж	ž	Ї ї	í	С с	s	Ч ч	tš	Ѕ ѕ	ye
Б б	b	З з	z	М м	m	Т т	t	Ш ш	š	Ю ю	yu
В в	v	И и	yi	Н н	n	Ћ ћ	t', tž	Ц ц	štš	Я я	ya
Г г	g	Ј ј	i	Њ њ	ń	У у	u	Ђ ђ	<i>sert- leşme</i>	Ѧ Ѧ	th
Д д	d	Ј ј	y	О о	o	Ф ф	f	Ы ы	ı	Ѧ Ѧ	ü, w
Ђ ђ	d'	К к	k	П п	p	Х х	h	Ь ь	<i>yumu- şama</i>	Ѧ Ѧ	dz
Е е	e	Л л	l	Р р	r	Ц ц	ts	Ђ ђ	ye, ę		

İLİRYA ALFABESİ

Kiril	Latin	Değer	Kiril	Latin	Değer	Kiril	Latin	Değer	Kiril	Latin	Değer
а	A a	a	ф	F f	f, w	м	M m	m	иј	Tj tj	t'
б	B b	b	г	G g	g	н	N n	n	у	U u	u
ц	C c	ts	гј	Gj gj	g'	њ	Nj nj	ń	в	V v	w
ћ	Ć ć	tš	х	H h	h	о	O o	o		X x	ks
ч	Č č	tš	и	I i	i	п	P p	p		Y y	ü
д	D d	d	ј	J j	y	р	R r	r, ɾ	з	Z z	z
ђ	Dj dj	d'	к	K k	k	с	S s	s	џ	Ž ž	ž
е	E e	e	л	L l	l	ш	Š š	š	ѣ	Dž dž	dž
ej	E ě	y, i	љ	Lj lj	í	т	T t	t			

Güney İslav halklarından Bulgarlar ve Sırplar, Rus yazısını kendi dilleri için bazı değişiklikler uygulayarak kabul ettiler. İliiryalıları ise Sırp yazısını sadece kısmen kullanırlar; bütün Katolikler gibi, Hırvatların ve Dalmaçya İslavlarının da kullandığı Latin yazısını benimsemişlerdir. Latin harflerinin düzenli bir şekilde yayılmama-

sından dolayı, İliiryalı yazısı tarz farklılıkları gösterir; š yerine *sh* veya *sc*, č yerine *cs*, *c* yerine *ch*, *c* yerine *cz*, *s* yerine *sz* ve *r* hem ünlü hem de ünsüz olarak kullanılır. Ünsüz olarak kullanılan *r* harfi, *ɾ*, *eɾ* veya *ɾ* olarak ifade edilir. Yukarıdaki alfabe Katoliklerin dergi ve kitaplarında kullanılan yazımı gösterir.

LATİN YAZILARI

Yunanistan'da, İonia alfabesinin benimsenmesinden önce nasıl birçok farklı alfabe kullanılıyorsa İtalya'da da halkların her biri kendi alfabesine sahipti. Bu alfabeler aslında akraba olmalarına rağmen, göstergelerinin şekillerinde fazla benzerliğe rastlanmıyordu. Roma, diğer İtalyan halklarını yenilgiye uğrattığında, bütün yazı türlerinin yerini Romen yazısı aldı. Zenginleşen, sanata ve bilime çok değer veren Roma, böylece İtalya'nın ruhani merkezi haline geldi. Romen yazısı, daha sonra Batı Roma Hristiyan Kilisesinin yazısı olarak, İncil'le birlikte bütün Batı Avrupa'ya yayıldı. "dinsizlerin yazısı" ve "nefret uyandırıcı büyü işaretleri" olarak tanımlanan Run yazısının gerilemesine sebep oldu.

Romen yazısının farklı türleri vardır:

1. Kapital yazı: Büyük harf yazı, en fazla yazıtlarda rastlanır, fakat el yazılarında da kullanılmıştır.

2. Onsiyal yazı: 3. yüzyıldan beri karşılaştığımız bu yazı, kapital yazı türünün daha yuvarlak formu bir tarzıdır.

3. İşlek yazı: Siebenbürgen'deki maden ocaklarında, 2. ve 3. yüzyıldan kalma balmumu tabletlerin üzerinde bulundu. Bu yazı 5. yüzyılda Kayser Kalem Odasında ve 4. yüzyıldan itibaren kitaplarda da kullanıldı (WATTENBACH, Anleitung zur lateinischen Palaeographie).

4. Tiro işaretleri: Tiro tarafından geliştirilmiş, hızlı yazı için kullanılan göstergeler ve kısaltmalar 9. yüzyıla kadar biliniyordu.

Lombardia¹ yazısı, Doğu Got yazısı, Frenk (Merovenj'), İrlanda ve Anglosakson yazısı gibi birçok ulusal yazının atası olan Romen yazısına geçiş döneminde, bu yazıya bazı yeni yerel biçimler de eklenmiş olmalıdır; çünkü bu yazı, sadece Romen kapital yazının değişik bir biçimi olarak açıklanması mümkün olmayan göstergeler içerir.

Miniskül yazı türü, 8. yüzyılda bu temel üzerinde gelişmiştir ve kapital yazı, bu yazının inisiyal biçimi olarak korunurken, onsiyal ve işlek yazı türleri de yine bu yazı sayesinde gerilemeye uğratılmıştır. Matbaa yazısı ise miniskül yazıdan türemiş bir yazı türüdür.

ESKİ İTALİK DİLLERİN YAZILARI

Değer	Etrüsk	Umbria	Oskça	Falisci	Messapia	Romen	
						Eski	Yeni
a	A A N	A	N	R	A A	A A A A	A
b		B	B		B	B B	B
g	C X)		>	C C	T	< C	C
d			R	D	Δ	D	D
e	E E E	E	E	I	E	E II	E
v, f	I I	I I	I	↑	F T	F I'	F
dz	J ± I	K J	I	# F	I Z	Z	Z
X	H H	O	H	H H	H H	H	H
θ	O ⊗ O	O			O		
i	I I	I	I	I	I	I	I
k	> K	K	K		K	K	K
l	↓ √	↓	↓	↓ ↓ ↓	↓	↓ L	L
m	M M M M	M W Λ	H	M	M	M M	M
n	H H H	N V	H	N	N	N V	N
o				O	O	O	O
p	I Λ Π	I	Π	η ρ	Π	Π P	P
q						Q	Q
r	D Θ D ϑ	D	D	R	R P	R R	R
s	M M E X	S M	X	S S	S Σ	S S	S
t	T T	T V	T	T V	T	T	T
u	V V V	V	V	V		V	V
ph	Θ ϑ						
ks	↓			†	X	X	X
f	S (F	S	S				
rs		p					
ie		q	t				

Rakamlar

Etrusk: 11, $\wedge \vee$ 5, $\times +$ 10, $\uparrow \downarrow$ 50, $\oplus$ 100, $\pmb{8}$ 1000.

Romen: I 1, II 2, III 3, IV (IIII) 4, V 5, VI 6, VII 7, VIII (IIX) 8, IX 9, X 10, XI 11, XIV 14, XV 15, XIX 19, XX 20. XXIV 24, XXX 30. XL 40, L 50. LX 60, LXX 70, LXXX 80, LXXXIX 89, XC 90, C 100, CC 200, D 500, CIO, M 1000, MDCCCLXXVIII 1878.

Romen rakamlarının bazı özellikleri vardır; V göstergesi el şeklini, X ise iki el şeklini sembolize eder, L gös-

tergesi de $E = C 100$ göstergesinin yarısını ifade ediyor olmalıdır.

TIRO İŞARETLERİ

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
Λ h	a	z z M ~	n
3	b	0 P 7 ω ρ	o
C 3 0	c	1 1 7 L v 1	p
3 4 ρ	d	9 a 7 8 1 6	q
6 1 / - 1	e	9 P 0 7 ~ ρ	r
1 1 / - 1 1 1	f	5 ∞	s
4 6 0 1 <<	g	7 - 1 T	t
7 1 1 1 1 3	h	0 0 V /	u
1 - /	i	X	χ
K <	k	1	ph
L L L < L V 7 1 8 ~	l	4	ts
7 7 7 7 7 7 7	m		

Önekler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
Λ	al	>	ap	@	oc	1	in	1	prae
>	ac	/	ad	3	de	h	inter	1	pro
<	an	0	con	3	di	0	ob	~	re
\	ab	0	circa	V	ex	L	per	5	sub

Sonekler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
h	a	1	ans	h	are	V	atis	V	emus
V -	ae	ε	ant	4	ari	h	atur	1	ens
/	am	h	antes	h	aris	6	e	ε h	ent
M	amini	L	anticis	<	arum	v h	el	τ	ente
h	amur	<	antur	\	as	h	em	3	entes
h	amus	h	anus	/	at	h	emur	7	enti

TİRO İŞARETLERİ

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
┐	entis	┌	itur	§	de	2	num	/	tat
┐	entibus	┌	ius	┌	do	ρ	ra	┐	tato
┐	entiam	┌	ium	┌	dorum	┐	rum	┐	tatis
┌	er	┐	o	§	dum	┐	rant	┐	te
┌	ere	┐	oa	┐	la	┌	re	┐	ter
┌	eris	ρ	or	┌	lia	┌	ret	┐	ti
┌	es	┌	orem	┐	liam	┌	rer	┐	tia
┐	et	┌	orum	┐	lium	┌	rere	┐	tio
┐	etur	┐	os	┐	lii	┐	remus	┐	tis
┐	i	┐	u	┐	liis	┌	res	┌	tatem
┐	ia	┐	uam	.	m	┐┐	ri	┐	to
┐	iae	┐	um	:	mam	┐	ris	┐	toribus
┐	ie	┐	unt	┐	ma	┌	rorum	┐	torum
┐	ii	┐	ur	┐	me	┐	s	┐	to
┐	iis	┐	us	┐	mo	┐	sa	┐	tos
┐	iit	┐	vum	┐	mus	┐	sem	┐	tu
:	im	┐	bilial	┐	na	┐	sum	┐	tun
┐	imus	┐	us	┐	ne	┌	t	┐	tus
┌	inus	┐	bilibus	┐	nes	┐	ta		
/	is	┐	ci	┐	ni	┐	tam		
/	it	┐	cum	┐	nis	┐	tas		

Tiro işaretleri, CİCERO'nun bir azatlısı olan MARCUS TULLIUS CİCERO tarafından, CİCERO'nun konuşmalarını kaydetmek için icat edildi. Sözcükler, örnekler ve sonekler için, TİRO tarafından geliştirilen kısaltmalara daha sonra diğerleri de eklendi ve özellikle Hristiyan dininin egemen olmasıyla birlikte, İncil'le ilgili isimler de ilave edildi. Bu yazı türünün Kayser

zamanında Roma'da çok yaygın olmasına, hatta okullarda bile öğretilmesine rağmen, pek az belge günümüze kadar kalabilmiştir. Klasik dilin çökmesiyle birlikte, işaret bilgisi de unutuldu. Tiro işaretleri ortaçağda sadece noter belgelerinde nadiren kullanılıyor ve işaretler hakkındaki bilgiler kelime kataloglarında korunuyordu.

LATİNCE-ALMANCA İŞLEK YAZI

2. yy	Kayser Kalem Odası 5. yy	İtalyanca işlek yazı	Merovenj	Yeni işlek yazı	13.-14. yy Diplomalar	15.-17. yy Mektup yazısı	18. yy
ı	x	æ	æ	u u	a a	u u u	u u u
d	u d	b	b	b	b	b b	L b
c	l x	l l	p l	c	c	c c	L c r
a	d	d	q d	d d	d	d d	q d d
ıı	u d l l	e e	e e	e	e	e u	e u
f r	f f	f	f	f	f	f f	e f f f
s	z	z s	z z	z z	z	s z z	z z z
h	h	h	h	z h	b h	h h h	h f
i	i	i	i t	i	i	i i	f f i
L	l l	l	l l	l l	l	k k	k k k z
r	h	m	m	m	m	u u u	L l
n	f	n	n	n	n	u u	m u
a	o	do	o	o	o	u u	L d o
r	l t	p p	p p	p p	p	p p p r	p p e
a	y s	q	q	q q	q	q q q q	L q q
ı	ı ı	r	r	r	r	r r r r r	u r r
ı	r	r r	r	f f	f h s	s f f f	r f s b
ı	l ı	t ı	e e	t	t	8 e e e e	ı t l ı
ı y	v	u	u u	u	u	u	u u
x	t t	x	x	t		v u u	p u u u
y	y	r				w e o w	ı t t u u
						p p e	x r
							y y
							z z

ORTAÇAĞ KİTAP YAZISI

Onsiyal		Eski İrlandaca		8-9. yy		9-10. yy		10. yy	
Büyük	Küçük	İnisiyal	Minis.	İnisiyal	Minis.	İnisiyal	Minis.	İnisiyal	Minis.
Α α	α	Α α	α α	β β β	α cc	Α Α Α	a	A	a
Β Β	β	β	b	B	b	Β	b	B	b
Γ Γ	γ	Γ	c	Γ	c	Γ	c	Γ	c
Δ Δ	δ δ	Δ	d	Δ	d	Δ Δ	d	D	d δ
Ε Ε	ε	Ε	e	Ε	e	Ε Ε	e	Ε Ε	e
Ζ Ζ	ζ	Ζ	f	Ζ	f	Ζ	ff	Ζ	f
Θ Θ	θ	Θ	g	Θ	g	Θ Θ	g	Θ	g
Η Η	η	Η	h	Η Η	h	Η Η	h	H	h
Ι Ι	ι	Ι Ι	ι	Ι Ι	ι	Ι	ι	Ι	ι
Κ Κ	κ			Κ	κ	Κ κ	κ	Κ	κ κ
Λ Λ	λ	λ	l	Λ	l	Λ	ll	Λ	l
Μ Μ	μ	μ η μ	μ	Μ Μ Μ	μ	Μ Μ	μ	Μ Μ	μ
Ν Ν	ν	Ν η	η	Ν	ν	Ν Ν	ν	Ν	ν
Ο Ο	ο	Ο	ο	Ο	ο	Ο	ο	Ο	ο
Ρ Ρ	ρ	ρ	p	ρ	p	Ρ	p	Ρ	p
Q Q	q			Q Q	q	Q Q	q	Q	q
R R	ρ	Ρ ρ	ρ η	R	ρ ρ	R	r	R	ρ ρ
S S	s	S	ς s	S	ς	S	ς	S	ς
Τ Τ	τ	Τ	τ	T	τ	T	τ	T	τ τ
U U	υ	υ	υ	U	υ	U	υ	U	υ
	υ	Υ	υ	V	υ	V	υ	V	υ
				W	w	W	w	W	w
	x x			X	x	X	x	X	x
	Υ Υ			Y	υ	Y	υ y	Y	υ
	z			Z	z	Z	z	Z	z

Rakamlar: ι 1, η 2, υ 5, x 10, c 100, d 500, m 1000.

Miniskül yazı Tour'daki ALKUI⁴ okulunda İrlandalı (İskoç) rahiple-
rin etkisi altında gelişti. Ortaçağ ki-
taplarının inisiyallerinde ve kenar

süslemelerinde bu yazı örnek alın-
mıştır.

Rakamlar, Romen yazısındaki mi-
nisküllerdir.

ORTAÇAĞ KİTAP YAZISI

11. yy		12. yy		12-13. yy		13-14. yy		14. yy	
İnisiyal	Minis.	İnisiyal	Minis.	İnisiyal	Minis.	İnisiyal	Minis.	İnisiyal	Minis.
A a	a	Α α	α α α	Α α Α	α α	Α Α	α	Α	α
B b	b	Β β	β	Β Β β	β	Β	β	Β	β
C c	c	Γ γ	γ	Γ	γ γ	Γ	γ γ	Γ	γ
D d	d δ	Δ δ	δ δ	Δ Δ δ	δ	Δ Δ Δ	δ	Δ	δ
E e	e	Ε ε	ε	Ε Ε	ε	Ε Ε	ε ε	Ε	ε
F f	f	Φ φ	φ φ	Φ φ	φ φ	Φ	φ	Φ	φ
G g	g g	Γ γ	γ	Γ Γ γ	γ γ	Γ Γ	γ	Γ	γ γ
H h	h	Η η	h h h	η η	h h	η η	η	η	η
I i	i	Ι ι	i	Ι Ι	i i	Ι	i i	Ι	i
K k	k	Κ κ	k	κ	k	κ	k k	κ	k k
L l	l	Λ λ	l l	Λ Λ λ	l	Λ	l	Λ	l
M m	m	Μ μ	m m	Μ Μ μ	m	μ	m	μ	m
N n	n	Ν ν	n	ν ν	n	ν	n	ν	n
O o	o	Ο ο	o	ο	o	ο	o	ο	o
P p	p	Ρ ρ	p	ρ ρ	p	ρ	p	ρ	p
Q q	q	Α ρ	q	α ρ	p	α	q	α	q
R r	r	Ρ ρ	r r r	ρ ρ	r r	ρ	r r	ρ	r r
S s	s	Σ σ	s s s	σ σ σ	s s s	σ	s s	σ	s s
T t	t t	Τ τ	τ	τ τ	t t	τ τ	t	τ	t t
U u	u	Υ υ	u	υ υ υ	u	υ	u	υ	u
V v	v	Β β	v	υ	v	υ	v	υ	v
W w	w	Ϝ ϝ	w	ϝ	w	ϝ	w	ϝ	w
X x	x	Χ χ	x	χ	x	χ	x	χ	x
Y y	y	Υ υ	y	υ	y	υ	y	υ	y
Z z	z	Ζ ζ	z	ζ	z	ζ	z	ζ	z z

Rakamlar: ι 1, ς 2, ϳ 3, Ϸ 4, ϸ 5, Ϲ 6, Α 7, Ϻ 8, ϻ 9, ο 0.

Miniskül yazının bir özelliği, onsiyal yazıda nadiren rastlanan kısaltmaların, bu yazıda çok yaygın kullanımıdır.

Bunlar zamanla matbaacılar tarafından ayrıştırılmıştır. 14. yüzyılda Arap rakamları kullanılmaya başlanmıştır.

ORTAÇAĞDA KISALTMALAR VE BİLEŞİK HARFLER

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
á	ali	dēl'	dictus	ff	fratres
am	aliquem	dñr	dicuntur	g'	genus
ā	am, an	ð	dics	gta	gloria
an	ante	dito	dilectio	g̃	gra
at	animi	dt	dilectissimi	g̃ra	gratia
a;	apparet	ð	dis	h̃r h̃e	habere
ap apđ	apud	dml' dñs	dominus	hr	habetur
ap̃c ep̃f	archiepiscopus	dñ	deum	h̃ f	hacc
az	arguitur	dē	dunt	h̃	hic, hoc
am̃ ar ^m	argumentum	duē	duplex	h°	homo
cc d	aut	ē ē	ae	hū	hominum
au h̃c aut'	autem	.e. eccta	cclesia	h̃	humanum
b	bis, ber, burg	c̃ ̃	cjus	h̃ı	hujus
Bap ^e	baptistae	ē	em	h̃ı	hujusmodi
b̃e	beatae	ñ tt. n.	enim	iñ	ibi
B̃r	beatus	eñ	ensis	io	ideo
bn	bene	ñ	entia	id * ̃	id est
bl	bilitur	ō	eo	ih̃c ih̃f	Jesus
br b ^r	bitur	ep̃c	episcopus	ih̃m	Jesum
Ca cap̃	caput	ep̃ta	epistola	g ^{1,2}	igitur
c̃au	casu	g̃ g̃	erga, ergo	id	illud
cā	causa	e ^r	erit	i	im, in, ei
cōi	tioni	ēē ēē ̃ ̃ =	esse	ip̃r	imperator
qe	commune	ē	essentiae	iñ	inde
q̃c x̃o ̃ ̃	con	̃ ÷ ÷ 3ē		iē	inter
̃ ēt	contra	̃ ω ̃ ̃ ̃ ̃ ̃	est	ip̃e	ipse
̃hr	contrahitur	̃ ̃ ̃ ̃ ̃ ̃		iē	item
q̃ñs	consequens	̃ ̃ ̃ ̃ ̃ ̃	et	iēm	iterum
cōa	consequentia	̃ X ̃		k	kalend.
ct ct	ct	̃c ̃	et caetera	t	lectio, licet, lis, vel
c'	cuius	̃ ̃ ̃ ̃ ̃ ̃	etiam	t̃ ll	ll
cti	culi	̃	et patet	tt	llorum
cū	cum	ew ^m	evangelium	tr	liter
ð ð ð	de	e ^ç	extra	l̃	lum
đ	dit, id, od, ud	fcā f̃cā	facta	lū;	lunam
đi d̃i	dei	faē f̃c̃	facit	m̃	men, mni, um
ð	deus	f'	fer	ma	Maria, millia
ð ̃	denarium	fef	febris	m̃r	mater, martyr
đs d̃f	deus	fot̃	forma	m̃a	misera,
đr	dicitur	f̃r	frater	miē	misericordia
				m̃	minimae
				m̃	mih

ORTAÇAĞDA KISALTMALAR VE BİLEŞİK HARFLER

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
m̄	meus, mens, mus	z	pur	sa	substantia
m̄	monachus, modo	p̄	qua	ī b̄	supra
mōm	monasterium	q̄ q̄	quaeritur	ff	suprascriptit
m̄tr̄	multi	q̄z	quaestio	ft ȝ	sunt
m̄	multiplex	qō	quam	rl r̄l	talīs
n̄	non, nobis	q̄ q̄m q̄	quando	ī	taliter
n̄	nec	q̄n q̄do	quantum	īm	tantum
n̄	nihil	q̄ q̄m	quasi	īn	tamen
n̄ n̄	nisi	q̄ q̄i	que, quae	ī	tem, ten, ter, tur
n̄ n̄	noster	q̄ q̄ q̄	quem	īd īd	tempus
n̄	nullus	q̄ q̄	qui	īd īd	tempore
n̄	nt	q̄ q̄	quid	īd	tenent
o	obiit	q̄	quia	īd	termini
o	omino	q̄	quo	īd	tertiam
oē	omne	q̄d q̄ q̄	quod	īd	ti
ōi	omnia	q̄m	quoniam	ī	tibi
o	omnino, opinio, oratio	q̄; q̄q̄	quoque	īd	tio
o	oportet	ī	ratio	īd	titulo
o	orum	ī	re	īd	tunc
oñd	ostendit	ī	regula	īd	um, un, ven, ver
p̄p̄ p̄p̄	papa	ī	regulae	īd	ur
f̄	paragraphus	ī	realiter	īd	us
p̄	pari	ī	rerum	īd	ubi
p̄	pater	ī	respondetur	īd	velud
p̄	patet	ī	respectu	īd	verbi
p̄n̄a	penitentia	ī	ri	īd	verbum
p̄	per	ī	rt	īd	vero
p̄p̄m	perpetuum	ī	rum, runt	īd	vester
p̄	persona	ī	sanct, sunt, sive, sed, us	īd	vestra reve
p̄tel̄	plures	ī	sanctus	īd	rendissima
p̄	post	ī	sancti	īd	paternitas
p̄	potest	ī	saeculum	īd	vestrae
p̄	pra	ī	secundum	īd	sanctitatis
p̄	prae	ī	secundum, sed, sis	īd	videlicet
p̄n̄s	praesens	ī	scilicet	īd	vit
p̄h̄ p̄br̄	presbyter	ī	ser, sis, sive	īd	vobis
p̄	pro	ī	sibi	īd	unde
p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄	propter	ī	spiritus	īd	Christi
p̄	propri	ī	sub	īd	Christus
		ī		īd	xit
		ī		īd	hymnus

İRLANDA YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
Α α	a	Ɔ ɔ	d	Ɔ ɔ	g	Ṁ ṁ	m	Ṗ ṑ	p	Ṭ ṭ	t
Ḃ ḃ	b	Ḅ ḅ	e	Ḉ ḉ	i	Ḋ ḋ	n	Ḗ ḗ	r	Ḙ ḙ	u
Ḭ ḭ	k	Ḱ ḱ	f	Ḵ ḵ	l	Ṍ ṍ	o	Ṓ ṓ	s	Ḧ ḧ	h

Bileşik harfler

ad	að	bp	b	eað	ea	mb	m	pp	b	ττ	d
ae	e	cc	g	ġ	h	mf	m	rr	rr	ĩ	ĩ
air	air	ċ	χ	gc	g	mh	w	h	h	ĩ	ĩ
ar	ar	dp	d	g	γ	no	n	h	si	ĩe	ie
v, w	v, w	dt	d	io	ĩ	nn	nn	h	h	γ	agus
v, w	v, w	ε	ea	ln	ll	f	f	ττ	t		

Yukarıda gösterilen İrlanda yazısı, eski köşeli yazının benzeri, bir antiqua tarzıdır (s. 196). Bileşik harfler dikkat çekicidir; bunların Romen kısaltmalarında hiçbir örneğine rastlanmaz. Bile-

şik harfleri, İberya yazısı gibi, sabit bir alfabe gelişmeden önce kullanılan yazının korunmuş hali olarak görebiliriz. İrlanda yazısının kökeni karanlıkta kalmıştır.

ANGLOSAXON YAZISI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
Å a	a	F f	f	L l	l	R r	r	X x	ks	γ [	and
B b	b	Ç ç	g	ƿ m	m	S s	s	Yy ŷ ŷ	ü	þ	paet
C c	q	h h	h	N n	n	T t	t	Z z	dz	ī	aððe
D d	d	l l	i	O o	o	U u	u	Ð ð	ð		
E e	e	k k	k	P p	p	V v	w	þ þ	θ		

Anglosakson yazısı Romen kökenlidir, fakat yazıda İrlanda etkisi de görülmektedir. Run alfabesinin kullanılmaması için kesin bir tavırla mücadele veren Romen misyonerler gibi, Ang-

losaksonlar da İrlandalıların öğrencileriydi.

Tabloda gösterilen göstergelerden sadece birkaçı Romen alfabesinde korunmuştur.

MATBAACILIK

Yazıyı mekanik yöntemlerle çoğaltmak, en eski zamanlardan beri var olan bir düşünce olmasına rağmen, uzun süre hiçbir mucit bunu uygulamaya geçirememiştir. Babilliler tuğlalara yazı basabilmek için yazı kalıpları geliştirmişlerdi; Asurlular da Mısırlılar gibi, mühür yüzükler kullanıyorlardı. Romalıların ise, isim simgeleri için harf kalıpları ve köleleri, hayvanları, ekmekleri, seramikleri işaretlemek için mühürleri vardı. Romalılar, birçok köleyi kitapları kopyalama işinde çalıştırmalarına rağmen kitapları mekanik yoldan çoğaltmayı düşünmemişlerdi.

Bu düşünce ilk defa Çin'de uygulamaya geçirildi; JULIEN'den sonra, 593 yılında, Kayser WEN-Tİ zamanında tahta levha baskılar yapıldı ve bunlar 10. yüzyılda mükemmelliğe ulaştı. KİŃ-LI zamanında (1041-1049), bir soğuk demirci olan Pİ-ŞİŃ, hareketli matbaa harflerini icat etti, fakat devamı gelmedi. 1662 yılında, misyonerlerin yine aynı tür bir denemesi başarısızlıkla sonuçlandı. Çin'de ancak 1776 yılından itibaren hareketli matbaa

harfleri kullanılmaya başlandı. Bunlar matrislere dökülmüyor, tek tek kesiliyordu.

14. yüzyılda Almanya'da, bu gelişmelerden bağımsız olarak, tahta levha baskısı icat edildi. Kaligraflar dışında, mektup ressamaları adı verilen ve halkın genel okul ve ibadet kitapları ihtiyacını karşılayan, aziz tasvirleri, oyun kartları ve yasal yazışmalar dışında kalan ufak tefek yazışmaları düzenleyen bir grup yazman vardı. Resimlerin ve oyun kartlarının panayırarda çok rağbet görmesi üzerine, mektup ressamalarının aklına bunları kalıplar kullanarak ve metni tahta levhalara kazıyarak hazırlama düşüncesi geldi. Bilinen en eski gravür, 1423 yılından kalma, Aziz Christoph'un ilahi çocukla birlikte gösterildiği tasviridir ve bu gravür iki satırlık bir imza taşır.

Mainz'in ileri gelenlerinden JOHANN GENSFLEISCH ZUM GUTENBERG, tahta levhaların baskısını kolaylaştırmak ve el kuvvetiyle sadece tek taraflı basılabilen sayfaları çift taraflı da basabilmek için, 1434-1443 yıllarında Strassburg'da vidalı presi icat etti.

GUTENBERG, 1444 yılında veya 1445 yılının başında Mainz'a geri döndüğünde, ilk başlarda tahtadan kesip matrislere döktüğü harfler yerine, hareketli matbaa harfleri geliştirmeyi düşündü. GUTENBERG, çok para gerektiren bu denemeyi gerçekleştirebilmek için 1450'de zengin bir Mainz'lı olan JOHANN FUST'un desteğini aldı ve böylece büyük ve bol kazanç vaat eden bir işe girişti: 1452'de 42 satırlık İncil'i kendi döktüğü harflerle bastı.

Matbaacılık sanatının ilk zamanlarında, sadece metinler basılabiliyor, genellikle oldukça süslü olan inisiyaller kaligraflar tarafından üzerlerine çiziliyordu. İşte bu kaligraflardan biri olan PETER SCHÖFER VON GERNHEIM, bu zanaatın incelikleriyle böyle tanıştı. Bu buluşun önemini hemen kavrayan SCHÖFER VON GERNHEIM, ayrıca bu buluşun eksiklerini de görebiliyordu ve bunları düzeltmeyi başardı. SCHÖFER VON GERNHEIM çelikten mühürler yapıp bunları bakırın içine oturtarak, dayanıklı matrisler geliştirdi ve bu sayede daha keskin harfler elde ettiği gibi, baskı rengini düzeltmeyi de başardı. Böylece FUST bu bol kazançlı işi, SCHÖFER VON GERNHEIM ile tek başına yapmaya ve GUTENBERG'i devre dışı bırakmaya karar verdi; bir borç davası sayesinde GUTENBERG'i matbaasını ona bırakmaya zorladı. GUTENBERG 1468 yılında Eltvill'de, FUST ise 1446 yılında Paris'te öldü. SCHÖFER VON

GERNHEIM matbaacılığa devam etti ve işini çocuklarına miras bıraktı.

Matbaacılığın keşfi, yazı üzerinde önemli bir rol oynadı. Basılı ilk İnciller el yazısı olarak satıldı. Gerçek daha sonra ortaya çıkınca matbaacılar, muntazam matbaa harflerini basarak, el yazısının güzelliğiyle rekabet etmeye çalıştılar. Büyük eserlerde ve dua kitaplarında kafes biçimli yazı türü (Rahip yazısı) taklit edildi. Bu yazının matbaacılar tarafından daha da geliştirilmiş işlek bir türü, Schwabach yazısı olarak, hâlâ bilinir. Paris'te, İtalya'da da olduğu gibi, bilginlerin zevkleri doğrultusunda 11. yüzyılın güzel miniskül yazısı örnek alındı ve şimdiki antiqua türü olarak mükemmelleştirildi. Venedik'te ALDUS MANUTIUS, matbaacılığa işlek yazının da girmesini sağladı. Fransızlar ve İngilizler ise yerel tarzı örnek aldılar. Bu tarihten kalma *Incunabular*¹ o zamanın kaligrafisini yansıtır. Daha sonra matbaa yazısı ve el yazısı ayrıldı: el yazısının işlek karakteri daha da belirginleşti. 1799 yılında Sennefelder'in litografiyi geliştirmesi, matbaacılığa yeni bir ivme kazandırdı; rekabet ortamı, matbaacıları kitaplarına daha da fazla estetik ve zarafet katmaya zorladı ve farklı grafik disiplinlerinin birleştirilmesiyle, yazılı yapılarda faydalanılabilecek, gravür sanatı, yedirmeli veya yedirmesiz litografi, stereotip gibi birçok yeni tür gelişti.

GUTENBERG İNCİL YAZISI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
A A a	a	H h h	h	O o o	o	V u v	v
B b b	b	I i i	i	P p p	p	W w w	w
C c c	c	J j j	j	Q q q	q	X x x	x
D d d	d	K k k	k	R r r r	r	Y y y	y
E e e	e	L l l l	l	S f s s	s	Z z z	z
F f f	f	M m m	m	T t t	t		
G g g	g	N n n	n	U u u	u		

Bileşik harfler

ā anı, an	do do	pa pa	r r
ā ar	nd nd	pe pe	re re
ba ba	em, en, est em, en, est	per per	rum rum
be be	er, re er, re	præ præ	s s
bet bet	fi fi	po po	ser ser
bo bo	fl fl	pp, pop pp, pop	ss ss
ch ch	ffl ffl	ppe ppe	st st
cha cha	gi gi	pre, pri pre, pri	ta ta
che che	gra gra	pri pri	ter, tur ter, tur
cho cho	ha ha	pro pro	th th
co co	he he	prop prop	the the
com com	im, in, min, mni, ni im, in, min, mni, ni	qua, gui qua, gui	ua ua
cra, cri cra, cri	j j	quam, quan quam, quan	uer, ver uer, ver
cri cri	el, il, les, ul el, il, les, ul	que que	um, un um, un
ct ct	mm, mn mm, mn	que, quod que, quod	us us
da da	an an	qui qui	va va
de de	nn, omin nn, omin	quo quo	ve ve
dem dem	ao ao	quod quod	et et
den den	io, on io, on	quoque quoque	

INCUNABULA ALFABELERİ

Antiqua				İtalik	
İlk İtalyanca baskılar Subiaco-Rom	Venedik 1469 J●H.V. SPEYER	Sorbonne 1470	Venedik 1495 ALDUS	Venedik 1514 ALDUS	Almanca İşlek 1539
A A a	A a	a	A a	a	<i>A</i> a
B B b	B b	b	b	b	<i>B</i> b
C C c	C c	c	C c	c	<i>C</i> c
D D d	d	d	D d	d	<i>D</i> d
E E e	e	e	E e	e	<i>E</i> e
f	ff	f	F f	f	<i>F</i> f
G G g	g	g	G g	g	<i>G</i> g
H h	h	h	H h	h	<i>H</i> h
I i	I i	i	I i	i	<i>I</i> i
L l	l	l	L l	l	<i>L</i> l
M M m	M m	m	M m	m	<i>M</i> m
N N n	n	n	N n	n	<i>N</i> n
O o	o	o	O o	o	<i>O</i> o
P p	P p	p	P p	p	<i>P</i> p
Q Q q	q	q	q	q	<i>Q</i> q
R r	r	r	R r	r	<i>R</i> r
S S f s	S f s	f s	S f	f s	<i>S</i> f s
T t	t	t	T t	t	<i>T</i> t
V u	V u	u	V u	u	<i>V</i> u
x	x	x	x	x	<i>X</i> x
			Y y	y	<i>y</i>
			z		<i>z</i>

INCUNABULA ALFABELERİ

Fraktur				Schwabach yazısı
Londra 1476	Paris 1498	Augsburg 1514	Lyon 1558	
U a	A a	U a	U a	U a
B b	B b	b b	B b	B b
C c	C c	c c	C c	C c
D d	D d	D d	D d	D d
E e	E e	E e	E e	E e
F f	F f	F f	F f	F f
G g	G g	G g	G g	G g
H h	H h	H h	H h	H h
I i	I i	I i	I i	I i
K k	K k	K k	K k	K k
L l	L l	L l	L l	L l
M m	M m	M m	M m	M m
N n	N n	N n	N n	N n
O o	O o	O o	O o	O o
P p	P p	P p	P p	P p
Q q	Q q	Q q	Q q	Q q
R r	R r	R r	R r	R r
S s	S s	S s	S s	S s
T t	T t	T t	T t	T t
U u	U u	U u	U u	U u
V v	V v	V v	V v	V v
W w	W w	W w	W w	W w
X x	X x	X x	X x	X x
Y y	Y y	Y y	Y y	Y y
Z z	Z z	Z z	Z z	Z z

INCUNABULA ALFABELERİ

Garamond 1530		Etienne		Didot	
Antiqua	İtalik	Antiqua	İtalik	Antiqua	İtalik
A a	<i>A a</i>	A a	<i>A a</i>	A a	<i>A a</i>
B b	<i>B b</i>	B b	<i>B b</i>	B b	<i>B b</i>
C c	<i>C c</i>	C c	<i>C c</i>	C c	<i>C c</i>
D d	<i>D d</i>	D d	<i>D d</i>	D d	<i>D d</i>
E e	<i>E e</i>	E e	<i>E e</i>	E e	<i>E e</i>
F f	<i>F f</i>	F f	<i>F f</i>	F f	<i>F f</i>
G g	<i>G g</i>	G g	<i>G g</i>	G g	<i>G g</i>
H h	<i>H h</i>	H h	<i>H h</i>	H h	<i>H h</i>
I i	<i>I i</i>	I i	<i>I i</i>	I i	<i>I i</i>
J j	<i>J j</i>	J j	<i>J j</i>	J j	<i>J j</i>
K k	<i>K k</i>	K k	<i>K k</i>	K k	<i>K k</i>
L l	<i>L l</i>	L l	<i>L l</i>	L l	<i>L l</i>
M m	<i>M m</i>	M m	<i>M m</i>	M m	<i>M m</i>
N n	<i>N n</i>	N n	<i>N n</i>	N n	<i>N n</i>
O o	<i>O o</i>	O o	<i>O o</i>	O o	<i>O o</i>
P p	<i>P p</i>	P p	<i>P p</i>	P p	<i>P p</i>
Q q	<i>Q q</i>	Q q	<i>Q q</i>	Q q	<i>Q q</i>
R r	<i>R r</i>	R r	<i>R r</i>	R r	<i>R r</i>
S s	<i>S s</i>	S s	<i>S s</i>	S s	<i>S s</i>
T t	<i>T t</i>	T t	<i>T t</i>	T t	<i>T t</i>
U u	<i>U u</i>	U u	<i>U u</i>	U u	<i>U u</i>
V v	<i>V v</i>	V v	<i>V v</i>	V v	<i>V v</i>
X x	<i>X x</i>	X x	<i>X x</i>	X x	<i>X x</i>
Y y	<i>Y y</i>	Y y	<i>Y y</i>	Y y	<i>Y y</i>
Z z	<i>Z z</i>	Z z	<i>Z z</i>	Z z	<i>Z z</i>

MODERN BATI AVRUPA YAZILARI

Avrupa haritası üzerinde 80. boy-lam ile 32. boylam arasında eğik bir çizgi çekersek, bir batı, bir de doğu Avrupa elde ederiz. Doğu Avrupa Yunan kilisesinin etkisi altındadır; diğ-eri ise Roma kilisesine bağlıdır. Do-ğuda Yunan-İslav yazısı kullanılır; ba-tıda ise ilk zamanlarda Latin dilinin yazısı olan ve daha sonraları diğ-er ulusal diller için de kullanılan Latin yazısı benimsenmiştir. Matbaacılığın gelişmesiyle birlikte ayrıca biçimsel bir farklılık oluşmuştur; Almanlar, Çekler, Estonyalılar, İsveçliler ve Da-nimarkalılar Latin yazısının köşeli bir tarzını (fraktur) kullanmayı tercih et-mişler, diğ-er halklar ise 10. yüzyılın yuvarlak miniskül (antiqua) tarzına geri dönmüş ve bunu daha da geliştir-mişlerdir.

Antiqua yazı kendini her yerde Latin dilinin yazısı olarak koruya-bildiği için son zamanlarda Alman-larda, Çeklerde ve diğ-er uluslarda fraktur yazının yerini almaya başla-mıştır. Bu yazı özellikle ilmi eserler-de tercih edilir. Hem misyonerlerin, hem de dilbilimcilerin etkisiyle şim-

diye kadar bir yazı sistemine sahip olmayan halkların da bu bahsi geçen antiqua yazıyı benimsemeleri sağlan-mıştır.

Ortaçağ rahip yazısının yeniden doğuşu; gotik yazı, kitap başlıkların-daki süslemelerde ve başlıklarda vs. hâlâ kullanılmaktadır.

Latin yazısının temelini oluşturan, 25 harflik kapalı bir alfabe, farklı Av-rupa dillerine doğal olarak aynı oran-da uygulanmadığı için, c ve z gibi ba-zı harfler farklı telaffuz edilir. Latin alfabesi ulusal dillere has sesleri her zaman temsil etmeye yetmediği için, harfler birleştirilerek veya vurgular eklenerek, yeni göstergeler geliştiril-miştir.

Ayrıca, bazı dillerin geçirdiği ev-rimler yazıya uyarlanamamış, bunun doğal sonucu olarak da dil ve yazı ara-sında bir farklılık doğmasına sebep ol-muştur. Bu yüzden her ulusal alfabe-ye özel yer vermek ve telaffuz özellik-lerini belirtmek gerekir. Bütünlük aç-sından, kullanılan batı Avrupa alfabe-lerinin ana tiplerine burada öncelikle yer veriyoruz.

MODERN BATI AVRUPA YAZILARI

Antiqua	İtalik yazı	Latince el yazısı	Gotik	Fraktur matbaa yazısı	Fraktur el yazısı	Ronde
A a	<i>A a</i>	<i>Aa</i>	A a	A a	<i>Aa</i>	A a
B b	<i>B b</i>	<i>Bb</i>	B b	B b	<i>Bb</i>	B b
C c	<i>C c</i>	<i>Cc</i>	C c	C c	<i>Cc</i>	C c
D d	<i>D d</i>	<i>Dd</i>	D d	D d	<i>Dd</i>	D d
E e	<i>E e</i>	<i>Ee</i>	E e	E e	<i>Ee</i>	E e
F f	<i>F f</i>	<i>Ff</i>	F f	F f	<i>Ff</i>	F f
G g	<i>G g</i>	<i>Gg</i>	G g	G g	<i>Gg</i>	G g
H h	<i>H h</i>	<i>Hh</i>	H h	H h	<i>Hh</i>	H h
I i	<i>I i</i>	<i>Ii</i>	I i	I i	<i>Ii</i>	I i
J j	<i>J j</i>	<i>Jj</i>	J j	J j	<i>Jj</i>	J j
K k	<i>K k</i>	<i>Kk</i>	K k	K k	<i>Kk</i>	K k
L l	<i>L l</i>	<i>Ll</i>	L l	L l	<i>Ll</i>	L l
M m	<i>M m</i>	<i>Mm</i>	M m	M m	<i>Mm</i>	M m
N n	<i>N n</i>	<i>Nn</i>	N n	N n	<i>Nn</i>	N n
O o	<i>O o</i>	<i>Oo</i>	O o	O o	<i>Oo</i>	O o
P p	<i>P p</i>	<i>Pp</i>	P p	P p	<i>Pp</i>	P p
Q q	<i>Q q</i>	<i>Qq</i>	Q q	Q q	<i>Qq</i>	Q q
R r	<i>R r</i>	<i>Rr</i>	R r	R r	<i>Rr</i>	R r
S s	<i>S s</i>	<i>Ss</i>	S s	S s	<i>Ss</i>	S s
T t	<i>T t</i>	<i>Tt</i>	T t	T t	<i>Tt</i>	T t

MODERN BATI AVRUPA YAZILARI

Antiqua	İtalik	Latince el yazısı	Gotik	Fraktur	Fraktur el yazısı	Ronde
U u	U u	<i>U u</i>	Ꞓ Ꞓ	Ꝛ Ꝛ	<i>Ꝛ Ꝛ</i>	Ꝓ Ꝓ
V v	V v	<i>V v</i>	Ꝓ Ꝓ	Ꝗ Ꝗ	<i>Ꝗ Ꝗ</i>	Ꝗ Ꝗ
W w	W w	<i>W w</i>	Ꝕ Ꝕ	Ꝗ Ꝗ	<i>Ꝗ Ꝗ</i>	Ꝗ Ꝗ
X x	X x	<i>X x</i>	Ꝕ Ꝕ	Ꝕ Ꝕ	<i>Ꝕ Ꝕ</i>	Ꝕ Ꝕ
Y y	Y y	<i>Y y</i>	Ꝕ Ꝕ	Ꝕ Ꝕ	<i>Ꝕ Ꝕ</i>	Ꝕ Ꝕ
Z z	Z z	<i>Z z</i>	Ꝕ Ꝕ	Ꝕ Ꝕ	<i>Ꝕ Ꝕ</i>	Ꝕ Ꝕ

Rakamlar:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 ½ ¾ vs.

Noktalama:

. , ; : ! ? ”

Astronomi Sembolleri

Sembol	Anlam	Sembol	Anlam	Sembol	Anlam	Sembol	Anlam
☾	Dolunay	♀	Venüs	♀	Pallas	♂	Kavuşum
☾	Son dördün	♂	Dünya	♂	Jüpiter	✳	Altıgen
☾	Yeni ay	♂	Mars	♂	Satürn	□	Kare
☾	İlk dördün	♂	Vesta	♂	Uranüs	△	Üçgen
☼	Güneş	♂	Junon	♂	Neptün	♂	Çıkış düğümü
☿	Merkür	♂	Ceres	♂	Karşikonum	♂	İniş düğümü

Burç Sembolleri

Resim	Hiyeratik	Anlam	Resim	Hiyeratik	Anlam	Resim	Hiyeratik	Anlam
	♈	Koç		♌	Aslan		♊	Yay
	♉	Boğa		♍	Başak		♋	Oğlak
	♊	İkizler		♎	Terazi		♏	Kova
	♋	Yengeç		♐	Akrep		♓	Balık

MATEMATİK SEMBOLLERİ VE KISALTMALAR

Sembol	Anlam	Sembol	Anlam
$+$	artı, pozitif	cotg.	kotanjant
$-$	eksi, negatif	$\dot{C}(n)$	n elementin r -sınıfından birleşimi
$\pm$	artı veya eksi	d	çap
$\times$	çarpı	e	tabii logaritma bazı
$:$	bölü	$f(x)$	x fonksiyonu
$=$	eşit	g. g. M.	en büyük ortak ölçü
$\doteq$	neredeyse eşit	k. g. V.	en küçük ortak ölçü
∞	sonsuz	l., log.	logaritma
$\parallel$	paralel	ll.	logaritmanın logaritması
$\equiv$	eşit ve paralel	lim.	limit
$\sphericalangle$	açı	$n!$	faktöryel
$\perp$	dikey	$\binom{n}{r}$	n üstü r
$\triangle$	üçgen, fark	p.	çevre
$\square$	kare	p. p.	kısmi orantı
$\square$	dörtgen, dikdörtgen	p. C.	yorumlama sonucu
$\approx$	benzer	p. H.	varsayım sonucu
$\mathbb{R}$	eşdeğer	π	dairenin çevresinin çapına oranı
$\equiv$	özdeş	r	yarıçap
$a > b$	a büyüktür b	$\sqrt{}$	kök
$a < b$	a küçüktür b	$\sqrt{-1} = i$	imajiner birim
$a \lesseqgtr b$	a büyüktür veya küçüktür b	$\int$	integral
$)$	yay	S, s, Σ	toplam
$^{\circ}$	derece	sec.	sekant
h	saat	sin.	sinüs
' m	dakika	tang.	tanjant
" s	saniye	$\dot{V}(n)$	n -elementin r -sınıfından varyasyonu
" t	salise	$\mathcal{T}$	Taler
$a, b, c, \dots$	bilinen sayı, büyüklük	$\mathcal{G}$	Gulden
$\dots u, v, w, x, y, z$	bilinmeyen, değişken sayı	xr.	Kreuzer
ar.	area	m $\mathcal{K}$	Mark
arc.	arcus	$\mathcal{F}$	Fenik
cos.	kosinüs	$\mathcal{S}$	Şilin
cosec.	kosekant	$\mathcal{L}$	Sterlin

LATİNCE

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
A a	a	E e	e	J j	y	O o	o	T t	t	Z z	dz
B b	b	F f	f	K k	k	P p	p	U u	u		
C c	e. i' den önce ts	G g	g	L l	l	Qu qu	kw	V v	v		
C c	a. o. u' dan önce k	H h	h	M m	m	R r	r	X x	ks		
D d	d	I i	i	N n	n	S s	s	Y y	ü		

Latin alfabesine Yunancadan *k*, *y*, *z* göstergeleri eklenmiştir; bunlar sadece Yunanca kelimelerde kullanılır. Eskiden *I* ve *V* göstergeleri hem ünlü, hem de ünsüz olarak kullanılırdı. Ancak son zamanlarda, bu göstergelerde okunuşları doğrultusunda yazımda da bir ayırım yapılmıştır: *I* ve *U* ünlü, *J* ve *V* ünsüz olarak kullanılır. Latin yazısı genellikle okunduğu gibi yazılır. Dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır: *c* harfi *i* ve *e*'den önce *ts* olarak, *a*, *o*, *u*'dan önce *k* olarak telaffuz edilir; *ti* göstergesi kelimenin sonunda ünlülerden önce *ts* olarak okunur (örneğin, *oratio: oratsio*).

Kelimelerin bölünmesi şu kurallar doğrultusunda uygulanır: Bir ünsüz iki ünlü arasında yer alıyorsa, ikinci heceye aittir (örneğin, *ma-ter*). İki ünlü arasında yer alan iki ünsüz, eğer Latince veya Yunanca bir kelimeye başlayabiliyorsa veya en azından *muta cum liquida*¹ ise, yine ikinci heceye aittir (örneğin, *pa-tris*, *li-bri*, *si-gnum*, *scri-ptor*, *scri-psi*, *re-ctor*, *La-tinus*, *Le-sbos*, *po-sco*, *ho-spes*, *magi-ster*, *Ara-chne*, *te-gmen*, *Da-phne*, *Pha-*

mae, *rhy-ithmus*). Diğer durumlarda ise, ilk ünsüz ilk heceye aittir (örneğin, *men-tes*, *fal-lo*, *fal-ce*, *al-ter*, *com-ma*). İki ünlü arasında üç ünsüzün yer alması halinde, eğer ilk ünsüz arkasından *muta cum liquida* gelen *c*, *p* veya *s* harflerinden biri ise, ünsüz grubu ikinci heceye aittir (örneğin, *do-ctrina*, *Ba-ctra*, *corru-ptrix*, *sceptrum*, *ca-stra*, *magi-stri*). İki ünsüz arasında yer alan dört ünsüz hiçbir zaman ikinci heceye ait değildir; en azından birinci ünsüz ilk heceye eklenir (örneğin, *mon-strum*, *mul-ctrum*, *ton-strix*). Bileşik kelimeler bölünürken ayırım, eğer iki öge de tamsa, her iki ögeye ait olan heceler bölünmeyecek şekilde (örneğin, *abs-condo*, *dis-qui-ro*, *et-iam*, *obs-curus*, *red-eo*, *sed-itio*) yapılır. Eğer iki öge birleştirilirken birinci kısaltılmışsa ayırım basit kelimelerdeki gibi uygulanır (örneğin, *de-cennis*, *po-tes*, *qua-drangulus*, *ve-neo*, *ani-madverto*, *ma-gnanimus*, *lon-gaevus*). Kelime bölünmesinde satır sonunda veya başında sadece bir harf kalacaksa, bölünme yapılmaz (örneğin, *o-mnis*, *ante-a*).

LATİNCE KISALTMALAR

a. a. c. anno ante Christum
a. aer. vulg. anno aerae vulgaris
A. B. artium baccalaureus
a. c. anno Christi, ante Christum,
anni currentis, anno currente
acc. accepi
a. d. anno domini, dato
add. adde, addatur
A. E. Archiepiscopus
a. f. anni futuri
ad. lib. ad libitum
a. lin. a linea
A. M. Artium Magister
a. m. anno mundi
a. m. c. a mundi condito
ao. anno
a. o. r. anno orbis redempti
a. p., a. praet. anni praeteriti
a. pr. anni praesentis
a. praec. anni praecedentis
a. p. R. c. anno post Romanam conditam
A. R. Academia Rector
a. r. anno regni
a. r. s. anno recuperatae salutis
A. SS. Acta sanctorum
a. u. c. anno urbis conditae
A. U. S. actum ut supra
b. m. beatae memoriae
c. cum
ca. circa
cf. conf. confer, conferatur
cod. codex
curr. currentis
D. Dux
dat. datum
dd. ddt. dedi, dedit
d. d. de dato
d. d. d. dat, dicat, dedicat
del. deleatur

D. j. u. Doctor juris utriusque
d. m. dextra manu
d°. ditto
D^r., Dr. Doctor
Dr. M., Dr. med. Doctor medicinae
Dr. phil. Doctor philosophiae
Dr. theol. Doctor theologiae
e. c. exempli causa, ex commissione
ed. editio, edidit
edd. ediderunt
e. g. exempli gratia
ej., ejusd. ejusdem
e. o. ex officio
eod. eodem
etc., &c. et caetera
excl. exclusive
f., fec. fecit
f., fem. femina
f°. fol. folio
f°. r° folio recto
f°. v°. folio verso
gl. m. gloriosae memoriae
gr. granum, granulu
h. hydrogenium. herba. homo. habet
h. a. hoc anno
h. e. hoc est
h. l. hoc loco. hujus loci
h. l. q. c. hora locoque consueto
h. m. hoc mense
h. s. hoc sensu
h. t. hoc tempore
huj. hujus
I. imperator
ib., ibid. ibidem
ictus. juris consultus
id. idem
i. e. id est
I.H.S.(Jesus) Jesus hominum salvator
incl. inclusive

LATİNCE KISALTMALAR

I. N. D. in nomine Dei
 i. q. id quod, idem quod
 it. item
 J. N. R. J. Jesus Nazareus Rex
 Judaeorum
 jun. junior
 J. U. C. juris utriusque candidatus
 J. U. D. juris utriusque Doctor
 L. linea, Licentiatus
 l. liber, lex
 l. a. lege artis
 L. B. S. lectori benevolo salutem
 l. c. loco citato
 L. S. loco sigilli
 m., masc. masculinum
 M. A. Magister artium
 M. D. medicinae Doctor
 m. m., mut. mut. mutatis mutandis
 mp., mpp., m. pr. manu propria
 m. s. c. mandatum sine clausula
 MS. Manuscriptum
 MSS. Manuscripta
 n. nomen, neutrum, nominativus
 N. B., NB. nota bene
 N. L. non liquet
 N. N. nomen nescio
 No., Nro. numero
 nom. nominativus
 O. A. D. G. omnia ad Dei gloriam
 op. opus
 opp. opera
 p., pag. pagina
 p. c. pro cent
 p. d. per deliquium
 p. expr. per expressum
 pl., plur. pluralis
 P. M. pro memoria
 P. o. professor ordinarius
 Pont. Max. pontifex maximus

p. p. praemissis praemittendis,
 professor publicus
 p. p. o. professor publicus ordinarius
 P. S. post scriptum
 p. t. pro tempore
 P. T. pleno titulo
 q. e. d. quod erat demonstrandum
 q. l. quantum libet
 q. p. quantum placet
 q. s. quantum satis
 q. v. quantum vis
 quaest. quaestionis
 R. D. Reverendus Dominus
 resp. respective
 R. I. P. requiescat in pace
 s. seu, sive
 S., St., Sct. sanctus
 s., sequ., sq. sequens
 sc. scilicet
 s. e. c. salvo errore calculi
 sign. signatum
 S. J. societas Jesu
 s. l. e. a. sine loco et anno
 S. O. servus observantissimus
 s. r. salva ratificatione
 S. T. salvo titulo
 s. v. salva venia
 T. testatur, teste
 T., Tom. tomus
 tab. tabula
 u. c. urbis conditae
 ult. ultimo
 u. s. ut supra
 v. verte, versus, vide
 v. D. volente Deo
 vet. Test. vetus testamentum
 vic. videlicet
 vol. volumen
 v. v. vice versa

TIBBİ KISALTMALAR

℞, Rec., Rp. recipe

℔ libra

℥ ons

℥ dirhem

⊃ Scrupel

β yarım

ġ Gran

āā her ikisinden de eşit miktar

j 1, ij 2

Aq. Aqua

Ax. Axungia

Bals. Balsamum

But. Butyrum

C. C. Cornu cervi

Cort. Cortex

Dt. Decoctum

Elect. Electuarium

Empl. Emplastrum

Ess. Essentia

Extr. Extractum

Fl. Flores

Fol. Folia

G. Gummi

Gtt. Guttae

Hb. Herba

Inf. Infusum

Lap. Lapis

Lign. Lignum

Lig. Liquor

M. P. Massa Pilularum

Mixt. Mixtura

Ol. Oleum

Ox. Oxymel

Pil. Pilulae

Pulv. Pulvis

Rad. Radix

Sol. Solutio

Sem. Semen

Spec. Species

Spir. Spiritus

Stip. Stipites

Succ. Succus

Syr. Syrupus

Tinct., Tr. Tinctura

Ung. Unguentum

V., Vin. Vinum

V. A. vinum album

V. C. vinum coctum

V. R. Vinum rubrum

Coq. Coquatur

D. Detur., D. in 2plo. Detur in duplo

Div. in p. aeq. Dividatur in

partes aequales

D. S. Detur. Signetur

F. Fiat

Fasc. Fasciculus

Fict. Fictile

F. l. a. Fiat lege artis

Hor. Hora

Man. Manipulus

M. D. S. misce da signa

Mens. Mensura

p. aeq. Partes aequales

p. c. pondus civile

p. m. pondus medicinale

pp. praeparare

Pug. Pugillus

q. l. quantum libet

q. p. quantum placet

q. s. quantum satis

q. v. quantum vis

S. signetur

S. a. secundum artem

scat. scatula

solv. solvatur

ter. teratur

İTALYANCA

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
A a	a	G g	a. o. u'dan önce g	N n	n	U u	u	à	ā
B b	b	G g	e. i'den önce dž	O o	o	V v	w	è	ē
C c	a. o. u'dan önce k	H h		P p	p	Z z	dz	ì	ī
C c	e. i'den önce tš	I i	i	Qu qu	kw	Ch ch	k	ò	ō
D d	d	J j	y	R r	r	Gh gh	g	ù	ū
E e	e	L l	l	S s	s	Gl gl	l		
F f	f	M m	m	T t	t	Gn gn	n		

İtalyanca okunduğu gibi yazılır; sadece *h* harfi sessizdir ve *c*, *g* seslerinin iki farklı telaffuzu vardır: *a*, *o*, *u*'dan önce sert, *e* ve *i*'den önce daraltılarak (*tš*, *dž*) okunur; *e* ve *i*'den önce, sert telaffuz edildiği durumlarda bir *h*-sesi eklenir (*ch*, *gh*). *Gl* ve *gn*, yumuşak *l*-sesi ve *n*-sesi olarak telaffuz edilir; bu yüzden *l* ve *n*'ye yumuşama işareti ' eklenir. Bir ünsüzün yan yana iki kere kullanılması, onun çift okunmasını gerektirir (*bb*, *cc* [*itš*], *cch* [*kh*], vs.). Ünlülerle, diftong² (Diftonghi) veya triftong³ (Trittonghi) olarak karşılaşabiliriz; örneğin, *pia*, *creai*, *buoi*.

İtalyancada kısaltmaların kullanımı fazla yaygın değildir; sadece ticaretle, unvanlarda ve müzikte kullanılır.

Kullanılan kısaltmalar şunlardır:

Ab. Abbate

a. c. anno corrente

Avv. Avvocato

bco. Banco

btto. Brutto

Comp. Compagno, Compagnia

Cospoli. Constantinopoli

d. c. da capo

D'. Dottore

d. s. del segno

ecc. eccetera

f. forte

ff. fortissimo

fi. s. fiorini, soldi

fr. franco

i. r. imperiale regio

Le LL. MM. Le loro Maestà

l. i. lire italiano

m. meno, mezzo

Mss. manoscritto

nto. netto

p. piano

p. e. per esempio

P. M. Pontefice Massimo

P. S. Pubblica sicurezza

q. quondam

r. p. repubblica

s. solo

S. Santo

Sig. Signore

S. M. Sua Maestà

S. S. Sua Santità

t. tenor, tutti

ult. ultimo

v. c. vostro conto

V. S. Vossignorie

İSPANYOLCA

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
A a	a	G g	g (a, o, u'dan önce)	N n	n	V v	w	ú	ā
B b	b, w			O o	o	X x	ks	é	ē
C c	k (a, o, u'dan önce)	G g	g (e, i'den önce)	P p	p	Y y	y, i	í	ī
C c	θ (e, i'den önce)	H h	h	Qu qu	kw	Z z	θ	ó	ó
D d	d, ð	I i	i	R r	r	Ll ll	l'	ú	ū
E e	e	J j	j	S s	s	Ñ ñ	ñ		
F f	f	K k	k	T t	t		gw (a'dan önce)		
		L l	l	U u	u	Gu gu	g (e'den önce)		
		M m	m						

AA. autores *Yazar*

A. C. año Cristiano (comun)

(a) arroba (25 ¤)

Adm^{nr}. administrator *İdareci*

Ag^{to}. Agosto *Ağustos ayı*

Am^o. amigo *Arkadaş*

ant. veyá antic. anticuado

Ant^o. Antonio

App^{co}. apostolico

Art. veyá art^o. Artículo

Arzbp^o. Arzobispo *Başpiskopos*

B. beato

b. vuelta *Çeviriniz*

Barna. Barcelona

B. L. M. beso las manos

B. L. P. beso los pies

B^{mo}. P. Beatísimo Padre

B^r. bachiler

B^r. d. S. Bachiler de Salamanca

C. veyá cap. capítulo

C. M. B. cuyos manos beso

C. P. B. cujos pies beso

Cam^{ra}. Camara

Capⁿ. Capitan

Cappⁿ. capellan

col. columna

Comis^o. Comisario

Comp^a. Compañia

Cons^o. consejo

Con^{te}. conveniente

corr^{te}. corriente

c^{du}. cuando

c^{to}. cuanto

D. veyá Dⁿ. Don

D^a. veyá D^{ha}. Doña

D. D. Doctores

D^r. veyá D^{nr}. deudor ya da Doctor

D^s. Dios

desp^s. despues

Dic^{te}. veyá 10re Diciembre

d^{ho}. ve d^{hos}. dicho, dichos

d^{ha}. veyá d^{has}. dicha, dichas

Din^o. ve Din^{rs}. dinero, dineros

Dom^o. veyá D^{so}. Domingo *Pazar*

dros., dres. derechos

D^s. g^{dc}. a Umb. Dios guarde a Usted

Ecc^o., Ecc^a. ecclesiastico, ecclesiastica

e. g. veyá e. gr. exempli gracia

En^o. Enero *Ocak ayı*

Escr^a. S. escritura santa *Kutsal yazı*

Es^{no}. Es^{ma}. veyá Ecs^{mo}. Ecs^{ma}. Exmo.

Exma. eccelentissimo, eccelentissima

Escb^o. escribaño

Ep^{la}. epistola *Mektup*

İSPANYOLCA KISALTMALAR

Feb°. Febrero *Şubat ayı*

Fed^{co}. Federico

fho., fha. fecho, fecha

fol. folio

Fr. Fray *Rakip*

Fran^{co}. Francisco

Frnz. Fernandez

G^{de}., Gue. guarde *Korusun,*
mektuplarda bitiş kelimesi

G^{de}., D^{os}. guarde Dios

Genl. General

G°. de Mej°. Golfo de Mejico

gral. general

Gr^{as}. gracias

grs. géneros

Herⁿ. Hernandez

H^{ro}. Henrico

ib. ibidem

Ind. orr. Indias orientales

Ind. occ. Indias occidentales

Ill^e. ilustre

Illmo., Ill^{nia}. ilustrisimo, ilustrisima

I°. I^a. primero, primera

Jhs. Jesus

J. C. Jesu cristo

dph. José Joseph

Jⁿ. Juan

Lana R. F. S. Lana refina, fina, sucia

lib. libro *alıntularda*

lib^s. libras

Lic^{do}. Licenciado

lin. linea

Los a^s. d. m. D^{os}. los años de mis
deseos

M^c. Madre

Mro. maestro

Mag^d. Magestad

Man^l. Manuel

M. S. manuscrito

M. SS. manuscritos

M^{rs}. Maravedís

Mrn. Martin

Mrnz. Martinez

M^s. Seg^{ro}. Cr^{do}. mas sequero criado

M^{or}. mayor (*unvan, örn.*, oficial M^{or}.)

May^{mo}. mayor domo

mrd. merced

M^s. mese *Ay*

Mig^l. Miguel

Minro. ministro

M^r. Monsieur *veya* mister

m^s. a^s. muchos años

M. P. S. Muy Poderoso Señor

M. S^{or}. M^o. Muy Señor mio

M. S^{ns}. M^{os}. *veya* N^{os}. M^{uy} Señores
mios *ya da* nuestros

N. fulano

N. B. nota bene

Nov^{te}., 9re. Noviembre

nro., nra. nuestro, nuestra

N. S. nuestro Señor

N. S^{ra}. nuestra Señora

N. S. J. C. nuestro Señor Jesu Cristo

n°. numero

Obpo. Obispo

Oct^{re}., 8re. Octubre

Ome., Omes hombre, hombres

onz. onza

Orn., Orns. orden, ordenes

P^c. Padre

paga^{da}. pagadera *ödenebilir*

p. *veya* pag. pagina

par. parafo *Paragraf*

p^a. q^c. para que

pa^{do}. pasado

p°. Pedro

İSPANYOLCA KISALTMALAR

p^{as}. piasas *Parça*
 pl. plana
 p^{ta}. plata
 Pltt^s. R^s. Platillas reales
 pⁱ. por
 p^r. c^{to}. por ciento
 p. e. por ejemplo
 p^r. M^s. a^s. por muchos años
 p^r. q^c. por que
 P. D. post data *Dipnot*
 Pral. Principal
 Pror. Procurador
 Prov^{or}. Provisor
 pp. proximo pasado
 pp^{co}. publico
 p^{to}. puerto
 p^s. pues
 p^s. q^c. pues que
 q^{do}. cuando *veya* quedando
 q^{to}. cuanto
 q^c. que
 Q. a. V. B. L. M. que á Usted besa la
 mano
 qⁿ. quien
 q^{ns}. quienes
 qⁱ. quintal *Ellı kiloluk*
 qq^{as}. quintales
 Rⁱ. R^{los}. real, reales *Kraliyet*
 Rⁱ. d. P. Real de Plata *Gümüş Real*
 Rⁱ. d. V. Real de Vellon *Bronz Real*
 R^{vi}. recibi
 R., R^a. Rei, Reina *Kral, Kralıçe*
 R^{do}. R^{da}. reverendo, reverenda
 R^{mo}, R^{ma}. reverendisimo, reverendisima
 R. P. M. reverendo Padre Maestro
 Rog^{do}. á D^{os}. les que. ms. as. rogando
 á Dios les guarde muchos años
 S., S^o., Sto. San, Santo

SS^{mo}. santisimo
 SS. PP. Santos Padres
 SS^{no}. Escribaño
 Sebⁿ. Sebastian
 S^{rio}. Secretario
 S^{ria}. Secretaria
 seg^o. ser^{or}. seguro servidor
 Sr. S^{or}. Señor
 SS. S^{res}. Señores
 Sept^{re}., 7re. Septiembre
 Ser^{mo}. Serenisimo
 serv^o. Servicio
 Serv^{or}. servidor
 spre. siempre
 sig^{te}. siguiente
 S. A. A. Su afecto amigo
 S. A. Su Alteza
 S. S^d. Su Santidad
 S. M. Su Magestad
 S. M. y AA. Su Magestad y Altezas
 sup^{ca}., supp^{ca}. súplica, suplica
 sup^{te}. suplicante
 S. S^a. Su Señoria
 Super^{te}. Superintendente
 S. S. S. Su seguro servidor
 SS. Ms. Ss. Sus mas seguros
 ten^{te}. teniente
 tpo. tiempo
 tom. tomo
 Um., Umd., Umbs., Ums. vuestra
 Merced *veya* Usted *yerine*.
 Vn. vellon
 V., V^c., Ven^c. venerabile
 v. g. verbi gracia
 vers^o. versiculo
 vol. volumen
 V. P. Vuesa Paternidad
 V. R^a. Vuesa Reverencia

İSPANYOLCA KISALTMALAR

V. S^d. Vuesa Santidad
 V. S. Vueseñoria (Vusia)
 V. S. I. Vueseñoria ilustrisima
 vro., vra. vuestro, vuestra
 V. A. Vuestra Alteza
 V. B^a. Vuestra Beatidad
 V. E. veya V. Exc. Vuecelenzia
 V. M. Vuestra Magestad

Xptiano. Cristiano
 Xpto. Cristo
 Xptobal. Cristobal
 Ygla. Iglesia
 Ynq^{er}. Inquisidor

Eski yazıma göre, sadece eski yazılarda karşılaşılr.

Kısaltmalar eskiden yazılı metinlerde saygı belirtisi olarak kullanılırdı. Günümüzde ise fazla kullanılmazlar.

PORTEKİZCE

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
A a	a	I i	i	U u	u	ao, au	aũ
B b	b, w a, o, u'dan	J j	ž	V v	w	ā	ā
C c	önce k	L l	l	X x	š (ks), s	āo	aũ
C c	e, i, y'den	M m	m	Y y	i, y	āe	aē
Ç ç	önce s	N n	n	Z z	z	é ê	ē
D d	a, o, u'dan	O o	o	ch	š	eo	eu
E e	d	P p	p	gu	e, i'den	ó ô	ō
F f	e, i	Qu qu	k (kw)	nh	önce g	ō	ō
G g	f	R r	r	lh	l'	ōes	oēž, oīž
G g	a, o, u'dan	S s	s, ž	á	ā	oe	oi
H h	önce g	T t	t	ae	aĩ		
	e, i, y'den						
	önce ž						
	'						

C ve g harfleri a, o ve u'dan sonra sert telaffuz edilir, e ve i'den önce ise yumuşak ve daraltılarak okunur. G harfi gu olarak sertleşir. C harfi, Fransızcadaki gibi, ç olarak yumuşar. Kelimenin sonunda veya tek başına yer alan (e "ve") e harfi i olarak okunur; o harfi aynı durumlarda u sesini alır (o "tanımlık"); ou, o veya oi olarak telaffuz edilir. M ve n harfleri kelimenin so-

nunda burunsal telaffuz edilir (örneğin, bom: bō, bem: bē, Aleman: alemā). Qu bazı Latince kökenli kelimelerde kw gibi, yoksa hep k olarak telaffuz edilir. Kelimenin sonunda yer alan s harfi genellikle ž olarak, Brezilya'da ise s olarak okunur. X harfi Latince kökenli kelimelerin çoğunda ks, diğer durumlarda s (örneğin, maximo: massimo) veya š (örneğin, baixo: baišu) sesini alır.

FRANSIZCA

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
A a	a	Gu	g	S s	s	ô, au, eau	ō, ȝ
B b	b	H h	'	T t	t	eu	ö
C c	a, o, u'dan önce k	I i	ĩ, ě	U u	ü	û	ũ
C c	e, i, y'den önce s	J j	ž	V v	w	ou	u
Ç ç	a, o, u'dan önce s	K k	k	X x	gs, ks	oy	oa
D d	d	L l	l	Y y	i, y	oui	uĩ
É é	e	M m	m, sonda ve ünsüz- den önce ~	Z z	z	ui, uy	üĩ
È è ê	e	N n	n, sonda ve ünsüzden önce ~	ch	š	am, an em, en	ā
E e	e, ô, ě	O o	o	gn	ń	eim, ein, im, in	ē
F f	f	P p	p	â	ā	om, on	ō
G g	a, o, u'dan önce g	Qu qu	k (kw)	ê, ai, ei	ē	um, un	ō
G g	e, i, y'den önce ž	R r	r	î	ĩ		

Fransızca yazıda, güncel telaffuz tarzına her zaman uyum sağlamayan ve farklı sesler için aynı göstergelerin kullanıldığı eski yazı tarzı korundu. *C* harfi *a, o, u'dan* önce *k* sesini alır, *e, i, y'den* önce ise *s* gibi telaffuz edilir ve *k* sesinden *Cedille* (*ç*) farkıyla ayrılır; yine aynı şekilde *g* harfi *a, o, u'dan* önce sert, *e, i ve y'den* önce *ž* olarak telaffuz edilir, *e ve i'den* önce sert telaffuz edilmesi gereken yerlerde *gu* olarak yazılır, kelimenin sonundaki *gue* aslında sadece *g'dir*. Kelime sonunda yer alan *m ve n* burunsal okunurken *mm ve nn* *m ve n* gibi telaffuz edilir. *Qu* sadece Latince kökenli kelimelerde *kw* gibi okunur, diğer durumlarda *k* sesini alır. Aynı şekilde, *ch* bazı yabancı kelimelerde *k* sesini alırken. Fransızcada *š* sesine sahiptir. *X* harfi yabancı öneklerden *exa, exi ve exo'da* yumuşak bir *gs*

sesini alır, ünsüzlerden önce *ks* olarak okunur. *Y* harfi tek başına veya ünsüzlerden önce kullanılırsa *i* olarak, iki ünlü arasında ise yarım ünlü *y* olarak okunur. *F* harfi *neuf heures* örneğinde *w* sesine yumuşar. Şu harfler sessizdir: Bazı kelimelerin sonundaki *b* harfi (örneğin, *plomb: plō*); kelimenin sonundaki *d* harfi, fakat bir sonraki kelime ünlü bir önsese sahipse *d* okunur ve ona eklenir (örn., *grand-homme: grādom*), buna birleştirme (*Liaison*) adı verilir. *H* harfi genellikle sessizdir ve birleştirmeyi bile engellemez, sadece soluklu *h (h aspirée)* ayrımı yapılır ve burada kesme işareti kullanılmaz, birleştirme yapılmaz. *R* harfi fiillerin, çok heceli isimlerin ve sıfatların sonunda sessizdir (bu yüzden *er: ē*). *T* harfi kelime sonunda sessizdir (fakat *ette: et*). *X* harfi kelime sonunda sessizken

FRANSIZCA KISALTMALAR

birleřtirmede z sesine benzer telaffuz edilir. *D, n, r, s, t, x*, z sonsesleri birleştirilir.

Kullanılan kısaltmalar şunlardır:

B^m. Baron
 Ch^v. Chevalier
 Cte. Comte
 D^r. Docteur
 D. M. Docteur Médecin
 etc. et caetera
 et Cte. et Compagnie
 LL. AA. Leurs Altesses
 LL. AA. II. Leurs Altesses Impériales
 LL. AA. RR. Leurs Altesses Royales
 LL. AA. SS. Leurs Altesses Sérénissimes
 LL. EE. Leurs Excellences
 LL. ÉÉm. Leurs Éminences
 LL. HH. PP. Leurs Hautes Puissances
 LL. MM. Leurs Majestés
 LL. MM. II. Leurs Majestés Impériales
 Le R.P. Le Réverend Père
 Le S.P. Le Saint Père
 Les SS. PP. Les Saints Pères

M., M^r. Monsieur
 M^d. Marchand
 M^{de}. Madame
 M^r. Maître
 Mlle. Mademoiselle
 Mst. Monseigneur
 Mis. Marquis
 M^{ss}., MS. Manuscrit
 N. D. Notre Dame
 Neg^l. Negociant
 N. S. J. C. Notre Seigneur Jesus-Christ
 1er. premier
 2^c. seconde
 S. A. Son Altesse
 S. A. É. Son Altesse Électorale
 S. A. S. Son Altesse Sérenissime
 S. E. Son Excellence
 S. Ém. Son Éminence
 S. G. Sa Grâce
 S. H. Sa Hautesse
 S. M. Sa Majesté
 S. M. B. Sa Majesté Britanique
 S. M. T. C. Sa Majesté Très-Chrétienne
 S. M. T. F. Sa Majesté Très-Fidèle

GALCE

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
A á	a	O ô	ô	B b	b	C c	k	Th th	θ	Ll ll	l
A â	ā	W w	u	F f	v	Ch ch	χ	Nh nh	n'	Rh rh	r'
E è	e	W w	ū	M m	m	ng h	n'	D d	d	R r	r
E ê	ē	Y y	ü	Mh mh	m'	G g	g	Dd dd	ð	S ss	s
I i	i	Y ý	Û	P p	p	Ng ng	ñ	N n	n	H h	h
O ò	o	Y y	ö	F f	f	T t	t	L l	l'	Wh hw	hw

İNGİLİZCE

Ad	Göst.	Değer	Ad	Göst.	Değer	Ad	Göst.	Değer	Göst.	Değer
<i>E</i>	A a	a, â, ä, ē, ē	<i>Dže</i>	J j	dž	<i>Yu</i>	U u	u, ū, yu	ay	ai
<i>Bi</i>	B b	b	<i>Ke</i>	K k	k	<i>Vi</i>	V v	v	aw	â
<i>Si</i>	C c	e, i, y'den önce s	<i>El</i>	L l	l	<i>Döbbyu</i>	W w	u	ei	ē, ē, ī
	C c	a, o, u'dan önce k	<i>Em</i>	M m	m	<i>Eks</i>	X x	ks	eu	yu
<i>Di</i>	D d	d	<i>En</i>	N n	n	<i>Uei</i>	Y y	y, ei, ī	ey	i
<i>I</i>	E e	ē, ī	<i>O</i>	O o	ō, ō, ō, u	<i>Zed</i>	Z z	z	oi, oy	eu
<i>Ef</i>	F f	f, v	<i>Pi</i>	P p	p		ch	tş (k)	ou	au, ō, ō
<i>Dži</i>	G g	e, i, y'den önce dž	<i>Kyu</i>	Qu qu	kw		sh	ş	ow	au, ō
	G g	a, o, u, i'den önce g	<i>Arr</i>	R r	r		zh	ž	ous	ŭs
<i>Ētş</i>	H h	h	<i>Es</i>	S s	s		th	θ, ð	age	edž
<i>Ei</i>	I i	ei, ī, ē	<i>Ti</i>	T t	t		ai, ay	ē	tion	žen

Ünlülerin telaffuzunda farklılıklar vardır. Örneğin, *ā: ca(l)m, far; â: all, fall, saw; ă (ă ile ě arasında değişir): hat, fat; ē: hare, care; ē: ale, male, rain, day; ě: best, stir, bird; ī: here, feel, feeble (fibi); ĩ: ill, fill, beauty (byuti), Stanley (Stānli); ō: hope, bow (bō); ō: hot, not; ō: word (wōrd), blood, but; ū: move (muv), proof; ū: foot, bull, full; yū: use, beauty, few, new; ei: kind, mine, by, my; eu: noise, boy, oyster; au: owl, now.* İngilizce kelimelerin sonunda yer alan *e* genellikle sessizdir.

Ünsüzlerle ilgili şu hususlar önemlidir: *B* harfi kelimenin sonunda yer alan *mb*'de sessizdir (örneğin, *climb: kleim, lamb: lām*). *C* harfi *a, o, u* ve ünsüzlerden önce *k* gibi ve *e, i, y*'den önce *d* s gibi telaffuz edilir. *F* kelimenin sonunda genellikle *v* gibi okunur. *G* harfi *a, o, u* ve ünsüzlerden önce her zaman, *i* harfinden önce bazen *g*

olarak okunur (örneğin, *give*), bunun dışında *dž* olarak telaffuz edilir. *Gh* genellikle sessizdir, fakat kelimenin sonunda hafif bir *f*-sesi alır (örneğin, *enough: ĩnōf*). *H* Latince ve Fransızca kökenli kelimelerin önünde yer alıyorsa sessizdir, Anglosakson kökenli kelimelerin önünde ise kendi sesini alır. *K* harfi *n*'den önce hep sessizdir (örneğin, *knight: neit*). *Ph* Yunanca kelimelerde *f* sesini alır. *Qu* her zaman *kw* olarak okunur. *W* hep *u* veya *uw* sesini alır, *wh* ise *hū* olarak okunur (örneğin, *which: hūits*). *Y* kelime başında yarım ünlü *y* olarak okunur. *Ch* sadece bazı yabancı kelimelerde ve ünsüzlerden önce *k* sesini alır, kelime başında veya sonunda *tş* sesini alır. *Th* kelime başında veya sonunda *θ* olarak telaffuz edilir, *ð* sesi sadece tanımlıklarda, adlarda ve belirteçlerde kullanılır.

İNGİLİZCE KISALTMALAR

Kisaltmalar şunlardır:

A. answer
A., ac., acd. accepted
A. B. Artium Baccalaureus
Abp. Archbishop
A. C. ante Christum
ac., a/c., acct. account
A. C., Acct. Curt. account current
A. D. Anno Domini
ad 3m. dte. ad three months' date
ag. against
A. M. Artium Magister, ante
meridiam
Amt., a^m. amount
a. s. f. and so forth
a. s. o. and so on
B. A. Bachelor of arts
Bart. Baronet
b. c. before Christ
B. D. Baccalaureus Divinitatis,
Bachelor of Divinity
B. L. Baccalaureus Legum, Bachelor
of Laws
B. M. Baccalaureus Medicinæ,
Bachelor of Medicine
Bp. Bishop
Bucks. Buckinghamshire
B. V. Blessed Virgin
Cant. Canticles
Capt. captain
Cent. centum
Chap. chapter
Co. Company
Col. Colonel
C. P. S. Custos privati sigilli
Cr. Creditor
Crim. con. criminal conversation
C. S. Custos Sigilli
Cur. curate

Cust. Rot. Custos Rotulorum
Cwt. hundred weight
d. denarius (penny)
dol., \$ Dollar
D. C. L. Doctor of civil law
D. D. Doctor of Divinity
Deac. Deacon
Dft. draft
dit., do. ditto
Dr. Doctor
E. Earl
Edm. Edmund
Edw. Edward
E. G. Exempli gratia
Eliz. Elizabeth
Esq., Esqr. Esquire
Excy. Excellency
F. A. S. Fellow of the Antiquarian
Society
F. E. S. Fellow of the Entomological
Society
F. R. S. Fellow of the Royal Society
F. S. A. Fellow of the Society of
Arts
G. C. B. Knight Grand Cross of the
Bath
Gen. General
Gent. Gentleman
Geo. Georg
Gosp. Gospel
Hams. Hampshire
hbl. humble
Hble. honourable
H. B. M. Her (his) British Majesty
Hd., hon^d. honoured
Hen. Henry
hf. half
Hhd. Hogshead (Oxhoft)
Hier. Hieronymus

İNGİLİZCE KISALTMALAR

H. M. S. Her (his) Majesty's Service,
Her (his) Majesty's Ship

H. P. Half pay

Hum. Humphry

Ib., ibid. ibidem

Id. idem

I. e. id est

Ill. Illustrious

Incog. incognito

Inst. instant

int. interest

inv. invoice

Ja., Jas. James

J. D. Juris Doctor

Jer. Jeremy, Jerom

J. P. justice of (the) peace

J., Jo., Joh. John

Just. justice

K. king

Kt., Knt. knight

K. B. Knight of the Bath

K. C. B. Knight Commander of the
Bath

K. G. Knight of the Garter

K. G. F. Knight of the Golden Fleece

K. M. Knight of Malta

K. M. T. Knight of Maria Theresia

K. P. Knight of St. Patrick

K. T. Knight of the Thistle

L., Ld. Lord

L., L. D. Legum Doctor

L., £, l. pound (Sterlin)

L. lb. pound (ağırlık)

Lat. and Long. Latitude and
longitude

L. C. J. Lord Chief Justice

Lieut., Lt. Lieutenant

L. S. Locus Sigilli

M. Majesty, Member, Marquis

M. A. Master of Arts

M. A. S. Member of the Asiatic
Society

Mart. Martin, Martyr

M. M. Bachelor of Music

M. D. Doctor of Medicine

Mess., Messrs. Messieurs

MM. Mastres

M. P. Member of Parliament

Mr. Mister, Master

Mrs. Mistress

Ms. Manuscript

M. S. Memoriae sacrum

N. B. Nota Bene

Nem. Con. Nemine contradicente

Notts. Nottinghamshire

N. S. New Style

Ob. Obolus (halfpenny)

Obdt. obedient

O. S. Old Style

Oz. Ounce

P. President

Par. Parish

P. C. per Centum

Pd. paid

P. M. Post meridiem

Prof. Professor

P. S., Post script. Post scriptum

Q. Queen, Question

Q. C. Queen's College

Q. d. quasi dicas

Q. E. D. Quod erat demonstrandum

Q. l. quantum libet

Q. s. quantum sufficit

R. Rex, Regina, Reverend

Rev. Revelation

Revd. Reverend

R. M. Royal Marine

R. N. Royal Navy

İNGİLİZCE KISALTMALAR

R. P. Res publica
 R. S. S. Regiae societatis socius
 Rt. Right
 Rt. Honble. Right Honourable
 Rt. Revd. Right Reverend
 S., s. Shilling, Saint
 Sam. Samuel
 Serj. Sergeant
 Shrop. Shrophshire
 S. S. T. P. Sacrosanctae Theologiae
 professor
 St. Saint, Street
 Swd. Sword
 T. B. Theasury bill
 Tho. Thomas

T. o. (s. P. t. o.) turn over
 U. J. D. Utriusque juris doctor
 Ult. Ultimo
 U. S. United States
 V. Verse, vide
 Venb^{ble}. venerable
 Viz. videlicet
 Vol. Volume
 Wm. William
 Wp. Worship
 Wpful. Worshipful
 Xn. Christian
 Xpher. Christopher
 Xt. Christ
 Xtmas. Christmas

FLAMANCA

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
A a	a	I i	i	Qu qu	kw	Y y	i, ei	aa, ae	ā	ieu	iü
B b	b	J j	y	R r	r	Z z	z	au	aü	oo	ō
C c	s	K k	k	S s	s	ch	ç, š	ee	ē	oe	u
D d	d	L l	l	T t	ü	gch	çç	ei	eï	oei	ui
E e	e	M m	m	U u	u, ö	gg	çç	eu	ö	ou	au
F f	f	N n	n	V v	v	sch	sç	eeu	eü	uu	ū
G g	ç	O o	o	W w	w	ssch	sç	ie	ī	ui	eu
H h	h	P p	p	X x	ks	-tie	siē	ij	ei		

C, *qu* ve *x* harfleri sadece yabancı kelimelerde kullanılır. *Ch* Flamanca kelimelerde ç olarak telaffuz edilir, Fransızcada ise š sesini alır. *T* harfi kelimenin sonundaki *tien* hecesinde yumuşar ve *s*-sesini alır (örneğin, *nati-en: nasiēn*). *Ei* sesi ayrı telaffuz edilir.

Ij Hollanda dilinde *ei*, Flamanca ise *y* olarak belirtilir. *Y* harfi yabancı kelimelerde *i*-sesini temsil eder (*cylinder: silinder*). *U* harfi hecenin sonunda *ū*, ünsüzden önce ise *ō* sesini alır. Flamanca Almanın bir koludur ve Kuzey Almanya şivesine çok yakındır.

ORTA YÜKSEK ALMANCA

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
a	a	h	h, χ	o	o	v, f	f	ü	ü	ei	ei
b	b	i	i	p	p	w	w	â	ā	iu	iu
c	k	j	y	qu	kw	ʒ	s	æ	ē	ie	ie
d	d	k	k	r	r	z	dz	î	ī	ou	ou
e	e	l	l	s	z	ë	ē	ô	ō	öu	öu
f	f	m	m	t	t	ê	ē	œ	ō	uo	uo
g	g	n	n	u	u	ö	ö	û	ū	üe	üe

Orta Yüksek Almandaca *a, ë, e, i, o, ö, u* kısa ünlüler, *â, æ, ê, î, ô, œ, û* uzun ünlüler, *ei, iu, ie, ou, öu, uo, üe* ise diftonglardır. Çekim ekleri ve türetme sonneklerinin birçoğunda iki aşaması olan zayıf bir *e* sesi vardır. Uzun kök heceden sonra gelen *e*-harfi vurgusuzdur, kısa kök heceden sonra ise bu harf sessizdir. Akıcı sestten sonra, *e* harfi genellikle yazılmaz (örn., *müle* yerine *mül*). Çift sesler, önceleri ayrı ayrı telaffuz ediliyordu, bunlardan daha sonraları tek sesler oluştu; *uo*-sesi *u* halini, *üe*-sesi *ü* halini alırken, *î*-sesi *ei* olarak, *û*-sesi *au* olarak, *iu* ve *öu*-sesleri *eu* ve *äu* olarak, *ou*-sesi de *äu* olarak değişti.

V, kelimenin başında genellikle *f* yerine kullanılırdı, (*Vater* örneğinde hâlâ kullanılır); diğer taraftan, bugünkü *pf*-sesi Orta Yüksek Almandaca *ph*-sesinin yerini tutar. Sonses *c*, genellikle *k*'nın yerine kullanılır (örn., *tranc*), önses olarak nadiren görülür (örneğin, *cruize*). Keskin *s*-sesini temsil eden *ʒ* göstergesi, Yeni Yüksek Almandaca *ß* göstergesiyle ya da *s* harfiyle gösterilir (örn., *daʒ*). Elyazmalarında ve bazı baskılarda, *ʒ* ve *z* arasında fark gözetil-

mez. *Z*, kelime başında ve *l, r, n* harflerinden sonra *ts* ve sadece kısa ünlülerden sonra *dz* olur. Bu yüzden de *tz* her zaman çift bulunur. *Ng* göstergesi, Yeni Yüksek Almandadaki *n* harfine benzemez, Latincedeki *longus* gibi ayrı okunur. *H* harfi, *t* ve *s*'den önce, *r* ve *l*'den sonra *χ* gibi telaffuz edilir, uzatma işareti olarak ve *t*'den sonra kullanılmaz. *Z* harfi aynı zamanda *tz* için de kullanılır. *K, kh* ve *ckh* göstergeleri *ck* için; *sc* *ʃ* için; *z* veya *t*'den sonra gelen *v* göstergesi *w* için; *ʒ* aynı zamanda *ʒʒ* için; *x* *hs* için; *gg* *ck* ve *k* için; *c* bazen kelime başında *i*'den önce *ts* için (örn., *cirkel*); *h* *ch* için (örn., *nöh*); *ck* *k* için (örn., *lack*); *n* *m* için (örn., *gezan, frun*) kullanılır. Önseste, *i*'den önce gelen *j* harfi *g*'ye dönüşür (örn., *jehen, ich gihe*). Bazı durumlarda *er* hecesinin önüne *d* harfi eklenir (örn., *derkande*). Bir kelimenin sonunda *ch* varsa, sonraki kelimenin başındaki *d, t*'ye dönüşür, örneğin, *sich tacte (dacte)*. Ünsüz düşmesi ve ünlülerin birleştirilmesi ile genellikle *age, ege* ve *ede*'den *ei, ade*'den *ā, ige* ve *ibe*'den ise *ī* oluşur (örn., *geseit, gein, reite, schât, lît, gîst*).

YENİ YÜKSEK ALMANCA

Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer
A a	ℒ α	a	G g	ⓐ g	g	P p	ℙ p	p	Z z	ℑ z	dz
B b	ℬ b	b	H h	ℋ h	h	Qu qu	ℚ u qu	kw	tz	™	ts
C c	ℭ c	e, i'den önce ts	I i	ℑ i	i	R r	℞ r	r	Sch sch	ℨ sch	ş
C c	ℭ c	a, e, u'dan önce k	J j	ℑ j	y	S s	ℑ s	z	Ä ä	ℐ ä	ę
Ch ch	ℭh ch	a, o, u, au'dan önce χ	K k	℞ k	k	ss	ℑ	s	Ö ö	ℑ ö	ö
Ch ch	ℭh ch	e, i, ei, e, ö, ü'den önce ž	ck	ℑ	kk	T t	ℑ t	t	Ü ü	ℑ ü	ü
L l	ℒ l		L l	ℑ l	l	U u	ℑ u	u	Ei ei	ℑ ei	ei
M m	ℑ m		M m	ℑ m	m	V v	ℑ v	v	Ai ai	ℑ ai	ai
D d	ℑ d	d	N n	ℑ n	n	W w	ℑ w	w	Eu eu	ℑ eu	eu
E e	ℑ e	e, ę	ng	ℑ ng	n	X x	ℑ x	ks	Au au	ℑ au	au
F f	ℑ f	f	O o	ℑ o	o	Y y	ℑ y	i	Äu äu	ℑ äu	eu

Alman dilinin, sadece telaffuz özelliklerinde değil kelime ifadelelerinde de farklılıklar gösteren, birçok lehçesi vardır. Yüksek Almanca, yazarların en çok rağbet ettiği ve bu sayede yazı dili olarak kabul görmüştür.

E ve ę göstergeleri arasındaki fark, sadece ę'nin a'dan türediği durumlarda belirtilir ve ä yazılarak ifade edilir. S ile z arasındaki fark ise yazıya şu şekilde yansır: Keskin s kısa ünlüden sonra ş veya şs olarak, uzun ünlüden sonra ise şs olarak yazılır. Latin yazısında genellikle bunun yerine ss kullanılır. Güney Almanya lehçesinde s harfi ünsüzden önce hep ž harfine dönüşür (örn., žtern: Stern, žpil: Spiel). Kuzey Almanca lehçesinde, g sesi kelimelerin başında (ve sert seslerden önce) y sesine, kelime sonunda ise ch sesine dönüşür (e, i, ei, e, ö, ü'den son-

ra ž olarak, a, o, u'dan sonra χ olarak okunur).

Hecelerin uzatılması şu şekilde belirtilir: ā sesi ah, aa; ē sesi ee, eh; ī sesi ie, ih; ō sesi oo, oh; ū sesi uh göstergeleri ile. Hecelerin kısalığı, çift kullanımla ifade edilir. Ck göstergesi kk yerine, tz göstergesi de ts (zz) yerine geçer. Pf sesi Almancaya has bir sestir.

GRIMM, kelime bölünmesini hecelere göre uygulamayı önerir: be-we-gun-gen, ord-nung, wes-ten, weh-ren, kran-ker, wak-ker, fort-ge-hen.

Almancada en sık kullanılan kısaltmalar:

Abschn. Abschnitt

Abth. Abtheilung

Anm. Anmerkung

Aufl. Auflage

A. T. Altes Testament

a. a. O. anı angeführten Orte

B. Buch

YENİ YÜKSEK ALMANCA KISALTMALAR

B., Bd. Band
 Cap. Capitel
 Ct. Ctr. Centner
 Dem. Demoiselle
 dsgl. desgleichen
 d. V. der Verfasser
 Dtzd. Dutzend
 Durchl. Durchlaucht
 Ev. Evangelium
 Eu., Ew. Euer, Eure
 Exc. Excellenz
 f., ff. folgende
 Fig. Figur
 Fl., fl. Florin (Gulden)
 Fr. Frau
 Frl. Fräulein
 Frk. Frank
 Frhr. Freiherr
 geb. geboren
 gest. gestorben
 Gr. Groschen
 h., heil. heilig
 h. S. heilige Schrift
 Hptst. Hauptstadt
 Hr., Hrn. Herr, Herrn
 I. Ihre
 I. M. Ihre Majestät
 i. J. im Jahre
 Jgfr. Jungfrau
 ingl. ingleich
 k. k. kaiserlich-königlich
 kais. kaiserlich
 kön., kgl. königlich
 kr. Kreuzer
 L. Liter
 l. lies
 M. Mark
 Mag. Magister
 Maj. Majestät

Md. Madame
 Mll. Mademoiselle
 Mscr. Manuscript
 N. Norden
 N. N. Name
 Ngr. Neugroschen
 N. T. Neues Testament
 N. S. Nachschrift
 O. Osten
 Pag. Pagina (Seite)
 Pf. Pfennig
 Pfd. Pfund
 Prof. Professor
 pp. und so weiter
 Qutch. Quentchen
 Q. M. Quadratmeile
 Rec. Recensent
 Ref. Referent
 Rthlr. Reichsthaler
 S. Seite, Süden
 Se., Sr. Seine, Seiner
 St., Stck. Stück
 st. statt
 Schl. Schilling
 Sgr. Silbergroschen
 s. siehe
 sel. selig
 u. a. m. und andere mehr
 u. dergl. m. und dergleichen mehr
 u. e. a. und einige andere
 u. s. f. und so fort
 vergl. vergleiche
 V. Vers
 v. o. von oben
 v. u. von unten
 W. Westen
 z. B. zum Beispiel
 z. E. zum Exempel
 zc. und so weiter

DANCA

Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer
A a	ℳ ᵐ	a	I i	ℑ ᵢ	i	Qv qv	ℚ ᵠ	kw	oug	ouᵗg	au
Aa aa	ℳᵃ ᵃᵃ	â	J j	ℑ ᵐ	y	R r	℞ ᵣ	r	hj	ᵗj	ȳ
Æ æ	ℳ ᵅ	ę	K k	ℑ ᵏ	k	S s	ℑ ᵈ	s	hv	ᵗv	w
B b	ℳ ᵇ	b, p	L l	ℑ ᵐ	l	T t	ℑ ᵗ	t	sj	ᵗj	š
C c	ℳ ᶜ	k, s	M m	ℳ ᵐ	m	U u	ℳ ᵘ	u	zz	ᵗz	ts
D d	ℳ ᵈ	d	N n	ℑ ᵐ	n	V v	ℳ ᵇ	w, f	ch	ᶜᵗ	š
E e	ℳ ᵉ	e, ę	● o	ℳ ᵐ	o	X x	ℑ ᵗ	ks, s	ph	ᵗᵗ	f
F f	ℳ ᶠ	f	Ø ø	ℳ ᵐ	ō	Y y	ℳ ᵗ	ü	ng	ᵗg	ñ
G g	ℳ ᵍ	y, k	Ö ö	ℳ ᵐ	ö	Z z	ℳ ᶜ	s	ac	ᵗc	ae, ā
H h	ℳ ᵗ	h	P p	ℳ ᵇ	p	af	ᵗf	aw	oe	ᵐe	oe, ō

B harfi, kısa hecelerde genellikle sert telaffuz edilir (örneğin, *ribs: rips*). *C* harfi sadece yabancı kelimelerde kullanılır ve *a*, *o*, *u* harflerinden önce *k* gibi, *e*, *i* ve *y* harflerinden önce ise *s* gibi okunur. *Ch* göstergesi, Fransızca kelimelerde *š* sesini alır. *D* harfi, *l*, *n*, *r* (uzatılmış ünlüde), *sk*, *st*, *t* harflerinden sonra, *ds*-sonsesinde ve *s*'nin tamlayan durumu haricinde sessizdir. *G* harfi, hece başında ve uzun hecelerin sonunda yumuşak telaffuz edilir (*y*), iki ünlü arasında yer alıyorsa, sessizdir; kısa hecelerin sonunda ise sert

okunur (*k*). *Eg* ve *ög* göstergeleri, bazı kelimelerde *ei* ve *äu* olarak okunur. *J* harfi, *e*, *æ* ve *ø*'den önce yer alan *gj*, *kj* ve *sj* seslerinde telaffuz edilmez. *Sj* göstergesi, *š* olarak okunur. Yabancı bir kelime *ps* ile başlıyorsa, *p* sessizdir (örneğin, *psalme: salme*). *Tion* göstergesi yabancı kelimelerde *sion* sesini alır. *Vt* göstergesi *ft* olarak okunur, *v* harfi diğer durumlarda *w*-sesini alır. Yabancı bir kelimenin başında yer alan *x* harfi, *s* gibi telaffuz edilir, *sex-ten* (16) örneğinde, bu durum kelime ortasında da geçerlidir (*seisten*).

İZLANDACA

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
A a	a	F f	f, w, b, p	L l	l	R r	r	Ḟ	ḡ	æ	ai
Á á	ā	G g	g, y	M m	m	S s	s, z	Ṗ	ṑ	ei	eī
B b	b	H h	h	N n	n	T t	t	Y y	ū	ey	eū
D d	d	I i	ī, ç	O o	o	U u	u, ū, ö, ę	Ý ý	ū		
E e	e	Í í	ī	Ó ó	o	Ú ú	ū	Z z	dz, ḡs		
É é	ē	J j	y	Ö ö	ö	V v	w	Au au	aū		
È è	ye	K k	k	P p	p	X x	ks	Æ æ	ai		

İZLANDACA

F kelime ortasında, *g* ve *j*'den önce *w* olarak, *l*, *m*, *n*, *d*'den önce *b* olarak, *s* ve *t*'den önce *p* olarak okunur. *G* kelime sonunda veya bir ünlü ile *j* arasında veya *r* ya da *l* arasında yer alıyorsa, yumuşak okunur. *Hv* göstergesi *kw* gibi okunur. Yabancı kelimelerdeki *qu*, *hv* veya *kv* olarak yazılır.

L, *n*, *r* ve *j* harflerinden önce gelen *h* sessizdir. *Ll* göstergesi *dll* olarak telaffuz edilir. *Nn* bazen *dn* gibi okunur. *P* ise kelimenin sonunda ve *t*'den önce *f* gibi telaffuz edildiği için, çok sık *f* ile karıştırılır. *N* ve *l*'den önce gelen *r*, *t* gibi okunur. *S* harfi *i*'den önce ve iki ünlü arasında yumuşak telaffuz edilir (*z*).

İSVEÇÇE

Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer
A a	ℳ ᵐ	a	I i	Ꝛ ꝛ	i	S s	ꝑ Ꝓ	s
Å å	ℳ ᵐ	å	J j	Ꝛ ꝛ	j, i	Ss ss	ꝑ Ꝓ	s
Ä ä	ℳ ᵐ	ä	K k	Ꝛ ꝛ	sert ünlülerden önce k	T t	ꝑ Ꝓ	t
B b	ℳ ᵐ	b	K k	Ꝛ ꝛ	t', yumuşak ünlülerden önce tš	ts	tš	s
C c	ℳ ᵐ	sert ünlülerden önce k	L l	ℳ ᵐ	l	U u	ℳ ᵐ	u
C c	ℳ ᵐ	yumuşak ünlülerden önce s	M m	ℳ ᵐ	m	Ü ü	ℳ ᵐ	ü
D d	ℳ ᵐ	d	N n	ℳ ᵐ	n	V v	ℳ ᵐ	w
E e	ℳ ᵐ	e, ę	O o	ℳ ᵐ	o	X x	Ꝛ ꝛ	ks
F f	Ꝛ ꝛ	f, w	Ö ö	Ꝛ ꝛ	ö	Y y	Ꝛ ꝛ	ü, ö
G g	Ꝛ ꝛ	sert ünlülerden önce g	P p	Ꝛ ꝛ	p	Z z	Ꝛ ꝛ	s
G g	Ꝛ ꝛ	yumuşak ünlülerden önce y	Qv qv	Ꝛ ꝛ	kw	ch	Ꝛ ꝛ	š, k
H h	Ꝛ ꝛ	h	R r	Ꝛ ꝛ	r			

A, *o*, *u*, *å* sert, *e*, *i*, *y*, *ä*, *ö* yumuşak ünlülerdir. *E* genellikle *r*'den önce ve kelimenin başındaki *er* hecesinde *ę* sesini alır. *G* kelime veya hecenin sonsesi olarak sert telaffuz edilir, kısa hecelerde *s* ve *t*'den önce *k* sesini alır (*sagt: sakt*), *ä* ve *ö*'den önce, *l* ve *r*'den sonra yumuşak telaffuz edilen *y* sesine sahiptir. *J* ünlülerden sonra sones olarak *i*-sesini alır. *K* kelimenin sonundaki kısa, vurgusuz hecelerde, *e* ve *i*'den önce sert

telaffuz edilir. *P*, *s*'den önce sessizdir (*psalm: salm*). *Tion* soneki ünlülerden sonra *tšön*, ünsüzlerden sonra *šön* olarak okunur. *W* sesi *antiqua* yazısında *v* *fraktur* yazısında *w* olarak yazılır. *Ch* Fransızcada *š*, Yunanca ve İsveççe *och* göstergesinde *k* gibi, *stj*, *sj* ve *skj* her zaman, *sk* göstergesi ise sadece yumuşak ünlülerden önce *š* sesi ile okunur. *Dj*, *gj*, *hj* ve *lj* göstergeleri *y* gibi okunur. *H* harfi *v*'den önce sessizdir (*hv: w*).

LETÇE

Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer
A a	ℳ α	a	J j	Ț j	y	Pj pj	Țj Țj	p'
Â â	Ŷ â	ā	K k	Ɑ k	k <i>sert</i>	R r	Ɑ r	r
B b	Ɑ b	b	Ɑ k	Ɑ k	k <i>yu-</i> <i>muşak</i>	Ɑ r	Ɑ r	r'
Bj bj	Țj bj	b'	L l	Ț l	l	S s	Ț s	z
D d	Ɑ d	d	Ɑ l	Ɑ l	l'	S s	Ț s	s
Ds ds	Țs ds	dz	M m	Ɑ m	m	Sch sch	Țsch sch	ž
Dsch dsch	Țsch dsch	dž	Mj mj	Țmj mj	m'	ſch ſch	Țsch sch	š
E e	Ț e	e	N n	Ɑ n	n	T t	Ț t	t
Ê ê	Ț ê	ē	ng	ng	ñ	Tsch tsch	Țsch tsch	tš
G g	Ɑ g	<i>g sert</i>	Ɑ n	Ɑ n	n'	U u	ll u	u
Ɑ g	Ɑ g	<i>g yu-</i> <i>muşak</i>	Ɑ g	Ɑ g	n'	Û û	û û	û
H h	Ɑ h		O o	Ɑ o	o	W w	Ɑ w	w
I i	Ț i	i	Ô ô	Ɑ ô	ō	Wj wj	Țj wj	w'
Î î	Ț î	î	P p	Ɑ p	p	Z z	Ț z	dz

H sadece uzatma göstergesidir. Bu alfabede *f*, *ch*, ve *v* yoktur. Sadece ya-

bancı kelimelerde yer alan *q*, *x*, *y* sesleri *kw*, *ks*, *i* olarak yazılır.

FİNCE

Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer
A a	ℳ a	a	J j	Ț j	y	P p	Ɑ p	p	Y y	Ț y	ü
D d	Ɑ d	d	K k	Ɑ k	k	R r	Ɑ r	r	Ä ä	Ŷ ä	ē
E e	Ț e	e	L l	Ț l	l	S s	Ț s	s	Ö ö	Ɑ ö	ö
G g	Ɑ g	g	M m	Ɑ m	m	T t	Ț t	t			
H h	Ɑ h	h	N n	Ɑ n	n	U u	ll u	u			
I i	Ț i	i	O o	Ɑ o	o	V v	Ɑ v	v			

Diftonglar: *au*, *ou*, *eu*, *iu*, *öy*, *ai*, *oi*, *ui*, *äi*, *öi*, *ui*, *ei*. Uzun ünlüler: *aa*, *ää*, *ee*, *ie* (*ii*), *oo* (*uo*), *uu*, *yö*, *yy*. Bu alfabede *b*, *f*, *c*, *x*, *z* harfleri yoktur. *C* harfi, yabancı kelimelerde *k* olarak, *e*, *i*, *y* harflerinden önce ise *s* olarak

okunur. *Z* harfi sadece *t* harfinden sonra kullanılır (Almanca *tz* gibi), yabancı dillerdeki *z*-sesi *ts* olarak ifade edilir. *X* harfi *ks* gibi, *b* harfi *p* gibi, *f* harfi *w* gibi, *q* harfi de *k* gibi telaffuz edilir.

BOHEMYA (ÇEKÇE)

Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer	Antiqua	Fraktur	Değer
A a	ℳ ᵃ	a	G g	Ḡ ḡ	g	Ó ó	Ó ó	ō, ā	Ů ů	ll ů	ū
Á á	ℳ ᵃ	ā	H h	Ḥ ḥ	h, χ	ou	ou	ū	V v	Ṽ ṽ	v
B b	Ḃ ḃ	b	I i	Ḣ ḣ	i	P p	Ṕ ṑ	p	Y y	Ṛ ṛ	ı
C c	Ḭ ḭ	ts	Í í	Ḥ í	ī	R r	Ṛ ṛ	r	Ý ý	Ṛ ṛ	ı
Č č	Ḭ ḭ	tš	J j	Ḣ j	y	Ř ř	Ṛ ř	ř	Z z	Ḣ ḣ	z
D d	Ḭ ḭ	d	K k	Ḥ k	k	S s	Ṕ ṑ	s	Ž ž	Ḣ ḣ	ž
Ď ě	Ḭ ḭ	d'	L l	Ḥ l	l	Š š	Ṕ ṑ	š	Qu (kv)	Ḣ (fb)	kv
E e	Ḭ ḭ	e	M m	Ḥ m	m	T t	Ṕ t	t	X x	Ḣ x	ks
É é	Ḭ ḭ	ē	N n	Ḥ n	n	Ť ť	Ṕ ť	t'			
Ě ě	Ḭ ḭ	ey	Ň ň	Ḥ ň	ń	U u	ll u	u			
F f	Ḭ f	f	O o	Ḥ o	o	Ú ú	ll ú	ū			

Qu ve *x* seslerine sadece yabancı kelimelerde rastlanır. *G* sesi De Çekçe-ye has bir ses değildir. *C* harfi *k*'dan önce *ts* sesini alır (*necky: netski*). *H* harfi kelime başında ve içinde soluklu bir sestir, kelime sonunda *χ* sesini alır. *ř* göstergesi, Almanca *Bürste* kelimesindeki gibi *rš* olarak telaffuz edilir; *ú* ve *û* aynı sesi ifade ederken, *û* sadece *o* sesinin uzatıldığı yerlerde kullanılır. *S*, *š*, *z* ve *ž* ünsüzleri türetme hecesi *ský*'dan önce okunmaz. *J* harfi kelimenin başında, ünsüzden önce sessizdir, fakat önünde ünlü ile biten bir hece yer alıyorsa okunur (örneğin, *nejsem*). *Dc*, *ds*, *ts* sesleri *ts* sesinden, *dš* ve *ts* ise *tš* sesinden farksızdır. Sadece bir ünsüzden oluşan *k*, *s*, *v*, *z* gibi öntakılar, takip eden kelimenin ilk hecesine eklenir; bu yüzden satırın sonuna değil, bir sonraki satırın başına yazılmalıdır.

Kelime bölünmesi şu kurallar doğrultusunda uygulanır: Bir ünsüz, iki ünlü arasında veya bir ünlü ile *l* veya *r* harfi arasında yer alıyorsa, ikinci heceye eklenir (örn., *stra-ka*, *ba-vl-na*). Birden fazla ünsüzden oluşan bir ünsüz grubunun ardından bir ünlü geliyorsa, son ünsüz ikinci heceye eklenir; *sk*, *šk*, *st*, *št* ayrılmaz, ikinci heceye ilave edilir. Bu durumda genellikle ilk hecede ünlü kalmaz, *l* veya *r* hecenin ortasında yer alır (örn. *hrn-čř*). Bir ünlüden hemen önce *l*, *r* veya *ř* harfi geliyorsa, bunlara ünlüden önce gelen ünsüz (*n* istisnadır) de eklenir ve eğer bu ünsüz *st*, *šk*, *st* veya *št* ise ikisi birlikte ikinci heceye dahil edilir (örn. *kno-flík*, *žej-dlík*). Bileşik kelimeler, birleştirildikleri şekilde ayrılırlar (örn., *ou-voz*).

WENDE (SORAB)

Gösterge	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
a	a	dž, dz	dž	j	y	ó	o	u	u
b	b	e	e	l	l	ò	â	v, w	v
b'	b'	é, è	ę	lj, l', l'	l'	p	p	w'	v'
c, cz, z	tz	f	f	ł, w	ł (w)	p'	p'	y	i
č, č, cž, cž	tš	f'	f'	m	m	r	r	z	z
č. tž, cž. tsch	tš	g	g	m'	m'	r'	r'	ž, ž, ž	ž
d	d	h	χ	n	n	s	s		
dz, ds	dz	ch, k	k	n'	n'	š, sch	š		
ds, tz, ts	ts	i	i	o	o	t	t		

Anavatani Lausitz olan Wende dilinin farklı yazı şekilleri vardır. Bu yüzden yukarıdaki tabloda aynı seslerin değişik yazılış şekillerine yer verilmiştir. Sadece Kuzeydoğu'da *l* olarak

okunan *ł* göstergesi, Wende'in diğer bölgelerinde *w* sesini alır ve bu şekilde yazılır. *Tz* ve *ts* göstergeleri, *ts* göstergesinin sert telaffuzuyla ayırt edilir ve sıralama şu şekildedir: *dz, tz, ts*.

LEHÇE

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
A a	a	dž	dž	K k	k	p	p'	W w	v	ję	yē
ą	ō	E e	e	L l	l	R r	r	w	v'	jo	yo
B b	b	ę	ē	Ł ł	ł	rz	ř (ž)	X x	ks	ju	yu
b'	b'	é	ę, i	M m	m	S s	s	Y y	i	ay	ay
C c	ts	F f	f	ń	m'	ś	ś	Z z	z	ey	ey
c	tš	f'	f'	N n	n	śc	štš	ż	ż	óy	oy
cz	tš	G g	g	ń	ń	sz	š	ż	ž	uy	uy
ch	χ	H h	h	O o	o	szcz	štš	ja	ya	yy	iy
D d	d	I i	i	ó	o	T t	t	ja	yō	jaj	yay
dz	dz	J j	y	P p	p	U u	u	je	ye	jej	yey

SLOVAKÇA

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
А а	a	В в	f	С с	l	Д д	r	З з	z	Н н	ń (ny)
В в	b	Г г	g	М м	m	С с	s	Ч ч	χ	Š š	š (s)
С с	ts	Д д	h	Н н	n	Т т	t	Ц ц	tš (cs)	Т т	t' (ty)
Д д	d	И и	i	О о	o	Л л	u	Ђ ђ	d'	З з	z (zs)
Е е	e	К к	k	Р р	p	В в	w	Ѓ ģ	g		

Ünsüz olarak *j* yoktur ve *q, š, š, v, y* harflerinin yerini *i, ģ, ģ, ģ* ji almıştır. Yukarıdaki vurgulu harflerin dışında, yumuşak telaffuz edilen *l'* kullanılır. Diftonglar kullanılmaz; Çekçe *ay*

ve *ey* *ag* ve *eg* olarak ifade edilir. *Au, ú* olarak yazılır; *á, é, í, ó, ú* her zaman uzun ünlülerdir. Kelime içinde yer alan kesme işareti, *i* ünlüsünün veya *eg* hecesinin yazılmadığını belirtir.

MACARCA

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
A a	á	G g	g	N n	n	T t	t
Á á	ā	Gy gy (dj, dy)	d'	Ny ny	n'	Ty ty	t'
B b	b	H h	h	O o	o	U u	u
Cs cs (ch, ts)	tš	I i	i	Ó ó	ō	Ú ú	ū
Cz cz (c, tz)	ts	Í í	ī	Ö ö	ö	Ü ü	ü
D d	d	J j (y)	j	Ő ő	ō̄	Ű ű	ū̄
Ds ds	dž	K k	k	P p	p	V v	w
E e	ě, ě	L l	l	R r	r	(Y y)	(i)
É é	ē (e')	Ly ly	l'	S s	š	Z z	s
F f	f	M m	m	Sz sz	s	Zs zs (ž)	ž

Ayrıca içine alınmış olan gösterge-ler eski, artık kullanılmayan gösterge-lerdir. *Y* harfi, sadece isimlerde bağımsız olarak kullanılır (örn. *Pálffy*); diğer durumlarda ünsüzün yumuşadı-

ğını belirten bir göstergedir. *E*, ünsüz-lerden önce *e* olarak (örn. *kérelem: kērelem*), iki ünsüzden sonra ve üze-rinde vurgu varsa *ę* olarak telaffuz edilir.

TELGRAF

Yazılı belgeleri uzak mesafelere nakletmek (*telegraphie*; Yunanca *tele*: uzak, *graphein*: yazmak – ç.n.) eski çağlarda da önemli bir ihtiyaçtı. Bu ihtiyaç krallıklar var olduğundan beri mevcuttur; hükümdarlar sınırlarında olup bitenden çabuk haberdar edilmeli ve düşman tehdidi altında, halk mümkün olduğu kadar hızlı bir araya getirilmeliydi.

En eski telgraf örneği görsel bir araçtır: Tehlike anında dağ ve kulelere sancak (İbranice **סֵנֶן**) dikilirdi. İşaya¹ 5, 26'da şöyle yazılıdır: “Ve o bir sancak açacaktır, uzakta, dinsizlerin arasında ve onları dünyanın sonundan uzaklaştıracaktır. Ve bakın, aceleyle, hızla buraya geliyorlar.” Aynı şekilde Klytamnestra'nın Truva'nın fethini aynı gece dokuz ara haberleşme istasyonu üzerinden 70 mil uzaklıktaki Argos'a bildirdiği söylenir. İÖ 450 yılında Kleoxeneos ve Demotrikos bir harf telgrafı geliştirmişlerdir. Bu telgraf beş sıra halinde dizilmiş 25 harfin yazılı olduğu bir levhadan oluşuyordu. Sol tarafta önlerine siper konan beş meşale (gündüzleri ise bayrak) iletilmek istenen

harfin sırasını gösterirken, aynı anda sağ tarafta, sayısı 1'den 5'e kadar olan meşale veya bayraklarla da sıranın kaçınıcı harfinin iletilmek istendiği gösteriliyordu. Markoman gizli yazısında ve İrlanda Ogham yazısında buna benzer uygulamalarla karşılaşırız.

Diğer bir gelişme, hareketli kolların yardımıyla belirli figürlerin gösterildiği işaret telgrafları (semaforlar) ile sağlandı. Bunlar savaşlarda ve elektronik telgrafların icadına kadar demiryollarında kullanıldı. Optik telgraf en fazla denizcilikte kullanım alanı buldu; farklı şekil ve renklerde 18 değişik figür (B'den W'ya kadar) içeren sinyal bayrakları sayesinde 78.642 farklı mesaj iletebilir. Bunu yaparken asla dört bayraktan fazlasına gerek yoktur. Örneğin 1870 yılında bir gemi diğerine şu mesajı yolladı: IN (Savaş) - BGLP (Fransa) - BDCQ (Almanya) - NVM (Ele geçirilme tehlikesindesiniz) - MHP (Rotanızı değiştirin) - BDPH (Pernambuco) - DSHK (Güvenli).

Her ülkenin, kendi deniz kuvvetlerine özel, diğer ülkelerden gizli bir sistemi daha vardır.

TELGRAF ALFABESİ (MORS)

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
• —	a	— •	n	• • • — —	3
• — — • —	á	— — —	o	• • • • —	4
• — • —	ä	— — — •	ö	• • • • •	5
— • • •	b	• — — •	p	— • • • •	6
— • — •	c	— — • —	q	— — • • •	7
— — — —	ch	• — •	r	— — — • •	8
— • •	d	• • •	s	— — — — •	9
•	e	—	t	— — — — —	0
• • — • •	é	• • —	u	• • • • • •	,
• • — •	f	• • — —	ü	— • — — • •	;
— — •	g	• • • —	v	• — — • —	,
• • • •	h	• — —	w	— — — • • •	:
• •	i	— • • —	x	• • — — • •	?
• — — —	j	— • — —	y	— — • • — —	!
— • —	k	— — • •	z	— • • • —	"
• — • •	l	• — — — —	1	• — — — — •	,
— —	m	• • — — —	2	— — — — —	/

Amerikalı MORSE, 1832 yılında, telgraf bağlantısı kurmak için elektromanyetizmayı kullanmayı düşündü. Birçok başarısız denemeden sonra, MORSE 1835 yılında New York Üniversitesine "recording electric telegraf"ının bir modelini sundu. 1837 yılında Washington'da buluşuna patent aldığı sıralarda İngiltere'de WHEATSTONE ve Bavyera'da STEINHEIL manyetik telgraflar geliştirmişlerdi. STEINHEIL'in buluşu aslında MORSE'un icadından çok da farklı değildi; ancak çok hassas ve karmaşık mekanizması yüzünden bu alet uzak mesafeler için kullanışlı değildi. Bu yüzden STEINHEIL, MORSE telgrafının kullanımına bizzat taraftar oldu. Bu ta-

rihten sonra birçok farklı sistem denenmesine rağmen MORSE telgraf sistemi, basitliği ve kullanım kolaylığı sayesinde hâlâ kullanılmaktadır. MORSE telgraf sisteminin temelinde, akımla harekete geçen bir elektromanyetizmanın ucunda bir pin olan mıknatıs kolunun çekilmesi ve böylece maniplenin kısa veya uzun süre akımı iletmesi sayesinde kâğıt şeridin üzerine nokta veya çizgiler delinmesi yatar. Yukarıda gösterilen alfabe işte bu noktalar ve çizgilerden oluşur. MORSE telgraf sistemi, kullanıldığı bütün ülkelerde bazı yerel eklemelerle birlikte kullanılır; Macarcada á eklenmiştir; Lehçede q, ę, ó için ä, é, ö işaretleri kullanılır.

STENOGRAFI

Stenografi modern çağın bir buluşudur; klasik harfler yerine, çok süratli yazmayı mümkün kılan yeni, basit işaretler kullanılır.

Stenografinin ilk örnekleriyle antik çağda karşılaşıyoruz: Yunanlıların kullandığı tachygraphie (bkz. s. 177) ve Romalılar tarafından kullanılan Tiro işaretleri (bkz. s. 193).

Hızlı yazı düşüncesi modern çağlarda önce İngilizler tarafından benimsendi ve 1602'de JOHN WILLIS ilk alfabeyi geliştirdi. WILLIS ve takipçileri kısa ses işaretleri ve kısaltmalar geliştirmekle yetindiler.

JOHN BYROM 1767 yılında stenografinin temel teorik kurallarını geliştirdi. BYROM fonetik esas üzerine kurulu, en sık kullanılan seslerin en küçük yazıldığı, en sık birleştirilen seslerin ise birleştirmeye en müsait işaretler olarak yazıldığı bir sistemi savundu. BYROM yazının en basit göstergeleri olarak kolay geometrik işaretleri seçti:

Ünlüleri, ünsüzlerin farklı yerlerine ilave edilen noktalar yardımıyla ifade etti.

SAMUEL TAYLOR (1786) bu yazıyı basitleştirdi: ünlülerin dizgeye dahil edilmediği veya ayırım gözetmeksizin bir nokta ile belirtildiği sistemde kısaltmaların sayısını da minimuma indirdi. TAYLOR'un geliştirdiği sistem fevkalade basit olduğu için Avrupa dillerinin hemen hepsine uyarlandı ve birçok parlamentoda kullanıldı. Ancak bu sistemin basitliği sadece görünüşte kalmaktaydı; ünlülerin belirtilmediği bu yazıyı okumak çok fazla alıştırmaya gerektiriyordu.

Bunun sonucu olarak stenografi yazısını daha kolay okunabilir kılacak çözüm arayışına gidildi. İngiliz ISAAC PITMAN, stenografi işaretleriyle sesleri tam olarak temsil etmenin mümkün olduğu ve bu yüzden "fonografi" adını verdiği sistemi geliştirdi. PITMAN, öncelleri ile aynı geometrik işaretlerden faydalandı, ünlüleri de farklı konum ve kalınlıkta noktalar kullanarak belirtti, işaretlerin modifikasyonu ve kısaltmalar sayesinde yazıyı yalınlaştırmayı başardı. PITMAN'ın stenografi sistemi İngiltere ve Kuzey Amerika'da revaç gördü.

Almanya'da, GABELSBERGER (1834) sesleri ifade etmek için işlek yazı harflerinin parçalarını kullanarak, daha önceki İngilizce geometrik-stenografi işaretlerinin taklitletinden sıyrılıp kurtulmayı başardı. GABELSBERGER bilhassa yazı işaretlerinin birleşerek ve kaynaşarak bir kelime yapısı oluşturmaya özen gösterdi. Bu yüzden de geliştirdiği sisteme "okuma işaretleri sanatı" adını verdi. Ünlüleri ünsüzlerle birlikte kısaltmalar halinde kullandı ve ya bunları ünsüzlerin birbirine olan konumu sayesinde belirtti. Böylece kolay okunabilen ve hızlı yazılabilen, ancak farklı ünlü tanımlamaları yüzünden öğrenmesi güç bir yazı sistemi oluştu. GABELSBERGER sık kullanılan kelimeler ve özellikle yapım ekleri için kısaltmalar geliştirdi ve Tiro işaretlerinden esinlenerek, söz dizime dayanan, cümlelerin yapısından tahmin edilebilen kelimelerin kısaltıldığı, bağımsız bir kısaltma sistemi de yarattı. Böylece aynı kısaltma, farklı kelimelerin yerine kullanıldı ve diğer taraftan her kelime, karakteristik bir işaretle temsil edildi. GABELSBERGER'in stenografi sistemi Almanya'da genel beğeni kazandı, birçok okulda eğitim programına dahil edildi ve Avrupa dillerinin çoğuna uyarlandı.

WILHELM STOLZE (1840) stenografîyi dilbilimsel bir temele oturtma-

ya ve kesin bir ses tanımlaması geliştirmeye çalıştı. STOLZE, bu yüzden kök heceler ve yan heceler arasında bir ayrım gözeterek, kök heceleri tam olarak yazarken, yan heceler için kısaltmalar kullandığı sisteminde ayrıca kavram sözcükleri için de kısaltmalar geliştirdi. Ancak son zamanlarda bu sözcük kısaltmaları, hafızaya gereksiz yük oldukları gerekçesiyle, STOLZE'nin yandaşlarının bir bölümü tarafından kullanımdan çıkarıldı. STOLZE yazısının elverişsizliği, satır farklılıklarıdır. Ünlüler, kelimelerin satır hizasına olan konumlarıyla ifade edilir. Bu sistem, özellikle Kuzey Almanya ve İsviçre'de beğeni kazandığı gibi, Macaristan'da da kullanılır.

CARL FAULMANN fonografi sisteminde, hızlı yazının avantajlarıyla el yazısının çabuk öğrenilme özelliğini birleştirirken, sesleri en az el yazısındaki kadar kesin ifade edebilmenin yollarını aradı. Sisteminde kullandığı ünlü işaretleri tüm ünsüz işaretleri ile eşit derecede birleştirilir. Her kelimenin ilk harfi satırı belirler; bu yüzden satır çizgilerine gerek yoktur. Bu yazı zaten yeterince kısa olduğu için, genel kullanımda kısaltmalara da ihtiyaç yoktur. Sadece hızlı konuşmaların yazımında, el yazısında kendiliğinden oluşan basit kısaltmalar sistemi kullanılır.

TAYLOR - İNGİLİZCE STENOGRAFI

Göst.	Değer	Kelime anlamı	Göst.	Değer	Kelime anlamı
Q	b	be, by, been	—	s	his, is, as, us
/	d	do, did	ı	t	that, time
\	f v	off, of, if	ə	w	with, which, who
)	g	god, give, go	└	ks	example, except
9	h	have, he	✓	y	you, your, year
∩	k q	know, known, no	(	tş	such, chance
6	l	lord, all	└	ş	shall, shalt
σ	m	me, my, many	f	θ	the, thee, they
∪	n	hand, and, an, in	└	ios	conscious, judicious
p	p	peace, person	o	etc.	
r	r	are, air, our or	r	viz	

Kelimedен önce veya sonra kullanılan bir nokta, kelimedен önce veya sonra bir ünlünün okunması gerektiğini belirtir; kelimenin içindeki ünlüler gösterilmez.

B gösterilmeyebilir, örneğin *number*.

C telaffuza göre *k* veya *s* olarak yazılır.

D kelimenin sonunda *t* olarak ifade edilir.

Gh yazılmaz veya *f* olarak yazılır.

H yazılmaz.

Ly soneki kelimenin altında yer alan bir noktayla belirtilir.

Ment soneki *m* olarak ifade edilir.

R harfi / olarak da yazılabilir, *d* harfinden farkı yukarıya doğru yazılmasıdır. Bu yöntem, kelimedede eğer başka ünsüz yoksa veya sadece iki ta-

ne *r* harfi varsa kullanılır, yoksa iki *r* uzatılmış /, yani // olarak belirtilir.

W harfi yazılmayabilir, örneğin *answer, fellow*.

Y harfi sadece başta yazılır, sonda noktayla ifade edilir.

İki ünsüz arka arkaya geliyorsa, işaret daha büyük yazılır.

Ing son hecesi küçük bir çizgiyle belirtilir (örneğin, ∩ / *king*); *ings* aynı işaretin daha aşağıya yazılmasıyla ifade edilir (örneğin, ∩, *kings*). *Tion* işaretin üzerine konan bir nokta ile yazılır (örneğin, ∩ *nation*); *tions* işaretin üzerine konan bir çizgiyle belirtilir (örneğin, ∩ *nations*).

Bu sistemin Fransızca ve Almanca uyarlanmasında, işaretlerin çoğunluğu korunurken, onlara sadece farklı kelime anlamları verilmiştir.

PITMAN İNGİLİZCE FONOGRAFI

Ünlüler

Antiqua	İtalik	El yazısı	Stenog-rafi	Antiqua	İtalik	El yazısı	Stenog-rafi	Antiqua	Stenog-rafi	Antiqua	Stenog-rafi
A a	<i>A a</i>	<i>A a</i>		A a	<i>A a</i>	<i>A a</i>		i, ay		woh	
E e	<i>E e</i>	<i>E e</i>	·	E e	<i>E e</i>	<i>E e</i>	·	oi, oy		woo	
I i	<i>I i</i>	<i>I i</i>	·	I i	<i>I i</i>	<i>I i</i>	·	ow	^	yah	
O o	<i>O o</i>	<i>O o</i>	·	O o	<i>O o</i>	<i>O o</i>	·	wah		yeh	
U u	<i>U u</i>	<i>U u</i>	·	U u	<i>U u</i>	<i>U u</i>	·	weh		yee	
W w	<i>W w</i>	<i>W w</i>	·	U u	<i>U u</i>	<i>U u</i>	·	wee		yaw	
Y y	<i>Y y</i>	<i>Y y</i>	·	U u	<i>U u</i>	<i>U u</i>	·	waw		yoo	

Ünsüzler

Antiqua	İtalik	El yazısı	Stenog-rafi	Antiqua	İtalik	El yazısı	Stenog-rafi	Antiqua	İtalik	El yazısı	Stenog-rafi
P p	<i>P p</i>	<i>P p</i>	\	F f	<i>F f</i>	<i>F f</i>	\	M m	<i>M m</i>	<i>M m</i>	(
B b	<i>B b</i>	<i>B b</i>	\	V v	<i>V v</i>	<i>V v</i>	\	N n	<i>N n</i>	<i>N n</i>	)
T t	<i>T t</i>	<i>T t</i>		H h	<i>H h</i>	<i>H h</i>	(	L l	<i>L l</i>	<i>L l</i>	)
D d	<i>D d</i>	<i>D d</i>		A a	<i>A a</i>	<i>A a</i>	(	R r	<i>R r</i>	<i>R r</i>	)
G g	<i>G g</i>	<i>G g</i>	/	S s	<i>S s</i>	<i>S s</i>	)	W w	<i>W w</i>	<i>W w</i>	)
J j	<i>J j</i>	<i>J j</i>	/	Z z	<i>Z z</i>	<i>Z z</i>	)	Y y	<i>Y y</i>	<i>Y y</i>	)
K k	<i>K k</i>	<i>K k</i>	—	Σ j	<i>Σ j</i>	<i>Σ j</i>	)	H h	<i>H h</i>	<i>H h</i>	)
G g	<i>G g</i>	<i>G g</i>	—	Σ j	<i>Σ j</i>	<i>Σ j</i>	)	H h	<i>H h</i>	<i>H h</i>	)

Standart alfabeye göre yukarıdaki göstergeler şunlardır: *ā, ē, ī, ō, ū, ei, ā, ē, ī, ō, ū, yu, p, b, t, d, tš, dž, k, g, f, v, θ, δ, s, z, š, ž, m, n, ñ, l, r, w, y, h.*

Ünsüz göstergeleri sözcüğün gövdesini oluşturur; ünlü göstergeleri sözcüklerin içine yazılır, örneğin
 pack gate get cope cup sake soap such
 task peas science society chaos zion
 registry express talk talked.

İşaretlerin büyük yazılması, çift telaffuz edilmesi gerektiğini belirtir (örneğin *pass*, *passes*, *cause*, *causes*) veya *tr* eklenmesi gerektiğini gösterir (örneğin *father*, *neither*, *mother*, *letter*, *inventor*). *H* harfi ufak bir çizgiyle ifade edilir: *hm*, *hl*, *hr*, *hthr*. Ayrıca önekler, sonekler ve kök heceler için kısaltmalar vardır (örneğin *selfcontrol*, *eating*, *doing*, *friendship*).

Diğer ünsüz bileştirmelerini ileri-deki sayfada görebilirsiniz.

I. PITMAN İNGİLİZCE FONOGRAFİ - BİLEŞİK HARFLER

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
	pl		pr		pn		pf		ps		sp		stp		spr
	bl		br		bn		bf		bs		sb		stb		sbr
	tl		tr		tn		tf		ts		st		stt		str
	dl		dr		dn		df		ds		ss		std		sdr
	tšl		tšr		tšn		tšf		tšs		stš		sttš		stšr
	džl		džr		džn		džf		džs		sdž		stdž		sdžr
	kl		kr		kn		kf		ks		sk		stk		skr
	gl		gr		gn		gf		gs		sg		stg		
	fl		fr		fn				fs		sf		fst		
	vl		vr		vn				vs		sv		vst		
	θl		θr		θn								stθ		
	δl		δr		δn										
					sn										
					zn										
	šl		šr		šn				šs		šs		stš		
			žr		žn										
	ml		mr		mn				ms		sm		stm		
	nl		nr		nn				ns		sn		stn		
			nr		ngn										
			nkr		ln		rf, hf		ls		sl				
					rn				rs		sr				
	pt		plt		spt		ft		flt		sft		mt		mlt
	bd		bld		sbd		vd		vld		svd		md		nlt
	tt		tlt		stt		θt		θlt		sθt		nt		
	dd		dld		sdd		öd		öld		söd		nd		
	tšt		tšlt		stšt		st						lt		
	džd		džld		sdžd		zd								
	kt		kld		skt		št		šlt						
	g		gld		sgd		žd								

GABELSBERGER - ALMANCA STENOGRAFI

Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
.	a	/	ei	~	n	c	b	?	kw
-	e	/	ai	~	n	cc	p	/	sp
.	i	^	eu	^	h	/	f	/b	st
^	o	^	au	^	g	/	v	^	ks
^	u	^	eu	^	χ χ	o	s	/f	ts
^	e	.	l	^	k	?	š	l	tš
^	ö	^	r	^	y	e	d	/	(c)
^	ü	^	m	c	w	/	t	^	(y)

Bileşik harfler

^	ur	^	rp	^	χt	c	dp	/	tsw-f
^	ür	^	pr	^	šn	/	s-ts	l	tp
^	ein	^	kwr	^	šl	/	st-ts	/	tf
^	rr	^	rs	^	spl	^	kom	/	stf
^	ss	^	rt	^	nd	^	kmp	l	stp
^	mm	^	tr	^	χs	^	hn	^	špf
^	tt	^	tšr	^	χst	^	hñ	^	šlpf
^	rb	^	rv	^	ls	^	hnd	^	šnpf
^	br	^	rw	^	bs	^	kwn	^	šrpf
^	rd	^	wr	^	ds	^	hl	^	tšlpf
^	dr	^	rz	^	ms	^	χl	^	χš
^	rf	^	šw	^	ns	^	šf	^	χšl
^	gr	^	tsw	^	ps	^	šlf	^	χšr
^	hr	^	šm	^	pf	^	šnf	^	χšw
^	χr χr	^	mp	^	hf	^	šwf	^	χšn
^	kr	^	mpf	^	df	^	ts-f	^	χ-ts

Ünlüler genellikle ünsüz işaretlerinin içinde sembolize edilir. *E* harfi sadece birleştirilir (örn., *leben*). *A* harfinin ardından gelen işaret kalın yazılır (örn., *wagen*), fakat *f* ve *t* ile biten hecelerde bir önceki işaret kalın yazılır (örn., *kater*) veya işaretler ortalanır (örn., *lam*, *mal*). *I* harfi sıkıştırılarak yazılır (örn., *wi*, *pi*, *vi*, *fi*, *di*, *ti*, *çi*,

if, *ip*, *iv*, *it*, *its*), diğer durumlarda ardından gelen işaret daha yukarıya yazılır (örn., *himmel*); eğer küçük bir işaret orta uzunlukta veya uzun işaretlerin önünde geliyorsa, bir önceki işaret yukarıya yazılır (örn., *ligen*). *I* harfi *t* ve *ts* işaretlerinde eğri yazımla belirtilir (örn., *biten*). *O* harfi işaretleri yuvarlaklaştırır (örn., *bo*, *do*, *go*, *ho*,

GABELSBERGER STENOGRAPHIS - KISALTMALAR

Göst.	Anlam	Göst.	Anlam	Göst.	Anlam	Göst.	Anlam
7	ganz	•	-lich	ç	plötzlich	u	ultra
7	mag	•	lassen	P	Paragraph	u	Universität
7	gegen	•	will	o	Pfund, Pfennig	u	uns
2	glaube	•	soll	o	Quelle	u	-ung
2	gleich	2	dem	•	cr. her- (ab etc.)	7	auf
7	gross	2	am	•	wäre	u	üb-, über
7	Grund	2	um	u	würde	u	
7	-graphie	2	im, ihm	ue	irgend	u	euer
7	ge-, gewesen,	2	-sammen	o	des	u	aus
7	gehabt	2	immer	o	es	u	brauchen
7	gegeben	2	immermehr	o	muss	u	äuss
7	gemein	2	hin- (ab etc.)	o	sie	u	ausser-
7	gerecht, Gericht	~	an	o	sub	u	ordentlich
7	haben, -haft	~	den	o	so	u	Volk
7	handhaben	~	könne	o	solche	u	ver-
2	halb	~	ein	ob	sonst	u	vor
7	-heit	~	sein (Hfzw.)	o	statt, Staat	u	von
2	her	~	nun	o	müsst	u	wir, wenig
2	hierüber	~	einen, können	o	musst	u	werden
2	hin	~	nur	ob	selbst	u	welche
2	hinein	~	einer	ob	stets	u	wegen
7	mochte	~	eines	o	Mensch	u	wider, wieder
7	möchte	~	sind	o	schon	u	was
•	ich, ihn, in	~	könnte	o	schreiben	u	zu (Präp.)
•	ist	~	unter	o	special, speciell	u	zu (Adv.)
7	inter-	~	unten	o	sprechen	u	zum Beispiel
2	-jenige	~	neben	o	nicht	u	zurück
ue	jemand	~	entweder	o	hatte	u	zusammen
ue	jedermann	~	noch	u	hätte	u	zwischen
ue	jedweder	~	ob	u	tief	u	Ziehung
•	kann	~	worden,	u	konnte	u	Über-
~	Kaiser	~	geworden	u	trans-	u	zeugung
(	König	~	ohne	u	-tisch, deutsch	u	Hundert
(	kein	~	möge	u	-schaft	u	Tausend
•	Kreis	~	Oesterreich	u	un-, und	u	Million
•	-selbe	~	Punkt	u	wurde	u	Jesus, mehr
						x	Christus

GABELSBERGER-STENOGRAFI MATBAA GÖSTERGELERİ

No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge
1		36		71		106	
2		37		72		107	
3		38		73		108	
4		39		74		109	
5		40		75		110	
6		41		76		111	
7		42		77		112	
8		43		78		113	
9		44		79		114	
10		45		80		115	
11		46		81		116	
12		47		82		117	
13		48		83		118	
14		49		84		119	
15		50		85		120	
16		51		86		121	
17		52		87		122	
18		53		88		123	
19		54		89		124	
20		55		90		125	
21		56		91		126	
22		57		92		127	
23		58		93		128	
24		59		94		129	
25		60		95		130	
26		61		96		131	
27		62		97		132	
28		63		98		133	
29		64		99		134	
30		65		100		135	
31		66		101		136	
32		67		102		137	
33		68		103		138	
34		69		104		139	
35		70		105		140	

GABELSBERGER-STENOĞRAFI MATBAA GÖSTERGELERİ

No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge
141	ㄱ	176	ㄷ	211	ㄹ	246	ㅅ
142	ㄴ	177	ㄸ	212	ㅁ	247	ㅇ
143	ㄹ	178	ㄹ	213	ㅂ	248	ㅈ
144	ㅁ	179	ㅁ	214	ㅃ	249	ㅊ
145	ㅂ	180	ㅂ	215	ㅄ	250	ㅋ
146	ㅃ	181	ㅃ	216	ㅅ	251	ㆁ
147	ㅄ	182	ㅄ	217	ㅇ	252	ㆁ
148	ㅅ	183	ㅅ	218	ㅈ	253	ㆁ
149	ㅆ	184	ㅆ	219	ㅊ	254	ㆁ
150	ㅇ	185	ㅇ	220	ㅋ	255	ㆁ
151	ㅈ	186	ㅈ	221	ㆁ	256	ㆁ
152	ㅊ	187	ㅊ	222	ㆁ	257	ㆁ
153	ㅋ	188	ㅋ	223	ㆁ	258	ㆁ
154	ㆁ	189	ㆁ	224	ㆁ	259	ㆁ
155	ㆁ	190	ㆁ	225	ㆁ	260	ㆁ
156	ㅈ	191	ㅈ	226	ㆁ	261	ㆁ
157	ㅊ	192	ㅊ	227	ㆁ	262	ㆁ
158	ㅋ	193	ㅋ	228	ㆁ	263	ㆁ
159	ㆁ	194	ㆁ	229	ㆁ	264	ㆁ
160	ㆁ	195	ㆁ	230	ㆁ	265	ㆁ
161	ㆁ	196	ㆁ	231	ㆁ	266	ㆁ
162	ㆁ	197	ㆁ	232	ㆁ	267	ㆁ
163	ㆁ	198	ㆁ	233	ㆁ	268	ㆁ
164	ㆁ	199	ㆁ	234	ㆁ	269	ㆁ
165	ㆁ	200	ㆁ	235	ㆁ	270	ㆁ
166	ㆁ	201	ㆁ	236	ㆁ	271	ㆁ
167	ㆁ	202	ㆁ	237	ㆁ	272	ㆁ
168	ㆁ	203	ㆁ	238	ㆁ	273	ㆁ
169	ㆁ	204	ㆁ	239	ㆁ	274	ㆁ
170	ㆁ	205	ㆁ	240	ㆁ	275	ㆁ
171	ㆁ	206	ㆁ	241	ㆁ	276	ㆁ
172	ㆁ	207	ㆁ	242	ㆁ	277	ㆁ
173	ㆁ	208	ㆁ	243	ㆁ	278	ㆁ
174	ㆁ	209	ㆁ	244	ㆁ	279	ㆁ
175	ㆁ	210	ㆁ	245	ㆁ	280	ㆁ

GABELSBERGER-STENOGRAFI MATBAA GÖSTERGELERİ

No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge
281	3	316	226	351	2	386	2
282	2	317	22	352	220	387	2
283	2	318	220	353	220	388	2
284	2	319	2	354	2	389	2
285	2	320	22	355	2	390	2
286	3	321	22	356	22	391	2
287	2	322	2	357	22	392	2
288	2	323	222	358	2	393	2
289	2	324	222	359	2	394	2
290	2	325	22	360	2	395	2
291	2	326	22	361	2	396	2
292	2	327	22	362	2	397	2
293	2	328	2	363	2	398	2
294	2	329	2	364	2	399	2
295	2	330	2	365	2	400	2
296	2	331	22	366	2	401	2
297	2	332	22	367	2	402	2
298	2	333	22	368	2	403	2
299	2	334	22	369	2	404	2
300	2 2 2 2 2	335	22	370	2	405	2
301	2	336	2	371	2	406	2
302	2	337	22	372	2	407	2
303	2	338	22	373	2	408	2
304	2	339	222	374	2	409	2
305	2	340	2	375	2	410	2
306	2	341	22	376	2	411	2
307	2	342	22	377	2	412	2
308	2	343	2	378	2	413	2
309	2	344	2	379	2	414	2
310	2	345	2	380	2	415	2
311	2	346	2	381	2	416	2
312	2	347	2	382	2	417	2
313	2	348	2	383	2	418	2
314	2	349	22	384	2	419	2
315	2	350	2	385	2	420	2

GABELSBERGER-STENOGRAFI MATBAA GÖSTERGELERİ

No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge
421	↵	456	~~~~~	491	2222	526	↵
422	↵↵	457	~~~~~	492	222222	527	↵
423	↵	458	~~~~~	493	22222	528	~~~~~
424	↵↵	459	~~~~~	494	↵	529	~~~~~
425	↵	460	~~~~~	495	22	530	~~~~~
426	↵	461	~~~~~	496	2222	531	~~~~~
427	↵	462	~~~~~	497	22	532	~~~~~
428	↵↵	463	~~~~~	498	2222	533	~~~~~
429	↵	464	~~~~~	499	22	534	~~~~~
430	↵	465	~~~~~	500	2222	535	~~~~~
431	↵	466	~~~~~	501	2222	536	~~~~~
432	↵↵	467	~~~~~	502	22	537	~~~~~
433	↵	468	~~~~~	503	22	538	~~~~~
434	↵	469	~~~~~	504	22	539	~~~~~
435	↵	470	~~~~~	505	22	540	~~~~~
436	↵	471	~~~~~	506	22	541	~~~~~
437	↵	472	~~~~~	507	22	542	~~~~~
438	↵	473	~~~~~	508	22	543	~~~~~
439	↵	474	~~~~~	509	22	544	~~~~~
440	↵	475	~~~~~	510	22	545	~~~~~
441	↵	476	~~~~~	511	22	546	~~~~~
442	↵	477	~~~~~	512	22	547	~~~~~
443	↵	478	~~~~~	513	22	548	~~~~~
444	↵	479	~~~~~	514	22	549	~~~~~
445	↵	480	~~~~~	515	22	550	~~~~~
446	↵	481	~~~~~	516	22	551	~~~~~
447	↵	482	~~~~~	517	22	552	~~~~~
448	↵	483	~~~~~	518	22	553	~~~~~
449	↵	484	~~~~~	519	22	554	~~~~~
450	↵	485	~~~~~	520	22	555	~~~~~
451	↵	486	~~~~~	521	22	556	~~~~~
452	↵	487	~~~~~	522	22	557	~~~~~
453	↵	488	~~~~~	523	22	558	~~~~~
454	↵	489	~~~~~	524	22	559	~~~~~
455	↵	490	~~~~~	525	22	560	~~~~~

GABELSBERGER-STENOGRAFI MATBAA GÖSTERGELERİ

No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge
561	↗	596	↘	631	↗↗↗	666	↗
562	↗↗↗↗	597	↘	632	↗	667	↗
563	↗	598	↘	633	↗	668	↗
564	↗	599	↘	634	↗	669	↗
565	↗	600	↘	635	↗	670	↗
566	↗	601	↘	636	↗	671	↗
567	↗↗	602	↘	637	↗	672	↗
568	↗↗	603	↘	638	↗	673	↗
569	↗	604	↘	639	↗	674	↗
570	↗	605	↘	640	↗↗	675	↗
571	↗	606	↘	641	↗↗	676	↗
572	↗	607	↘	642	↗	677	↗
573	↗	608	↘	643	↗	678	↗
574	↗	609	↘	644	↗	679	↗
575	↗	610	↘	645	↗	680	↗
576	↗↗↗↗↗↗↗↗	611	↘	646	↗↗	681	↗
577	↗↗↗↗↗↗↗↗	612	↘	647	↗↗	682	↗
578	↗↗↗↗	613	↘	648	↗↗	683	↗
579	↗↗↗↗	614	↘	649	↗	684	↗
580	↗↗↗↗	615	↘	650	↗	685	↗↗
581	↗↗↗↗	616	↘	651	↗	686	↗↗
582	↗	617	↘	652	↗	687	↗
583	↗↗↗↗	618	↘	653	↗	688	↗
584	↗↗↗↗↗↗	619	↘	654	↗	689	↗
585	↗↗↗↗	620	↘↗↗↗	655	↗	690	↗
586	↗↗	621	↘↗↗	656	↗	691	↗
587	↗	622	↘↗↗	657	↗	692	↗
588	↗	623	↘↗	658	↗	693	↗
589	↗↗↗↗↗	624	↘↗	659	↗	694	↗
590	↗↗	625	↘↗↗	660	↗	695	↗
591	↗↗	626	↘↗↗	661	↗↗↗	696	↗
592	↗↗↗↗	627	↘↗↗	662	↗	697	↗
593	↗↗	628	↘↗↗	663	↗	698	↗
594	↗	629	↘↗	664	↗	699	↗
595	↗	630	↘↗↗↗	665	↗	700	↗

GABELSBERGER-STENOGRAFI MATBAA GÖSTERGELERİ

No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge	No.	Gösterge
701		725		749		773	
702		726		750		774	
703		727		751		775	
704		728		752		776	
705		729		753		777	
706		730		754		778	
707		731		755		779	
708		732		756		780	
709		733		757		781	
710		734		758		782	
711		735		759		783	
712		736		760		784	
713		737		761		785	
714		738		762		786	
715		739		763		787	
716		740		764		788	
717		741		765		789	
718		742		766		790	
719		743		767		791	
720		744		768		792	
721		745		769		793	
722		746		770		794	
723		747		771		795	
724		748		772		796	

Burada gösterilen, C. FAULMANN tarafından geliştirilmiş ve çizilmiş stenografi basım işaretlerinde, en güzel el yazıları örnek alınmıştır. Dizgide yan yana yerleştirilen matbaa harflerini, özellikle birçok farklı yerde kullanılan küçük harfleri, birden fazla (1-10) satırda dökmek gerekir.

El yazısına benzetebilmek için işa-

retlere farklı biçimler ve uzantılar (eğri veya düz) eklenir; ancak işaretlerin ters çevrilmesi karakterlerin sadeleşmesini sağlar (böylece *a l, b* ise *g* olur).

Aynı numara altında toplanmış olan işaretler aynı matrislerden dökülür. Buradaki bütün figürler için toplam 796 matris gereklidir.

STOLZE - ALMANCA STENOĞRAFI

Göst.	Değer	Gösterge		Değer	Gösterge		Değer	Gösterge		Değer
		Önses	Sonses		Önses	Sonses		Önses	Sonses	
˘	a	˘		eu	ℓ		f	ʔ	ʔ	ks (x)
˘	ē	˘		r	ℓ	˘	b	ʔ		sp
˘	e	˘		l	ℓ		p	ℓ		ph
˘	ei	˘		m	ℓ		pf	˘ℓ		th
˘	ai	˘	˘	n	˘		s, z	˘˘		(y)
˘	i	˘		h		˘	s	˘		l'
˘	o	˘	˘	χ, ȳ	˘		d	˘		ž
˘	ö	˘		y	˘		t	˘		kw
˘	u	˘	˘	g	˘	˘	š	˘		šw
˘	ü	˘		k	˘	˘	ts (z)	˘		tsw
˘	eu	˘		w	˘	˘	ts (c)	˘		ll
˘	au	˘		v	˘		st			

Ünsüz işaretlerinde büyüklüklerine göre bir ayırım yapılır: / (bir seviyeli) *n*, / (iki seviyeli) *d*, / (üç seviyeli) *t*. Birçok harfin önses veya sonses olmalarına göre farklı işaretleri vardır (ℓ önses, ˘ sonses *b*); *r* ve *l* kelime başında soldan sağa doğru (˘ ˘), kelime sonunda ise sağdan sola doğru (˘ ˘) yazılır. Yabancı kelimeler kendi yazım kuralları doğrultusunda yazılır, bu yüzden *c*, *y*, *ph*, *th* için işaretler vardır. ˘ işareti sonses olarak her zaman yu-

muşak sesi (z) temsil eder; keskin telaffuz edilen ses ˘ olarak yazılır. Bütün önsesler sonses olarak da kullanılabilirler. Fakat eğer bu sonseslerin kendi işaretleri varsa, önsesler sonseslerden farklı anlamlar ifade eder (bkz. Sonses göstergeleri tablosu); örneğin ℓ önses *b*, ℓ sonses *bt*. Herhangi bir özel sonses işareti olmayan seslerden sonra, *t* iki seviyeli, yukarı doğru yazılır (örn., *s. ˘/ mt*), diğer durumlarda önses yukarıya yazılır (örn., *s. ˘˘ mb*).

Sonses göstergeleri

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
˘	nd	˘	gg	˘	tts	˘	kk (ck)	˘	mp	˘	št
˘	nt	˘	bb	˘	kts (cc)	˘	ll	˘	mpf	˘	tst (zt)
˘	ñ	˘	ss	˘	dd	˘	rr	˘	χt, ȳt	˘	kt (ct)
˘	nk	˘	sst	˘	tt	˘	mm	˘	gt	˘	kst (xt)
˘	nn	˘	tš	˘	ff	˘	pp	˘	bt		

STOLZE - STENOĞRAFI ÜNLÜ BİRLEŞTİRMELERİ

İçses ünlüler				Önses ünlüler		Sonses ünlüler		Yan hece ünlüler	
Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer	Gösterge	Değer
20	mel	20	mor	ε	eh	ε	se	no	nebel
20	meil	20	mör	o	eil	ε	ha	ε	oheim
20	mal	20	mur	o	ir	ε	şee	no	regal
20	mär	20	mür	o	or	ε	şri	ε	einöde
20	mir	20	meul	o	ör	ε	heu	ε	armut
ε	hyder	20	maul	o	al	ε	sau	ε	meşig
ε	maid	20	meul	o	ur	ε	mai	no	magier

İşaretlerin sözcükler halinde birleştirilmesinde kök ve yan heceler arasında bir ayırım yapılır. Kök hecelerde ünlüler kelimenin konumu (satırın üstünde, hizasında veya altında) ile sembolize edilir; dar veya geniş birleştirmeler ve yukarıdaki tablo doğrultusunda önseslerin bastırılarak yazılması sayesinde ifade edilir. Yan hecede yer alan bir ünlü, kendinden sonra gelen ünsüzün konumunun değişmesi ile belirtilir ve eğer kalınlaştırılmış sonseslerle karışıklığa sebep olması söz konusu değilse, gerekli durumlarda kalınlaştırılır. Önseslerdeki

zayıf ünlüler ön çizgi ile, güçlü ünlüler ise kelimenin konumu ile gösterilir. Güçlü ünlüler ve diğer tüm sonses ünlüleri alfabeye göre yazılır.

Ön ve son hecelere özel işaretler eklenir; eğer önses satır hizasında başlıyorsa, ön hece önsesten biraz aşağıda başlatılır (örneğin, *εs bele-
ren*); eğer önses satır hizasının üzerinde başlıyorsa, ön hece yukarıdan başlatılır (örn., *εε beheben*). Kısaltılan diğer kelimeler için farklı kalınlık ve konumda (satırın üstünde, hizasında ve altında) kullanılan alfabetik işaretlerden yararlanılır.

Hece göstergeleri

Önekler				Çekim ekleri ve sonekler							
Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ε	be	ε	un	ε	e	ε	s	ε	haft	ε	heit, keit
ε	ge	ε	mis	ε	en	ε	es	ε	schaft	ε	tum
ε	ver	ε	zu	ε	em	ε	sel	ε	sal	ε	zehn
ε	er	ε	zer	ε	-te	ε	chen	ε	sam	ε	zig
ε	ent	ε	con	ε	el	ε	bar	ε	lich	ε	lei
ε	emp	ε	sub	ε	er	ε	falt	ε	nis	ε	

STOLZE STENOGRAPHI KISALTMALARI

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
u	war	7	gegen	3	solch	o	der	/	hätt
u	wär	7	genug	5	als	o	nur	/	etwa
u	an	7	gern	5	also	o	dar	/	seit
u	am	7	ganz	2	mit	o	rück	/	weit
u	auch	2	gerad	2	mein	u	sie	/	hatt
u	auf	2	gleich	2	kaum	u	des	u	wurd
u	euch	u	hier	2	mag	u	so	u	würd
u	bis	u	her	2	mög	u	dies	u	und
u	bei	u	hin, hint	2	man	u	das	x	u. s. w.
u	hab	7	welch	2	um	u	uns	u	über
u	ab	7	doch	/	nicht	u	sich	u	viel
u	aber	7	manch	/	noch	u	sehr	u	vor
u	bald	7	durch	u	nieder	u	aus	u	wer
u	blos	7	mocht	u	ander	u	müsz	u	wir
u	ward	7	möcht	u	sonder	u	desz	u	was
u	wird	7	jed	/	nie	u	äusz	u	warum
/	dein	7	jetzt	/	nach	u	musz	u	wenig
/	darf	.	ist	/	nun	u	dasz	u	wider
/	dürf	.	in	u	unter	u	ausz	u	weder
/	dort	.	im	~	bin	u	wirst	u	weil
/	werd	7	kein	~	denn	u	selbst	u	wol
u	er	7	kann	~	dann	u	desto	u	zu sein
/	es	o	liesz	~	sein	u	sind	u	zu
/	sei	o	lass	-	ihn	u	sein	u	zu haben
u	fern	o	lang	-	den	u	sonst	u	zu werd.
u	fort	o	all	-	ohn	u	bist	u	zusamm.
u	fast	o	woll	-	ihm	u	hast	u	zurück
u	für	o	voll	-	dem	u	statt	u	zwar
u	gewesen	u	soll	u	word	u	schon		
u	gehabt	u	selb	u	oder	u	zwischen		

FAULMANN - ALMANCA STENOGRAFI

Ünlüler				Ünsüzler							
Zayıf	Değer	Güçlü	Değer	Zayıf	Değer	Güçlü	Değer	Zayıf	Değer	Güçlü	Değer
◌	e	◌	a	◌	h	◌	ç	◌	ğ	◌	ş
◌	ē	◌	ē	◌	ħ, j	◌	çç	◌	dz	◌	ts
◌	i	◌	ü	◌	χ	◌	çç	◌	zd	◌	st
◌	ai	◌	au	◌	g	◌	k	◌	l	◌	ll
◌	o	◌	u	◌	w	◌		◌	r	◌	rr
◌	ö	◌	au	◌	f	◌	ff	◌	n	◌	nn
				◌	b	◌	p	◌	m	◌	mm
				◌	z	◌	s			◌	pf
				◌	d	◌	tt				

Ünlüler ünsüzlerle birleştirilirken
ünsüz işaretinin alt çizgisi kalınlaştırılır:

eb, eb, ab, eb, ih, aih, üb, aiüb, ob, öb, ub, aub.

Önses işareti her zaman bir sonraki işaretin yerini belirler; ξ , e , a , ξ 'den sonra sesler önseslerle aynı hızda yazılırken, i , ai , $\ddot{u}$, $a\ddot{u}$ 'den sonra gelen sesler önsesden daha yavaş yazılır ve o , $\ddot{o}$, u , au 'dan sonra gelen sesler ise önsesden daha

aşağıya yazılır (bu yüzden $\mathfrak{z}$ *kukuk*, $\mathfrak{L}$ *libanon*, $\mathfrak{H}$ *honoriren*). Bu kurallar istisnasız uygulanır. Klasik yazım yerine şu kural uygulanır: Uzun bir heceden sonra zayıf, kısa bir heceden sonra güçlü, *e*'den sonra ise her zaman zayıf ünsüz gelir: *gut*, *Kutte*, *rieb*, *Rippe*, *nach*, *wachen*, *siech*, *sich*, *lügen*, *lücken* yerine *gud*, *kute*, *rib*, *ripe*, *naç*, *waçxen*, *siç*, *siçç*, *lügen*, *lügen*.

Bileşik harfler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ə	χχr	g	pfr	ɑ	fl	ɔ	kt	ɑ	rd	ɔ	ng
ɔ	χr	ɑ	dr	ɔ	pl	ɔ	fd	ɔ	rt	ɔ	nk
ɔ	χχr	ɔ	tr	ɔ	žl	ɔ	ft	ɔ	mmt	ɔ	ns
ə	gr	ɔ	žr	ɔ	zdl	ɔ	bd	ɔ	mf	ɔ	nst
ə	wr	ɔ	šr	ɔ	χd	ɔ	pt	ɔ	mp	ɔ	nd
ɑ	fr	ɔ	zdr	ɔ	χt	ɔ	št	ɔ	mpf	ɔ	nt
ɑ	ffr	ɔ	str	ɔ	χd	ɔ	dzd	ɔ	χs	ɔ	nš
ə	br	ɔ	gl	ɔ	χt	ɔ	tst	ɔ	ks	ɔ	kw
ɔ	pr	ɔ	kl	ɔ	gd	ɔ	dz	ɔ	nχ	ɔ	šw

EK

İBRANİCE KISALTMALAR

אב"ר אמן כן יהי רצון
 אב"מ אין כאן מקומו
 א"ל אמר לו, אמרו לו, אמר ליה
 א"לך אם לא כן, אמרו לו כן
 א"מ ארץ מצרים, אחד מלא, אבינו מלכנו
 אמ"ה אמר השם, אלהינו מלך העולם
 אמ"ר אדני מורי ורבי
 אמ"ן אל מלך נאמן
 אמ"ש אש מים שמים, אל מלך שדי
 אמ"ת איוב משלי תהלים
 א"נ אי נמי
 א"נך אוריתא נביאים כתובים
 אנ"סר אמן נצח סלה ועד
 א"ס אמן סלה
 א"סך אתנה סוף פסוק
 א"ע אבן עזרא, אמר עולא
 א"ענ אף על גב
 אע"פ אף על פי
 אפ"ס אחד פסוק סימן
 א"ן אין צורך, ארץ צבי
 א"צל אין צריך לומר
 א"ק אמר קרא
 א"קבו אישר קדשנו במצותיו וצונו
 א"ר אמר רבי, אמר רבא, אמר רבה, אמר רבן
 ארג"מן אוריאל רפאל גבריאל מיכאל
 נוריאל
 אר"בל אמר רבי יהושע בן לוי
 א"רל אמר ריש לקיש
 א"רמע אש רוח מים עפר
 א"רש אמר רבי שמעון
 ארש"בג אמר רבי שמעון בן גמליאל
 א"ש אלהינו שבשמים, אלה שמות, אתי
 שפיר
 אש"ט אמר שם טוב
 אש"עה אמר שלמה עליו השלום
 אש"ש אמר שמואל שולם

א' אחד, אחת
 א"א אני אומר, אדני אבי, אמר אליהו,
 אשת איש, אחד אמר, אופן אחד,
 אי אפשר, אברהם אבינו
 אא"א אלא אי אמרת, אמן אמן אמן
 אא"ס אמן אמן סלה
 א"ב אלפא ביתא
 א"ב א"ב א"ב אחד בתורה אחד כנביאים
 אחד בכתיבים
 אב"א אי בעית אימא
 א"בבי אתרוג בצים בשר יין
 א"בד אב בית דין
 א"בה אמר ברוך הוא
 א"בו אדם בשר ודם
 א"בי אתרוג בצים יין
 א"ביה אליעזר בר יוסי הגלילי
 א"ביי אישר בך ירחם יתום
 א"ביע אצילות בריאה יצירה עשיה
 א"ברה אב בן רוח הקדש
 א"ג אית גרסין
 אנ"לא אתה גבור לעולם אדני
 א"ד איכא דאמרי
 אד"ה ע"ה אמר דוד המלך עליו השלום
 א"דשה אחר דרישת שלומו הטוב
 א"ה אפילו הכי, אי הכי, אליהו הנביא,
 אומות העולם
 א"ר איסור והיתר
 א"ז אור וזרע
 אז"ל אמרו זכרונם לברכה
 א"ח אחד חסר, אורח חיים
 אח"כ, אח"כא אחר כך (נאמר)
 א"י ארץ ישראל, אינו יודע
 א"יג אמר יהודה גדליה
 א"יה אם יעזור השם, אם ירצה ה'
 א"ית אדני יתברך שמו
 א"כ אם כן

א"ת אם תאמר
 את"ל אם תמצי לומר, אם תאמר לי
 ב"א בית אב, בן אשר, בן אורין, בר אבוהון
 ב"אד באותו דבור
 בא"י אמ"ה ברוך אתה יהודה אלהינו מלך
 העולם
 בא"י ש"ת ברוך אתה יהוה שומע תפלה
 ב"ב בבא בתרא, בר בר, במהרה בימינו,
 בעלי בתים
 ב"ג בישול גוים
 בג"בג בן גר בן גיורית
 בג"ד בגין דהא
 בג"ה בגבורת השם
 ב"ד בית דין, בסיעתה דשמיא
 בר"א במה דברים אמורים
 בר"ה בדבור המתחיל
 ב"ה בדברי הימים, בית המקדש, בית
 הכנסת, בעל הבית, ברוך המקום,
 ברוך השם, ביאור המלה, בדק הבית,
 ברוך הוא, בית הילל
 בר"א בית הילל ואומרים
 ב"הג בעל הלכות גדולות
 בה"נא בעזרת השם ונאמר אמן
 בה"קר בר הקדוש רבי
 ב"ר בשר ודם
 ב"ה בן חורין, בעלי חיים, בעל חוב
 בח"רג בחרם רבנו גרשום
 ב"י בית ישראל
 ב"לאו ברוך יהוה לעולם אמן ואמן
 ב"ב ברכת כהנים
 בכ"ימ ברוך כבוד יהוה ממקומו
 בכ"ה, בכ"מר בן כבוד מעלת רבי
 ב"ל בן לוי
 בלא"א בן לאדני אבי
 בל"ג בלי גדר
 בל"ס בלי ספק
 ב"מ בבא מציעא, בר מן
 במ"א בר מן אחד
 במ"מ בורא מיני מזונות
 במ"ש במלות שונות, במה שאמר
 ב"ן בן נפתלי
 בגד"ש בגדיו חרם שמתא
 בג"לך ברוך נתן ליעקב כח
 ב"נר בורא נפשות רבות
 ב"ע בן עזרא, בן עזריאל, בריאת עולם
 בע"ה בעזרת השם

בע"הב בעולם הבא, בעל הבית
 בע"הז בעולם הזה
 בע"המח בעל המחבר
 בע"ה בעונותינו הרבים
 בע"כ בעל כרחך
 בעז"ה בעזרת השם
 ב"פ בורא פרי, ב' פעמים
 ב"ק בת קול
 ב"ר בר רבי, בראשית רבא
 ב"ש בית שני, בית שמאי
 בש"א בית שמאי ואומרים
 בשכ"מלו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד
 בש"ר בשם רבי
 ב"ת בעל תכלית, בעל תשובה
 ג' גבורה, גאולה, גיורא, גדול
 ג"א גור אריה, גנת אנוה, גאולה אחרונה,
 גיורת אלהים, גבורת אלהים, ג' אמות,
 ג' אלפים, גלות אדום
 ג"ב גלות בבל
 גב"ם גריסין בישר מוריים
 גב"ר גבולים בישנים רחמנים
 ג"ג גלה גלת, גרש גרשים, גיורא גדולה
 גבורה גדולה, ג' גדולים
 גב"ת גדולה, גבורה תפארת
 ג"ד גבאי דמתא, גזר דינו
 ג"ה גיהנם, גזרת השם, גיד הנשה, גרסת
 הגאון, גבורת השם
 גה"ס גרסת הסופרים
 גה"ת גלילת התורה
 ג"ז גם זו, ג' זהובים
 גז"ד גזר דין
 גז"ה גזרת השם, גיורת המלך, גזרת השומר
 גז"ל גם זו לטובה
 ג"ה גמילות חסד, גלגל חמה, גזרת חרם,
 ג' חדשים, גדר חכמים
 ג"ש ג' טפחים, גורל טוב
 ג"י גלילת ירך, ג' ימים, גאון יעקב
 ג"כ גם כן, גם כי, גם כאן, גם כריתות
 גל"ה גליל העליון
 ג"מ גלות מצרים
 ג"נ גטי נשים, גלגול נישמורת, גן נעול,
 גיורן גבון
 ג"נת גימטריא נוטריקון תמורה
 ג"ס גרסת ספרים
 ג"ע גן עדן, גלוי עריות, ג' ערים, גליל עליון
 גע"ג ג' על ג', גב על גב

דמ"ב דיני ממנות בשלושה
 דמה"ט דמדיא טעמא
 דמע"לד דמעבר לדף
 דמש"ק דע מי שהוא קונך
 ד"ג דס נדה, דברי נביאים, דיני נפשות
 ד"ס דברי ספרים, דברי סופרים
 ד"ע דעת עצמו, דברי עזרא, דרך עולם
 דע"ה דרך עץ החיים
 ד"פ דו פרצופין, ד' פרשיות, דיני פסח, דפוס פראג
 דפ"פ דפוס פראנקפורט
 דצח"ם דומם צומח חי מדבר
 דצ"ך עד"ש בא"חב דס צפרדע כנים ערוב
 דבר שחין ברד ארבה, חשך בכור
 ד"ק דיני קדיש, דפוס קראקא
 דר"ג דרבנו גרשום
 דרג"מה דברי רבינו גרשון מאור הגולה
 דר"ה דיני ראש השנה
 דר"ע דברי רבי עקיבה
 ד"ש דורש שלומך, דיני שבת, דיני שחיטה
 דש"א דיוקנא של אבות
 דשלב"ל דבר שלא בא לעולם
 דשל"מ דבר שיש לו מתירין
 דש"ת דרש שלומך תמיד
 ד"ת דברי תורה
 דתלב"א דברה תורה בלשון בני אדם
 ה' השם, הלכות
 ה"א הוה אמינא, האישה
 ה"א הוא אדני אדנינו, הוא אדני אהרונות, הלכות אסורי אכילה
 ה"א ה"ל המלה אשר הונחה להורות
 ה"א"וה האסור והיתר הארוך
 ה"מ האיש מקדש
 ה"נ האשה נקנית
 ה"ע האבן עזרא, הוא אלהינו עליון
 ה"י הביעל בית יוסף
 ה"ע הכא במאי עסקינן
 ה"על הבא עלינו לשובה
 ה"ג הכי גרסינן, הלכות גדולות
 ה"ה הגהה המדבר
 ה"מ הגהות מיימוני
 ה"ד היכי דמי, היינו דאמרי, הוא דכתיב, הכי דרשינן, הדא דכתיב
 ה"א היינו דאמרי אנשי, הכל דבור אחד
 ה"ה הלא דין הוא
 ה"ה הוא הדין, היינו הך, האיש הגדול, הלא הוא

ה"פ ה' פעמים, ה' פרשיות, ה' פסוקים, גט פטורין
 גפ"ת גמרא פירוש תוספות
 ג"ץ גבאי צדקה, גר צדק
 ג"ק גרסת קנטרי
 ג"ר ה' רביעית, נזירה רעה, נאולה ראשונה, גרסת רבנים
 ג"ר"ל גורם רעה לעצמו
 ג"רש גרסת רבינו שמשון
 ג"ש גרסת שמואל, גזרה שוה, ה' שנים, ה' שבועות, נלגול שבועה
 ג"ת גזר תענית
 גת"ת גבאי תלמיד תורה
 ד"א דבר אחר, דרך אחר, דרך אמת, דרך ארץ, ד' ארצות, ד' אמות, דף א', דפוס אמשטערדם
 דא"א דאי אפשר, דין ארבע ארצות
 דא"ח דברי אלהים חיים
 דא"כ דאם כן
 דא"ל דאין לומר, דאיכא למימא, דאין לפרש
 דאל"ה דאי לא הכי
 דאל"כ דאם לא כן
 ד"ב דף ב', דפוס ברלין
 דב"א דפוס באזיליא
 דב"ל די בזה למבין
 דב"ש דבית שמי
 דד"מ דינא דבר מצרא
 ד"ה דברי הימים, דברי הכל, דבור המתחיל, דוד המלך
 דה"א דהא אמרינן, דהוה אמינא, דברי הימים א'
 דד"ב דברי הימים ב'
 דה"כ דברי הכותב
 דה"מ דברי המתחיל
 דה"עה דוד המלך עליו השלום
 דה"פ דהבי פירשו
 דר"ד דידין ודברים
 דין דבר זה
 ד"ה דברי חכמים
 ד"י דרך ישר, דין יורשים
 ד"כ דרך כלל
 ד"ל די למבין
 דל"ד דף לדף
 דלמא"ע דע לפני מי אתה עומד
 דלת"ה דלא תימא הכי
 ד"מ דרך משל, דיני ממונות, דפוס מאנטוואר

דה"ר היינו דך דאיתמר
 דהמ"ב האיש הגדול מנוחתו כבוד
 דה"ג הוא הדין נמי
 דה"ז היינו זה
 דה"ר ההכם רבי
 דהש"ס האל חנון שמו
 דה"י השם יתברך
 דהי"ן השם יודע נסתרות
 דהכ"ם הרי כפרתי משכבו
 דה"ל הוה ליה
 דה"לל, ה"ללל היה לו לומר
 דהל"מ הלכה למשה מסיני
 דה"מ הני מלי, הכי מאי
 דהמא"ה המאור הגדול
 דהמדי"א היך מה דאמר
 דהמלתע"ב המניע לידו תבוא עליו
 דהנ"ל הנזכר למעלה
 דהנמע"ל הנזכר מעבר לדף
 דהנע"ל היה נא עוזר לנו
 דהס"ד, דהס"ה הוא סוף דבור, הוא סוף
 דהס"ה הפ' הסכמת רוב הפוסקים
 דהע"ה"ב, דהע"ז העולם הבא, העול
 דה"פ הכי פירש
 דה"ק רא קשה, הכי קאמר, האי קרא, דה
 דהקב"ה הקדוש ברוך הוא
 דהק"ל הקודם לבוא, הא קיימא לן
 דהקמ"ל רא קא משמע לן
 דהק"ר הקדוש רבי
 דה"ר הושענא רבא
 דהרא"ס ההכם רבי אליהו מזרחי
 דהרא"ש הרב רבנו אשר
 דהר"ר הרב רבי
 דהשו"ק הכל שריר וקיים
 דהש"י השם יתברך
 דוא"י ואדוני אבי זקני
 דואכמ"ל ואין כאן מקומו להאריך
 דוא"ש ואלה שמות
 דואש"ר ואלה שמות רבא
 דובכ"א ובכל אחד
 דובכ"מ ובכמה מקומות, ובכל מקום
 דובנא"ה ובוה נבוא אל הביאור
 דוד"ל ודי למבין
 דהא"ר ורא אמר רבי
 דהברי"ח והפזותה בלי רשות וידקנו
 דהמ"ב והוא מובן בנקל
 דהל"ב וחרם לזרים בנדוי

וּמִי־לֹא וַיֵּשׁ טַעַם לְדַבֵּר
וַיִּלְדִּי וַיֵּשׁ לְדַקְדֵּק
וַיִּקְרָא רַבָּא
וַיִּתֵּן וַיּוֹנְתֵן תִּרְנֵם
וּכְבִּיב וְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ
וּכְיִיר וְכֵן הָיָה רִצּוֹן
וּכְצִיל וְכֵן צִרִיךְ לִמְרָא, וְכֵן צִרִיךְ לְהִיּוֹת
כַּתְּמִי וְכֵן תִּרְנֵם יִוֹנְתֵן
וּלְזִי־א וְלִזֵּה אִמְרו
וּלְמִי־ד וּלְמֵאן דִּאִמְרו
וּלְמִל־ל וְלֹא מִצִּי לְמִימְרָא
וּלְנִי וְלִכְּךָ נִאֲמָר
וּלְעֵד־נ וּלְפִי עֲנִיּוֹת דַּעֲתִי נִרְאָה
וּלְפִי־ע וּלְפִי עֲרִכִי
וּעִי־א וְעוֹד אִמְרו
וּעִי־ד וְעַל דָּא, וְעַל דְּרַךְ, וְעַל דְּבַר
וְעַח־מ וְעִידִים חֲתוּמִים מִשָּׁה
וְעִבִי־ז וְעַל כָּל זֶה
וְעִב־פ וְעַל כָּל פְּנִים, וְעוֹד כְּמָה פְּעָמִים
וְעִי־ע וְעַל עֲנִיךְ, וְעַד עוֹלָם
וְעִפ־א וְעַל פִּיהֶם אִמְרו, וְעַד פְּרוּשָׁה אַחֲרֹנָה
וּפְגִי־ן וּפּוֹרֵץ גִּדְרִי יִשְׁכְּנוּ נְהִישׁ
רְצִי־ע וְצִרִיךְ עֵינֶיךָ
וְשִׁי־ר וְשִׁלּוּם רַב
זִי־א זְעִיר אֲנִפִּין
זִא־ב וְלִב־א זְכוֹר אֶת בּוֹרֵאךְ וְהַצְנַע לְכַת
בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
זִא־ן זְעִיר אֲנִפִּין וְנוֹקְבָא
זִי־א זֶה אֵת זֶה, זֶה אַחֵר זֶה, זְמֵרוֹ אֱלֹהִים זְמֵרוֹ
זִי־ה זֶה הִרְבֵּר, זֶה הוּא, זֶה הָאוֹת, זֶה הָאִישׁ
זֶה־אֱלֹהִי זֶה הַשּׁוֹלֵחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה
זֶה־דִּי זֶה הִדִּין, זֶה הִדְרָךְ, זֶה הִרְבֵּר
זֶה־לִּי צִי־ב זֶה הַשְּׁעָר לִיהוֹת צִדִּיקִים יִבְאוּ בּוֹ
זֶה־שׁ זֶה הַכְּתוּב שְׁאִמְרָא
זֶה־גֵּז זֶה וְזֶה גִּזְרָא
זֶה־נֶּז זְכוֹר וְנִקְבָּה
זֶה־ח זֶה חֲדָשׁ
זֶה־י זֶה יִשְׂרָאֵל
זֶה־ל זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָּה, זְכוֹר לְטוֹב, זֶה לִישׁוֹנָא
זְכוֹר לְחֶרֶב
זֶה־הָה זְכוֹרֵנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא
זְמֵר־הֵע זְמַן הָעֵבֶר
זִים ז' סְפִירוֹת, זֶה סוּר
זֵע זֶה עֵד
זֵעִי זֶה עַל זֶה
זֵפ־פ זְמַן פְּרַעְיוֹ, ז' פְּעָמִים

הל"ד, הל"ע, חב, חלק לעולם הבא
 חל"ם התום לטטה
 ח"מ התום מטה, חול מועד, חכמי משנה,
 חצי משי
 חמ"פג חלתית מוריים פת נבינה
 חמ"שת חקה מדה שנה תורה
 ח"ן חיי נפשי, חצי נזק
 חנ"כל ש"צמ חמדה נוגדה כוכב לבנה
 שבתאי צדק מאדים
 חע"כ התימת עדים כשרים
 ח"פ חטף פתח, חונה פה
 ח"ק חטף קמץ, חברה קדישא, חצי קדיש,
 חכמי קבלה
 חקב"טנע חסין קדוש ברוב טובך נהל עדתך
 ח"ש חכמת שלמה
 חש"ר חרש שוטה וקטין
 חת"ט חתימה טובה
 ט"א טעם אחר, טעות אחד, ט' אדומים
 טא"ח טור אורח חיים
 ט"ב תשעה באב
 ט"ה טעם המקרא
 ט"ות טענות ותביעות
 ט"ט טוב טעם
 ט"מ טימאת מת, טפחא מונח, טעמי מצות
 טעמי מקרא
 ט"נ טמאת נפש, טומאת נדה
 טנ"תא טעמים נקודות תנין אותיות
 ט"ס טעות ספר
 ט"ע טביעות עין
 ט"ק טלית קטן, טבעת קדושין
 ט"ר טפחא רביע
 י"א יש אומרים, יש אוסרין, יסוד אמונה,
 ישע אלהים
 יא"א יהוה אלחינו יהוה אחד
 יא"וא יהי אור ויהי אור, יהוה אלהי ואלהי
 אבותי
 י"ב יש בכור, יודעי בינה
 יב"ג יוסף בן גורין
 יב"ן יישכר בנימין נפתלי
 יב"נה יין בשמים נר הבדלה
 יב"ע יונתן בן עוזיאל
 יב"ק יעננו ביום קראנו
 יג" יש גרסין
 יגל"פזק יחיד נאה לעמך פני זוכרי קדושתך
 יג"ם יג מדות
 יג"ע יג עקרים

זצ"ל זכר צדיק לברכה
 ז"ק זרע קיים
 זש"ה זה שאמר הכתוב
 ז"ת זכרון תרועה
 ה' חלק, הלון
 ה"א חכמים אומרים, חד אמר, הדושי
 אנדות
 האה"ע חסידי אומות העולם
 ה"ב חרבן בית
 חב"ה חרבן בית המקדש
 חב"ו חפץ בתורה ובמעשים
 חב"ר חרבן בית ראשון
 חב"ש חרבן בית שני
 חג"ב התימת נמרא בבליה
 ח"גבי חלב גבינה ביצה יין
 ח"גבש חלב גבינה בצלים שיחליים
 חג"י התימת נמרא ירושלמי
 חג"ת חסד גבורה תפארת
 ח"ד חלוקה דרבנן
 ח"ד כח"ד הושבנא דדין, כהושבנא דדין
 ח"ה הלול השם, הלון הנעל, הדוש העולם,
 חול המועד, חקות הבתים, חוקות התורה,
 חובות הלבבות
 חרא" חכמי האומות
 חרו"ג חוקות הגוים
 חרו"ו חקוק היוצר והאב
 חרו"מ חושן המשפט, התימת המשנה, חכמת
 המזלות
 חה"ן חכמי הנצרים
 חרו"ע התימת העדים
 חרו"פ חכמת הפרצוף
 חרו"ת התימת התורה
 ח"ו חיים ושלום, חסו שלום
 חו"ב חכמה ובינה, חריף ובקי
 חו"ג חסד וגדולה, חכמה וגבורה
 חו"ה חלה וסת הדלקה
 חז"ל חכמינו זכרונם לברכה
 ח"ה חרם חכמים
 חה"ג חסד חכמה גבורה
 חה"ן חסד חכמה נצח
 חה"ת חמישה חומשי תורה
 ח"י חתימת ידי, חכמי יון
 ח"כ חלופ כתב, חסרון כים, חביבי כנפשי
 ח"ל חוצה לארץ, חלילה לי, חס לנו
 ח"ל בנח"ש דר"ג מ"ה חרם לזרים בנדוי
 חרם שמתא דרבנו גרשום מאור הגולה

י"ד יורה דעה, יוסיף דיעת
 יד"ן יהי דין נחש
 י"ה יום הכפורים
 יד"ז יום הזכרון
 י"ז יתעלה זכרו, יראה זרע
 יז"יא יראה זרע יאריך ימים אמן
 יז"ל יהוה זכרו לעד, יתברך זכרו לנצח
 י"ח יום חול, ידי חובתו, יוצאי הלציו
 יח"ו יושב חביו וסתר
 י"ט יום טוב, יש טעם, יצר טוב
 ימ"ל יש טעם לרביו
 יי"ז יהוה יבנה זבוליו, יתברך יתרומום זכרו
 יי"י יחיד יהוה יחיד
 יי"ב ישמח יהוה במעשיו
 יל"א ימלך יהוה, לעולם אמן ואמן
 י"ב יום כפור
 יכ"ק יום כפור קטן
 י"ל יש לומר, יש להשיב, יכול להיוות,
 יכול לומר
 ילאפר"ל יצו יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי
 לפנך יהוה צורי וגואלי
 יל"י יהוה לעד יתברך
 י"ם יש מפרשים, עשרה מאמרים
 ימ"ה יוצא מן הכלל
 ימ"ש ימה שמו
 ימשי"ו ימה שמו וזכרו
 י"נ ידיד נפש, יאיר נרו, יין נסך, ישוע נוצרי,
 יפי נוף
 י"ם יש ספרים, יש סימנים
 יס"א יש ספרים אחרים
 יס"ג יש ספרים גורסין
 יס"י יש ספרים ישנים
 יס"ם יש ספרים כדויקים
 י"ע ימות עולם
 י"עא יכוננה עליון אמן, יכונה עיר אלהינו,
 יחונן עליהם אלהים
 יצ"ר יצר הרע
 יצ"ו ישמרהו צורו וגאלו
 יק"ב יחוד קדושה ברכה
 יק"נה יין קדוש נר הברלה זמן
 י"ר יהי רצון
 י"רה ירום הודו
 י"רם, ירמ"א, ירמ"אוא יהי רצון מלפניך
 יהוה אלהי ואלהי אבותי
 י"ש ימח שמו
 יש"ב יעשה שלום במרומיו

יש"מל יתן שכר טוב לצדיקים
 יש"ו יתברך שמו ויתעלה זכרו
 יש"י עמ"הן יבוא שלום ינחוה על משכבותם
 הולך נכחו
 ישר"אל יש ששים רבוא אותיות לתורה
 י"ת יונתן תרנס
 י"ת וי"ת יתברך ויתעלה
 כ"א כי אם, כל אחד, כה אמר, כלל אחד.
 כל איש, כבוד אלהים
 כא"לש כל אשר לו שלום
 כא"חזל כן אמרי חכמינו וזכרונם לברכה
 כא"שויר כל אשר לך שלום וישע רב
 כא"עי כי אם על ידי
 כאר"לפ כי אתה רחום לכל פועל
 כ"ב כל בו
 כ"בב כל בעל בית, כל בני בית
 כ"בה כבית הילל, כבנין הורדוס
 כב"הט כתבנו בספר חיים טובים
 כב"ע כופר בעקר
 כב"ש כבית שמאי, כבנין שלמה
 כ"ג כהן גדול, כדאי גונא, כלל גדול
 כ"ד כמא דאמר, כל דבר, כה דברי
 כד"א כמא דאימור
 כדא"רול כה דברי אנחנו רבנו זכר לטוב
 כד"בב כה דברי בנך בתך
 כד"ע כה דברי עבדך
 כ"ה כהן הדיוט, כן הוא, כסא הכבוד
 כד"א כן הוא אמר
 כד"ג כהאי גונא
 כד"ד כי ההוא דלעיל, כהן הדיוט
 כד"רר כבוד הרב רבי
 כד"ת כתר הראשתפילין, כל הברואים תציל
 כדת"יה כל הנשמה תהלל יה הללויה
 כ"יב כן וכן, כמה וכמה
 כ"וק כל ויעודיו קדושים, כבודו ומונותו קדוש
 כ"ז כל זה, כלי זהב, כל זמן
 כמ"ד כשופסי דשטרי
 כ"י כנסת ישראל, כתיבת יד
 כ"י"ר כן יהי רצון
 כ"ך כל כך, כל כדנן, כן כתיב, כן כתב.
 כל כתב
 כ"ל כל לשנא
 כ"לה כי לעולם חסדו
 כ"לי כהן לוי ישראל, כתרו לעד יתרומום,
 כבודו לישראל יכונה
 כל"עז כומר לעבודה זרה

לבע"הש לבעל השטר
 ל"ג לא גרסינן, לשון גמרא
 ל"ד לאו דוקא, לפי דעתי, לפי דרכו
 לד"א לדעת אונקלוס, לדעת אחרים
 לד"ח לדעת חכמים
 לד"י לדעת יונתן
 לד"ם לדברי משה, לדעת מורה
 לד"ג לדברי נביאות
 לד"ק לדעת קצת
 לד"ר לדעת ראשונים, לדעת רבותינו
 ל"ה למען השם, לשון הוה
 לה"ד למה הדבר דומה
 לה"דמ לא היה דברים מעולם
 לה"נ לא היה ולא נברא
 לר"ו לעד ולעולם ועד
 לז" לשון זה, לשון זכר
 לז"א לזאת אמר
 להט"ו לחיים טובים ולשלום
 לה"ל לב חכם לימינו
 לה"עה לחיים עולם הבא
 ל"י לשנא יתרה, לשון יהיד, לשון יוני
 לז"כ ליל יום כפור
 לי"קו לישועתך קויתי יהוה
 ל"ב לפי כבודו
 לכ"א לכן אמר, לכל אחד
 לכ"נל לכך נראה לי
 ל"ל למה לי, ליכא למימר
 ל"מ לשון מקרא, לא משמע, לא מבעיא
 לשון מורחית
 למ"בי למספר בני ישראל
 למ"ג למספר גדול
 למ"ד למאן דאמר
 למ"דל למה הדבר דומה
 למ"ל למזל ולברכה
 למ"ט למזל טוב
 למ"ש למה שכתבתי
 ל"ג לי נראה, לשון נקבה, לא נהירא
 לנ"מ למאי נפקא מנה
 ליע לא עליכם, לשון עבר, לשון עתיד.
 לשון עברי
 לע"ד לפי עניות דעתי
 לע"ל לעתיד לבוא
 לע"ע לעת עתה
 לע"ש לערב שבת
 ל"פ לא פליגי, לפי פשוטו, לפי פירושו
 לפ"ד לפי דעתי, לפי דרכי

כ"מ כבוד מעלתך, כן משפט, כן מצאתי,
 כל מקום
 כמ"אר כבוד מעלת אדוני רבי
 כמ"ד כמאן דאמר
 כמד"א כמה דאת אמר
 כמ"דר כבוד מעלת הרב רבינו
 כמ"והרר, כמ"ר כבוד מורנו ורבנו הרב רבי
 כמ"ל כל משאלות לבך
 כמ"זל כמאמר רבותינו זכרונם לברכה
 כמ"ש כמו שאמר
 כמ"שד כמו שדרשו
 כמ"שה כמו שאמרו החכמים, כמה שאמר
 הכתוב
 כמש"ל כמו שכתבתי לעיל
 כמ"שפ כמו שפירשתי
 כמ"ת כבוד מעלת תפארתך
 כנ"ל כן נראה לי, כנזכר לעיל
 כנל"עד כן נראה לפי עניות דעתי
 כס"פ כל סופי פסוקים
 כ"ע כולי עלמא, כל ענין, כח עליון
 כע"ה כענין הנזכר
 כע"לפ כולי עלמא לא פליגא
 כע"ע כן עתידת עבדך
 כ"פ כל פנים כי פלגי, כך פסק, כך פירש,
 כל פעם, כמה פעמים
 כפ"א כן פסקי אחרונים
 כצ" כהן צדק
 כצ"ל כן צריך להיות
 כ"ק כל קריא
 כר"פם כבוד רום פאר מעלתו
 כ"ש כל ישכן, כמו שאמר, כבוד שמו, כל
 שהוא
 כש"ט כתר שם טוב
 כש"ת כבוד שם תפארתו
 כ"ת כבוד תפארתך
 כת"א כן תרגום אונקלוס
 כת"ה כתקון חכמים
 כת"י כן תרגום יונתן
 כת"ר כתקנת ראשונים
 ל' לית
 ל"א לשון אחר, לשון אשכנז
 לא"א לאדוני אבי
 לא"ש לשם איים ונורא, לשמו אדיר ומלוכה,
 לא אדר וגדולה, לאורך ושנים
 לא"י לאורך ימים
 לב"ע לבריאת עולם

מז"מ מלך וממליך מלכים, משא ומתן
 מז"ל מאמרים זכרונות לברכה
 מז"רח מצד זה רוח חיים
 מז"ח מלאכי חבלה
 מזח"זל מאמר חכמינו זכרונם לברכה
 מזח"נ משלם חצי נזק
 מזח"פז מיתא חמש פריון זרים
 מז"ט מה טעם, מעשים טובים, מזל טוב
 מז"י מנא ידעינן, מלחמות יהודה
 מז"כ מי יעמוד כנגדו
 מזל"ה מלאך יורד לפני התיבה, מי יעלה
 לנו השמים, משתה יעשה לכל
 הקרואים
 מז"כ מעלת כבודך
 מזכ"בי מי כמך באלים יהודה
 מזכ"דוב מלא כל הארץ כבודו
 מזכ"ת מעלת כבוד תפארתך
 מז"ל מנא לן, מנא ליה
 מזל"ו משל למלך בשר ודם
 מז"לה מלכות הרשעה, מלכותו לעולמי
 העולמים
 מז"לחד משל למה הדבר דומה
 מז"מ מכל מקום, מראה מקום, מאי משמע,
 מעשה מרכבה
 מזמ"ה מלך מלכי המלכים
 מזמ"ש ממה שנאמר
 מז"נ מנא נפשך
 מזנ"ה מדליקין נר חנוכה
 מזנ"ל מנא נפקא לן
 מזנ"ק מה נורא קדושתו
 מזנ"ש משלם נזק שלם
 מז"ס מר סבר, מוכר ספרים, מנהג ספרדיים
 מז"א מספרים אהרים
 מז"ו מלאך סמאל ולילית
 מזסל"ת מסיח לפי תומו
 מזס"ק מסורה קטנה
 מזע"ע מצות עשה, מאור עינים, מתנות עניים
 מלך עליון
 מע"המשה עליו השלום, מעלה עליו הכתוב
 מעל"ל מעת לעת
 מע"שי ביצ"ו מגדל עז שם יהוה בו ירוץ
 צדיק ונשגב
 מע"ת מעלת תפארתך
 מז"פ מנהג פולין
 מזפ"ב מגלה פנים בתורה
 מז"צ מורה צדק

לפי"ז לפי זה
 לפ"ל לית פליג ליה
 לפ"מש לפי מה שכתבתי
 לפ"ק לפרט קשון
 לפ"ר לפום ריהטא
 ל"צ לא צריך
 ל"ק לא קשיא, לשנא קמא
 לק"מ לא קשה מידי
 ל"ר לישון רבים
 ל"ש לא שייך, לא שנו
 לש"ש לששון ושמחה
 לש"ש לשם שמים
 ל"ת לא תעשה
 מ' משנה, מרת, מסכת
 מ"א משקל אחד, מדרש אנדה, מנהג אשכנז,
 מנהג אבותינו, מתנת אלוה, מלכים א',
 מאמר א'
 מאב"י מנהג אבותינו בדינו
 מאד"ה משה אדון הנביאים
 מא"ל מורה, אני לפניך, מיא איכא למימר
 מ"אס מאין סוף
 מ"ב מעשה בראשית, מלכות בבל, מתן
 בסתר, מאה ברכות
 מב"נע מנוחתו בן עזר
 מב"ד משיח בן דוד, מלכות בית דוד
 מב"י מלך בשר ודם
 מב"י משיח בן יוסף
 מ"ביא מתן בסתר יכפה אף
 מ"בס מנהג בן סרוק
 מבע"י מבעוד יום
 מב"ת מנשים באהל תבורך
 מ"ג מחזור גדול, מסורה גדולה
 מג"ומ מלחמות גוג ומגוג
 מ"ד מאן דאמר, מאי דכתיב, מהו דתימא,
 מהו דעתך
 מד"א מה דאת אמר
 מדה"ר מדת הרחמים
 מ"ה מאור הגולה, משום הכי, מדת העולם,
 מדת הדין, מלאך המות, מלכי האומות,
 מלאכי השרת, מלך העולם
 מ"המ דת"ר מנא הני מילי דתנו רבנן
 מדו"ץ מראות הצובאות
 מדו"ק משל הקדמוני
 מדו"ראם מורנו הרב ר' אליה מזרחי
 מהר"של מורנו הרב ר' שלמה לוריא
 מ"ו מורי ורבי, משה וישראל

נש"א נשיא אלהים
 נשנז נדה שפחה גויה זונה
 נש"ר נפתלי שבוע רצון
 נת"ל נתבאר לעיל
 ס' סתומה, סימן, ספר, סעיף, סדר, סדרא,
 ס' סבה, סוד
 ס"א ספר אחר, סבה אחרת, סבה אחרת,
 סימן אחר, סברא אחרת
 סא"א ספרים אחרים אינו
 סא"ל סוף אין לאחדות, סוד אדוני ליראיו
 ס"ב ספר בראשית, סדר בראשית, סימן ברכה
 סדר ברכות
 ס"ג סוף גמרא, סוד גדול, סימן גאולה
 ס"גל סגן לוויה, סוף גנב לתליה
 ס"ד סלקא דעתך, סוף דבר, סעתא דשמיא
 סד"א סלקא דעתך אמינא
 סד"ה סדר היום
 סד"ג סוף דבר הכל נשמע
 ס"ה סם המות, סך הכל
 ס"רב ספר הבחיר
 ס"ה סוף הדבור
 ס"ה ספר הזוהר
 ס"ח סם חיים
 סמ"ה ספר טעמי המצות
 ס"י ספר יצירה, ספר ישן, סתם יינם,
 סמיכות ידים
 סו"ט סוד וסימן טוב
 סו"ל סוד יי ליראיו, סימן יפה לבנים
 ס"ם ס"מנ ספר מצות גדול
 סמו"ט סוד מרע ועשה טוב
 סמ"ק ספר מצות קשון
 ס"נ סרכות נפישות
 ס"ס סוף סוף, סוף ספר, סוף סימן, ספק
 ספיקא
 ס"ע סדר עולם, ספירת עומר
 סע"ל סעודת לויתן
 סע"ם סעודת מצוה
 ס"פ סוף פסוק, סוף פרק
 ספ"ק סוף פרק קמא
 ס"ק סעיף קטן
 סק"ש סדר קריאת שמע
 ס"ר סבה ראשונה
 ס"ת ספר תורה, סתרי תורה, ספר תרומה
 סוף תיבה
 סת"ם ספרים תפילין מזוזות
 סת"ה ספר תרומות הרשן

מצו"ת מילה ציצית ותפילין
 מ"ק מקרא קדש, מועד קטון, מספר קטון,
 מסורה קטנה
 מקי"א משומדים קראיים יונים אפיקורסים
 מ"ר מדבר רבא, מדרש רות, מלאכי רחמים,
 מים ראשונים
 מר"ל מה רצונו לומר
 מרמ"י מה רבו מעשיך יהוה
 מר"עה משה רבנו עליו השלום
 מ"ש מוצאי שבת, מי שאמר, מאי שנא,
 מלכות שמים, מורא שמים
 משא"כ מה שאין כן, מה שאמרו כאן
 משי"ה מהלך שבילי הדעת, משום הכי
 מה שאמר הכתוב, מטטרון שר הפנים
 משר"ז מה שאמרו רבינו זכרונם לברכה
 מ"ת מתן תורה, משנה תורה
 מת"ח מתנת חנם
 מת"ל מה תלמוד לומר
 מת"ש מתן שכר
 נ"א נוסחא אחרונה, נא אדני, נר אלהים,
 נשמת אדם, נתיב א'
 נ"ב נכתב בצדו, נתיב ב', נאמן בית
 נב"ן נביא בן נביא
 נב"ת נרו בוער תמיד
 נגד"כש נאגבור דורשי יהודך כבבת שמרם
 נד"ה נגינה דגש חירק
 נ"ה נמי הכי, נץ החמה, נר הברדלה, נשמה
 הטהורה
 נר"ן נעשה ונשמע
 נ"ה נר חנוכה
 נח"ל נחזור לעניינו, נותן חסד ליראיו
 נח"ש נדוי חרם שמתא
 נ"ט נותן טעם, נטילת ידים
 נט"ל נותן טעם לדבריו, נטילת לולב
 נ"י נרו יאיר
 נ"ך נביאים כתובים, נשיאת כפים
 נ"ל נזכר למעלה, נראה לי, נוכל לומר,
 נפקא לן, נראה לפרש
 נ"לעד נראה לפי עניות דעתי
 נל"פ נראה לפי פירושו
 נ"מ נפקא מנא
 נ"ע נוהו עדן, נר עליון, נאמן עדה
 נר"י נשרה רחמנא ופרקיה
 נר"ן נפש רוח נשמה
 נרנ"ה נפש רוח נשמה יהודה היה
 נ"ש נזק שלם, נוה שלום

עב"ל עד כאן לשונו
 עכנ"ל על כן נראה לי
 עכ"פ על כל פנים, עד כאן פירושו
 ע"ל עיין לעיל, עובר לסוחר
 ע"מ על מנת, על משקל, על מדה, על
 משפט, על מהצה
 עמ"א על משקל אחר
 ע"מי ע"שו עורי בעם יהודה עשה שמים וארץ
 עמ"ב על מנת כן
 עמר"א עפר מים רוח אש
 עמ"ש עול מלכות שמים
 ע"ג עשרה נסים
 ענ"ג עדן נדר כן
 ע"ס עט סופר, עשר ספירות
 ע"ע עבר עברי, על ענין, עד עולם
 עע"א עובדי עבודת אלילים
 עע"ז עובדי עבודה זרה
 ע"פ על פי, ערב ספה
 עפ"א על פי אונס, על פי אחרים
 עפ"ז על פי זה
 עפ"ה על פי חכמים
 ע"ז על צד, עובדי צלמים
 עצה על צד העבר
 ע"ק עוד קשה
 ע"ק עוד קשה לי
 ע"ש ערב שבת, עין שם, על שם
 עש"ב עשה שלום בברוכיו
 עש"ג ערכאות של גוים
 ע"שן עולם שנה נפש
 ע"ת על תנאי
 פ' פרק, פעם, פסוק, פרשה, פתוחה
 פ"א פירוש אחר, פרקי אבות, פעם אחרת
 פ"א פה אל פה, פנים אל פנים
 פ"ב פלוני בר פלוני
 פ"ג פלוגתא גדולה
 פג"ן פורץ נדר ישכנו נחש
 פג"ח פורץ נדר חכמים
 פ"ד פסק דין
 פ"ה פסוק הוא, פירוש הקונטרס, פרנס
 החדש, פרשת המן
 פ"מ פרנס ומנהיג
 פז"ב פרק זה בורר
 פ"ך שמי"ן עוני"ג פותח כתב שלא מדעת
 נאמר עלון ופורץ נדר ישכנו נחש
 פ"ט פה ממון
 פ"י פועל יוצא

סתר סוף תוך ראש
 ע' עמוד, ענין
 ע"א ענין אחר, עבודת אלילים, עד אחר
 עא"כו על אחת כמה וכמה
 ע"ב עמוד ב', עבודת בורא
 עב"ע עבר במקום עתיד, עם ב' עדים
 ע"ג על גב, עמודי גולה, עבודה גדולה
 עג"מ על גב מזבח
 ע"ד על דרך, על דבר, על דא, עניות דעת
 עד"א על דרך אחר, על דרך אמת, על
 דרך אחר
 עד"ה על דרך האמת, על דרך המדרש,
 על דרך השאלה
 עד"ז על דבר זה, על דרך זה
 עד"י על דרך יושר
 עד"מ על דרך משל, על דבר מה
 עד"ש על דרך שלום
 ע"ה עליו השלום, ענין הזה, עולם הזה,
 עולם הנפשות, עין הקורא, עין הרע,
 עם הארץ, עמוד השחר, עמוד הנולד,
 עמוד העולם, עוקר הרים
 עד"ד עין הדעת, על הדרך
 עהט"ז עין הדעת טוב ורע
 עה"מ עשרה הרוגי מלכות, עיר המלכות
 עד"ק עיר הקדש, עבודת הקודש
 עה"ב עולם הבא
 עה"ז עולם הזה
 ע"ז עבודה זרה, על זה, עם זה, ענין זה
 ע"זג על זה נאמר
 עה"מ עדים חתומים מטה
 עט"ת עשרת תפארת
 ע"י על ידי, עין יעקב, עדת ישרים, עתיק
 יומין
 עי"ט ערב יום ט"ב
 עי"ב על ידי כך
 עי"ל עוד יש לומר
 עי"מ על ידי מיוחד
 עי"ג על ידי נאכנים
 עי"ש"ן על ידי שליח צבור
 ע"ת עשרת ימי תשובה
 ע"ב על כן, עד כאן, עבודת כוכבים, על כרחו
 עכ"א על כן אמר, עד כאן אברו
 עכ"ד עד כאן דבריו
 עכ"ר עובדי כוכבים ומזלות
 עכ"ג עם כל זה
 עכ"ה עם כל יוצאי הלציו

ר' רב, רבי, רבן
 ר"א רבי אליעזר
 רא"ב ר' אברהם בר דוד
 רא"ב"ה ר' אליעזר בר יוסי הגלילי
 רא"ב"ע רבי אברהם בן עזרא
 רא"ם, הר"אם הגאון ר' אליהו מזרחי
 רב"ד ראש בית דין
 רב"ם רומיים בבליים יונים מדים
 ר"ג ריש גמרא, רבן גמליאל, רבנו גרשום
 ר"ד רבנו דעלמא, ראשית דבר
 ר"דק ר' דוד קמחי
 ר"ה ראש השנה, רבון העולם, רשות הרבים
 רה"י רשות היחיד
 ר"ז רבותינו זכרונם לברכה
 ר"ח ראש חודש, ראשית חמדה, רב חסדא
 רח"ל רחוקים, רחוקים ושלום יוסיפו לך
 ר"י ר' יוסי, ר' יהודה, ר' ישמעאל, ר' יצחק
 ראש ישיבה
 רי"בא ר' יעקב בן אליעזר
 רי"ב רבן יוחנן בן זכאי
 רי"ב"ר ר' יוסף ברבי טוביה
 רי"ב"ל ר' יהושע בן לוי
 רי"ב"ם ר' יוסף בר מאיר
 רי"ב"ן רבי יצחק בר נתן, ר' יהודה בר נחמן
 רי"ב"ש ר' יצחק בר ששת
 רי"ג ר' יוסף גקטיליא
 רי"ה ר' ינאי הכהן, ר' יהודה החייט
 רי"ט"א ר' יוסף טוב בר אברהם
 רי"ל רבי יצחק לוריא
 רי"ן ר' יעקב נקדן
 רי"צבא ר' יצחק ברבי אברהם
 רי"צב"ט רבינו יצחק ברבי טודרוס
 ר"ל רוצה לומר, ראוי לתקן, ריש לקיש
 רבי לוי
 רל"ב רבי לוי בן גרשום
 ר"מ ר' מאיר, רעיא מהימנא, ריש מתיבתא
 ר"מא ר' מאיר אומר
 רמ"ב ר' משה בן מימון
 רמ"ב"ן ר' משה בן נחמן, ר' מאיר בן נתן
 רמ"ה ר' משה חזן
 רמ"ך ר' משה כהן
 רנ"ב ר' נסים בר ראובן
 ר"ע רבי עקיבא
 רע"ה רבינו עליה השלום
 ר"ף ראש פסוק, ראש פרק
 ר"ש רבן שמעון

פכ"צ פרק כצד צולין
 פ"ל פסח לעתיד
 פ"מ פסח מצרים
 פמ"ש פמליא ישל מעלה
 פ"נ פה נקבר
 פ"ס פתוחה סתומה
 פ"ע פועל עומד
 פ"פ פתחון פה
 פ"ק פרק קמא, פירוש קונטרס
 פר"ד פירוש רבי דוד קמחי
 פר"ה פירוש ר' הנגאל
 פר"מ פאר רום מעלתו
 פר"נס פה רחמן נאמן סבלן
 פר"שי פירוש רבי שלמה ירהי
 פר"ת פירוש רבנו תם
 פת"ל פת תמצי לומר
 צ"אל צריך אתה לומר, צריך אתה לפרש
 צ"ב צריך באור
 צ"ה צדור החיים
 צ"ל צריך לומר
 צ"ל"ע צריך לו עיון
 צ"ל"ת צריך להיות תחתיו, צדקה לעולם
 תעמוד
 צ"ע צריך עיון
 צע"ג צריך עיון גדול
 צפ"ת צבי פאר תפארתנו
 ק' קרי, קהל, קשה, קמא
 קא"ל קא אמר ליה
 קב"ה קדוש ברוך הוא
 קב"י קדשנו במצותיו וצונו
 ק"ג קהלה גדולה, קנין גמור
 ק"ד קדיש דרבנן
 קד"ה קודם ההופה
 קד"פ קריאת הפרשה
 ק"דת קריאת התורה
 ק"ו קל וחומר
 קו"ב קרי וכתוב
 ק"י קהלת יעקב
 ק"ל קיימא לך, קשה לך, קל להבין
 קמ"ל, הקי"מל דא קא משמע לן
 ק"ק קהילה קדושה, קרא קדריש, קצת קשה
 ק"קם קבול קנין סודר
 ק"קק קדוש קדוש קדוש
 קרו"בין קול רנה וישועה באהלי צדיקים
 ק"ש קריאת שמע
 קש"ה קרא שנה הלכה

ROMEN KISALTMALARI

A. Absolvo, Adsignatur, Aedilis,
Ager, Ajunt, Aliquando, Amicus,
Animo, Anno, Annus, Ante,
Apollo, Apud, Ara, Arbitratu,
Argentum, Auctoritate, Augur,
Augusta, Augustus, Augustalis,
Aulus, Aurum, Aut.
A. A. Augustae, Augusti etc.
A. A. V. C. Anno Ab Urbe Condita.
A. B. Alia Bona.
ABD. Abdicavit.
ABN. Abnepos.
ABS. Absolutus.
AC. Actio, Absolvo Condemno,
Alius Civis.
ACC. Acceperat, Acceptat, Accepta.
ACCg Accusatus.
AC. T. Auctoritas Tua.
A. D. Ante Diem.
AD. E. Ad Exactionem, Ad
Exactorem, Ad Effectorem, Ad
Extorem.
AD. F. Ad Finem.
ADI. Adjutor, Adjutrix
AD. L. Ad Locum.
ADN. Adnepos.
ADP. Adoptivus.
A. D. P. Anti Diem Pridie.
ADQ. Adquiescit, Adquisita.
Æ. Ære.
A. E. Apellatus Est.
ÆD. Ædilis.
ÆG. Æger.
ÆL. Ælius, Ælia.
ÆM. Æmylius, Æmylia.
ÆQ. Æqualis.
ÆR. Æreum, Ærarium.
ÆT. Æternitas.
A. F. Auli Filius, Ara Facta, Alio Facto.

AFR. Africa, Africanus.
AG. Agit, Agrum, Agrippae.
A. H. Alius Homo.
A. L. Auli Libertas, Alia Lex.
ALB. Albinus.
A. L. F. Animo Lubens Fecit.
A. L. ÆS. Arbitrium Litis
Æstimandae.
All. Allectus.
AM. Amicus; AM. N. Amicus Noster.
AMP. Ampliatius.
AM. P. Amator Patriae, Amabilis
Persona.
AN. Anno, Annorum, Annus.
A. N. Auli Nepos, Ante Noctem.
A. N. F. F. Anno Nero Fausto Felici.
ANT. Antonius, Antoninus,
Antiochia, Ante, Antea.
A. O. Alii Omnes, Amico Optimo.
AP. Appius, Apud.
A. P. Aedilitia Potestate, Argento
Publico, Aulus Publius.
AP. IVD. Apud Judeam, Apud
Judicem.
A. P. M. Anno Plus Minus.
A.P.O.R. Anno Post Orbem
Redemtum.
A. P. P. Apud Populum Plebemve.
A. P. Q. Auli Publii Quinti.
A. P. R. C. Anno Post Roman
Conditam.
AR. Ara, Argentum.
A. RA. MIL. FRV. A Rationibus
Militaris Frumenti.
A. S. S. A Sacris Scrinii.
AT. Autem.
A. T. Auctoritate Tutoris, A Tergo.
A. T. M. D. O. Ajo Te Mihi Dare
Oportere.

ROMEN KISALTMALARI

- A. T. V. Amici Titulo Usi.
A. V. C. Ab Urbe Condita, Anno Urbis Conditae.
AVC. Auctoritas.
AVG. Augustus, Augusta, Augur, Augustalis, Augurinus.
AVG. CUR. R. P. Augustalis Curator Reipublicae.
AVG. ET. Q. AVG. Augustalis et Quaestor Augustalium.
AVGG. Augusti (de duobus).
AVG. L. Augusti Libertus.
AVR. Aurelius.
B. Balbus, Beneficiatus, Bis, Bona, Bonus, Brutus.
BA. Bona Actio, Bonis Avibus, Bonis Auspiciis.
BB. Bonorum, Bonis sive Optimis, Bene Bene sive Optime.
BC. Bonum Concessum.
B. COS. Beneficiarius Consul.
B. D. Bonum Datum.
B. D. D. Bonis Diis Deabusque.
B. D. S. M. Bene De Se Merenti.
B. F. Bona Fide, Bona Fortuna, Bona Filia, Bene Fecit, Bonum Factum, Bona Femina, Bonus Filius, Beneficiarius, Beneficium.
B. F. A. Bove Femina Alba.
B. F. A. I. Bobus Furvis Aratro Junctis.
B. F. C. Bona Fide Contractum, Beneficiarius Consul.
B. GR. Bona Gratia.
B. H. Bonus Homo, Bona Hereditatis.
B. I. Bonum Judicium.
B. L. Bona Lex.
B. M. Beatae (Bonae) Memoriae, Beatis Manibus, Bene Merenti, Bovem Marem.
B. N. Bona Nostra.
B. O. Bene Optime.
B. P. Bona Professio, Bonorum Possessor, Bona Paterna, Bonum Publicum.
B. P. D. Bono Publico Dedit.
B. Q. Bona Quaesita.
B. S. Bene Satisfecit.
B. T. Bonorum Tutor.
B. V. Bene Vixit, Bonus Vir.
B. V. A. Boni Viri Arbitratu.
B. V. V. Balnea Vina Venus.
C. Caesar, Caja, Cajus, Calendae, Candidatus, Capit, Cardo, Castra, Causa, Centum, Centuria, Citra, Civis, Clarissima, Clarissimus, Cohors, Collegium, Colonia, Comes, Con, Concessum, Condemno, Conjux, Conscriptus, Constitutum, Consul, Consultum, Curatum, Curia.
CA. Castra, Causa, Camillus, Cardo.
C. A. Caesarea Augusta, Censoris Arbitratu, Consulis Arbitratu.
C. A. I. Colonia Augusta Julia.
CAL. Calendae, Calagaris (colonia).
CAP. Capitalis, Capitolina, Capitolium, Capta.
C. B. Civis Bonus, Colonia Bononiensis, Commune Bonum.
C. C. Curator Civium, Curiae Consulto, Circum, Curatum Consulto, Capite Census, Ducentesimi, Calator Curiator, Consilium Cepit (Cessat), Causa Cognita (Commissa), Collegium Centenariorum.
C. C. A. Colonia Caesarea Augusta.
C. C. C. Censa Civium Capita, Calumniae Cavendae causa.
C. C. D. Curatum Consulto Decurionum.
C. CR. Contrarium Contractum.
C. C. S. Curatum Communi Sumtu, Curarunt Cives Sassinates, Colonia Claudia Sabaria.
C. V. V. Calator Curiatus Virginum Vestalium.
CD. Quadringenta.
C. D. Capite Diminutus, Communi Dividundo.
C. D. E. R. N. E. Cujus De Ea Re Nunciatio Est.
C. E. C. Coloni Ejus Coloniae.
C. E. D. Convictum Esse Dicitur.
C. F. Clarissima Femina, Causa Fiducia, Commisum Fidei.
C. F. C. N. Caji Filii Caji Nepos.
C. F. L. R. Q. M. Cajus Fabius Lucius Roscius (Rubrus) Quintus Marcius.

ROMEN KISALTMALARI

- C. F. P. D. Colonia Flavia Pacensis Deulton.
- C. H. Custos Heredum, Curator Hereditatis.
- C. I. A. D. Colonia Julia Augusta Dertona.
- C. I. A. V. Colonia Julia Augusta.
- C. I. B. Colonia Julia Babba.
- C. I. C. Colonia Julia Caesarea, Carthago (Cardenna).
- C. I. C. A. A. P. Colonia Julia Carthago Antiqua Augusta Pia. Colonia Immunis Caesaris Augusti Pia, Colonia Julia Corinthus Augusta Antonina Pia.
- C. I. F. Colonia Julia Felix, Concordia Invicta Felix.
- C. I. G. A. Colonia Julia Gemella Accitana (Augusta).
- C. I. I. A. Colonia Immunis Illice Augusta.
- C. I. O. N. B. M. F. Civium Illius Omnium Nomine Bene Merenti Fecit.
- C. I. P. A. Colonia Julia Paterna Arelatensis.
- C. I. P. C. N. M. Colonia Julia Paterna Claudia Narbonensis Marcio.
- C. I. V. Colonia Julia Victrix (Valentia).
- C. K. Conjugi Karissimae.
- C. K. I. Citra Kardinem Primum.
- C. K. L. C. S. L. F. C. Conjugi Karissimae Loco Concessi Sibi Libenter Fieri Curavit.
- CL. Claudius, Claudia, Clausit, Colonia.
- C. L. Caji Libertus, Centurio Legionis.
- CL. vel CL. I. Cajae Liberta (us), Conliberator.
- CL. PR. Classis Praetoris.
- CL. V. Clypeus Votivus, Clarissimus Vir.
- C. M. Comis, Causa Mortis, Cajus Marius, Cessit Melioribus.
- C. M. F. Curavit Monumentum Fieri, Clarissimae Memoriae Fuit.
- C. N. Caji Nepos, Civis Noster, Communi Nomine.
- CN. L. Cnei Libertus.
- CO. Controversia, Conjux, Civitas Omnis.
- COL. Colonia, Collega, Collegium, Collina, Coloni, Column.
- CO. R. M. O. B. Constantinopoli Romae Moneta Obsignata.
- COR. R. MI. ET. AL. SEN. V. S. Corrector Minicae Et Alimentorum Seniorum Urbis Sacrae.
- C. P. Cum Praeterito, Colonia Patrensis, Civis Publicus.
- C. Q. S. S. E. Causa Quae Supra Scripta Est.
- CR. Contractum, Creticus, Crispus.
- C. R. Civis Romanus, Curarunt Refici.
- C. R. C. Cujus Rei Causa.
- C. R. C. P. Cujus Rei Causa Promittit.
- C. R. I. F. S. Colonia Romana Julia Felix Sinone.
- C. S. Caesar, Cives Servati, Communi Sepulcro, Civem Servavit, Consulis Sententia, Cum Suis, Communi Sumtu.
- C. S. F. Communi Sumtu Factum vel Fecit.
- C. S. H. Communi Sumtu Heredum, Consensu Suorum Heredum.
- C. S. H. S. S. V. T. L. Communi Sepulcro Habiti Sunt Sit Vobis Terra Levis.
- C. T. Celsitudo Tua.
- C. Θ. Constantinopoli Obsignata Moneta Officina Nona.
- C. V. Clarissimus Vir, Centum Viri, Consularis Vir, Colonia Viennensis.
- C. V. P. V. DD. Communi Voluntate Publica Votum Dedicavit.
- C. V. T. T. Colonia Victrix Togata Tarraconensis.
- D. De, Dea, Decimus, Decius, Decumanum, Decuria, Decurio, Dedicavit, Dedit, Deus, Devotus, Dexter, Die, Dies, Diva, Divus, Dixit, Dominus, Domo, Domum.
- D. B. I. Diis Bene Juvantibus.
- D. B. M. pro D. S. B. M. De se bene Merenti.

ROMEN KISALTMALARI

- D. C. A. Divus Caesar Augustus.
D. C. S. De Consulum Sententia, De Consultis Sententia.
DD. Dono Dedit, Dederunt, Dedicavit, Dedicarunt, Dedit, Donavit, Dotis, Datio, Domestico, Domini, Dis Deabusque, Dea, Dia, Decreto Decurionis, Dis Dantibus.
D. D. C. C. N. C. Decuriones Coloniae Concordiae Nabonensi Caesarianae.
D. D. D. Dono Dederunt, Dedicaverunt, Datus Decreto Decurionum. Dono Decurionum Dedit.
D. D. D. D. Dignum Deo Donum Dedit. Decreto Decuriones Dederunt.
D. D. I. C. K. I. Dextra Decumanum Primum Citra Kardinem Primum.
D. D. I. I. M. Dedicavit Jussus Jure Merito.
D. D. I. V. K. I. Dextra Decumanum Primum Ultra Kardinem Primum.
D. D. L. M. Donum Dedit Libens Merito, Dono Dedit Liberto Munera.
D. D. N. N., DDD. NNN. Domini Nostri.
D. D. O. Dis Deabusque Omnibus.
D. DQ. Dis Deabusque. Dedit Donavitque.
D. D. S. Diis Deabusque Sacrum.
DE. Defunctus, Damnas Esto.
D. E. R. I. C. De Ea Re Ita Censuerunt.
D. F. Defunctus, Decimi Filius, Decurionum Fide, Donum Fecit, Dotem Fecit.
D. F. D. I. P. Decurionum Fide Dividenda In Publico.
D. F. M. Dulci Filio Meo.
D. G. Dedit Gratis.
D. H. Donavit Heredibus. Dono Habuit.
D. I. Dis Immortalibus, Dari Jussit.
D. I. M. Dis Inferis Maledictis vel Malis, Dari Jussit Malis.
D. I. M. S. Deo Invicto Mithrae Sacrum.
DI. Q. S. Die Quo Supra.
D. L. Decimi Libertus, Dis Laribus.
DL. Delego, Dat Laudes, Donat Locum.
D. L. D. Dedit Liberis Dono.
D. L. D. P. Dis Locum Dedit Publice.
D. L. M. Donavit Locum Monumenti.
D. L. S. Dis Laribus Sacrum.
D. M. Divino Monitu, Dolo Malo, Dis Manibus, Dubium Malum, Donavit Monumentum.
D. M. A. Dolus Malus Abest.
DM. Æ. Deo Magni Æterno.
D. M. FV. C. Doli Mali Fraudisve Causa.
D. M. M. Dis Manibus Meviorum.
D. M. S. Dis Manibus Sacrum.
D. M. V. Dis Manibus Votum.
D. N. Decimi Nepos. Dominus Noster.
D. N. M. Q. E. Devotus Numini Majestati Que Ejus.
D. O. Deo Optimo, Dis Omnibus, Dare Oportet.
D. O. M. Deo (Deae) Optimo (ae) Maximo (ae).
D. O. P. Domo Ostiae Portu.
DP. Depositus (deposita).
D. P. Dii Penates. Dis Publicis, Divus Pius. Domum Posuit, Deo Perpetuo, Dotem Petit.
D. P. P. Dii Penates Patriae, Deo Perpetuo.
D. P. P. D. D. De Propria Pecunia Dedicarunt.
D. P. S. De Pecunia Sua, Deo Posuit Sibi.
D. P. S. D. L. D. P. Deo Posuit Sibi, Deo Locum Dedit Publice.
D. Q. Dis Que, Dis Quirinalibus.
D. Q. C. A. De Qualicunque Causa Agit.
D. Q. R. De Qua Re.
D. Q. S. De Qua Supra, Die Quo Supra.
DR. Drusus.
D. S. A. Diversae Scholae Auctores.
D. S. B. M. De Se Bene Merenti.
D. S. D. De Suo Dedit.

ROMEN KISALTMALARI

- D. S. D. D. De Suo Donum Dedit.
 D. S. I. F. De Sua Impensa Fecit.
 D. S. I. M. Deo Soli Invicto Mithrae.
 D. S. I. S. L. M. De Sua Impensa
 Solvit Liberis Merito.
 D. S. P. De Suo Posuit, De Sua
 Pecunia.
 D. S. P. F. De Sua Pecunia Fecit.
 D. S. P. P. (D. D.) De Sua Pecunia
 Posuit (Dedicavit).
 D. S. P. V. I. S. L. M. De Sua Pecunia
 Votum Jure Solvit Libens Merito.
 D. S. S. De Suo Sumtu, De Senatus
 Sententia.
 DT. Duntaxat, Datur, Dentur.
 D.T.S.P. Diem Tertium Seu
 Perendium.
 D. V. Devota Virgo, Devotus Vir,
 Devotus Vester, Devota Vestae.
 Dies Quintus, Dis Volentibus.
 E. Editus, Egregius, Eis, Ejus, Erexit,
 Ergo, Esse, Est, Etiam, Ex,
 Exacto.
 E. A. Ex Auctoritate.
 E. Æ. Ejus Ætas.
 E. B. Ejus Bona.
 E. B. S. Ex Bonis Suis.
 E. C. Erigi Curavit.
 E. D. Ejus Domus.
 E. F. Egregia Femina, Ejus Filius,
 Ejus Fecit.
 E. G. Erga, Ejus Gratia.
 E. H. Ejus Heres.
 E. H. L. N. R. Ejus Hac Lege Nihil
 Rogatur.
 E. I. Ex Jure, Ex Jussu.
 E. I. M. C. V. Ex Jure Manu
 Consertum Vocant.
 E. L. Edita Lex.
 EM. (EgM.) Emeritus, Ejusmodi.
 E. M. V. Egregiae Memoriae Viro.
 E. N. Etiam Nunc.
 EP. M. Epistolam Misit.
 EQ. AVG. N. Eques Augusti Nostri.
 EQ. M. SP. POM. Equitum Magister
 Spurius Pompejanus.
 ER. Erunt, Ea Res.
 E. R. E. V. E Republica Esse
 Videbitur.
 ER. LEG. Erogatorio Legionis.
 E. S. E Suo.
 E. T. Ex Testamento.
 E. T. F. I. S. Ex Testamento Fieri
 Jussit Sibi.
 EX. Eximio.
 EX. A. D. C. A. Ex Auctoritate Divi
 Caesaris Augusti.
 EX. A. P. Ex Argento Publico (Puro),
 Ex Auctoritate Publica.
 EX. B. S. Ex Bonis Suis.
 EX. CC. Ex Consensu.
 EX. R. Exactis Regibus.
 EX. SC. TERM. Ex Senatus
 Consulto Terminaverunt.
 EX. T. F. C. Ex Testamento Fieri
 Curaverunt.
 EX. TT. SS. HH. Ex Testamentis
 Subscriptorum Heredum.
 EX. V. P. Ex Voto Posuit.
 F. (ἄ.) Fabia, Fabius, Faciendum,
 Februarius, Fecit, Felix, Fieri,
 Filia, Filius, Fines, Fisco, Flamen,
 Flavia, Flavius, Forum, Fundus.
 FA. Φαλίσκων, Faliscorum.
 F. C. Faciendum Curavit, Fecerunt,
 Fidei Commissum. Fiduciae
 Causa, Fraude Creditoris, Felix
 Constans.
 F. D. Fide Data, Fundum.
 F. D. M. Fecit Dis Manibus.
 F. E. Fide Ejus.
 F. E. D. Factum Esse Dicitur.
 F. F. Flando Feriundo, Filius
 Familias, Fidem Facit, Fecerunt
 Fundaverunt, Fabre Factum,
 Fratris Filius.
 F. F. F. Fortior Facto Fortuna, Ferro
 Flamma Fame, Flavii Filius Fecit.
 F. D. C. L. Filiorum Duorum Cajae
 Libertate.
 F. FL. Fratris Filius.
 FF. PP. FF. Fortissimi Piissimi
 Felicissimi, Felicissimi Fortissimi
 Piissimi Principis Filio,
 Florentissimi Patris Patriae
 Florentissimo Filio.
 F. H. Filius Heres.
 F. HC. Familiae Herciscundae.
 F. H. F. Fieri Heredes Fecerunt.
 F. I. Fieri Jussit, Fieri Instituit.

ROMEN KISALTMALARI

F. I. A. Felicitas Julia Augusta.
 F. I. D. P. S. Fieri Jussit de Pecunia Sua.
 FL. Flavius, Flavia (colonia), Flamen, Filius.
 F. LL. P. S. Fecit Libentissime Pecunia Sua.
 F. M. Fieri Mandavit, Fati Munus.
 F. M. I. Fati Munus Implevit.
 F. N. Fides Nostra.
 F. N. C. Fidei Nostrae Commisit.
 F. P. Formae Publicae, Fidei Possessor.
 FR. Frater, Frumentarius, Fronte, Fors.
 FR. F. Fratrís Filius.
 FR. I. Forum Julium.
 FR. L. Forum Livium.
 FR. S. Fraude Sua, Forum Sempronii.
 F. S. Fratres (Forum) Sempronii.
 F. V. C. Fraudis Ve Causa.
 F. V. S. Fecit Voto Suscepto.
 G. Gaudium, Gellius, Genius, Gens, Genus.
 G. B. Gens Bona.
 G. D. Gens Dolosa.
 G. F. Gemina Fidelis (Legio).
 GG. Gesserunt.
 GL. Gloria.
 GL. EX. R. Gloria Exercitus Romani.
 GL. N. L. Gloria Nominis Latini.
 GL. P. Gloria Parentum (Patriae, Populi).
 GL. P. R. Gloria Populi Romani.
 GL. R. Gloria Romanorum.
 G. L. S. Genio Loci Sacrum. Gallus Sempronius.
 G. M. Germanica, Gens mala.
 G.M.V. Gemina Minerva Victrix (Legio).
 GN. Genus, Generis.
 GN. R. S. Genus Romani Senatus.
 G. P. R. Genio Populi Romani.
 GR. Gratis, Gesserunt. Gerit, Gratuito.
 G. R. Genus Regium, Germanica.
 GR. D. Gratis Dedit.
 G. S. Genio Sacrum.
 G. T. Gravitas Tua, Gentem.

G. T. Æ. Genius Tutelarís Ægypti.
 H. Habet, Hereditas, Heres, Hic, Hoc, Homo, Honesta, Honor, Hora.
 H. A. C. Heredes Amico Curarunt.
 H. A. C. F. C. Heredes Ære Communi Faciendum Curavere.
 H. A. H. N. S. Haec Ara Heredes Non Sequitur.
 H. A. I. R. Honore Accepto Impensam Remisit.
 H. AQ. Hic Acquiescit.
 H. B. Homo Bonus, Hora Bona. Heres Bonorum.
 H. B. F. Homo Bonae Fidei.
 H. B. M. F. C. Heres Bene Merenti Fieri Curavit.
 H. C. Heres Curavit, Hispania Citerior.
 IN. H.C.D. In Honorem Collegii Dedit.
 H. C. DD. Huic Collegio Dedicarunt.
 H. D. Hic Dedicavit, His Deabus.
 H. DD. Hic Dedicaverunt.
 H. E. T. F. C. Heredes Ex Testamento Fieri Curarunt.
 H. Et L. Heredes et Liberti.
 H. F. Heres Fecit, Honesta Femina, Honesta Fortuna, Hic Fundavit (Fideliter).
 H. F. C. Heredes Faciendum Curarunt.
 H. F. N. Honesta Familia Natus.
 H. F. S. C. A. Heredes Fecerunt Sumtu Communi Aram.
 H. H. Homo Honestus.
 HH. PP. Hispaniarum Provinciarum.
 H. I. Hereditario Jure, Heres Juravit, Heres Institutus.
 H. I. I. Heres Jussu Illorum.
 HK. Heracleae.
 H. L. Honesto Loco, Haec Lux, Hic Locus.
 H. L. D. Hunc Locum Dedit.
 H. L. H. N. S. His Locus Heredes Non Sequitur.
 H. L. N. Honesto Loco Natus.
 H. L. N. R. Hac Lege Nil Rogatur.
 H. L. R. Hanc Legem Rogavit.
 H. L. S. E. Hoc Loco Sepultus (Situs) Est.

ROMEN KISALTMALARI

- H. L. S. H. N. S. Hunc Locum Scripti Heredes Non Sequuntur.
- H. M. Huic Monumento, Honesta Mulier, Hora Mala.
- H. M. AD. H. N. TRAN. Hoc Monumentum Ad Heredes Non Transit.
- H. M. D. M. A. Huic Monumento Dolus Malus Abest.
- H. M. D. M. A. E. Huic Monumento Dolus Malus Absens Esto.
- H. M. E. Homini Memoriae Egregiae.
- H. M. EXT. N. R. Hoc Monumentum Exteros Non Recipit.
- H. M. G. N. S. Hoc Monumentum Gentiles Non Sequitur.
- H. M. H. E. N. S. Hoc Monumentum Heredes Ejus (vel Exteros) Non Sequitur.
- H. M. M. H. M. N. S. F. Humanitatis Mala Metuens Hoc Monumentum Nomine Suo Fecit.
- H. M. P. Hoc Monumentum Posuit, Hic Memoriae Posuit.
- H. M. S. S. E. H. N. S. Hoc Monumentum Sive Sepulcrum Exteros Heredes Non Sequitur.
- H. O. C. S. Hostem Occidit Civem Servavit.
- H. P. Honesta Persona, Hic Posuit.
- H. R. Honesta Ratio, Hic Requiescit.
- H. R. I. P. Hic Requiescit In Pace.
- H. R. I. R. Honore Recepto Impensam Remisit.
- H. S. Hoc Sepulcrum, Hora Secunda vel Sacra, Herculi Sacrum, Hoc Sit, Hic Situs, Sestertius.
- H. S. E. Hic Situs Est, Hic Sors Ejus.
- H. S. E. S. T. T. L. Hic Situs Est Sit Tibi Terra Levis.
- H. S. F. Hoc Solus Fecit.
- H. S. F. H. T. F. Hic Situs Fuit (Hoc Sibi Fecit) Heredes Titulum Fecerunt.
- H. S. F. L. S. P. D. DD. Hic Sibi Fecit Locum Sepulturae Permissus Decreto Decurionum.
- H. S. H. N. S. Hoc Sepulcrum Heredes Non Sequitur.
- H. S. S. Hic Siti (Sepulti) Sunt.
- H. S. T. N. E. Huic Sepulcro Titulus Non Est.
- H. S. V. F. M. Hoc Sibi Vivens Fieri Mandavit.
- H. T. Hispania Tarraconensis.
- H. T. F. Heredes Titulum Fecerunt.
- H. T. V. P. Hunc Titulum Vivus Posuit.
- H. V. Honestus Vir, Hispaniae Utriusque vel Ulterioris, Honesta Vita.
- H. V. D. Hoc Vivus Dedicavit.
- H. V. S. R. Honore Usus Sumtum Remisit.
- I. Impensa, Imperator, In, Inter, Intra, Jovi, Judex, Junoni, Jure, Jussu, Justus, Primus, Semel.
- I. Inter, Interdum, Intra.
- IA. P. Intra Provinciam.
- I. A. P. Q. V. Incomparabili Amantissimae Praestantissimae Que Virtuti.
- I. C. Jus Civile, Judex Cognitionum, Intra Circulum, Julius Caesar, Juris Consultus.
- I. C. E. V. Justa Causa Esse Videtur.
- ID. Interdum, Iduavii, Idus.
- I. D. Jure Dicundo, Jussu Dei, Judex Delegatus, Inferis Diis, Judicium Dabo, Jurisdictio, In Dimidio.
- I. D. C. Juris Dicendi Causa.
- I. D. N. C. Judex Delegatus Nomine Civium.
- I. D. P. Juri Dicundo Praefuit.
- I. D. T. S. P. In Diem Tertium Seu Perendinum.
- I. E. Judex Esto.
- I. E. L. F. E. In Ejus Locum Factus Est.
- I. F. Jussa Fecit, In Foro, Julii Filius.
- I. F. C. H. S. Jussu Fieri Curavit Heredum Suorum.
- I. F. I. A. V. In Fronte In Agrum Versus.
- I. FO. B. In Foro Boario.
- I. FO. C. In Foro Caesaris.
- I. FO. TR. In Foro Trajani.
- I. F. P. IIX. In Fronte Pedes Octo.
- I. F. P. R. In Foro Pro Rostris.
- I. FR. P. X. In Fronte Pedes X.

ROMEN KISALTMALARI

I. G. Jus Gentium.
 I. H. Justus Homo.
 I. H. H. M. E. In Hoc Honore
 Mortuus Est.
 I. I. Jusjurandum, In Jure.
 II. Iterum Secundus.
 I. I. C. In Jure Cessit.
 III. F. Tertio Filio.
 II. M. Iteratus Miles.
 I. IR. In Integrum.
 I. IT. Imperator Iterum.
 II. V. DD. Duum Viris Dedicantibus.
 I. L. Jure Legis, Intra Limites, In
 Loco, Justa Lex.
 I. L. D. In Loco Divino.
 I. L. F. Illius Liberta Fecit.
 I. L. H. Jus Liberatorum Habens.
 I. L. P. In Loco Publico.
 I. L. R. In Loco Religioso.
 I. L. S. In Loco Sacro.
 IM. Immortalis, Imperator.
 I. M. M. E. In Magistratu Mortuus Est.
 IN. A. V. P. In Agrum Versus Pedes.
 IN. E. L. F. E. In Ejus Locum Factus
 Est.
 IN. F. IN. A. V. L. P. X. In Frontem In
 Agrum Versus Longe Pedum X.
 IN H. In Honorem.
 IN. H. H. In Hoc Honore.
 IN. H. L. S. E. In Hac Lege Scriptum
 Est.
 IN. H. M. In Hoc Magistratu.
 IN. H. T. SUNT. COM. OR. H. S. In
 Hoc Titulo Sunt Comprehensa
 Ornamenta Hujus Sepulcri.
 IN. M. M. E. In Magistratu Mortuus
 Est.
 IN. M. O. E. In Magistratu Occisus
 Est.
 IN. PR. O. E. In Praelio Occisus Est.
 I. N. Q. Injustis Nuptiis Quaesitum,
 Justus Nuntius Quaesitus.
 IN. S. R. In Senatu Romano.
 IN. V. I. S. Inlustris Vir Infra Scriptus.
 I. O. M. D. Jovi Optimo Maximo
 Dicum.
 I. O. M. D. J. Jovi Optimo Maximo
 Divino Jussu.
 I. O. M. H. Jovi Optimo Maximo
 Hammoni (Heliopolitano, Helvio).

I. O. M. I. Jovi Optimo Maximo
 Immortali.
 I. O. M. S. Jovi Optimo Maximo
 Sacrum.
 I. O. T. Jovis Olympii Tonantis.
 I. P. In Provinciam, Justus Possessor,
 Jus Pontificum, In Possessione,
 Idem Probavit, Justa Persona, Jus
 Praetoris (Praecepti).
 I. Q. P. Idem Que Probavit.
 I. O. T. IT. Janus Quirinus Tyrannus
 Italiae.
 I. R. Jure Romano, Jure Rogavit,
 Junoni Reginae, Jurisdictio
 Regionis, Judicium
 Recuperatorium.
 I. S. Judicio Senatus, Judicatum
 Solvit, Infra Scriptus, In Senatu.
 I. S. C. Judex Sacrarum Cognitionum,
 In Senatus Consulto.
 I. S. D. In Seris Diis.
 I. S. E. Infra Scripta Erunt.
 I. S. M. R. Juno Sospita Mater
 (Magna) Regina.
 I. S. N. Rom. (I. S. R.) In Senatu
 Romano.
 I. S. S. Inferius Scripta Sunt.
 I. S. V. P. Impensa Sua Vivus Posuit.
 I. T. Intra Tempus, Jure Testamenti.
 IT. Italia. Italiae.
 I. T. C. Intra Tempus Constitutum.
 I. V. Justus Vir.
 I. V. E. E. R. P. F. S. V. C. Ita Vti Ejus
 E Re Publica Fideque Sua
 Videbitur Censere.
 K. Kaeson. Kaja, Kajus, Kalendis,
 Kalumnia, Kandidatus, Kaput,
 Karissima, Karissimus, Kasa,
 Kastra.
 KA. DD. Castra Dedicarunt.
 K. C. Capite Census, Carthago
 Civitas.
 K. D. Kapite Diminutus, Castrorum
 Dedicatio (Deditio), Kapitis
 Damnatus.
 K. DD. Castra Dedicaverunt.
 K. F. Cardo Finalis.
 KK. Caput, Kalumniae Causa.
 KL. Kalendae.
 K. M. Cardo Maximus.

ROMEN KISALTMALARI

- K. N. Kaesonis Nepos.
 K. O. Q. Karthagine Officina
 Quarta.
 K. P. Cardo Positus, Castro Ponit.
 K. S. Calendae Sextiles.
 K. T. Capite Tonsus, Karitas Tua.
 L. Laribus. Latinus, Legio, Lex,
 Libens, Liberta, Libertus, Litis,
 Locus, Laelius, Longum, Lucius,
 Lucrum, Ludi, Lustrum, Lyciae.
 L. A. Libens Animo.
 LA. C. Latini Coloni.
 L. A. D. Locus Alteri Datus.
 L. ÆL. Lucius Ælius.
 L. BO. Lex Boaria.
 L. B. M. D. Locum Bene Merenti
 Dedit.
 L. C. Lucius Cornelius, Lege Cavetur,
 Lucrum, Latini Coloni, Locus
 Concessus.
 LC. D. Lucrum Divinum, Lucus
 Dominus.
 L. D. Locum Dedit (Dedicavit).
 Liberis Dedit, Lucrum
 Divinorum, Libero Damno, Locus
 Divinus, Litibus Dijudicandis.
 L. D. A. B. M. Locum Dedit Aulus
 Bene Merenti.
 L. D. B. S. D. M. Locum Dedit Bene
 De Se Merenti.
 L. DD. Liberis Dono Dedit, Locus
 Dono Datus.
 L. D. D. C. (S.) Locus Datus Decreto
 Collegii (Senatus).
 L. D. DD. Locum Diis Dedicavit,
 Locum Dono Dederunt, Locus
 Datus Decreto Decurionum,
 Libens Dono Dedit, Libens
 Datum Decreto Decurionum.
 L. D. D. D. E. Locus Decreto
 Decurionum Datus est.
 L. D. L. L. I. E. Lucius Duorum
 Luciorum Libertus Jussu Eorum.
 L. D. P. Locus Datus Publice.
 L. D. S. Libens de Suo.
 L. D. S. C. Locus Datus Senatus
 Consulto.
 L. D. S. P. D. Locum de Sua Pecunia
 Dedit.
 L. E. D. Lege Ea Damnat. L. E. LV. M. C. S. Libens Et Lubens
 Merito Cum Suis.
 L. EM. Locus Emtus.
 L. F. Lucii Filii, Lustrum Fecerunt,
 Lucius Furius.
 LG. Legavit, Legio.
 LG. D. Legem Dedit, Legis Decima.
 L. H. Locus Heredum.
 L.H.D.D. Locum Hunc Dis
 Dedicavit.
 L. H. L. D. Locus Hic Liber Datus.
 L. I. Litis Judicium (Judex).
 LIB. Libertus, Liberta, Libertas,
 Liberalitas, Libera.
 L. I. C. Laus Julia Corinthus.
 L. I. D. A. C. Lex Julia De Adulteriis
 Coërcendis.
 L. III. V. D. P. S. Locus Trium Virum
 Decreti Publico Sumtu.
 L. L. Lucius, Lucii (Livii, Livius),
 Libertus, Liberta, Laurentum,
 Lavinatum, Lucius, Lucejus,
 Liberti, Lucii, Libertas, Legibus.
 L. L. L. Lucii Liberti Locus.
 L. L. L. M. M. Lacerat Lacertum
 Largi Mordax Mevius.
 L. L. L. P. O. M. S. Liberis Libertis
 Libertabus Posteris Omnibus
 Monumento Scriptorum.
 LL. M. Lubentissime Merito.
 L. L. Q. P. Q. E. Libertis Libertabus
 Que Posteris Que Eorum.
 L. M. Libens Merito, Lucius
 Murena, Locus Monumenti
 (Mortuorum).
 L. M. A. H. T. Locus Monumenti Ad
 Heredes Transit.
 L. M. D. Libens Merito Dedit,
 Locum Monumento Dedit.
 L. N. Lucii Nepos, Liberarius
 Notarius, Latini Nominis.
 L. P. Libens Posuit, Loco Proprio,
 Lege Punitus, Locus Promptus
 (Propitius).
 L. P. C. DD. Locus Publice Concessus
 Decreto Decurionum.
 L. P. C. R. Latini Prisci Cives
 Romani.
 L. P. D. Locus Publice (Plebiscito)
 Datus.

ROMEN KISALTMALARI

- L. P. D. D. D. Locus Publice Datus
Decreto Decurionum.
- L. PL. Lex Plebeja.
- L. PR. Loco Privato, Latini Prisci.
- L. PR. C. Latini Prisci Cives.
- L. Q. S. Locus Qui Supra.
- L. R. Lege Romana, Lucius Roscius
(Rubrius).
- L. S. Libens Solvens, Laribus Sacrum,
Locus Sacer, Laudabilis
Substantia.
- L. S. A. Lucius Sextius Aurelius.
- L. SC. Locus Sacer.
- L. S. M. C. Locum Sibi Monumento
Curavit.
- L. S. P. D. D. Locus Sepulturae
Permissus Decreto Decurionum,
Locum Sepulcri Publice
Dedicarunt, Locum Sua Pecunia
(Sumtu Publico) Dedicarunt.
- L. S. S. Legionis Supra Scriptae.
- L. T. Lucius Tacitus, vel Titus, Legem
Tulit.
- L. V. Lex Vetat, Lex Vetus.
- L. V. P. F. Ludos Votivos Publicos
Fecit.
- L. V. S. Locum Viva Sibi.
- L. XX. M. N. P. Sestertia Viginti
Millia Nummum Pendit.
- M. Magister, Magna, Magnus,
Marcus, Marmorea, Mater,
Maximus, Memoria, Meritus,
Merito, Miles, Millia,
Monumentum, Mucius, Mulier,
Municipium.
- M. A. Massilia, Macuvius, Memori
Animo.
- M. A. A. Municipium Albae
Augustae.
- M. A. G. S. Memor Animo Grato
Solvit.
- M. B. Municipii Bergomatum, Mulier
Bona.
- M. C. Marcus Cicero, Marcus Censor,
Monumentum Condidit vel
Consecravit.
- M. C. D. Memoriae Causa Datum.
- M. C. P. C. Memoriae Causa Poni
Curavit.
- M. C. IV. Municipium Calaguris Juliae.
- M. D. Militum Dacorum. Matri Deum.
M.D.M. (I.) Magnae Deum Matri
(Ideae).
- M. E. Monumentum vel Memoriam
Ereptit.
- M. E. M. Municeps Ejus Municipii.
- M. E. M. D. D. E. Municipibus Ejus
Municipii Dare Damnas Esto.
- M. EQ. Magister Equitum.
- M. F. Marci Filius, Municipalibus
Functus Manifestum.
- M. FA. Marcus Fabius.
- M. F. C. Monumentum (Memoriam)
Fieri Curavit.
- M. F. M. N. Marci Filius, Marci
Nepos.
- M. F. P. Malae Fidei Possessor.
- M. H. Magnus (Malus) Homo.
- M. I. Maximo Jovi.
- M. I. V. Marcus Julius Valerius.
- M. K. V. T. Moneta Carthaginensis
Urbis Officina Tertia.
- M. L. Marci Libertus, Miles Legionis,
Monumenti Locus, Militis Locus.
- MM. Meritissimo, Municipium,
Milites, Mediolanense,
Marcorum, Matrimonium, Mulier
Mala.
- MM. L. Marcorum Libertus.
- MN. Manius.
- M. N. Marci Nepos, Millia Nummum,
Meo Nomine.
- MO. Monumentum.
- MO. S. TR. Moneta Signata Trevis.
- M. P. Marcus Pompejus (Pacuvius),
Mensam Posuit, Maximus
Princeps.
- M. P. II. Millia Passuum Duo.
- M. R. Municipium Ravennas aut
Ravenantium, Marcius, Marcia,
Miles Romanus.
- M.S. Mesia Superiore, Menses,
Mensibus.
- M. S. B. M. Magistro Suo Bene
Merenti.
- M. S. D. D. Municipis Sui Decreto
Decurionum.
- M. S. P. Memoriae Suae Posuit.
- M. T. Marcus Tullius.
- MV. Mucius.

ROMEN KISALTMALARI

M. V. M. Marcus Valerius Maximus.
 M. X. Menses Decem.
 N. Nazione, Nata, Natus, Nautarum,
 Nepos, Neptuno, Nobilissimus,
 Nomen, Nomine, Non, Nonus,
 Noster, Numeratius, Numeravit,
 Numerius, Numerus, Numini,
 Numus.
 N. B. Numeravit Bivus s. Vivus.
 N. C. Nobilissimus Caesar, Non Clam.
 N. C. C. Non Calumniae Causa.
 N. CL. Nero Claudius.
 N. C. M. M. Numerus Cajus duo
 Marci.
 N. C. S. C. S. D. E. Novis Civibus
 Senatus Consulti Suffragium
 Datum Est.
 N. D. Numini Divino.
 N. F. C. Nostrae Fidei Commisum.
 N. F. N. Nobili Familia Natus.
 N. G. Nobili Genere.
 N. H. Notus Homo.
 N. I. Nomine Ipsius.
 N. I. O. T. Nomine Jovis Olympii
 Tonantis.
 N. K. C. Non Calumniae Causa.
 N. L. Nominis Latini, Non Liqueat,
 Non Licet, Numerus Lucius.
 N. L. F. Numeri Lucii Filiae.
 N. M. N. S. Novum Monumentum
 Nomine Suo.
 N. M. Q. E. D. Numini Majestati Que
 Ejus Devotissimus.
 NN. Nostri, Duo Numeri.
 N. P. C. Nomine Proprio Curavit.
 N. Q. Nusquam, Nunquam.
 N. R. Nero, Neratius.
 N. V. Non Vi.
 N. V. N. D. N. P. O. Neque Vendetur
 Neque Donabitur Neque Pignore
 Obligabitur.
 N. T. M. Numini Tutelari Municipii.
 N. TR. Nova Trajana.
 O. Obiit, Ollius, Opera, Oportet,
 Optimo, Ordo, Ossa, Opertum.
 O. A. Q. Omnes Ad Quos.
 OB. Obiter.
 OB. M. E. Ob Merita Ejus.
 OB. M. P. E. Ob Merita Pietatis
 (Parentis) Ejus.

OB. M. P. E. C. Ob Merita Pietatis Et
 Concordiae.
 O. D. S. M. P. Optime De Se Merenti
 Posuit.
 O. E. B. Q. C. Ossa Ejus Bene
 Quiescant Condita.
 O. E. F. Q. Ossa Ejus Feliciter
 Quiescant.
 O. E. H. S. S. Ossa Ejus Hic Sita
 Sunt.
 O. E. R. Ob Eam Rem.
 OF. Officia, Officinarius.
 O. H. S. S. Ossa Hic Sita Sunt.
 Θ. Θ. Obiit (mortem significat).
 O. L. Operas Locavit.
 O. M. H. Optimo Maximo Hammoni.
 O. M. T. Optimo Maximo Tonanti.
 O. P. Opinio, Optimo Principi.
 O. P. D. Ollae Publicae Datae.
 O. P. F. Optimo Patri (Principi) Fecit.
 OR. Cl. Ornato Civi.
 OS. C. Omnes Conciliat.
 O. V. D. Omni Virtute Dedito.
 O. V. F. Oufentina (tribus), Omnia
 Vivens Fecit, Optimo Viventi
 Fecit, Omnibus Vivis Fecit.
 P. Passus, Pater, Patrensis, Patria,
 Patrono, Pecunia, Pedes,
 Percussa, Perpetuus, Pius, Pondo,
 Pontifex, Populus, Posuit,
 Potestas, Principi, Publicus,
 Publius, Puer.
 PA. Pupilla.
 P. C. Patrono Corporis (Coloniae),
 Ponendum Curavit, Post
 Consulatum, Patres Conscripti,
 Pactum Conventum, Pecunia
 Constituta, Procurator.
 P. C. N. Posuerunt Communi
 Nomine.
 P. D. Publius Decius (Decimus),
 Populo Datum, Publice Dedit.
 P. DD. Publice Dedicatum, Positum
 Decreto Decurionum.
 P. D. S. IM. C. Ponendum De Sua
 Impensa Curavit.
 P. E. Publice Eraxerunt.
 PE. R. P. Pecunia Romae Percussa.
 P. F. Publii Filio, Pius Felix, Pia
 Fidelis (Legio), Publice Fecit.

ROMEN KISALTMALARI

P. F. V. Pio Felici Victori.
P. H. C. Provinciae (Praetor)
Hispaniae Citeriores, Publicus
Honor Curandus.
P. I. Principi Juventutis.
P. II. S. L. Pondo Duarum Semissis
Librarum.
P. I. R. Populus Jure Rogavit.
P. I. S. Publica Impensa Sepultus.
P. L. Publii Libertus, Plebs.
PL. TR. Plebis Tribunus.
P. M. Pontifex Maximus, Principi
Militum, Princeps Militum, Poni
Mandavit. Post Mortem, Plus
Minus.
P. N. Publii Nepos.
P. N. R. Publico Nomine Restituito.
P. P. Pontificum, Pater Patriae,
Pecunia Publica. Publice Posuit.
Potestate Publica. Praefectus
Praetorio, Praeses Provinciae,
Praepositi Patres.
P. P. C. Patres Conscripti.
P. P. H. T. Praeses Provinciae
Hispaniae Tarraconensis.
P. P. L. I. Per Praedictae Litis Judicium.
P. P. P. Praefectus Praetorio
Provinciae, Pater Patriae Patratus,
Primus Pater Patriae.
P. P. P. M. Pietate Plenus Posuit
Merenti.
PQ. Postquam
P. Q. E. Posteris Que Eorum.
P. R. Populus Romanus, Possessori
Redditum.
PR. C. Praetor Constitutus.
P. R. C. Post Romam Conditam.
P. R. E. Post Reges Exactos.
PR. H. O. C. S. Praetextatus Hostem
Occidit Civem Servavit.
PR. ID. Pridie Idus, Praefectus Juri
Dicundo.
PR. K. Praetori Kandidato, Pridie
Kalendarum.
PR. L. V. P. F. Praetor Ludos Votivos
Publicos Fecit.
PR. PR. Praefectus Praetorio, Pro
Praetore.
PR. S. Praetoris Sententia. Post
Reges Servatos.

PR. S. P. Provinciae Syriae
Palestinae.
P. S. Publico Sumtu, Pecunia Sua,
Plebiscitum, Proprio Sumtu,
Posuit Sibi.
P. S. ET. S. Posuit Sibi Et Suis.
P. S. F. Pecunia Sua Fecit, Publice
Sibi Fecit.
P. S. F. C. Proprio Sumtu (Publice
Saluti) Fieri Curavit.
P. S. P. Provinciae Syriae Palestinae.
P. S. P. Q. S. Posuit Sibi Posteris Que
Suis.
P. S. S. C. Pecunia Sua Statuendum
Curavit.
P. TR. O. Percussa Treviri, Officina
Quinta.
P. V. D. Pro Voto Dedit.
Q. Quadrati, Quae. Quaesitum,
Quaestor, Quando, Quartus, Qui,
Quinarius, Quinquennalia,
Quinquennialitio, Quintitius,
Quintus, Quirinus, Quod.
Q. Æ. Quaestor Ædilis.
Q. B. V. Qui Bene Vixit.
Q.B.F.E. Quare (Quod) Bene
Factum Est.
Q. B. M. V. Quae Bene Mecum Vixit.
Q. C. M. P. I. Quintus Caecilius
Metellus Pius Imperator.
Q. D. Quinquennalis Decurio.
Q. D. E. R. F. P. Quid De Ea Re Fieri
Placet.
Q. D. S. S. Qui Dederunt Supra
Scripta.
Q. E. R. E. V. Quanta Ea Res Esse
Videbitur.
Q. F. Quintus Filius, Quod Factum.
Q. F. E. I. S. F. Quod Factum Est In
Senatu Fuerit.
Q. K. Quaestori Kandidato.
Q. I. H. H. M. E. Qui In Hoc Honore
Mortuus Est.
Q. L. Quinti Libertus, Quintus
Lucius.
Q. L. F. Quinti Lucii Filius.
Q. L. S. S. Quaesivit Liberam
Statuam Senatus.
Q. M. Quomodo, Quo Magis
(Minus). Quintus Marcius.

ROMEN KISALTMALARI

Q. N. A. N. N. Quando Neque Ait
Neque Negat.
Q. PR. Quaestori Provinciali.
QQ. Quinquennialitius, Quaestores,
Quoque.
QQ. L. H. SE. Quo Quo versum
Latitudo Hujus Sepulcri.
QQ. PP. Quinquennialitio Perpetuo.
QQ. V. Qua Qua Versum.
Q. R. Quaestor Reipublicae.
Q. R. F. E. V. Quod Recte Factum
Esse Videtur.
QS. Quasi.
Q. S. P. P. S. Qui Sacris Publicis
Praesto Sunt.
Q. S. S. S. Quia Supra Scripta Sunt.
QV. Quartus.
Q. V. A. Qui Vixit Annis.
Q. V. M. A. XXIX. S. OF. Qui Vixit
Mecum Annos 29 Sine Offensa.
QVI. S. P. P. V. Qui Sacris Publice
Praesto Sunt.
R. Recta, Regio, Rei, Restituit,
Retro, Roma, Romanus, Roscius,
Rudera.
R. C. Romana Civitas, Romani Cives.
R. D. Recte Dare, Regis Domus.
R. D. D. Res Dono Data.
R. F. E. D. Retro Factum Esse Dicitur.
R. F. Regis Filius.
R. G. C. Rei Gerendae Causa.
R. I. M. D. R. Regnum Invicto
Magno Domino Restituit.
R. L. P. Recte Legis Possit.
R. M. Rei Militaris.
RO. Roma, Romilia.
R. P. Res Publica, Respondit.
R. P. S. Romae Pecuniae Signata.
RP. C. Reipublicae Causa
(Constituendae).
RP. C. C. Reipublicae Constituendae
Causa.
R. P. H. V. V. Reipublicae Hujus
Vigilantissimae Urbis.
R. P. S. D. D. Reipublicae
Saguntinorum Decreto
Decurionum.
R.R. Ruderibus Rejestis, Regnum
Romanum.
R. RR. Rurum Romanorum.

R. R. R. F. F. F. Regnum Romae
Ruet Ferro Fame Flamma.
R. S. Romae Signata (scil. moneta).
R. V. Re Uxoriam, Ravenna Urbs.
S. Sacellum, Sacerdos, Sacrum,
Saguntini. Sanctus, Senatus,
Sepulcrum, Servus, Sextus, Si, Sibi,
Signatum, Sine, Singuli, Sinister,
Socius, Soli, Stipendia, Suis.
SA. Salus.
S. A. D. Sub Ascia Dedicarunt.
SA. R. Sacerdos Romae.
S. C. Senatus Consultum, Sibi
Curavit, Suam Causam.
S. C. D. Senatus Consulto Decrevit.
S. C. D. S. Sibi Curavit De Sua.
S. C. F. C. Senatus Consulto
Faciendum Curavit.
S.C.F.E. Senatus Consultum Factum
Est.
S. D. Sententiam Dixit.
S. D. I. V. (C.) K. I. Sinistra
Decumanum Primus Ultra (Citra)
Kardinem Primum (in divis. agr.).
S. D. S. Soli Deo Sacrum.
S. E. T. L. Sit Ei Terra Levis.
S. ET. S. Sibi Et Suis.
S. F. Sacris Faciendis.
S. F. S. Sine Fraude Sua.
S. I. M. Soli Invictus Mithrae.
S. L. Sua Laude, Sententia Libens,
Solvit Libens, Sacrorum
Ludorum.
S. L. M. Solvit Lubens Merito.
S. M. Signa Moneta.
S. M. A. L.S. Sacrum Memori Animo
Lubens Solvit.
S. M. D. Sacrum Marti Deum.
S. M. K. B. Sacra (Signata) Moneta
Karthaginensis Secunda.
S. M. N. T. Sacra Moneta Nicodemia
Officina Tertia.
S. M. R. P. Sacra Moneta Romae
Percussa.
S. M. T.S. E. Sacra Moneta Treviris
Signata Officina Quinta.
SN. Senatus.
S. N. L. Sociis Nominis Latini.
S. N. S. Q. Si Negat Sacramento
Quaerito.

ROMEN KISALTMALARI

S. O. Sive Occasione.
 S. OF. Sine Offensa.
 S. P. Spurius, Sacerdos Perpetuus,
 Sua Pecunia, Sacri Palatii, Sacra
 Publica.
 S. P. D. Sua Pecunia Dedicavit,
 Salutem Plurimam Dicit.
 S. P. F. Sua Pecunia Fecit, Spurii
 Filius.
 S. P. P. Sua Pecunia Posuit.
 S. P. P. C. Sua Pecunia Ponendum
 Curavit.
 S. P. P. S. Sacris Publicis Praesto Sunt.
 S. P. Q. L. Senatus Populus Que
 Lanuvianus.
 S. P. Q. R. Senatus Populus Que
 Romanus.
 S. P. Q. R. P. T. Senatus Populus Que
 Romanus Praecipiet Tibi.
 S. P. Q. S. C. P. S. Sibi Posteris Que
 Suis Curavit Pecunia Sua.
 S. P. Q. S. P. C. Sibi Posteris Que Suis
 Poni Curavit.
 S. P. V. T. S. Sua Pecunia Usus Titulo
 Suo.
 S.Q.C.F. Senatus Que Consultum
 Fecit.
 S. Q. R. E. Q. R. I. N. S. E. H. L. N.
 R. E. Si Quid Rogatum Est Quod
 Rogari Jus Non Sit Ejus Hac Lege
 Nihilum Rogatum Est. (Clausula
 communis Legum Romanarum.)
 S. Q. S. S. E. Q. N. I. S. R. E. H. L. N.
 R. Si Quid Sacro Sancti Est Quod
 Non Jure Sit Rogatum Ejus Hac
 Lege Nihil Rogatum. (Eadem.)
 S. R. Sacrum Remunerationum.
 S. S. Senatus Sententia, Supra
 Scriptum, Sanctissimus Senatus,
 Sacri Scrinii, Sacro Sanctum.
 S. S. C. Secundum Suam Causam,
 Seditio Sedandae Causa.
 S. S. E. Sive Sepulcrum Est.
 S. S. M. Satis Secundum Mancipium.
 S. S. P. Suo Sumtu Posuit.
 S. S. S. Soli Sanctissimo Sacrum,
 Silvano Sancto Sacrum, Supra
 Scriptae Summae, Supra Scripta
 Sunt.
 S. S. T. N. Supra Scripti Titi Nomine.

ST. Stipendium, Studium, Stadium,
 Signata Treviris, Sine Testibus.
 S. T. A. Sine Tutoris Auctoritate.
 ST. P. Stadium Ponit.
 S. T. T. L. Sit Tibi Terra Levis.
 S. VE. C. Senatus Ve Consulto.
 S. V. L. Q. Sibi Uxori Liberis Que.
 S. V. T. L. H. F. C. Sit Vobis Terra
 Levis Heredes Faciendum
 Curarunt.
 T. Tarraconensis, Terminavit,
 Testamento, Titulus, Titus,
 Togato, Tonanti, Tribunus, Tunc,
 Turma, Tutela, Tutor, Tyrannus.
 T. A. Tadius, Taurum Album, Titus
 Annius, Tutoris Auctoritate.
 T. B. Tempus Bonum (Bonorum).
 T. C. Tunc, Testamenti Causa,
 Testamento Cavetur.
 T. F. Testamento Fecit, Titi Filius,
 Titus Flavius, Titulum Fecit.
 T. F. I. Testamento (Titulum) Fieri
 Jussit.
 T. F. I. H. F. C. Testamento (Titulum)
 Fieri Jussit Heredes Fideliter
 Curarunt, Testamento Fieri Jussit
 Heredes Faciendum Curarunt.
 TI. Tiberius, Tiburtinorum.
 TI. F. TI. L. N. Tiberius Filius Tiberii
 Liberti Nepos.
 T. IT. Tyrannus Italiae.
 T. L. Titus Livius, Tibi Libertus.
 TM. DD. Terminum dedicavit,
 Termæ Dicatae.
 T. N. Titi Nepos.
 T. P. Titulum Posuit
 T. P. B. Tempus Bonum.
 T. P. I. Testamento Poni Jussit.
 TR. Tribunus, Trajectus, Translatus,
 Trajanus, Tribus.
 TR. A. Treviris Prima.
 TR. AM. Trans Amnem.
 T. R. E. S. P. R. Terra Regesta Ex Sua
 Pecunia Restituerunt.
 TR. F. Trajana Fortis (Legio).
 TR. S. Treviris Signatum.
 T. S. F. I. Testamenti Sui Fieri Jussit.
 T. S. E. Treviris Signata Officina
 Quinta.
 T. V. Titulo Usus.

ROMEN KISALTMALARI

- V. Valerius, Veteranus, Victoria,
Victrix, Vir, Virtus, Vivens, Vivus,
Vixit, Volusius, Vopiscus, Votivus,
Votum, Urbs, Usus, Quinque,
Quinto.
- V. A. Veterano Adsignatum.
- V. A. F. (P.) Vivus Aram Fecit (Posuit).
- V. A. I. D. Vivus Aram Jussus Dedit.
- V. A. L. Vixit Annos Quinquaginta.
- V. B. Viro Bono.
- V. B. A. Viri Boni Arbitratu.
- V. B. F. Vir Bonae Fidei.
- V. C. Vir Consularis (Clarissimus),
Urbs Conditor, Urbs Condita.
- V. C. P. T. Vir Consularis Provinciae
Tarraconensis.
- V. C. R. IM. OR. Vice Caesaris
Rector Imperii Orientis.
- V. D. Vivus Dedit.
- V. DD. Voto Dedicatum, Vivus Dedit.
- V. E. Veteranus, Vir Egregius,
Velamen, Verum Etiam.
- V. E. D. Vir Egregius Decurio.
- V. E. D. F. Vir Egregius Decimi Filius.
- V. F. Viro Fidelissimo, Vivus Fecit,
Verbo Fecit, Valerii Filius, Usus
Fructus, Viro Forti, Vale Feliciter.
- V. F. C. Victoriae Felicitatis Caesaris,
Viam Faciendam Curavit.
- V. FR. Usus Fructus.
- V. L. S. ET. S. Vivus Fecit Sibi Et Suis.
- V. F. S. C. Vivus Fieri Sibi Curavit.
- V. I. Vir Justus.
- V. I. C. Universi Ita Censuerunt.
- V. I. N. K. Victrix Julia Nova Karthago.
- V. K. I. Ultra Kardinem Primum.
- V. L. S. Votum Libens Solvit.
- V. M. Volens Miritae Minervae.
- V. M. S. Voto Merito Suscepto,
Votum Merito Solvit.
- V. OP. Vir Optimus.
- V. P. Utriusque Pannoniae, Vir
Patricius, Vir Perfectissimus,
Urbs Praefectus, Vir Prudens,
Vivus Posuit.
- V. P. P. P. H. Vir Perfectissimus
Praefectus Provinciae Hispaniae.
- V. R. P. Veteri Possessori Redditum.
- V. R. Urbs Romana.
- V. S. Votum Solvit, Voto Suscepto,
Vivens Statuit.
- V. S. A. L. P. Voto Suscepto Animo
Libens Posuit.
- V. S. C. Voto Suscepto Curavit,
Votum Solvi Curavit, Voti Sui
Compos.
- V. S. F. Universi Sic Fecerunt, Voto
Suscepto Fecit.
- V. S. I. Vice Sacra Judicans.
- V. S. I. F. Voto Suscepto Jussit Fieri.
- V. S. L. M. Votum Solvit Libens
Merito, Vivens Sibi Locum
Monumenti, Voto Suscepto
Libens Merito.
- V. S. L. S. Vivens Sibi Locum
Statuit.
- V. S. P. Vivens Sibi Posuit.
- V. S. P. L. L. M. Voto Suscepto Posuit
Libens Libentissime Merito.
- V. S. S. L. M. Votum Susceptum
Solvit Libens Merito.
- V. T. F. I. Usus Titulo Fieri Jussit.
- V. T. S. Usus Titulo Sui.
- V. V. Votum Vovit, Ut Voverat,
Valens Victrix (Leg.), Virgini
Vestali, Urbs Victrix.
- V. V. C. C. Viris Clarissimis.
- V. V. F. Virtus Vivens Fecit.
- VV. FF. Viventes Fecerunt.
- V. V. E. Vestri Visum Erit.
- V. V. S. S. F. Vivus Supra Scriptum
Fecit.
- X. Decimus, Decennalis, Denarius.
- X. ER. Decimae Erogator.
- X. F. Denarium Faciendum.
- X. P. Decem Pondera.
- XX. Vigesima (Hereditatum),
Vicennalis.
- Y. pro CON. ponitur.
- YSTAN. Constantinus.

DİZİN

Afganca 112
Afrika yazıları 19
Ahom 130, 145
Akhaia Kolonileri alfabesi
170
Aksar 152
Akşar 117
ALDUS MANUTIUS 202, 204
Alfabenin kökeni 77
ALKUIŒ okulu 196
Allahabad 126
Almanca 226
Almanca-Ibranice 83
Amerika 7
Anaktorion alfabesi 169
Anglosakson Runlar 165
Anglosakson yazısı 200
Antiqua yazılar 204, 208
Arami yazısı 79
Arap yazıları 95
Arapça Neshî 101
Argos alfabesi 169
ARISTOPHANES 179
Arkadhia alfabesi 170
Arnavutça 181
Asekkil 39
Assam 130, 145
Astronomi işaretleri 209
Asur çivi yazısı 69
Asya 45
Aşoka 126
Aşşurit (Keta) 80
Atina alfabesi 169
Avesta 91
AYMONIER 152
Babil çivi yazısı 69
Babil, Musevi yazısı 79
Balbodh 124

Bandžin Mola 136
BARB transkripsiyonu 107
BARTATAR 86
Batı Avrupa yazıları, modern
207
Battak 158
Benares yazısı 132
Bengali yazısı 137
Bihar yazısı 125
Birman yazısı 148
Bisaya 155
Bohemya 232
Boromat yazısı 149
Boustrophedon 40, 167
Böotia alfabesi 170
Brahmanlar 119, 131
BRASSEUR DE BOURBOURG 15
BRUGSCH 22, 38
Budist yazısı 119, 125, 144,
147
Bugi 158
Bulgarca 189
Bulgar-Glagol yazısı 184
Burç işaretleri 209
BURNOUF ve LASSEN 150
BÜTHAKUKYE yazısı 182
BYROM JOHN 237
Cava yazısı 152
CENGİZ HAN 117
Cherokee yazısı 13
CHODZKO 184
Džirnar 126
Cod. Exonius. 163
Cod. Sangall. 163
Cod. Vindob. 163
Coelbren y Beirdd 166
Congregatio de propaganda
fide 93

CORTEZ, FERD. 15
Cree yazısı 12, 135
Çekoslovakya 232
Çince 47
Çivi yazısı arkaik 66
Çivi yazısı Babil-Asur 69
Çivi yazısı Med 74
Çivi yazısı Pers 75
Çivi yazısı 65
DAKHAI BAKKHI 117
Danca 229
Demotik 23
Demotik, yazı göstergeleri 36
Devanagari 131, 133
DİDOT alfabeleri 206
DIETERICH 162
Din debireh 91
Diploma yazısı 195
Divânî 95, 106
DOLAU BUKERE 44
DORN 89
Dörböldskhin 129
Düğümlü sicimler 47
Edessa'lı JAKOB 85, 86
Edessa'lı THEOPHILUS 85
Elbasan yazısı 181
Ellis alfabesi 170
ELLIS 13
ERASMUS 178
ERDENİ-BAKSI 117
Ermenice 92
Eski İrlandaca 196
Eski İtalyanca 192
Eski Mısır rakamları 35
Eski Mısır yazısı 21
Eski Slovakça 184
Eski Türkçe 115
Eski Yunanca 169

Estrangelo 85
ETIENNE alfabeleri 206
Etrüsk 186
Etiyopya dili 41
Euböa alfabesi 170
Falisci 192
Farsça, Neshî, 107
Farsça, Ta'lik 108
Farsça, Transkripsiyon 107
FAULMANN 77, 238, 250, 254
FAVRE 107
Fenike yazısı 78
Filipinler 155
Finçe 231
Flamanca 225
Fraktur yazılar 205, 208
Fransızca 220
Fransızca mat. harfleri, yeni 206
Fust, Joh. 202
GABELBERGER 238, 242
GAGAI DZARGUTSI 117
Galik 117
Galileliler yazısı 88
GANN 166
GARAMOND Alfabeleri 206
Gaura yazısı 137
Geçce 181
Girit alfabesi 169
Glagol yazısı 184
Gotik Matbaa yazısı 208
Gotik Runlar 163
Grantham 143
GRIMM 165, 227
Gubârî rakamları 97
Gucarati 122, 126
GUESS, GEORG 12
Gupta Hanedanlığı yazıtları 126
Gurmukhi 123
GUTENBERG 201
GUTENBERG İncil yazısı 203
Güney-İslav yazısı 190
Gürcü yazısı 94
Habeş yazısı 41
Haham yazısı 82
HAHN 181
Haksara 156
HALÉVY 40, 84
Halikarnassos alfabesi 169
HANOTEAU 39
Harf-Telgrafi 235

Hauran yazısı 84
Helsing Runları 162
Hieronymia alfabesi 183
Himyeri yazısı 40
Hintçe Neshî 113
Hiragana 58, 6
Hiyeratik 22, 25
Hiyeroglifler 21
Horyik 129
HRABANUS Runlar 163
Huzvareş dili 90
İberya yazısı 168
İBNİ MUKAFFA 91
İBNİ MUKLE 95
İbranice 80
İbranice kısaltmalar 257
İbranice, işlek yazı 83
I-Ching yazısı 47
İlirya - Glagol yazısı 184
İlirya yazısı 190
İmuşar yazısı 39
Incunabula alfabesi 202, 204
İngilizce 222
İonia alfabesi 167
İrlandaca 196, 2
İslav yazıları 183
İspanyolca 216
İspanyol-Levanten 82
İsveççe 230
İşlek yazı (İbranice), 11.-12. yy. 82
İşlek yazı, Latince 195
İşlek yazı, yeni 171
İşlek yazı, Yunan 171
İtalyanca 215
İtalyanca, Ortaçağ işlek yazı 195
İzlandaca 229
Japonca 57
JULIEN, STANISLAS 201
Kâbil yazısı 120
Kaiti-Nagari 136
Kalde yazısı 86
Kalmukça 116
Kamboçya 151, 152
Kanada 11
Kannara 141
Kanunun yazısı 91
Kapital yazı, Romen 192
Kapital yazı, Yunanca 171
Karmatî 95, 99
Karşun 86

Kaşmîri 123
Kartaca 42
Katakana 57, 59
KAUDER, CH. 11
Kekinowin 9, 1
Kekiwin 9
Kelt Ozanlarının alfabesi 166
Keossawin 9
Keta yazısı 76
Khutsuri yazısı 94
Khyugayi yazısı 127
Kıbrıs yazısı 76
Kipti yazı 38
Kısaltmalar, Romen yazısı 269
Kısaltmalar, Stenografi 238, 243, 248
Kısaltmalar: Almanca 227
Kısaltmalar: Birmanca 148
Kısaltmalar: Ermenice 93
Kısaltmalar: Fransızca 221
Kısaltmalar: GABELBERGER 243
Kısaltmalar: İbranice 257
Kısaltmalar: İngilizce 223
Kısaltmalar: İspanyolca 216
Kısaltmalar: İtalyanca 215
Kısaltmalar: Latince 212
Kısaltmalar: Latince Miniskül 198
Kısaltmalar: Matematik 210
Kısaltmalar: Romen 269
Kısaltmalar: STOLZE 252
Kısaltmalar: TAYLOR 239
Kısaltmalar: Tıbbi 214
Kısaltmalar: Yunanca Miniskül 172
Kızilderili yazıları 9
KINGSBOROUGH 15
KIRCHHOFF 164, 167
Kiril alfabesi 185, 187
Kirmanşah yazıtı 89
Kitap yazılarının kökeni 77
KOBŌ-DAIZI 57
KOPIEWITSCH, ELIAS 187
Korece 64
Korfu alfabesi 169
Korinthos alfabesi 169
KÖLLE, S., W. 44
Krişna 139
KUBILAY HAN 117, 129
Küfi yazı 95, 98

Kuran yazısı 95
Kutila yazıtları 130
Ku-Wen 47
Kuzey Runları 162
Kyai yazısı 47, 48, 54, 57
KYU-SYAO-KU-WAN 64
Lakonia lafabeti 170
Lampun yazısı 158
LANDA, DIEGO DE 18
Laos yazısı 151
Latin yazısı 191
Latince 211
Latter-Day-Saints 14
LAUTH 161
LAYARD 79
LAZIUS 163
Lehçe 233
LENORMANT 115
Lepça yazısı 135
LEPSIUS 3, 13, 75, 91, 93, 122
Letçe 231
LEVY 84
Libya yazısı 39
Likya yazısı 168
Li-Se 47
Litografi 202
Lokris alfabesi 170
Macarca 234
Magadhi yazısı 125
Mağribi yazı 96, 100
MAINWARING 135
Makabi sikkeleri 78
Malabar- Hint yazısı 143
Malabar-Süryani yazısı 87
Malayalam 143
Malayca Neshî 114
Malayca yazılar 156
Maldivler 155
Mançu yazısı 118
Mande 88
Mañkâsar 158
MANUTIUS, ALDUS 202, 204
Manyokana 57
Marathi 124
Markomann Runlar 163
Marunilerin yazısı 87
Masoretler, noktalama 80
Matbaacılık 201
Matematik işaretleri 210
Maya halkının yazısı 18
Med çivi yazısı 74
Meda yazısı 9

Medawin 9
MEI-TAN 49
Meksika 15, 16
Mektup resimleri 201
Mektup yazısı, 15-17. yy. 195
Merovenj yazısı 195
Merubba (Ketaf) 80
Mesa yazıtı 77, 78
Messapia 192
Meşale Sinyalleri 235
MEŞROP 93
METHODIUS 183
Mihitarcıların yazısı 92, 93
Micmac yazısı 11
Milet alfabesi 169
Milos alfabesi 169
Miniskül, Bileşik harfler 172
Miniskül, Latin 196, 197
Miniskül, Yunanca 167, 171
Minisküllerin İnisiyalleri 196, 197
Mkhedruli yazısı 94
Moab yazısı 78
Modi yazısı 124
Moğolca 116
Mon yazısı 145
MORDTMANN 89
Moritanya 96, 100
Mormon alfabesi 14
MORSE 236
Mösogotça 164
Multani 121
MUSA 79
Musnad 40
Muzzinabik, Muzzinabikon 9
MÜLLER, FR. 93, 157
MÜLLER, H. 84
Nabati yazısı 84
Nakşi-Rüstem yazıtı 89
Narbadda 139
Nazirlerin yazısı 88
Nepal yazısı 136
Neshî 95, 101
Neshî rakamları 97
Nesturi yazısı 86
Nevari 136
Nomadlar 39
NORRIS 68
Nundobewunewun 9
Ogham yazısı 166, 235
OLSHAUSEN 89
Onsiyal yazı, Romen 196

Onsiyal yazı, Yunan 171
OPPERT 68
Optik telgraf 235
Oriya yazısı 138
Ortaçağ kitap yazıları 196
Ortaçağ Pers yazısı 89
Orta Yüksek Almanca 226
Oskça 192
Ozan alfabesi 166
Pa-Kua 47
Pali-Birman yazısı 146
Pali-Kamboçya yazısı 151
Pali-Siyam yazısı 149
PALLEGOUX 150
Palmira yazısı 84
Parsi sikkeleri 89
Pehlevi yazısı 89, 9
Pencabi yazısı 123, 131
Pers çivi yazısı 75
Peşitto 87
PHAGS-PA 129
Phatimokkha yazısı 149
PHILLIPS 168
Pi-şin 201
PITMAN 13, 237, 240
PLUTARCH 22
Portekizce 219
Pön yazısı 42
Prakrit 131
PRINSEP 155
Prokonnesos alfabesi 169
Rahip yazısı 202
Randža yazısı 136
Raşi 82
Redžan yazısı 158
REUCHLIN 178
RIHAN 95
Rik'a 96, 105
Ronde yazısı 208
Rong 135
ROSNEY 58
Rumence 189
Runlar 161
Ruşça 187
Rutenya yazısı 186
SAADŽA BANDIDA 127
Sabit yazısı 88
SACY 89
Sadžawin 9
Samiriye yazısı 79
Sancak sinyalleri 235
Sasani yazısı 89

SAVELSBERG, J. 168
SCHIER 98
SCHMIDT, MORITZ 76
SCHOOLCRAFT 9, 13
SCHOTT 53
SCHÖFFER 202
SCHRADER 68
SEGWOYA 13
Selep Adası 158
SENNEFELDER 202
Serbest kısaltmalar 238
Seylan yazısı 144
SHARAH 94
Sıkım 135
Sırpça 190
Sih yazısı 123
SIMO-MITSINO 57
Sina yazıtları 84
Sindhi-Devanagari 121, 131
Sindhi-Neshî 108
Sinhala (Singhala) 144
Siyakat rakamları 97
Siyam yazısı 150
Slovakça 234
SMITH JOSEF (JOE) 14
Sop 129
Sorab yazısı 233
SPAULDING SALOMO 14
SPIEGEL 90
St. Johannes Hristiyanları
yazısı 87
St. Thomas Hristiyanları
yazısı 87
Standart alfabe 3
Stenografi 237
Stereotip 202
STOLZE, stenografi sistemi
238, 249

Sumatra yazısı 158
Sülüs 95
Süryanice 188
Şan yazısı 145
Tachygraphie 167, 177
Tagala 155
Tahta kesme sanatı 201, 202
Tahta levha baskı 201
Tahta yontma yazı 166
TAITSUTERGI 117
Ta'lik 95, 108
Tamaşek 39
Tamil yazısı 142
TAYLOR 237, 239
Telgraf 235
Telinga 140
Telugu 140
Thera alfabesi 169
Thesalya alfabesi 170
Thot 22
Tıbbi kısaltmalar 214
Tibet yazısı 127
Tifinag 39
Tinne yazısı 12, 115
Tiro işaretleri 193, 238
TONMI-SAMBODHA 127
Toskça 181
TRITHEMIUS, Runlar 163
Tshao yazısı 47, 48, 57, 62,
63
TSANKYE 47
TSEU 47
TSIN-MO 47
Tşwan yazısı 47
Tuaregler 39
Tuğra 96
Türkçe, Divânî 106
Türkçe, Neshî 104

Türkçe, Rık'a 96, 105
Ulah yazısı 189
Umbria 192
Umin 127
Urdu dili, Devanagari 131,
133
Urdu dili, Neshî 113
Utşen 127
Uygur yazısı 115
VAMBERY 117
Varanasi yazısı 132
Vay yazısı 43
Veda kitaplarının yazısı 132
VESO BEY yazısı 182
VETROMILE 11
VULFILA 163
Wabino 9
Waldemarr Runları 162
Wampum kemeri 9
WATTENBACH 167, 191
Wende 233
WILLIS, JOHN 237
Yakubilerin yazısı 87
YAKUT 95
Yamatokana 58
Yeni Yunanca 180
Yeni Yüksek Almanca 227
Yesukawin 9
Yossakid yazısı 9
Yü yazıtları 47, 48
Yukatan yazısı 18
Yunan matbaa yazısı 178
Yunanca 167
Yüksek Almanca 226, 227
ZACHER 164
Zend-Avesta yazısı 91
ZERDÜŞT 89
ZYAK-SEO 58

NOTLAR

KUZEY AMERİKA

- 1 *MNEMOTEKNİ*: Birtakım çağrışımlardan yararlanarak, türlü alıştırmalar yapıp belleği geliştirme yöntemi.
- 2 *PATER NOSTER*: Hristiyan duası.
- 3 *VALAIS*: alm. *Wallis*, İsviçre konfederasyonundan kanton.

AFRİKA

- 1 *İDEOGRAM*: Yazı sisteminde sesbirimlerine ayrıştırılmayan biçimlerini belirten yazı karakteri.
- 2 *LİBYA*: ya da *LİBYE*, eskiden Yunanlıların Afrika'nın tüm kuzey kesimine verdikleri ad.
- 3 *HİMYERİLER*: İÖ I. yy. ile İS VII. yy. arasında Güney Arabistan'da hüküm sürmüş bir kavim.
- 4 *SEBA*: ya da *SABA*: Yemen'in doğusunda krallık, Başkenti Marib'di, kabileler arası çekişmeler Seba'nın Himyerilerin boyunduruğuna girmesine yol açtı.
- 5 *VAYLAR*: Liberya'da, Monrovia'nın batısındaki kıyılarda ve Sierra Leone'nin kuzeyinde yaşayan halk.

ÇİNCE

- 1 *I-CHING*: Çince: 'Değişimler kitabı', Konfüçyüs öğretisinin beş kitabından (Wu Ching) biri. Kehanet kitabı.
- 2 *PA-KUA*: 'Sekiz trigram'; İmparator Fu Shi'nin bu trigramları bir kaplumbağanın sırtında gördüğüne inanılır.

ÇİVİ YAZISI

- 1 *ÇİVİ YAZISI*: (Latince *Cuneus*: kama, çivi.) Bu terim ilk olarak, Oxford Üniversitesinde İbranice ve Arapça profesörü olan Thomas Hyde'in, 1770'te yayımlanan, İran'ı konu alan kitabında kullanılmıştır.

HARF YAZISI

- 1 *MOABLILAR*: İÖ XIII. yy.'a kadar Lût Gölünün doğusuna yerleşen halk. İÖ XIII. yy.'dan başlayarak sırasıyla Asur, Babil ve Pers egemenliğine girdiler.
- 2 *SÜRYANİ*: (*SURİYE*: Akdeniz, Suriye çölü, Amanos ve Sina arasında yer alan tarihsel bölge. Bu bölge günümüzde Türkiye, Suriye, Lübnan, Ürdün ve İsrail arasında bölünmüştür.) Aramilerin bir kısmı, İsa'nın havarilerinden Simun Petrus ve arkadaşlarının telkiniyle 38 yılında Hristiyanlığı benimsediler. Puta tapmayı sürdüren Aramilerden farklı olduklarını belirtmek için *Süryani* (*Suriyeli*) olarak adlandırıldılar.

- 3 *KENAN ÜLKESİ*: Filistin Fenike kıyısında bölge, İsrail ülkesinin eski adı.
- 4 *SAMİRİYE*: İbranice *Şameron*, Filistin'de kent; İsrail krallığının başkenti.
- 5 *MAKABİ*: Helenistik dönem İsrail tarihinde, Slephi Kralı Antiokhos IV. Epiphanes'in Hellenleştirme politikasına karşı ulusal ayaklanmada (İÖ 167) önemli rol oynayan Musevi aile.
- 6 *MASORA*: Kutsal Kitap'ın İbranice metni aktarılırken, yüzyıllar boyunca uğradığı değişikliklere çözüm getirmek üzere kaleme alınmış açıklamalar.
- 7 *PALMİRA*: Palmira (Suriye)'nin başkenti, eski adı Tedmür olan bu kent antik çağda Mezopotamya ve Akdeniz kıyısı arasında bir ticaret merkeziydi.
- 8 *NABATİLER*: *NEBATİLER*, Arabistan yarımadasının kuzeybatısına yerleşmiş eski Arap kabilesi.
- 9 *EDESSA*: Urfa.
- 10 *KALDE*: Asur dilinde *Kaldu*, Babil dilinde *Kasdu*, Mezopotamya'nın ve Sümer'in güneyine verilen ad, daha sonra tüm Babil'i kapsadı.
- 11 *NESTURİLİK*: V. yy.'da İstanbul Patriği *Nestorius*'un öğretisi.
- 12 *PEŞİTTO*: '*Basit*' anlamında Aramca sözcük.
- 13 *MARUNİ*: Aziz Marun Manastırı (Suriye), Maruni kilisesine bağlı kimse.
- 14 *MALAYALAM*: Güney Dravid dili.
- 15 *YAKUBİLER*: Bir keşiş olan Yakup Baradai (öl. Edessa 578)'nin ismini alan Yakubi kilisesi üyeleri.
- 16 *SABİLİK*: El Cezire ve Harran'da yaşayan ve Sabii halkı diye anılan topluluğun dinsel inancı.
- 17 *NAZİRLER*: Medine'ye yerleşmiş iki büyük Yahudi kabilesinden biri, Filistin'den gelerek el-Nazir Dağına yerleşti.
- 18 *MANDELER*: Mande dillerini (Nijer-Kongo ailesinden dil öbeği) konuşan Batı-Afrikalı halk.
- 19 *BAKTRİA*: Bugünkü Afganistan'ın kuzeyinde yer alan, İranlıların yaşadığı eski ülke.
- 20 *ARSAKES I*: Parth senyörü, Arsakiler sülalesinin ve Parth İmparatorluğunun kurucusu.
- 21 *PARTHLAR*: İranlılarla akraba olan ve İskit ülkesinde göçebe yaşadıkdan sonra Parth ülkesine yerleşip burada savaşı bir aristokrasi kuran halk.
- 22 *ARDAŞİR*: Sasani devletinin kurucusu ve ilk hükümdarı.
- 23 *SASANİLER*: İS 224-226 ile 651 arasında İran'da Mezopotamya'da İndus'a kadar uzanan, Fars kökenli bir imparatorluk kuran İranlı hanedan, adını bilinmeyen bir Tanrı olan Sasan'dan alır.
- 24 *NAKŞİ RÜSTEM*: Ahımanî dönemi Pers krallarının birçoğunun mezarlarının bulunduğu yer.
- 25 *KIRMANŞAH*: Bugünkü Bahtaran. Sasanilerin kurduğu kent, biraz uzağında Dara'nın zaferi anısına dikilmiş üç dilde yazılmış (Babil, Elam ve Eski Fars dilleri) kalıntılar vardır.
- 26 *PEHLEVI*: II. yy. ile İslamiyetin kabulü arasındaki dönemde kullanılmış, Aramca kökenli orta Persçe yazı dizgesi.
- 27 *İBNİ MUKAFFA*: İran kökenli Arap yazar, ilk kez Hint ve İran edebi yapıtlarını Arapçaya çevirdi. Önce Emevi sonra da Abbasi valilerinin kâtipliğini yaptı, zındıklıkla suçlandı ve yakılarak öldürüldü.
- 28 *HAREKE*: Arap harfleriyle yazılmış metinlerde kısa ünlüleri göstermek için kullanılan işaret.
- 29 *MEŞROP*: (361-440) Ermeni bilgin.
- 30 *MIHİTAR*: Ermeni katolik tanrıbilimci (Sivas 1676-Venedik 1749), 1701'de Mihitarcılar Kongregasyonunu kurdu; Ermenice bir dilbilgisi, bir sözlük ve Kutsal Kitap'ın Ermenice bir baskısını yayımladı.

ARAP YAZILARI

- 1 *İBNİ MUKLE*: (885-940) Abbasi veziri.
- 2 *KARMATİLER*: İsmailiye mezhebinin kollarından biri, adını kurucusu Handan bin Karmat'tan alır.
- 3 *NUNASYON*: Son hecedeki ünlüye n-sesinin eklenmesi.

- 4 *IOTA SUBSCRIPTUM*: Iota (ı) harfi uzun diftonglardan uzun ünlünün altına yazılır. (Ortaçağ Yunanca elyazmalarında uygulanırdı.)
- 5 *PAŞTU*: Afganca.

TATAR YAZILARI

- 1 *KALMUKLAR*: Kendilerine 'Oyratlar' adını veren bir kısım Moğol halkının Türkçe adı. Orta Asya, Yakındoğu ve Doğu Avrupa bozkırlarında yaşayan Moğol boylarının büyük bölümü Müslümanlığı benimsediği halde, eski dinleri Şamanlıkta kalmakta direnen Oyratlara, Müslüman Türkler 'kalmak'tan Kalmuk adını taktılar. Doğu Asya'da *Çungarlar* ya da *Ölötler* adını alırlar.

HİNT YAZILARI

- 1 *MAGADHİ*: Maharaştriye yakın Prakrit dili.
- 2 *DEVANAGARİ*: 'Tanrıların yazısı' anlamında Sanskritçe sözcük, *Nagari* de denir.
- 3 *VEDA KİTAPLARI*: Sanskritçe 'bilgi' anlamına gelen Veda dininin kutsal kitapları.
- 4 *SİNDHİ*: Pakistan'da (Sindh Eyaleti) ve Hindistan'da (Kuç Rann'ı ve Kathiavar Yarımadası) konuşulan Kuzey-batı Hint-Ari dili. Sindhi yazısı halen adını Sindh (İndus) nehrinden alan bölgede kullanılır.
- 5 *MULTANİ*: Pencab'da konuşulan Landa lehçesi.
- 6 *DRAVİD DİLLERİ*: Özellikle Hindistan'ın güneyinde konuşulan dil ailesi.
- 7 *BRAHMAN*: Ring Veda'da 'ilahi', 'dua', 'kutsal bilgi', 'sihirli formül' anlamlarında kullanılan Sanskritçe sözcük.
- 8 *PALİ*: Orta Hint-Ari dili, Sanskritçeye yakındır. Ortaçağ Budacılığının din dilidir.
- 9 *GUCARAT*: Güneybatı Hindistan'da eyalet. merkezi Gandhinagar.
- 10 *GUPTA HANEDANLIĞI*: Eski Hindistan hanedanlığı (İS 320-550)
- 11 *MARATHALAR*: Maharaştra halkı, Hindistan'a Müslümanlardan önce yerleştiler.
- 12 *MAGADHA*: Buddha ve Mahavira zamanında, Hindistan'daki belli başlı dört krallıktan biri.
- 13 *AŞOKA*: Eski Hindistan'ın en ünlü hükümdarlarından biri, Maurya Hanedanlığının 3. temsilcisi, İÖ 269-232 arasında Pataliputra (günümüzde Patna) başkentinde oturdu ve bugünkü Hindistan'ın tümü -Dekkan'ın güneyi hariç- ile Afganistan'ın bir kısmı üzerinde hüküm sürdü.
- 14 *LEPÇALAR/RONGLAR*: Sikkim, Bhutam ve Nepal'de yaşayan Tibet-Birman halk topluluğu.
- 15 *VİRAMA*: Sanskritçede ünsüzün yazılmadığını belirten fonetik işaret.
- 16 *ORİYA*: Doğu prakritleri, özellikle de Magadhi aracılığıyla Sanskritçeden türemiş Hint-Ari dili.
- 17 *KANNARA*: *KARNATA*, Karnatak eyaletinde konuşulan Dravid dili.
- 18 *PEGU*: Çinhindi'nde eski bağımsız devlet. Aşağı Birmanya'daydı ve merkezi aynı adı taşıyan (Eski Sanskritçede 'hamzavati') kentiydi.
- 19 *MON KRALLIĞI*: Birmanya'da egemen olan krallık.
- 20 *ŞANLAR*: Birmanya'nın doğusunda eyalet. Şanlar Buddha dinine bağlıdırlar ve Tayca öbeğinden Tibet-Birman dili olan Şan dilini konuşurlar.
- 21 *BUGİ YAZISI*: Salep adasının güneyinde konuşulan Güney Sulavesi dillerinden Bugi dilini yazmak için kullanılan dizge.
- 22 *BATTAK*: Sumatra Adasının orta kesiminde yaşayan Battak halkının konuştuğu, Endonezya öbeğinden dil.

RUN YAZILARI

- 1 *RUN* ya da *RÜN*: Norveççe 'RUNE', İsveççe 'RUNA'. Eski İskandinavca 'RÛNAR'; gizli yazı.
- 2 *EDDA*: Ortaçağ İzlanda edebiyatına ait iki önemli yapıtın adı. Bu yapıtlar Bilge Saumund'un kahramanlık hikâyeleri ve masallardan oluşan *Manzum Eddası* (9. ile 12. yy. arasında) ve Snorri Sturluson'un *Düz yazı Eddasıdır*.

- 3 *İONİA*: Adını Yunanlı kahraman İon'dan alan bölge; Ege denizinin Asya kıyısında Milet (Aydın-Balat Köyü) ve Phokaia (İzmir-Foça) arasında kalır.
- 4 *SİGDRİFUMAL*: '*SİGDRİFA'nın şarkısı*'. Manzum Edda'daki bir manzumenin adı. Burada, SIGURD'un ODİN tarafından uyutulan VALHYRIE SIGDRİFA'yı nasıl uyandırdığı anlatılır.
- 5 *ZAFER RUNLARI*: "Zafer kazanmak istiyorsan, kılıcının kabzasına kazı..." (Sigdrifumal)
- 6 *GENEL RUNLAR*: "Başkasının karısı seni aldatmasın diye..." (Sigdrifumal)
- 7 *DAĞ RUNLARI*: "Kurtarmak ve kadınların doğurganlığını artırmak istiyorsan..." (Sigdrifumal)
- 8 *KAYALIK RUNLARI*: "Kurtarmak istiyorsan..." (Sigdrifumal)
- 9 *DAL RUNLARI*: "Hekim olmak, yaraları iyileştirmek istiyorsan..." (Sigdrifumal)
- 10 *MAHKEME RUNLARI*: "İntikam istiyorsan..." (Sigdrifumal)
- 11 *RUH RUNLARI*: "Başka birinden daha akıllı gözükmek istiyorsan..." (Sigdrifumal)
- 12 *MARKOMANLAR*: Eski Germen kabilesi.
- 13 *SCHONEN*: (İsveççe *Shâne*) İsveç'in güneyinde tarihi bir bölge.
- 14 *VULFILA* (Ulfilas): (318-338) 4. yy.'da bugünkü Bulgaristan civarına yerleşen Batı Gotlarının bir bölümü Hristiyanlaştırılan ilk Germenlerdi; annesi Anadolu'lu Hristiyan bir köle, babası hür bir Got olan Vulfila misyonerlikten sorumluydu.

YUNAN YAZILARI

- 1 *ATİNA OL. 94, 2*: Olimpiyat takvimine göre zaman hesabı; Olimpiyat takviminin başlangıcı İÖ 776 yılıdır, bu tarihten sonra 94 oyun ve 2 yıl.
- 2 *MAİSKÜL*: Büyük harf.
- 3 *ONSİYAL*: Oldukça büyük, yuvarlak kapital harflerden oluşmuş yazı.
- 4 *TACHYGRAPHIE*: Eski Yunan stenografisi.
- 5 *HALİKARNASSOS*: Bodrum.
- 6 *PROKONESSOS*: Marmara Adası.
- 7 *THERA*: Muğla'nın Yerkeseik bucağı.
- 8 *KRETA*: Girit.
- 9 *EUBÖA*: Eğriboz Adası.
- 10 *MINİSKÜL*: Küçük harf.
- 11 *SPIRİTUS LENİS*: *SPIRİTUS*: Yunanca 'soluk'. Ünlü harflerle başlayan sözcüklerin başında 'h' sesinin bulunmaması ve bunu ifade eden işaret.
- 12 *SPIRİTUS ASPER*: Sözcük başındaki 'h' sesi ve bunu belirten işaret.
- 13 *ACUTUS*: Yüksek veya yükselen tonlama.
- 14 *GRAVİS*: Normal veya kısmen yükselen tonlama. İlk kelimenin ünlüsünün tonlamasının, ikinci kelimenin ünlüsünden daha alçak olduğunu belirtir.
- 15 *CIRCUMFLEX*: Uzun ünlüler veya diftonglarda yükselen tonlamadan sonra gelen, alçalan tonlama.
- 16 *DIÆRESİS*: Bir arada bulunan iki ünlü harfin ayrı okunması için ikincisi üzerine konulan iki nokta işareti.
- 17 *DİVİS*: Birleştirme işareti.

İSLAV YAZILARI

- 1 *İSKIT*: İÖ XII. yy.'dan başlayarak Aşağı Tuna'dan Altaylar'a ve Tarım'a kadar Avrasya bozkırının büyük bölümüne yayılan ve İran dili konuşan halk; Yunanlılarca *Skylai*, Perslerce de *Sakalar* olarak adlandırılırlar.
- 2 *GLAGOL*: ('söz' anlamında Slavonca sözcük) IV. yy.'da Balkanlarda İslav dilini konuşan toplulukların Hristiyanlığa geçiş sürecine bağlı nedenlerle benimsedikleri yazı.
- 3 *HIERONYMUS*: (347-419) Latin kilisesi büyüğü ve din bilgini.
- 4 *CYRILLIUS (AZİZ KİRİL)*: (827-869) Filozof, İslavların havarisi olarak adlandırılır. Kutsal

başpiskopos olarak Kiril adını aldı ve kardeşi Methodius (825-885) ile birlikte, Moravya'nın dinini değiştirmek için Bizans imparatoru tarafından elçi olarak gönderildi.

- 5 *İLİRYACA*: Roma dönemi öncesinde, Adriya kıyıları boyunca ve İtalya'nın güneydoğusunda konuşulan Hint-Ari dili.
- 6 *RUTENYA*: Ukrayna.

LATİN YAZILARI

- 1 *LOMBARDİA YAZISI*: VII. yy.'dan XII. yy.'a kadar Kuzey İtalya'da kullanılan işlek küçük yazı türü.
- 2 *MEROVENJ*: 482-751 yılları arasında Galya'da hüküm süren ve adını efsanevi kral MEROVECH'ten alan Frank hanedanı.
- 3 *CICERO*: Romalı devlet adamı, yazar, Klasik Latince'nin yaratıcısı.
- 4 *ALKUIN*: (730-804) Anglosakson bilim adamı.

MATBAA YAZILARI

- 1 *INCUNABULA*: ('beşik, başlangıç' anlamında Latince sözcük) Matbaacılığın ilk yıllarından kalma bir yapıt için kullanılır. 1500'den önce basılmış kitaplara 'İncunabulalar' adı verilir. Tabellarius ya da ksilografik İncunabulalar ve tipografik İncunabulalar olarak ikiye ayrılır. Birinciler yontulmuş ya da oyulmuş tek parça tahta levhalarla yapılmış baskılardır. İkincilerse, önceleri tahtadan, sonraları metalden yapılmış hareketli harflerle dizilmiştir.

MODERN BATI AVRUPA YAZILARI

- 1 *MUTA CUM LIQUIDA*: Latince'de b, p, d, t, g, c kapanış sesleri veya ardından l veya r gelen qu sesi.
- 2 *DİFTONG*: Çift ünlü.
- 3 *TRİFTONG*: Üç ünlü.

TELGRAF

- 1 *İŞAYA*: Kutsal kitapta adı geçen peygamber, dinsel görevini İÖ 740 ile 687 arasında Yahuda krallığında gerçekleştirdi.
- 2 *KLYTAMNESTRA*: Sparta kralı Tyndareos ile Leda'nın kızı, Agamemnon'un karısı.

جمال غفر مظفر
آفتابہ لونی
اساتذہ، باب عالیہ مدرسہ
رسیدہ علوم عامہ، 11

كَلَامُكَ خَيْرٌ مِنْ نَفْسِي وَنَفْسِي خَيْرٌ مِنْ جَسَدِي